ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

06 грудня 2024 року

м. Кропивницький

УДК 342.9

Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану: збірник матеріалів X Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 06 грудня 2024 року). Кропивницький, 2024. 372 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол №5 від «24» грудня 2024 року)

Публікується за матеріалами X Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану», яка відбулася 06 грудня 2024 року у Донецькому державному університеті внутрішніх справ (м. Кропивницький).

Видання може бути корисним для студентів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів закладів вищої освіти, а також всім, хто цікавиться питаннями адміністративного права та процесу. Матеріали збірнику опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, практичних правоохоронних органів які рекомендували ці матеріали до друку.

© ДонДУВС, 2024

ВСТУПНЕ СЛОВО
ректора Донецького державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, полковника поліції
Сергія ВІТВІЦЬКОГО

Шановні колеги, молоді науковці, учасники конференції!

Радий вітати вас із початком X Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану».

Війна стала серйозним викликом для нашої держави, поставивши перед правовою системою України безпрецедентні завдання. Адміністративне право сьогодні є тим інструментом, який допомагає забезпечувати порядок, реагувати на кризові ситуації, захищати права громадян і підтримувати ефективність державних інституцій навіть у найскладніших умовах.

Особливу роль у цьому процесі відіграє ваша наукова діяльність. Молодь завжди була джерелом нових ідей, рушійною силою реформ та інновацій. Сьогодні ви створюєте фундамент для майбутнього розвитку адміністративного права і процесу в нашій державі.

Ця конференція – це не просто місце для обговорення наукових тем. Це можливість знайти однодумців, поділитися досвідом, розширити горизонти своїх досліджень. Я переконаний, що кожна доповідь, кожна дискусія тут стане важливим внеском у розвиток науки адміністративного права і процесу в Україні.

Бажаю всім вам натхнення, продуктивної роботи та цікавих дискусі. Хай кожна ідея, висловлена на цій конференції, сприятиме нашій спільній меті – побудові сильної, правової, демократичної України.

Слава Україні!

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
заступника директора Департаменту освіти, науки та спорту МВС України – начальника управління науки, інновацій та спорту, доктора юридичних наук, професора, майора поліції Єгора НАЗИМКА

Шановні учасники конференції!

Дозвольте від імені Департаменту освіти, науки та спорту МВС України, а також від себе особисто щиро привітати вас із початком цього важливого наукового заходу, який вже вдесяте об'єднує талановиту молодь, сповнену ідей, енергії та прагнення до вдосконалення правової системи нашої держави. Цей форум став вже традиційним майданчиком для обміну науковими ідеями, результатами досліджень та кращих практик у сфері адміністративного права і процесу.

Тематика конференції – *«Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану»* – є надзвичайно важливою. Адже саме зараз, у непрості часи, коли Україна виборює свою незалежність і територіальну цілісність, роль адміністративного права набуває особливого значення у забезпеченні публічної безпеки, підтримці правопорядку та захисті прав і свобод громадян.

Особливо хочу відзначити важливість молодіжних ініціатив у сфері адміністративного права і процесу. Це саме та галузь, де нові підходи, інновації та сміливі ідеї можуть принести величезну користь у реальному житті. Адміністративне право в умовах воєнного стану відіграє ключову роль у забезпеченні роботи державних інституцій, дотриманні правопорядку та гармонізації інтересів держави й суспільства. Ви, майбутні поліцейські, юристи, практики, сьогодні формуєте теоретичні та практичні підвалини, які допоможуть Україні стати сильнішою, ефективнішою та справедливішою.

Я переконаний, що обговорення, яке відбудеться сьогодні, відкриє нові горизонти для розвитку науки молодих вчених. Нехай ваша молода енергія, креативність та прагнення до знань стануть рушійною силою розвитку української науки та правової системи.

Бажаю всім учасникам плідної роботи, цікавих дискусій та нових відкриттів.

Слава Україні!

ЗМІСТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

АДАМОВА Іммілейла Хаганіївна *Забезпечення прав людини адвокатом в умовах дії воєнного стану* 12

АБЗАЛОВ Денис *Забезпечення законності і дисципліни в публічному адмініструванні* 14

АНІКІЄНКО Яна *Структура адміністративної процедури в сучасних умовах* 16

БАРАН Соломія *Правова природа оскарження нормативно-правових актів у адміністративному судочинстві* 18

БАШТОВА Ольга *Адміністративно-правові аспекти забезпечення правового режиму в умовах воєнного стану* 21

БАХМАТ Володимир *Роль Національної поліції у забезпеченні публічної безпеки та правопорядку під час військового стану* 23

БЛІНДОВСЬКА Анастасія *Законодавче врегулювання домашнього насилля: вітчизняний та зарубіжний досвід* 26

БОЛОТІН Владислав *Управління конфліктами дільничним офіцером поліції* 31

БРАГА Ярослав, САМАРСЬКИЙ Даніїл *Правові аспекти захисту прав людини під час адміністративного затримання працівниками Національної поліції України* 34

БУЛАВИЦЬКА Даниїла *Звернення громадян за безоплатною правничої допомогою до юридичних клінік закладів вищої освіти в умовах воєнного стану: досвід Одеського державного університету внутрішніх справ* 35

ВЕСЕЛОВА Катерина *Роль національної поліції України в умовах воєнного стану: правові та адміністративні аспекти* 40

ВЕРГУН Дмитро *Становлення та розвиток адміністративної юстиції в Україні* 42

ВЛАДИСЕНКО Софія *Кабінет Міністрів України та міжнародна співпраця: зовнішньополітичні ініціативи та їх реалізація* 44

ГІДА Ольга *Адміністративно-правове забезпечення під час введення правового режиму надзвичайного стану: проблеми та перспективи* 47

ГОЛОВАНЬ Лоліта *Повноваження Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану* 49

ГОЛОДИШИН Андріана *Співпраця громадян та поліції в умовах воєнного стану* 52

ГУСЄВА Інна *Забезпечення органами Національної поліції публічної безпеки та порядку як основи внутрішньої безпеки держави* 54

ДОВГУН Альона *Розвиток інституту адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану* 56

ДЕГТЯРЕНКО Сергій *Проблеми дорожнього руху та їх вирішення в умовах сучасності* 58

ДЕМЧЕНКО Володимир, КАРПІКОВ Володимир *Дотримання законності при проведенні поверхневої перевірки поліцейськими* 62
ДЗЬОМБАК Ірина *Теоретико-прикладні підходи до розуміння феномену «права та свободи людини»* 65
ДМИТРІЄВ Роман *Аналіз процесуальних аспектів розслідування воєнних злочинів: правові засади, методи та виклики* 67
Д'ЯЧЕНКО Максим, КОЛІСНИК Богдан *Порушення прав людини в контексі адміністративного затримання* 70
ЗУБЕНКО Сергій *Адміністративна відповідальність в контексті публічного управління охороною навколишнього природного середовища* 72
ЗЕРНЯКОВА Маргарита Особливості *забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану* 75
ЗІНЧЕНКО Данііл *Роль Національної поліції у забезпеченні безпечного середовища в освітніх закладах в умовах воєнного стану* 78
ЗУБ Дар'я *Адміністративна діяльність працівників поліції в умовах воєнного стану* 80
КАЛАШНИК Андрій *Форми адміністративно-правового реагування на виклики та загрози Національній безпеці України* 82
КАГРАМАНЯН Хорен *Ознаки послуг в адміністративних судах як елемент сервісної діяльності* 86
КІНАШ Андріана *Права та свободи людини: постановка проблеми* 88
КІРІЧЕНКО Катерина *Вплив воєнних викликів на зміст принципів адміністративної діяльності Національної поліції* 90
КОНДРАТЬЄВ Євген *Деякі аспекти адміністративно-правового статусу нотаріуса при наданні публічних послуг* 93
КУЧАЙ Олена *Окремі питання адміністративної відповідальності в державному управлінні в умовах сьогодення* 96
КУДІНОВА Юлія *До проблеми залучення ветеранів війни до державної служби в Україні: доступність та безбар'єрність* 98
КУЧЕР Олександра *Дотримання принципу законності в адміністративній діяльності поліції в умовах воєнного стану* 102
КОЖУХОВА Ольга *Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* 104
КЕЛЕМБЕТ Катерина *Оскарження заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення в умовах воєнного стану* 106
КРАВЧУК Дмитро *Щодо визначення поняття адміністративної відповідальності: погляд науковців* 109
КРАВЧУК Оксана *Правове регулювання дистанційної праці* 112
КУЗНЄЦОВА Валерія *Механізм захисту прав дітей-біженців в умовах воєнного стану* 114
КАЧМАРИК Олег *Особливості реалізації охоронної функції української* 119

держави
КАГРАМАНЯН Давид *Реалізація здійснення електронних процедур в адміністративному праві* 120
ЛИХОПУД Олександр *Деякі аспекти діяльності Національної поліції України щодо формування безпекового середовища* 122
ЛЯДНОВ Антон *Особливості кадрового забезпечення у військових адміністраціях в умовах воєнного стану* 124
ЛЯДНОВА Олександра *Забезпечення прав людини військовими адміністраціями в умовах воєнного стану* 126
ЛЕЩЕНКО Дмитро *Принципи та методи організації взаємодії Національної поліції України та ситуаційного центру МВС України в умовах воєнного стану* 130
ЛЕШКЕВИЧ Марта *Правове регулювання страйків в Україні* 132
ЛІТИНСЬКИЙ Михайло *Проблеми класифікації адміністративних процедур* 135
ЛИТВИНЕНКО Євген *Організаційно-правове забезпечення діяльності управління контролю за обігом зброї Національної поліції України* 137
ЛУЗАН Владислав *Особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху* 140
ЛУК'ЯНЕНКО Ілона *Тенденція порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку під час дії воєнного стану* 142
МАЗАН Дарина *Європейські стандарти адміністративної процедури* 145
МІНЄЄВ Артем *Проблемні питання адміністративно-правового регулювання пересування осіб у прифронтових зонах* 148
МАКЕЄВ Сергій *Вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку як підстава для припинення державної служби* 151
МИКИТЮК Вікторія *Адміністративно-правовий аспект захисту прав дитини* 154
МИРОНЕНКО Артем *Поліція як суб'єкт національної безпеки в Україні* 156
НЕДІЛЬЧЕНКО Аліна *Реагування працівників поліції на випадки домашнього насильства під час дії воєнного стану* 158
НІКОЛАЙЧУК Вероніка *Міжнародний досвід у розвитку місцевого самоврядування в Україні* 161
НЕСТЕРОВСЬКА Ольга *Нормативно-правові засади формування безпечного освітнього середовища* 163
НУЖНА Тамара *Шляхи вдосконалення організаційно-правової діяльності служби освітньої безпеки Національної поліції України* 167
ОВСЯНІКОВА Тетяна *Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України в системі органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану* 169
ОЛЕКСЕНКО Валерія *Парламентська опозиція в Україні: роль, функції та виклики* 171

ПАВЛЕНКО Анна *Методи діяльності підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення національної безпеки в умовах дії воєнного стану* 174
ПАВЛЕНКО Микита *Запобігання адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану* 176
ПАШЕВКІН Данило *Приведення у відповідність норм КУпАП до Стамбульської конвенції* 178
ПЕРКАТА Оксана *Адміністративна відповідальність за порушення комендантської години в умовах воєнного стану: актуальнісь питання* 181
ПЕТРОВА Ольга *Поняття та форми громадського контролю за діяльністю поліції* 184
ПРОЦЕНКО Олександра *Види адміністративних помилок в поліцейській діяльності* 188
РЕМЕЗ Катерина *Використання судової практики у визначенні суб'єктивної сторони податкового правопорушення* 191
РОМАНОВИЧ Ангеліна *Особливості несення служби підрозділами Національної поліції на блокпостах на прифронтових територіях* 195
РОСЯК Софія *Проблема зловживання владою у період запровадження обмежень прав людини в умовах воєнного стану* 197
РУБАН Кирило *Адміністративно-правові заходи для запобіганням правопорушенням у сфері власності* 199
РУДЕНКО Дар'я *Особливості діяльності Національної поліції України під час несення служби на блокпостах* 202
РУДЕНКО Дар'я *Забезпечення прав і свобод громадян під час воєнного стану: проблеми і рішення* 204
РУСАК Тетяна *Конституція як гарантія забезпечення основоположних прав та свобод людини* 207
СІРКО Андрій *Забезпечення прав людини в діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи* 209
САЛЕНКО Антон *Законодавчі зміни у сфері кримінальної відповідальності за кіберзлочини в Україні* 211
САЛОГУБ Руслан *Методи адміністративної діяльності Національної поліції в умовах збройної агресії* 213
СВИРИДЕНКО Олександра *Досвід європейських країн в системі розслідування адміністративних правопорушень* 216
СИДОРУК Софія *Моделі адміністративної юстиції* 219
СИРИЦЯ Кіріл *Порушення прав людини під час зупинки транспортних засобів: юридичні аспекти та суспільні наслідки* 222
СОЛОВЙОВА Вікторія *Трансформація адміністративного права в умовах воєнного стану* 225
СТЕПАНОВА Софія *Правові аспекти надання електронних послуг на порталі дія в умовах воєнного стану* 227

СТЕПАНЕНКО Ангеліна *Реалізація принципу відкритості та прозорості в діяльності Національної поліції* 230
САВЕЛЬЄВА Світлана *Значення адміністративно-правових режимів в діяльності Національної поліції України* 231
ТКАЧУК Вікторія *Актуальні питання вироблення сучасної моделі тактики конвойних нарядів під час повітряних атак* 234
ТОЛМАЧОВА Юлія *Правовий захист неповнолітніх, що зазнали домашнього насильства* 237
УСОВІЧ Аліна *Особливості діяльності органів публічної адміністрації в умовах воєнного стану* 241
ФЕСЕНКО Олеся *Вплив гендерних стереотипів на сприйняття насильства: чому звинувачення жертв не є вирішенням проблеми* 244
ФАЄНКО Віолетта *Новели адміністративного права в умовах воєнного стану* 247
ФОМІЧ Валерій *Особливості протидії корупційним загрозам та викликам в умовах воєнного стану* 249
ХАРЧЕНКО Софія *Роль Президента в кризових ситуаціях: досвід управління під час війни* 252
ЦЯПКАЛО Станіслав *Вплив надзвичайних правових режимів вчасності правового режиму воєнного стану на діяльність органів Національної поліції України* 254
ЧЕРНЯВСКИЙ Артем *Національна поліція: реалії та правові важелі функціонування в умовах війни* 257
ЧЕРКУНОВ Олександр *Адаптація контрактної форми служби в митних органах до нових реалій воєнного часу: виклики та можливості* 259
ШЕВЧЕНКО Єлизавета *Діяльність органів досудового розслідування в умовах воєнного стану* 262
ШЕРЕМЕТ Катерина, МОСКАЛЕНКО Роман *Проблематика у застосуванні такого превентивного заходу, як технічні прилади та технічні засоби* 264
ШЕРЕМЕТ Катерина, МОСКАЛЕНКО Роман *Оперативно-розшукова діяльність в умовах воєнного стану: особливості, виклики та ефективність* 268
ШЕВЧУК Іван *Нормативно-правове регулювання організації служби поліцейських на блокпостах* 270
ШЕВЦОВ Олег *Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення комендантської години* 272
ШАТОХІН Володимир *Зміст та особливості державного контролю за додержанням законодавства на транспорті* 275
ШУЛЬГА Арина *Особливості здійснення адміністративно правового судочинства в Україні в умовах воєнного стану* 278

ШУМАНЕВСЬКА Крістіна *Порівняльно-правовий аналіз міжнародного та національного законодавства щодо відшкодування шкоди жертвам війни (воєнного конфлікту в Україні)* 280
ЯВТУШЕНКО Денис *Правовідносини щодо надання електронний послуг у сфері соціального захисту населення в Україні* 283
ЯРОВИЙ Олексій *Адміністративно-правові аспекти забезпечення публічної безпеки і порядку поліцейськими в умовах воєнного стану* 286
ЯСТРЕМСЬКА Владислава *Розгляд справ про адміністративні правопорушення органами прикордонної служби* 288

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ
АЛЕКСАНДРОВ Михайло *Удосконалення відповідальності за експлуатацію транспортних засобів з незаконно встановленими номерними знаками* 291
АНІСІМОВ Кирило *Позитивні практики в діяльності Управління головної інспекції ГУНП в Запорізькій області* 293
БАДАК Максим *Особливості реалізації адміністративної процедури реєстрації місця проживання у гуртожитках закладів освіти* 294
БОТНАРЕНКО Олексій *Правове регулювання протимінної діяльності: забезпечення безпеки населення та територій* 300
БУГАЙКО Юлія *Адміністративна відповідальність за порушення правил дозвільної системи у сфері обігу зброї в умовах дії воєнного стану* 303
ГОЛОВКОВ Олександр, ОЛЕКСІЄНКО Сергій *До питання нормативно-правового визначення повноважень поліції щодо застосування безпілотних повітряних суден* 305
ГУЗЕНКО Олена *Підхід до визначення поняття публічної безпеки в умовах воєнних викликів* 308
ДЕРЕВ'ЯНКО Крістіна *Забезпечення гендерної рівності в збройних формуваннях: удосконалення системи накладання адміністративного арешту з утриманням на гауптвахті* 310
ЖУКОВА Ірина *Нормативно-правовий підхід до наукового узвичаєння характеристик дозволів у сфері загальної середньої освіти* 314
ІВАНЦОВ Володимир *Взаємодія органів публічної адміністрації з громадськістю у забезпеченні прав людини в умовах воєнного стану* 315
КАДАЛА Віталій *Публічна безпека як обєкт правового регулювання в умовах війни* 318
КІБЛИК Дар'я *Актуальна діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану* 321
КОВАЛЕНКО Віктор, СКРИПКА Олександр *Окремі питання нормативно-правового регулювання діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку* 323

КРИВОНОС Максим *Допустимість обмеження окремих прав і свобод людини в умовах воєнного стану* 326
ЛОМАКІНА Анастасія *Актуальні аспекти реалізації адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності* 330
ЛЕГЕЗА Євген *Місце публічних послуг в предметі адміністративного права в сучасних умовах* 332
МАЗУР Ігор, ПЕРКАТИЙ Роман *Трансформація завдань та повноважень Національної поліції України під час військових дій* 335
МАКАРЕНКО Олександр, МАКАРЕНКО Наталія, КРИКУН Павло *Вплив воєнного стану на перебіг процесуальних строків в адміністративному процесі* 337
МЕРДОВА Ольга *Нові підходи в організації практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України* 340
МЕРДОВ Станіслав, СИРМАМІЇХ Віктор *Актуальні питання законодавчого регулювання спорту ветеранів війни* 343
НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ Олександра *Проблематика гендерної рівності в Національній поліції в умовах сьогодення* 346
ПАЛІЙ Валерій *Зупинка транспортного засобу як примусовий захід правового режиму воєнного стану* 349
ОКОПНИК Олена *Міжнародний досвід діяльності поліції під час охорони громадського порядку* 352
ПОНОМАРЕНКО Віктор *Діяльність прокуратури щодо дотримання законності у провадженні у справах про адміністративні правопорушення* 355
ПОПОВ Роман *Реалізація права особи на особисту участь у розгляді скарги антирейдерською колегією мінюсту в умовах воєнного стану* 357
САХНО Артем *Організація реагування на кримінальні правопорушення та інші події черговими частинами органів (підрозділів) поліції* 360
СОБАКАРЬ Андрій *До питання забезпечення публічної безпеки та порядку Національною поліцією в умовах воєнного стану* 362
УМРИХІНА Ірина *Забезпечення прав людини у діяльності органів публічної адміністрації в умовах воєнного стану* 364
ШИШКАРЬОВА Олена *Оцінювння ефективності поліцейської діяльності в умовах воєнного стану* 367
ЯЦКОВИНА Віталій *Сучасні виклики і загрози з якими зустрічаються діти в освітньому середовищі* 369

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

АДАМОВА Іммілейла Хаганіївна – *аспірант Науково-дослідного інститут публічного права*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ АДВОКАТОМ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року, а також введення в Україні правового режиму воєнного стану, як особливого правового режиму, суттєво вплинули на професійну діяльність адвокатів. З часу повномасштабного вторгнення, на захист нашої держави, відстоюючи територіальну цілісність України зі зброєю в руках у складі Збройних Сил України та територіальної оборони стали понад 2 тис. адвокатів. Багато адвокатів віддали своє життя за незалежність України [1].

Захист Вітчизни, незалежність та територіальна цілісність України відповідно до ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» є конституційним обов'язком громадян України. Так як, і надання кожному громадянину права на отримання професійної правничої допомоги [2; 3].

В той же час, саме Конституцією України закріплено, що для надання саме професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення [3]. Відповідно до конституційної функції адвокатури, діяльність адвокатури в умовах воєнного стану є надважливою. Адвокатура України виконує функції із забезпечення життєво важливих національних інтересів, які визначені статтями 55, 59 Конституції України.

На важливість вказаної тези наголошується у рішенні Конституційного суду України, та відзначається, що забезпечення реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина в Україні як демократичній, правовій державі відведено праву особи на правничу допомогу, закріпленому у статті 59 Конституції України. Це право є одним із конституційних, невід'ємних прав людини і має загальний характер. У контексті частини першої цієї статті «кожен має право на правову допомогу» поняття «кожен» охоплює всіх без винятку осіб - громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України. Здійснення права на правову допомогу засноване на дотриманні принципів рівності всіх перед законом та відсутності дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (стаття 21, частини перша, друга статті 24 Основного Закону України) [4]. Отже, гарантування кожному права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих

Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 року [5], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [6], Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року [7] тощо.

Слушною є позиція Л. Ізовітової, яка звертає увагу міжнародної спільноти на тому, що «для української адвокатури в ці часи надзвичайно важлива внутрішня консолідованість, надійна підтримка від органів адвокатського самоврядування, а також збереження довіри до адвокатів з боку суспільства. Питання прав людини наразі становить для всієї нашої країни, для тисяч наших громадян одне з найбільш нагальних питань порядку денного. Роль адвокатів у забезпеченні всього комплексу прав людини, роль у захисті прав людини перебільшити неможливо» [8].

Крім того Л. Остапенко та А. Шандрук акцентують увагу, що реалізація права правничої допомоги у воєнний час досить ускладнила діяльність адвокатури і водночас вплинула на її оновлення у частині організації роботи адвокатів, зміни режиму і формату функціонування професійного механізму. Незважаючи на труднощі та складні обставини, адвокатура продовжує функціонувати, виконувати основний обов'язок щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, організовувати надання безоплатної правової допомоги особам, які потребують правового захисту, а також поширювати свою діяльність громадянам України, які тимчасово перебувають за межами нашої держави [9].

Варто навести деякі приклади з якими стикаються адвокати під час надання правничої допомоги, оскільки щодня адвокати зіштовхуються з проблемами при наданні правничої допомоги військовозобов'язаним. Працівники ТЦК та СП нерідко вчиняють незаконні дії щодо перешкоджання у наданні захисту прав клієнта адвокатом, незаконного утримання особи, вилучення засобів зв'язку та грубого поводження. У таких ситуаціях адвокат повинен виявляти високий рівень професіоналізму та вміння ефективно використовувати юридичні засоби для захисту інтересів свого клієнта. В зазначеному є порушення прав адвокатів під час здійснення ними адвокатської діяльності, і це неможливо виправдати воєнним станом. Систематичність таких порушень неминуче призводить до розпаду верховенства права [1].

В дійсності, на сьогоднішній день, важлива роль відводиться адвокатурі у забезпеченні основних прав людини в умовах правового режиму воєнного стану через призму надання правничої допомоги, не зважаючи існуючи труднощі. Оскільки, реалії воєнного стану перешкоджають ефективному та належному здійсненню своїх професійних обов'язків адвокатів щодо надання правничої допомоги населенню країни, в тому числі військовослужбовцям та військовозобов'язаним громадянам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щодо порушень професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності під час мобілізаційних заходів: рішення Ради адвокатів України,

Національної асоціації адвокатів України № 38 від 08.06.2024. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2024-06-08-r-shennya-rau-38_6686b397de1dc.pdf.

2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII: URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2232-12.

3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) : Рішення Конституційного суду України від 30.09.2009 № 23-рп/2009. URL : https://zakon.rada.gov.ua/go/v023p710-09.

5. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

8. Ізовітова Л. Роль адвокатів у забезпеченні прав людини під час воєнного стану в Україні неможливо перебільшити. URL : https://unba.org.ua/news/7365-rol-advokativ-u-zabezpechenni-prav-lyudini-pid-chas-voennogo-stanu-v-ukraini-nemozhlivo-perebil-shiti-lidiya-izovitova-pid-chas-zasidannya-ssve.html.

9. Остапенко Л., Шандрук А. Особливості діяльності адвокатури в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки". 2023. № 2 (38). С. 176-182.*

АБЗАЛОВ Денис - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фіхавців для підрозділів кримінальної поліції, рядовий поліції Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я -** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ І ДИСЦИПЛІНИ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Публічне адміністрування – це цілеспрямована взаємодія органів публічної адміністрації з юридичними і фізичними особами з метою забезпечення виконання законів і здійснення ключових функцій. До цих функцій належать: планування, що визначає бажані напрями розвитку; створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії; розподіл праці, координація та співпраця у діяльності, а також моніторинг досягнутих результатів. [1]

Законність і дисципліна в публічному адмініструванні є ключовими елементами для ефективної роботи органів влади та гарантії прав громадян. Дотримання цих принципів забезпечує прозорість управління, сприяє зміцненню довіри населення до держави, знижує рівень корупції та підвищує якість адміністративних послуг.

Способи забезпечення законності охоплюють діяльність системи державних органів та суспільних організацій, які несуть відповідальність за підтримання та зміцнення законності у сфері виконавчої влади й мають юридично владні повноваження. Ця діяльність включає використання правових і організаційних методів, практичних прийомів, операцій і форм роботи для забезпечення точного дотримання вимог законності всіма суб’єктами державного управління. [2]

Матеріальний зміст законності можна розглядати як сукупність норм, обов'язків і заборон, встановлених державою та закріплених у нормативно-правових актах. Суть законності як особливого державно-правового режиму полягає в створенні умов, що сприяють забезпеченню й реалізації правових норм у повсякденній діяльності держави та суспільства. Враховуючи теоретичні та матеріальні аспекти законності, її основні риси полягають у: забезпеченні дієвості права державою, а не просто в наявності численних законів і правового нігілізму; строгому дотриманні вимог законів та інших нормативних актів; усвідомленні невідворотності покарання; забезпеченні рівності перед законом; виконанні юридичних обов'язків визначеними суб'єктами; наділенні суб'єктів правами; встановленні відповідних санкцій і наявності органів контролю.

До причин і умов, що сприяють порушенню законності у діяльності публічної адміністрації, можна віднести: нечітке визначення законодавством завдань, функцій і повноважень органів публічної адміністрації, що призводить до дублювання функцій і паралелізму; недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення; низький рівень професіоналізму окремих державних службовців у розв'язанні приватних питань; відсутність ефективних норм юридичної відповідальності за порушення законності з боку представників публічної адміністрації; бюрократизацію та затягування адміністративних процедур; неналежну перевірку та реагування на негативну інформацію щодо діяльності службовців публічної адміністрації. [3]

Основними компонентами забезпечення законності та дисципліни в публічному адмініструванні можуть бути: чітке нормативне регулювання, професійна підготовка кадрів, ефективний контроль і моніторинг, адміністративна відповідальність та санкції, антикорупційні заходи, зворотний зв'язок з громадянами.

Отже, забезпечення законності та дисципліни в публічному адмініструванні є важливою умовою для ефективної діяльності державних установ та гарантує дотримання прав і свобод громадян. Реалізація принципів законності сприяє прозорості роботи органів влади, зміцнює довіру населення до держави, знижує корупційні ризики та підвищує якість адміністративних послуг. Підтримання дисципліни дозволяє запобігати порушенням, забезпечує необхідний рівень професіоналізму службовців і підтримує стабільну роботу виконавчих органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ястремська, О. М., & Мажник, Л. О. (2015). Публічне адміністрування.

2. Шило С. М. (2016). Контроль як спосіб забезпечення законності та дисципліни в публічному управлінні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. С. 171.

3. Чаплинська, Ю. А. (2016). Деякі особливості визначення законності та дисципліни в публічному адмініструванні. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. С. 138-144.

АНІКІЄНКО Яна - *здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні юридичного факультету Хмельницького університету управління та права ім. Л. Юзькова*

***Науковий керівник*: ГАВРІК Роман** - *доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права ім. Л. Юзькова, кандидат юридичних наук*

СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Реалізація прав, свобод та інтересів громадян в Україні стає дедалі більше залежною від ефективності адміністративних процедур. Цей процес набуває особливої актуальності у світлі необхідності адаптації національного законодавства до вимог Угоди про асоціацію.

Якщо пояснювати простими словами, то відповідно до п. 5 ч.1 ст. 2 ЗУ «Про адміністративну процедуру», адміністративна процедура – це визначений законом порядок розгляду та вирішення справи [1].

«Адміністративно-процедурна діяльність здійснюється безперервно. Її особливістю є те, що, незважаючи на специфіку конкретних видів правовідносин, для досягнення своїх цілей і завдань відповідний суб’єкт влади в певній послідовності

здійснює низку операцій. Отже, ця діяльність має чітко виражений циклічний характер (складається з відносно замкнутих циклів)» [3, с. 28].

Слід звернути увагу на те, що адміністративна процедура відзначається чіткою структурою, яка складається з різних адміністративних проваджень, які відрізняються за своїми цілями, завданнями та предметом управлінських дій. Кожне провадження складається з чотирьох рівнів: дій, етапів, стадій та самого провадження. Провадження проходить через кілька фаз або стадій, що послідовно змінюють одна одну. Більшість процесів складаються з різних стадій, а кожна стадія, в свою чергу, поділяється на етапи – логічно пов'язані дії, спрямовані на досягнення конкретних результатів у межах цієї стадії. Етапи характеризуються наявністю конкретних цілей та завдань, а також певним колом суб'єктів, які їх виконують.

До речі, сучасні дослідники визначають стадію як логічно завершену частину адміністративного провадження, що має свої тимчасові рамки і спрямована на досягнення конкретного результату. Кожна стадія передбачає взаємодію певних учасників процесу і оформляється відповідними процесуальними документами.

«Для суспільства цінність адміністративної процедури визначено як об'єктивізацію розгляду справи та прийняття справедливого рішення для приватних осіб, що може змінити їхню колективну та індивідуальну правосвідомість, а також оптимізувати діяльність адміністративних органів» [2, с. 11].

Варто зазначити, що існують дві моделі адміністративної процедури, кожна з яких має свою структуру. Перша модель стосується підготовки та видання нормативних актів, а друга – підготовки та прийняття індивідуальних актів.

Принципи адміністративної процедури в Україні, що випливають із норм адміністративного процесуального права та загальних принципів публічного управління, поповнюються новим елементом – принципом мовчазної згоди. Згідно з цим принципом, заява особи вважається задоволеною, якщо адміністративний орган не надав письмової відмови у встановлений законом строк та не повідомив про продовження терміну розгляду справи.

Отже, можна підбити підсумок та зазначити, що структура адміністративної процедури – це її внутрішня будова, що охоплює адміністративне провадження, його стадії, етапи та дії, які спрямовані на вирішення адміністративної справи шляхом прийняття індивідуального рішення. Адміністративне провадження є внутрішньою формою, що юридично визначає порядок розгляду адміністративної справи певного типу. Це виконується посадовою особою адміністративного органу шляхом послідовного здійснення дій на етапах відкриття адміністративного провадження, розгляду адміністративної справи та прийняття адміністративного акта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text (дата звернення: 19.10.2024).

2. Маркова О. О. Концептуальні основи правового регулювання адміністративної процедури: порівняльно-правовий аспект : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2023. 36 с.

3. Губерська Н. Л. Стадії адміністративних процедур: поняття та види. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Т. 2, Вип. 30. С. 28–32.

БАРАН Соломія - *аспірантка кафедри адміністративного та фінансового права Юридичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка*

Науковий керівник: **РЕШОТА Володимир -** *професор кафедри адміністративного та фінансового права Юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка ,доктор юридичних наук, професор*

ПРАВОВА ПРИРОДА ОСКАРЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Осмислення правової природи оскарження нормативно-правових актів (надалі – НПА) є фундаментальним для формування цілісного розуміння ролі правових механізмів у системі захисту прав і свобод в правовій державі, зокрема у межах процедури оскарження НПА, особливо в умовах воєнного стану. Правова природа оскарження НПА дозволяє глибше розкрити сутність принципу верховенства права, де обмеження свавільних дій з боку держави стає не тільки інструментом відновлення порушених прав, але й гарантією легітимності правотворчої діяльності загалом, що є викликом воєнного періоду.

Чинне законодавство не пропонує визначення терміну «оскарження НПА». Вказане зумовлює актуальність напрацювання застосовного бачення цього терміну в доктринальному середовищі із перспективами пропозицій змін та доповнень до чинного законодавства.

У свою чергу, поняття «нормативно-правовий акт» визначено у п. 18 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАС України). У КАС України вказано, що нормативно-правовий акт - акт управління (рішення) суб’єкта владних повноважень, який встановлює, змінює, припиняє (скасовує) загальні правила регулювання однотипних відносин, і який розрахований на довгострокове та неодноразове застосування [2]. У світлі викладеного, варто звернути увагу саме на поняття “оскарження” та розуміння оскарження такої категорії актів, як нормативно-правові.

Я. С. Рябченко пропонує розглядати цей термін як звернення до державних органів та органів об’єднань громадян зі скаргою з приводу незаконності чи необґрунтованості рішень і дій службових осіб. [4, С. 124] У свою чергу, Ю. Єрмаков наголошує, що правова сутність оскарження є багатоаспектною; у науковій літературі наголошується на правоохоронному змісті інституту оскарження, що виявляється, по-перше, через запобігання порушень законності та дисципліни в діяльності суб’єктів владних повноважень; по-друге, через відновлення прав та інтересів осіб, що були порушені внаслідок неправомірної діяльності суб’єктів владних повноважень; нарешті, через усунення наслідків порушення правових вимог з боку суб’єкта публічної влади (скасування незаконного акта, визнання його нечинним тощо). При цьому реалізація зазначених усунень правопорушень та їхніх наслідків, а також відновлення індивідуальних прав як завдань оскарження може відбуватися як у судовому, так і в адміністративному порядку [1, С.34].

На нашу думку, обидві позиції доповнюють одна одну, проте залишають можливості для подальшого дослідження ефективності й універсальності застосування інституту оскарження в різних правових системах. Зокрема, такий підхід чітко відображає процесуальну складову оскарження, проте не враховує повною мірою багатогранність правової суті цього інституту та його роль у забезпеченні прав громадян, їхніх можливостей впливати на правове поле та регулювання суспільних відносин через механізми оскарження, зокрема НПА.

Д. Лученко вдало підкреслює, що попри важливість оскарження як права людини, вітчизняні вчені майже не звертаються до його теоретичних підвалин та обґрунтувань. Здебільшого їх увага зосереджена на вивченні й коментуванні норм законодавства про адміністративне та судове оскарження, розробці певних пропозицій з удосконалення чинних нормативно-правових актів, дослідженні механізмів оскарження в окремих сферах публічного управління чи в адміністративно-юрисдикційній діяльності, що знаходить відображення у науковій літературі. Проте поза увагою наразі залишається загальна концепція механізму оскарження [3, С. 3].

Дійсно, зосередження на технічних аспектах і вдосконаленні чинних нормативно-правових актів є важливим, але цього недостатньо для формування цілісного розуміння оскарження як правозахисного інструменту.

В межах цього дослідження цікавою є практика Верховного Суду Сполучених Штатів Америки (надалі - ВС США). Наприклад, одним із ключових рішень ВС США, що роз'яснює право особи на оскарження дій урядових органів, є справа «Lujan v. Defenders of Wildlife» (1992) [6]. У цій справі ВС США встановив основні критерії права на оскарження в судах США. Щоб особа мала право оскаржувати рішення органу влади, вона повинна: 1) показати фактичну шкоду, тобто конкретне і реальне порушення прав, а не просто можливу або гіпотетичну шкоду, 2) довести, що шкода була викликана діями відповідача, 3) довести, що рішення суду може виправити завдану шкоду.

Після справи «Lujan v. Defenders of Wildlife» (1992) і формування відповідних висновків, у рішенні «United States v. Texas» (2023) [7] ВС США відмовив штатам Техас і Луїзіана в праві на оскарження імміграційної політики федерального уряду, оскільки вони не змогли продемонструвати юридично значиму шкоду, яку можна було б виправити через судове рішення.

У свою чергу, одним із важливих прикладів з практики Верховного Суду Великої Британії є справа R (Miller) v The Prime Minister (2019)[5], де британський суд роз'яснив, що громадяни мають право оскаржувати дії уряду, якщо вони виходять за межі закону. Верховний Суд Великої Британії підкреслив, що будь-яка дія уряду повинна бути законною та може підлягати оскарженню.

Ці прецеденти підкреслюють, що жодна дія органів влади не може бути поза межами закону і може бути оскаржена в судовому порядку, що є важливим механізмом забезпечення верховенства права.

Виходячи із такої позиції українських науковців та судової практики у провідних державах світу, пропонуємо розглядати поняття "оскарження" і як право, і як правову процедуру, що передбачає звернення фізичних або юридичних осіб, органів влади чи інших зацікавлених суб'єктів до компетентних органів чи судів з метою оскарження дій, рішень чи актів органів публічної влади, які порушують права, свободи або законні інтереси цих осіб. А враховуючи специфіку таких актів, як нормативно-правові, їх оскарження— це складний процес, що має на меті не тільки захист прав окремих осіб, але й забезпечення публічного інтересу шляхом контролю за законністю дій та рішень суб'єктів владних повноважень. Вказане є критично важливим для збереження правової держави в умовах війни. Його правова природа поєднує у собі принципи верховенства права, доступу до правосуддя та належного правового захисту, що є ключовими елементами функціонування правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмаков Ю. В. Адміністративний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення адміністративних процедур у сфері міграції. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. Т. 1, № 4. С. 34–38. URL: https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.1.8

2. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV : станом на 19 жовт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text

3. Лученко Д. В. Інститут оскарження в адміністративному праві : автореф. дис.д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 36 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15392/1/Luchenko_2017.pdf

4. Рябченко Я.С. Оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві. дис. канд. юрид.наук. 12.00.07., Харків, 2010. с. 158.

5. Judgment of The Supreme Court of 24.09.2019 in no. UKSC 41. URL: https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf.

5. Lujan v. Defenders of Wildlife. Oyez. URL: https://www.oyez.org/cases/1991/90-1424.

7. United States v. Texas. LII / Legal Information Institute. URL: https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/22-58.

БАШТОВА Ольга - *ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник: **БЕЗПАЛИЙ Сергій** - *професор кафедри вогневої підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан визначається великим перетворенням структур влади, функцій держави та механізмів їх взаємодії. Впровадження воєнного стану виносить на перший план не лише питання забезпечення безпеки та оборони, а й захист прав і свобод громадян у період кризи. Адміністративно-правове забезпечення правового режиму в умовах воєнного стану включає в себе систему заходів, спрямованих на забезпечення дисципліни, порядку та збереження стабільного функціонування суспільства.

Проблемами адміністративно-правового забезпечення правового режиму в умовах воєнного стану займались такі науковці, як: Бєлєвцева В.В. Кириченко С.О., Кравець Є. Я., Семененко В.М., Синявська О. Ю., та ін.

Термін «режим правового регулювання суспільних відносин» або «правовий режим» вказує на спосіб організації правового впливу в певній сфері громадського життя та являє собою систему взаємодіючих правових засобів, що ґрунтуються на загальних нормативних засадах. Формується дана структура через конкретне поєднання цілей, об'єкта, методів, прийомів і видів правового регулювання, які визначають розвиток правових відносин у часовому контексті, а також їхню галузеву специфіку [1].

В адміністративно-правовій літературі цей режим визначають як чітко прописаний в законодавстві правовий інститут, пов'язаний з комплексом юридичних засобів – принципів, способів і методів регулювання, процесуальних форм відповідальності та захисту [2].

Одним із особливих адміністративно-правових режимів виділимо режим, запровадження якого здійснюється в разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а саме –

правовий режим воєнного стану. Правовою основою введення в Україні особливого адміністративно-правового режиму воєнного стану є Конституція України [3], Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [4], Закон України «Про оборону України» [5], Закон України «Про національну безпеку України» [6] та інші нормативно-правові акти.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [7]. Порядок введення та припинення воєнного стану чітко регулюється законодавством.

Виходячи з практики, впровадження правового режиму воєнного стану у державі вимагає чіткого розуміння та спеціалізованих навичок від осіб, що його впроваджують. Від виконавців цей процес потребує відповідного переліку знань, вмінь і професійних якостей та високо розвинутих організаційних здібностей. Підготовку слід проводити шляхом регулярних навчань, тренувань та практичних симуляцій відповідно до розроблених планів.

Також конкретні види заходів правового режиму воєнного стану визначено Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. Відповідальність за впровадження заходів, передбачених цим Планом, переважно лежить на військовому командуванні та військових адміністраціях. До інших суб'єктів, що активно залучаються до реалізації цих заходів, переважно належать Міноборони, МВС, Національна поліція, СБУ, Національна гвардія, ДСНС, та інші [8].

Основними заходами адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану є: посилена охорона та оборона важливих об'єктів; запровадження комендантської години; проведенні перевірки документів в осіб, а за потреби – огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян та інші [9].

Можемо зробити висновки, що правовий режим є комплексом правил, норм, процедур та обмежень, що встановлюються законодавством для регулювання певного соціального або економічного явища, стану чи відносин. Правовий режим воєнного стану є особливим адміністративно-правовим режимом, який вводиться в умовах збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її

територіальній цілісності з метою забезпечення державної безпеки та національних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підруч. Вид. 4-те, допов. і перероб. Київ: Правова єдність: Алерта, 2014. 524 с.
2. Славко А. С. Типологія адміністративно-правових режимів: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук: спец: «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2020. 19 с.
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к / 96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.
5. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text.
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.
8. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text.
9. Синявська О. Ю. Повалена М. В., Носевич Н. Р. Правовий режим воєнного стану: аналіз законодавства України. Академічні візії. Випуск 17 / 2023.

БАХМАТ Володимир - *курсант навчально-наукового інституту № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ІВАНЦОВ Володимир** - *начальник відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури, професор кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У сучасних умовах військового стану, оголошеного в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації, питання забезпечення публічної безпеки та правопорядку набувають критичного значення. Національна поліція України як один із основних правоохоронних органів відіграє ключову роль у стабілізації суспільного життя, охороні громадського порядку, протидії злочинності та захисті прав і свобод громадян. Зважаючи на нові виклики, які постали перед Україною, виникає потреба в системному аналізі ролі Національної поліції у забезпеченні правопорядку, адаптації її функцій до умов воєнного часу та розробці стратегічних рекомендацій для підвищення її ефективності.

В умовах воєнного стану Національна поліція України виконує багатогранні завдання, які часто виходять за межі її звичних функцій, спрямованих на підтримання правопорядку. Перед цим органом постають нові виклики, які вимагають швидкої адаптації до надзвичайних умов. Пріоритетними напрямами діяльності стають охорона громадського порядку в зонах активних бойових дій та на територіях, що зазнали окупації або обстрілів. Крім того, критичним залишається забезпечення безпеки об’єктів інфраструктури, які є життєво важливими для населення та військових. У ситуаціях евакуації цивільного населення поліція координує дії з місцевими органами влади, забезпечуючи безпечне транспортування громадян із зон ризику[1]. Суттєвою складовою діяльності є підтримка Збройних Сил України та інших силових структур. У цьому аспекті важлива оперативна взаємодія, яка дозволяє забезпечити ефективну логістику, спільні дії під час контрдиверсійних операцій та координацію на рівні місцевих адміністрацій. Складність таких завдань полягає у необхідності швидкого реагування на змінні обставини, особливо у районах, де безпекова ситуація залишається нестабільною. Для запобігання хаосу та дестабілізації в місцевих громадах поліція активно працює над встановленням довіри серед населення, а також реалізує заходи, спрямовані на протидію мародерству та колабораціонізму. Виконання цих завдань пов’язане з постійними загрозами для працівників поліції. Зона підвищеної небезпеки, ризик потрапити під обстріл, розмінування територій та надання допомоги потерпілим вимагають значної фізичної, психологічної та професійної підготовки[2]. З метою підвищення ефективності роботи особового складу важливо приділяти увагу вдосконаленню матеріально-технічної бази, що включає сучасні засоби захисту, комунікації та моніторингу. Крім того, необхідними є регулярні навчання з тактичної медицини, мінної безпеки та оперативної роботи у кризових ситуаціях.

На наше переконання, у контексті виконання завдань підвищеної складності особливої уваги заслуговує забезпечення психологічної стійкості співробітників. Тривала робота в умовах стресу, постійне зіткнення з наслідками бойових дій та ризик для власного життя можуть призводити до емоційного виснаження. Для запобігання

таким наслідкам потрібне впровадження програм психологічної підтримки, які сприятимуть збереженню психоемоційного стану працівників поліції. Таким чином, завдяки інтеграції нових підходів у підготовці кадрів, модернізації засобів і ефективній координації дій із іншими структурами Національна поліція здатна виконувати свої завдання навіть у найскладніших умовах.

Одним із центральних завдань Національної поліції України під час воєнного стану є запобігання злочинам, які виникають у контексті війни, та їх ефективне розслідування. Такі правопорушення, як мародерство, незаконне заволодіння чужим майном, зловживання гуманітарною допомогою, диверсії та злочини проти цивільного населення, потребують оперативного реагування та ретельної фіксації. Важливо, щоб дії поліції були скоординованими і спрямованими не лише на затримання правопорушників, але й на збір доказів, які можуть бути використані в національних та міжнародних судах[3]. Для цього активно впроваджуються сучасні технології, включаючи системи моніторингу, відеофіксації та аналізу даних, які дозволяють оперативно виявляти підозрілих осіб і групи. Особливої уваги заслуговує співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ та правозахисні структури, які допомагають документувати факти воєнних злочинів. Ця взаємодія сприяє не лише притягненню винних до відповідальності, але й створенню міжнародного правового прецеденту, що підсилює позицію України на світовій арені. Крім того, важливим елементом роботи є взаємодія з громадськістю. Залучення громадян до інформування про підозрілі дії, участь у фіксації порушень та співпраця з волонтерами значно підвищують ефективність роботи поліції в таких умовах. На звільнених від окупації територіях завдання поліції значно ускладнюються. Відновлення безпеки потребує комплексного підходу, починаючи від розмінування і ліквідації вибухонебезпечних предметів, які залишилися після бойових дій, до створення умов для нормального функціонування громад. Першим кроком у цих умовах стає забезпечення базового правопорядку, який включає охорону громадських місць, виявлення залишених боєприпасів і стабілізацію криміногенної ситуації[4]. Робота з місцевими жителями відіграє ключову роль, оскільки саме їхня довіра до поліції є основою для успішного відновлення правопорядку.

На нашу думку, особливого значення набуває психологічний аспект взаємодії з громадами, які зазнали окупації. Люди, що пережили важкі випробування, часто потребують не лише захисту, але й моральної підтримки. Відновлення правової довіри стає основою для налагодження мирного життя. Через комунікаційні кампанії, публічні заходи та діалог із населенням поліція сприяє інтеграції постраждалих громад у загальнонаціональний контекст. Успішне виконання цих завдань залежить від злагоджених дій усіх залучених структур, високого професіоналізму працівників поліції та їхньої здатності швидко адаптуватися до викликів, які постають в умовах воєнного часу.

Можемо зробити висновок, що Національна поліція України відіграє фундаментальну роль у забезпеченні публічної безпеки та правопорядку в умовах

воєнного стану. Її діяльність є основою для збереження стабільності в суспільстві, захисту прав громадян та протидії внутрішнім загрозам. Водночас, для підвищення ефективності її роботи необхідні подальші реформи, модернізація технічного забезпечення, поглиблення міжнародної співпраці та вдосконалення законодавчої бази. Лише комплексний підхід до вирішення викликів, які постали перед поліцією, дозволить створити умови для зміцнення національної безпеки та сталого розвитку країни у воєнний і післявоєнний періоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звірянський Г. В., Зінченко Д.А. Сучасні підходи Національної поліції України до забезпечення громадського порядку і безпеки. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 30-32.*

2. Зінченко Д. А. Психолого-педагогічна діяльність щодо профілактики домашнього насильства. *Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. МВС України, Нац. акад. Нац. гвардії України. Харків : Нац. акад. НГУ, 2022. С. 79-81.*

3. Зінченко Д. А. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх працівників поліції. *Сучасні напрями вдосконалення педагогічної майстерності викладачів: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. Міністерство юстиції України, Академія державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2023. С. 234-236.*

4. Зінченко Д. А., Зінченко О.Д. Роль адміністративно-правових норм у забезпеченні громадської безпеки та порядку під час воєнного стану. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України. 2023 р. Одеса. ОДУВС. 2023. С. 115-117.*

БЛІНДОВСЬКА Анастасія - *студентка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право факультету історії, бізнес-освіти та права Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*

Науковий керівник: **ОКОПНИК Олена** - *доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства, яка вимагає негайного та ефективного вирішення. Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на боротьбу з цим явищем, воно продовжує залишатися поширеним у багатьох країнах світу, включаючи Україну. Законодавче врегулювання домашнього насильства є ключовим елементом у забезпеченні захисту прав та свобод постраждалих осіб, а також у створенні умов для попередження та мінімізації цього явища.

Актуальність теми законодавчого врегулювання домашнього насильства обумовлена кількома факторами. По-перше, це зростання кількості випадків домашнього насильства, особливо в умовах соціально-економічної нестабільності, пандемії COVID-19, введення військового стану на території нашої країни, що призвело до вимушеного розірвання сімей та численної кількості негативних психологічних та економічних факторів. По-друге, необхідність удосконалення національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів та зобов'язань, зокрема Конвенції Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством (Стамбульська конвенція) [1]. По-третє, важливість обміну досвідом та практикою між країнами для підвищення ефективності заходів протидії домашньому насильству.

Зважаючи на всі ці фактори, було розглянуто законодавче врегулювання домашнього насильства в Україні та за кордоном, проаналізовано основні проблеми та виклики, з якими стикаються країни у цій сфері, а також запропоновано рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства. Особлива увага приділена порівняльному аналізу законодавчих підходів різних країн, що дозволить виявити найбільш ефективні механізми захисту постраждалих осіб та попередження домашнього насильства.

Розглядаючи дане питання під призмою національного законодавства, варто зауважити, що питання, пов'язані із домашнім насильством у сім'ї регулюється положеннями ст. 126-1 Кримінального кодексу України (далі – КК) [2], ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [3], Стамбульською Конвенцією, яка ратифікована 20 червня 2022 року [1], а також Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4].

Вищезазначені нормативно-правові акти досить одноманітно тлумачать поняття «домашнє насильство», проте, все ж таки, мають деякі відмінності. До прикладу, у статті 126-1 КК України зазначається, що домашнє насильство виступає як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Власне, таке насильство призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати

працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [2].

В свою чергу, стаття 173-2 КУпАП встановлює адміністративну відповідальність за вчинення домашнього насильства, що включає в себе схожі ознаки з тлумаченням Кримінального Кодексу, тобто, умисне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства, проте що не спричинило тяжких наслідків (тобто таке, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), але порушує права та свободи постраждалої особи. Сюди також включається насильство за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування [3].

Стамбульська Конвенція (пункт b стаття 3) визначає домашнє насильство як усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що відбуваються в сім'ї або домашньому середовищі, або між колишніми або теперішніми подружжям чи партнерами, незалежно від того, чи проживає винний разом з потерпілою особою [1].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає домашнє насильство як діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру, що вчиняються в сім'ї або в межах близьких відносин, незалежно від того, чи проживає винний разом з потерпілою особою, і спрямовані на завдання шкоди фізичному або психічному здоров'ю потерпілої особи [4].

Порівняльний аналіз показує, що стаття 126-1 КК України акцентує увагу на систематичності вчинення насильства, що відрізняє її від інших нормативних актів, де систематичність не є обов'язковою ознакою. Усі розглянуті нормативні акти включають фізичне, психологічне та економічне насильство, але Стамбульська Конвенція та Закон України «Про запобігання та протидію домашнього насильства» також включають сексуальне насильство. Усі акти визнають насильство, що відбувається в сімейних або близьких відносинах, але Стамбульська Конвенція та зазначений Закон розширюють це визначення на колишніх партнерів. Стаття 126-1 КК України та Закон акцентують увагу на наслідках для потерпілої особи, таких як фізичні або психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності тощо.

Варто зазначити, що домашнє насильство також включає в себе й насилля стосовно дітей. Законодавство України, зокрема вже згаданий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», визначає домашнє насильство як діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру, що вчиняються в сім'ї або в межах близьких відносин. Це визначення охоплює насильство щодо всіх членів сім'ї, включаючи дітей.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами також включає насильство стосовно дітей у своє визначення домашнього насильства, підкреслюючи, що діти, які

стають свідками насильства в сім'ї, також вважаються постраждалими. Тож законодавче регулювання питання стосовно домашнього насилля охоплює широке коло родинних відносин, що дозволяє захистити права та інтереси усіх членів сім'ї.

Тематика захисту та протидії домашньому насильству є актуальною майже у всіх країнах світу, проте кожна з них має свої особливості регулювання даного питання, але загалом воно спрямоване на захист постраждалих осіб та попередження насильства.

У Сполучених Штатах законодавство щодо домашнього насильства залежить від штату, в якому проживає особа, але загалом включає кримінальні та цивільні заходи. Закони передбачають кримінальну відповідальність за фізичне, сексуальне та психологічне насильство, а також можливість отримання захисних ордерів. Федеральний закон, зокрема Закон про насильство проти жінок (Violence Against Women Act, VAWA), забезпечує фінансування програм підтримки постраждалих та сприяє координації між правоохоронними органами та службами підтримки [5].

У Канаді домашнє насильство регулюється як на федеральному рівні, так і на рівні провінцій. Кримінальний кодекс Канади передбачає відповідальність за фізичне та сексуальне насильство, а також за переслідування та погрози. Що ж стосується законодавства у провінціях, то вони, здебільшого, доповнюють федеральне законодавство, надаючи можливість отримання захисних ордерів та доступу до спеціалізованих служб підтримки. Також у Канаді організовано систему притулків (residential shelters), яких налічувалося близько 557 станом на 2020-2021 роки. Вони надають допомогу потерпілим від домашнього насильства та різного роду послуги. Прикладом можуть бути: курси психологічної реабілітації, освітні послуги, юридичні послуги, 24-годинну телефонну гарячу лінію та інші послуги [6; 7].

У Великій Британії домашнє насильство регулюється Законом про домашнє насильство, злочини та жертви (Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004) [8] та іншими нормативними актами. Закон передбачає кримінальну відповідальність за фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство, а також можливість отримання захисних ордерів. У 2021 році було прийнято новий Закон про домашнє насильство (Domestic Abuse Act 2021) [9], який розширює визначення домашнього насильства та посилює заходи захисту постраждалих.

У Швеції домашнє насильство регулюється Кримінальним кодексом, який передбачає відповідальність за фізичне, сексуальне та психологічне насильство. Закон про захист від насильства (Lag om kontaktförbud) надає можливість отримання захисних ордерів та інших заходів захисту. Країна також активно впроваджує програми підтримки постраждалих та реабілітації агресорів [10].

Загалом, законодавче врегулювання питання запобігання домашньому насильству в різних країнах має спільні риси, такі як кримінальна відповідальність за насильство, можливість отримання захисних ордерів та доступ до служб підтримки. Водночас, кожна країна має свої особливості та підходи до вирішення цієї проблеми, що дозволяє враховувати національні особливості та потреби постраждалих осіб.

Законодавче врегулювання домашнього насильства є критично важливим для забезпечення правової захищеності постраждалих осіб та створення умов для попередження цього явища. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчить про те, що ефективна боротьба з домашнім насильством вимагає комплексного підходу, який включає не лише прийняття відповідних законів, але й їхнє належне виконання, а також забезпечення доступу до правової допомоги та підтримки для постраждалих.

Україна зробила значні кроки у напрямку вдосконалення законодавства у цій сфері, зокрема шляхом ратифікації Стамбульської конвенції [1] та прийняття низки нормативно-правових актів. Однак, для досягнення реальних змін необхідно продовжувати роботу над імплементацією цих норм, підвищенням обізнаності суспільства про проблему домашнього насильства та забезпеченням ефективної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами.

Досвід інших країн показує, що успішна протидія домашньому насильству можлива за умови тісної співпраці між державними органами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Важливим є адаптація успішних моделей до національних умов.

Таким чином, подальше вдосконалення законодавчого врегулювання домашнього насильства в Україні має базуватися на комплексному підході, врахуванні міжнародного досвіду та активній участі всіх зацікавлених сторін. Це дозволить створити ефективну систему захисту постраждалих осіб та сприятиме формуванню безпечного та справедливого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Закон України від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text (дата звернення: 29.09.2024)

2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 7 верес. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 29.09.2024)

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24): Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 9 серп. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 29.09.2024)

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 29.09.2024)

5. Violence Against Women Act: електронний ресурс. URL: https://nnedv.org/content/violence-against-women-act/ (дата звернення: 29.09.2024)

6. Запобігання та протидія домашньому насильству: закордонний досвід: електронний ресурс. URL**:** Запобігання та протидія домашньому насильству: закордонний досвід - Jurfem (дата звернення: 29.09.2024)

7. Criminal Code of Canada: електронний ресурс. URL: https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/ (дата звернення: 29.09.2024)
8. Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004: електронний ресурс. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/28/contents (дата звернення: 29.09.2024)
9. Domestic Abuse Act 2021: електронний ресурс. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents (дата звернення: 29.09.2024)
10. Lag om kontaktförbud: електронний ресурс. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1988688-om-kontaktforbud_sfs-1988-688/ (дата звернення: 29.09.2024)

БОЛОТІН Владислав - *слухач 1-го курсу освітнього ступеня «магістр» Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я** - *доцент кацфедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ ДІЛЬНИЧНИМ ОФІЦЕРОМ ПОЛІЦІЇ

Дільничні офіцери поліції відіграють важливу роль у забезпеченні правопорядку та безпеки на місцевому рівні. Їхня робота охоплює широкий спектр завдань, включаючи профілактику правопорушень, патрулювання, роботу з громадськістю та, що найважливіше, вирішення, врегулювання та профілактика конфліктів. Конфлікти можуть виникати з різних причин: між сусідами, в сім'ях, на роботі чи в громадських місцях. Ефективне управління конфліктами є ключовим елементом діяльності дільничного офіцера, оскільки це не лише допомагає знизити рівень злочинності, але й підвищує довіру населення до правоохоронних органів.

Вирішення конфліктів є однією з найважливіших складових професійної діяльності дільничних офіцерів поліції, оскільки конфлікти можуть призводити до ескалації насильства, порушення громадського порядку та зниження рівня безпеки в громаді. Враховуючи сучасні соціально-економічні умови та зростаючу складність суспільних відносин, потреба в ефективному управлінні конфліктами є ще більш актуальною.

Конфлікт – зіткнення протилежних інтересів і поглядів. Відносини між людьми, в яких немає конфліктів, поступово згасають. Конфлікти, в свою чергу, породжують відповідальність і небайдужість, стимулюють оновлення та покращення стосунків між людьми. Тому проблема здебільшого полягає не в наявності самого конфлікту, а в

тому, який характер він має - деструктивний чи конструктивний - і як він вирішується. [1, с.9].

Дільничний офіцер поліції є однією з найважливіших ланок у структурі правоохоронних органів, що забезпечують правопорядок та безпеку на місцевому рівні. Ця посада вимагає від працівника не лише професійних знань та навичок, але й високого рівня комунікації, вміння взаємодіяти з громадою та вирішувати конфліктні ситуації.

Алгоритм вирішення конфліктних ситуацій в роботі поліцейського:

1. Оцінка конфлікту (Чи потрібне втручання?)
2. Зупинка конфлікту (Втручання, зупинка активної фази, фізичне розведення сторін).
3. Зниження рівня емоційності учасників конфлікту.
4. Розгляд справи по суті (викладення сторонами свого бачення, заповнення протоколу, при необхідності).
5. Пошук рішення конфлікту, що задовольняє всі сторони (при можливості). [1, с.7].

Культура спілкування зобов'язує дільничного офіцера поліції в сучасних умовах використовувати передусім силу переконання, аргументів, особистого прикладу, уникаючи у службовій діяльності авторитарного впливу, адміністративно-розпорядчого тиску, відкидання думки підлеглих і громадян.

Конфлікти завжди супроводжуються негативним емоційним фоном. Суб'єкт конфлікту проявляє такі негативні емоції, як агресія, апатія, ненависть та ін. Тому, важливо зазначити, що як і при виникненні конфліктів, так і при спробі поліцейського втрутитись в конфлікт, люди мають неоднаковий ліміт поведінкової активності, можуть протягом певного часу бути некерованими. У такому стані людина може ініціювати збудження дільничного офіцера поліції та порушити психологічну атмосферу розмови. Ступінь активності індивіда залежить від нього самого. В процесі суперечностей між поліцейським та правопорушником, останній відчуває психологічне напруження, так як розуміє вагому протидію з боку правоохоронця. Реакція на фрустрацію в конфлікті проявляється тоді, коли на шляху до мети існує перешкода. Правопорушник, який знаходиться в стані фрустрації, відчуває переживання, емоційну напругу та його поведінка в конфлікті може носити деструктивний характер. Поліцейський, в свою чергу, повинен виявляти емоційну стійкість та в стані врівноваженості вдаватися до пошуків конструктивних шляхів вирішення конфлікту на відміну від особистостей, які знаходяться у фруструючому стані [2, с.11].

Найпростіші дії щодо прогнозування конфлікту повинні містити в себе аналіз з кожного із відокремлених компонентів та їх системний розгляд для того, щоб побачити, тобто прогнозувати, в якому напрямку буде відбуватися розгортання подій в цілому. Досить часто в ситуації конфлікту ми неправильно сприймаємо власні дії, наміри та позиції, рівно як і вчинки, інтенції та точки зору опонентів. Тому, чітке визначення суті елементів конфлікту дозволяє знайти засоби для ефективної

поведінки. В літературі описані декілька типових способів, використання яких дозволяє працівнику поліції вирішувати конфліктні ситуації. Основними з них є: «Авторитетного третього» – сутність якого полягає в тому, що поліцейський або сам, або із залученням авторитетного представника незалежної, «третьої» сторони, виступає в ролі арбітра, висловлює свою точку зору на те, як конфліктуючим сторонам усунути причину конфліктної ситуації і діяти надалі. «Вивільнення емоцій» – поліцейський штучно створює ситуацію, коли конфліктуючі сторони в його присутності висловлюють одна одній все що вони думають про свого «противника», часто це відбувається бурхливо і емоційно, проте подібна розрядка призводить до того, що конфліктна ситуація вичерпується, про що і зазначає працівник поліції. «Маніпулятивний» – спосіб, який полягає у маніпулюванні працівником поліції свідомістю учасників конфлікту. Типовим прикладом такого маніпулювання може бути ситуація, коли поліцейський підходить наодинці до кожного з учасників конфлікту і зазначає: «Володимир Іванович, у безглуздих ситуаціях, подібних Вашому протистоянню з Степаном Сергійовичем, розумна людина, зхазвичай, поступається». Подібний прийом «підігрування» з боку поліцейського дуже часто приводить до успішного врегулювання конфлікту [2, с.13].

Дільничні офіцери мають значний вплив на рівень довіри громадян до правоохоронних органів, оскільки вони безпосередньо взаємодіють з мешканцями, надають допомогу та підтримку, вирішують побутові та соціальні проблеми. Ефективність роботи дільничного офіцера залежить від багатьох факторів, включаючи їхню професійну підготовку, комунікативні навички, здатність до вирішення конфліктних ситуацій та підтримку з боку громади. Важливим аспектом є також їхня здатність до адаптації та постійного навчання, оскільки соціальні умови та виклики постійно змінюються. Незважаючи на виклики, такі як високе навантаження, обмежені ресурси та психологічний тиск, дільничні офіцери залишаються основними захисниками правопорядку та громадського спокою. Їхня робота сприяє запобіганню злочинам, забезпеченню своєчасного реагування на правопорушення та конфлікти, а також зміцненню зв’язків між поліцією та громадянами. Своєчасне виявлення причин та умов, що сприяли виникненню конфлікту, система розробки та шляхів протидії або уникнення конфліктних ситуацій взагалі, сприятиме застосуванню моделі поведінки, яка сприятиме досягненню мети, а саме протидії правопорушенням, здійсненню оперативного та якісного провадження у справах про адміністративні правопорушення [3, с.80].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ложкін Г. Психологія конфлікту. Теорія та сучасна практика. Київ: ТОВ «Професіонал», 2007.

2. Особливості спілкування патрульних поліції з учасниками масових акцій в конфліктних ситуаціях: метод. реком. В. М. Клачко , В. Л. Костюк, В. В. Литвин, Н. В. Федоровська. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 48 с.

3. Андрусишин Р.М., Пряхіна Н.О. *Психологічні особливості вирішення конфліктів у професійній діяльності патрульної поліції*. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Видавничій дім «Гельветика».Випуск 1. 2024. С.79-92.

БРАГА Ярослав - *курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
САМАРСЬКИЙ Даніїл - *курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ПЛАХОТНИЙ Артем** - *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Захист прав людини під час адміністративного затримання є важливим аспектом забезпечення верховенства права та правопорядку. Затримання громадян органами правопорядку повинно здійснюватися з дотриманням принципів законності, необхідності та пропорційності, щоб уникнути порушень прав людини. Аналіз судових справ, у яких зафіксовані порушення з боку правоохоронців, дозволяє не лише виявити існуючі проблеми в практиці правоохоронних органів, але й сприяти вдосконаленню нормативно-правових актів та механізмів захисту прав затриманих осіб. У цій доповіді буде розглянуто конкретний випадок судової справи, що демонструє порушення під час адміністративного затримання, та проведено аналіз його наслідків для правової системи та суспільства.

Національне законодавство України багате на різноманітні норми, що прагнуть урегульовувати суспільні відносини відповідно до загальносуспільних інтересів, інтересів суб'єктів, які перебувають при владі. На перший погляд, дослідження адміністративного затримання, як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, видається, що законодавство України не має досконалої системи норм, які б ефективно урегульовували поведінку учасників

відносин із реалізації адміністративного затримання[1,С.13]. Питання затримання, зокрема й адміністративного є предметом регулювання міжнародних норм, зокрема в ст. 3 Загальної декларації прав людини проголошено, що кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність, а в ст. 9 мова йде про те, що ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання. У ст. 5 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод вказується та те, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом. Указана стаття містить норму про те, що затримана за підозрою у вчиненні правопорушення особа, повинна бути доставлена до компетентного судового органу. Кожен затриманий має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Зважаючи на міжнародні норми, адміністративне затримання можливе у випадках вчинення адміністративних правопорушень, розгляд справ за якими, у відповідності до ст. 221 КУпАП, належить до повноважень суду. Зокрема, з огляду на зміст указаної в підпункті «с» п.1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, норми, затримання фактично охоплює поняття доставлення, оскільки спочатку проводиться затримання особи, а вже потім її доставлення до суду чи посадової особи, якій закон надає право здійснювати судову владу (до речі, таких посадових осіб в Україні немає)[2].

Візьмемо до прикладу рішення № 112083329, 30.06.2023, Києво-Святошинського районний суду Київської області по справі № 640/30300/21 Провадження № 2-а/369/24/23 В якому громадянин України подав заяву до суду про неправомірні дії працівників Національної поліції України , відносно нього, поліцейськими було порушено процедуру адміністративного затримання та перевищено службові повноваження , рішення суду було задоволено частково . В порушення зазначеного порядку є встановлений факт застосування поліцейськими щодо позивача фізичної сили та адміністративного затримання, однак зазначені дії працівників поліції були проведенні не у зв`язку зі складанням відносно нього постанови про притягнення до адміністративної відповідальності, передбаченої ч. 2 ст. 44-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що є предметом розгляду цієї адміністративної справи. Суд роз`яснює, що застосування такого заходу як адміністративне затримання, підстави та порядок його застосування, мета, строки затримання та перелік посадових осіб, які уповноважені здійснювати затримання, визначено в Кодексі України про адміністративні правопорушення[3].

Можна зазначити, що вирішення подібних справ не лише служить для захисту конкретних прав потерпілих, але й є показником загального стану правосуддя та дотримання прав людини в Україні. Судові рішення, такі як справа № 640/30300/21, підкреслюють значення дотримання належних процедур під час адміністративного затримання.

Суд, вивчаючи цей випадок, окреслює ключові моменти, які повинні регулювати поведінку правоохоронних органів. Важливо, щоб працівники поліції мали чітке розуміння своєї відповідальності та обов'язків, що стосуються застосування адміністративних заходів. Як зазначено в рішенні, фізична сила може бути застосована тільки в рамках чітко визначених правових норм і тільки у випадках, коли це дійсно необхідно для досягнення законних цілей. Крім того, таке порушення процедур може не лише дискредитувати саму поліцію, але й викликати суспільну недовіру до правозахисних органів. Це в свою чергу може сприяти зростанню напруги між громадянами та правоохоронцями, що є небезпечним для соціальної стабільності.Наступним важливим аспектом є необхідність освітніх програм для правоохоронців, які б акцентували увагу на важливості дотримання прав людини та етики в їхній роботі. Така підготовка повинна включати не лише теоретичні знання, а й практичні ситуації, в яких поліцейські можуть застосовувати свої повноваження без ризику порушення прав громадян. Загалом, аналіз подібних судових справ демонструє, що навіть в умовах дотримання закону можуть виникати серйозні недоліки, які потребують термінового виправлення. Тому важливо, щоб існуючі норми та практики постійно переглядалися і вдосконалювалися, аби запобігти повторенню подібних ситуацій у майбутньому.

У висновку можна стверджувати, що захист прав людини під час адміністративного затримання є невід’ємною складовою забезпечення верховенства права та правопорядку в Україні. Аналіз судових справ, таких як справа № 640/30300/21, демонструє, що порушення процедур затримання правоохоронними органами не лише впливають на окремих громадян, але й підривають довіру суспільства до системи правосуддя в цілому. Необхідність дотримання принципів законності, необхідності та пропорційності є критично важливою для ефективного функціонування правоохоронних органів і запобігання зловживанням. Водночас, освітні програми для поліцейських повинні акцентувати увагу на важливості дотримання прав людини, етики та відповідальності в їхній діяльності. З метою поліпшення нормативно-правових актів і практики застосування адміністративного затримання, необхідно постійно переглядати існуючі норми та адаптувати їх до міжнародних стандартів. Тільки так можна забезпечити надійний захист прав затриманих осіб і сприяти формуванню справедливої та ефективної правової системи, що базується на принципах демократії та поваги до людської гідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочковий, О. В., Дрок, І. С., Логвиненко, Б. О., Руфанова, В., Самбор, М., & Уварова, Н. (2024). Дотримання прав людини під час застосування адміністративного затримання підрозділами Національної поліції.

2. Самбор М. А. Вплив міжнародних норм щодо дотримання права на свободу та особисту недоторканність людини на врегулювання відносин із застосування доставлення та затримання особи під час провадження у справах про

адміністративні правопорушення. Міжнародні стандарти у галузі прав людини: реалії та перспективи українського законодавства: матеріали круглого столу (м. Дніпропетровськ, 10 груд. 2012 р.); уклад. канд. юрид. наук Л. А. Філяніна. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 66.

3. Рішення № 112083329, 30.06.2023, Києво-Святошинського районний суду Київської області по справі № 640/30300/21 Провадження № 2-а/369/24/23 URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/112083329/

БУЛАВИЦЬКА Даниїла – *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців ля підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КОВАЛЬОВА Олена** - *професор кафедри адміністративної дільяності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЗА БЕЗОПЛАТНОЮ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГОЮ ДО ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Воєнний стан в Україні створив унікальні виклики, які суттєво вплинули на всі сфери життя суспільства, включаючи правову систему. Військові дії, тимчасова окупація частини територій та масова мобілізація населення зумовили появу нових юридичних проблем, що потребують швидкого та професійного вирішення. У цьому контексті юридичні клініки стали важливим інструментом правового захисту для громадян, забезпечуючи безоплатну правничу допомогу в умовах обмеженого доступу до традиційних правових установ.

Одеський державний університет внутрішніх справ (ОДУВС) виступив одним із лідерів у цій сфері, організовуючи роботу своєї юридичної клініки відповідно до нових потреб суспільства. Університет не лише адаптував методи роботи, але й розширив коло питань, за якими громадяни можуть отримати допомогу. Серед них: питання мобілізації, визнання правового статусу військовослужбовців, компенсації за пошкоджене, зруйноване нерухоме майно, питання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) під час дії воєнного стану, встановлення фактів смерті на окупованих територіях, правовий супровід переселенців тощо. Це дозволило ОДУВС оперативно реагувати на актуальні виклики, які постали перед суспільством, і стати опорою для багатьох громадян у складний для країни час.

Воєнний стан, запроваджений в Україні у відповідь на масштабну агресію, суттєво ускладнив доступ громадян до правосуддя. Основні причини цього включають обмеженну кількість суддей , тимчасову окупацію частини територій та необхідність вирішення численних питань, пов'язаних із військовими обов'язками. У цих умовах правова допомога стала життєво важливим ресурсом для захисту прав громадян, що відображається у значному зростанні кількості звернень до юридичних клінік та інших правових установ.

Актуальними запитами до юридичної клініки ОДУВС в умовах воєнного стану стали:

Встановлення фактів смерті на тимчасово окупованих територіях або в зоні бойових дій

Втрата зв’язку з рідними та близькими на тимчасово окупованих територіях або у зоні активних бойових дій спричинила необхідність у встановленні фактів смерті через судові інстанції. Це питання є важливим як для отримання відповідних компенсацій, так і для врегулювання правових аспектів спадщини чи зміни сімейного статусу. Досвід юридичної клініки ОДУВС показав, що громадяни часто стикаються із труднощами в отриманні доказів або підтверджуючих документів з окупованих територій, що значно ускладнює процес [1; 2].

Оскарження рішень про мобілізацію та правові аспекти відстрочки від служби

Масова мобілізація населення в умовах війни викликала хвилю звернень до правників із питань, пов’язаних із законністю рішень військових комісаріатів. До основних запитів належать: перевірка правомірності мобілізації, надання відстрочок для громадян із медичними чи сімейними підставами, а також врегулювання питань щодо обмежень у правовому статусі осіб, які обмежено придатні до служби. Юридична клініка ОДУВС часто консультує клієнтів щодо шляхів оскарження рішень у військових комісаріатах або в судах [3].

Вирішення питань компенсації за пошкоджене майно

Бойові дії, бомбардування та обстріли призвели до значного руйнування житлових будинків та об’єктів інфраструктури. Відповідно, громадяни масово звертаються за правовою допомогою для оформлення документів на відшкодування збитків, спричинених війною. У цих процесах юридична клініка відіграє роль посередників між постраждалими та державними установами, допомагаючи клієнтам скласти необхідні заяви та направити їхні матеріали до суду.

Юридична клініка Одеського державного університету внутрішніх справ (ОДУВС) виконує надзвичайно важливу функцію у наданні безоплатної правничої допомоги громадянам, особливо в умовах воєнного стану. Її діяльність охоплює широкий спектр завдань, які спрямовані на вирішення як індивідуальних, так і суспільно значущих правових проблем. Основними напрямками роботи клініки є:

1. Допомога військовим

У сучасних реаліях ключовою категорією звернень до юридичної клініки стали запити від військовослужбовців, які потребують правової підтримки у питаннях:

Визнання їхнього правового статусу як учасників бойових дій чи осіб, які виконують військові обов'язки. Ця робота включає підготовку документів для отримання посвідчення учасника бойових дій (УБД) або інших підтверджуючих документів.

Захист прав у відносинах із військовими комісаріатами, включаючи оскарження рішень про мобілізацію чи переведення, а також отримання відстрочок на законних підставах.

Консультації щодо отримання компенсацій, пов'язаних із пораненнями, травмами або іншими збитками, які виникли під час виконання військових обов'язків.

Юридична клініка виступає важливим посередником між військовослужбовцями та державними структурами, допомагаючи ефективно захищати їхні права та вирішувати конфліктні ситуації.

2. Сприяння цивільному населенню

Юридична клініка також працює із цивільними особами, які звертаються з різними питаннями, спричиненими воєнним станом . Серед найпоширеніших запитів:

Це звернення , пов'язані з сімейними правовідносинами, тобто розлучення та розподіл майна. В умовах війни багато родин стикаються з труднощами через розлуку або втрату близьких. Юридична клініка надає допомогу у підготовці заяв в позасудовому порядку, які можна подати онлайн за допомогою державного ресурсу.

Значну кількість людей, бажаючих отримати юридичну допомогу, складають люди похилого віку, яких насамперед хвилюють проблеми пенсійного забезпечення. Найактуальніші звернення до юридичної кліники стосуються питань перерахування пенсії за віком, по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі по інвалідності з дитинства) .

Оформлення документів, зокрема для переселенців, які втратили доступ до своїх посвідчень чи свідоцтв на окупованих територіях. Клініка допомагає у відновленні документів, які є необхідними для отримання соціальної допомоги, компенсацій або вирішення інших життєво важливих питань.

Звернення , які стосуються не сплати за комунальні послуги під час війни та у яких виняткових обставинах це можливо. Чи можуть не сплачувати за них ВПО, кліника допомагає все документально оформити. Свідоме та відповідальне ставлення до сплати комунальних чи інших платежів допоможе уникнути непомірного боргу та судових процесів у майбутньому.

На нашу думку, необхідне відновлення військових судів, та це є нагальною потребою держави. Передусім, цивільні судді не можуть ефективно та швидко розглянути справу, так як вони не знайомі з специфікою всіх обставин, які виконують важливу роль для її розгляду – а, отже, розгляд справи затягується.

Завдяки спільним зусиллям юридичних клінік, державних установ і громадських організацій, такі ініціативи стають важливим елементом правової системи України, сприяючи збереженню верховенства права навіть у найскладніші періоди. Юридична клініка ОДУВС є прикладом того, як освітні установи можуть

брати на себе значну частину соціальної відповідальності, допомагаючи громадянам долати труднощі, спричинені війною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смерть в окупації. Як суди підтверджують смерть людей в зоні бойових дій чи на окупованій території. URL: https://graty.me/smert-v-okupaczi%D1%97-yak-sudi-pidtverdzhuyut-smert-lyudej-v-zoni-bojovih-dij-chi-na-okupovanij-teritori%D1%97/amp/ (дата звернення: 03.12.2024).
2. Встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території. URL: https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vstanovlennya-faktu-smerti-na-tymchasovo-okupovanij-terytoriyi/ (дата звернення: 03.12.2024).
3. Актуальні питання дисциплінарного статуту збройних сил України. URL: https://www.google.com/search?q=%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96+%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82%D1%83+%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85+%D1%81%D0%B8%D0%BB+%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 (дата звернення: 03.12.2024).

ВЕСЕЛОВА Катерина – *студентка 2-го курсу Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **МАКАРЕНКО Олександр** - *професор кафедри державно-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, професор*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ АСПЕКТИ

В умовах російської агресії і введення воєнного стану в Україні, Національна поліція мусить переглянути та посилити свою роль в охороні громадського порядку та забезпеченні безпеки. Адміністративно-правова діяльність поліції в цей період стає ще більш важливою і має свої особливості. Тому за час дії воєнного стану було прийнято три закони України, які стосувалися зокрема й Національної поліції: 1) Закон України «Про внесення змін до законів України “Про Національну поліцію” та “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” з метою оптимізації

діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» – діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України та 60 днів після цього; 2) Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про правовий статус осіб, зниклих безвісти" та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»;

3) Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану». [1]

Тепер повноваження поліції стають ширшими. Вони отримують більше можливостей для перевірки документів, огляду речей і транспортних засобів, а також обмеження або заборони проведення масових заходів. Зростає співпраця поліції з армією, службою безпеки, прикордонною службою та іншими військовими формуваннями для обміну інформацією і координації дій, пріоритетом стає охорона громадського порядку і критичної інфраструктури. Поліція разом з військовими проводить спільне патрулювання, превентивні та спеціальні операції, щоб запобігти і нейтралізувати терористичні загрози. Під час дії режиму воєнного стану поліцейські отримали право застосовувати заходи примусу передбачені статтею 42 ЗУ «Про Національну поліцію» відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без врахування установлених вимог та заборон щодо застосування фізичної сили, зброї тощо. Тож тепер важливо забезпечити соціальний захист поліцейських в умовах воєнного стану. Необхідно гарантувати збереження робочих місць, виплату зарплат, компенсацію шкоди, завданої під час виконання обов'язків, та надання психологічної допомоги і реабілітації. Також важливим є вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність поліції в таких умовах. Це включає оптимізацію нормативно-правової бази, розширення повноважень і гарантій діяльності поліції, а також підвищення ефективності професійної підготовки поліцейських. [ст. 131-132, 2]

Отже, під час воєнного стану Національна поліція відіграє ключову роль у забезпеченні громадського порядку та національної безпеки. Її діяльність включає розширення повноважень, посилену співпрацю з військовими, соціальний захист поліцейських та вдосконалення нормативно-правового регулювання, щоб ефективніше виконувати свої обов'язки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві – Право в умовах війни. URL: http://surl.li/fchcwe

2. Мащенко В.С Адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії. URL: http://surl.li/czcdgk

ВЕРГУН Дмитро - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я** - *доцент кафедри адміністративно - правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Для сучасної України головним завданням є становлення її як правової, соціальної держави. Для досягнення цієї мети необхідне ефективне функціонування системи органів державної влади та створення балансу між громадянським суспільством і владою [1, 97]. Адміністративна юстиція в Україні — це одна з найважливіших складових правової держави. Вона забезпечує захист прав громадян, які вступають у правовідносини з державними органами та органами місцевого самоврядування. Така система дозволяє громадянам оскаржувати дії, рішення чи бездіяльність влади, що має велике значення в умовах демократичних перетворень і реформування правової системи України. Дослідження розвитку адміністративної юстиції є важливим, оскільки цей процес відображає не лише зміни в правовій системі, а й рівень захисту прав і свобод громадян, що є ключовими показниками демократизації країни.

До кінця ХХ століття питання адміністративного судочинства в Україні розглядалися в межах загальної системи судочинства. Це було пов'язано з тим, що Україна не мала традиційної системи адміністративної юстиції, подібної до тієї, яка існує в багатьох європейських країнах. Захист прав громадян у відносинах із державними органами здійснювався переважно через загальні суди, що значно ускладнювало судочинство. Відсутність спеціалізованої адміністративної юстиції призводила до того, що громадяни фактично не мали ефективних механізмів захисту від свавілля державних органів. Із метою захисту прав людини і громадянина в нашій державі було створено судову систему, в діяльності якої важливе місце посідає адміністративний суд. Порядок здійснення адміністративного судочинства встановлюється Конституцією України, Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) та міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України [1, 99].

У контексті європейської інтеграції Україна зобов'язалася адаптувати своє законодавство до стандартів Європейського Союзу. Це включає забезпечення права на справедливий суд, доступ до правосуддя, а також незалежність судів.

Впровадження стандартів Європейського суду з прав людини є важливим кроком для підвищення якості судочинства в Україні та забезпечення надійного захисту прав громадян.

Конституція України встановлює право кожного громадянина на звернення до суду для захисту своїх прав і свобод. Це право передбачає можливість судового оскарження дій чи рішень органів влади, які можуть впливати на права громадян. Згідно з Конституцією, судова система в Україні має бути незалежною та доступною для всіх громадян, що є важливими умовами для забезпечення верховенства права у правовій країні.

КАСУ визначає порядок розгляду адміністративних справ, закріплює принципи адміністративного судочинства, серед яких - незалежність суду, рівність учасників процесу, право на захист, прозорість і відкритість судового процесу. Даний кодекс встановлює чіткі процесуальні вимоги, що сприяють ефективному розгляду адміністративних спорів і забезпечують прозорість судочинства.

Практичний досвід функціонування адміністративних судів в Україні виявив цілу низку проблем, пов´язаних з ефективністю забезпечення цими органами судової влади законності в сфері виконавчої влади, які передбачають удосконалення як адміністративно-процесуального права, так і цілого ряду факторів, що впливають на діяльність адміністративних судів. З огляду на це, слід вказати, що останнім часом факти тиску на суддів і втручання в діяльність судів набули системного та відвертого характеру, зокрема, при розгляді судами справ, формуванні суддівського корпусу, призначенні суддів на адміністративні посади, вирішенні питань про відповідальність суддів [2, 166].

Практичні ж проблеми сучасної адміністративної юстиції пов’язані з дійсною реалізацією права кожного оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб як важливої гарантії реалізації конституційного принципу відповідальності держави за її діяльність перед людиною. Зміщення пріоритетів у співвідношенні держави та особистості на користь останньої потребують запровадження адекватних новим потребам суспільства державно-правових механізмів у діяльності із захисту прав і свобод громадян, а найбільш ефективною формою такого захисту виступає судова процесуальна форма, впровадження якої є важливою їх гарантією, одним із етапів входження України до спільноти демократичних, правових, соціальних держав [3, 7-8].

Продовження судової реформи є важливим напрямом розвитку адміністративної юстиції в Україні. Необхідно розробити заходи для зміцнення незалежності судів, забезпечення ефективності розгляду справ і захисту прав громадян. Важливим є також удосконалення процедури відбору та призначення суддів для підвищення їхньої професійної кваліфікації. Внесення змін до чинного законодавства може сприяти подоланню існуючих проблем. Зокрема, необхідно чітко розмежувати компетенцію адміністративних судів, щоб уникнути конфліктів

юрисдикції. Важливим також є вдосконалення процедур доказування та розгляду справ, щоб забезпечити оперативність і прозорість судових процесів.

Також слід зазначити, що важливим напрямом розвитку адміністративної юстиції в сучасному інформаційному середовищі є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес судочинства. Воно може вбачати в собі можливість подачі електронних заяв, доступ до судових рішень в електронному вигляді та використання відео-конференцій для розгляду справ. Такі технологічні зміни сприятимуть підвищенню оперативності судових процесів, забезпечення гласності і прозорості судочинства, а також спрощенню доступу громадян до правосуддя.

У підсумку важливо сказати, що розвиток адміністративної юстиції в Україні, пройшовши значний шлях від повної відсутності спеціалізованої судової системи до створення незалежних адміністративних судів, створив можливості для захисту прав громадян у відносинах із владою, сприяючи демократизації суспільства та забезпеченню верховенства права. Але для досягнення повного функціонування правової держави необхідно продовжувати реформування адміністративної юстиції, спрямоване на забезпечення прозорості, незалежності та ефективності судової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пустовіт, Ю. Ю., Запотоцька, О. В., & Тімашов, В. О. (2020). Адміністративна юстиція. *Південноукраїнський правничий часопис*, (2), 96-101.

2. Сокуренко, О. (2017). Сучасна адміністративна юстиція в Україні. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*, (1), 165-168.

3. Георгієвський Ю. В. Адміністративна юстиція : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ю.В.Георгієвський. Харків, 2004. 19 с

ВЛАДИСЕНКО Софія -*студентка 2-го курсу Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

Науковий керівник: **МЕЛКОНЯН Арміне** - *викладач циклової комісії правових фундаментальних та професійно-практичних дисциплін Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ: ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ

Кабінет Міністрів України має важливе завдання – реалізовувати зовнішню політику, захищати інтереси країни та розвивати міжнародне співробітництво. Уряд виконує рішення Президента і Верховної Ради через різні міністерства, серед яких і Міністерство закордонних справ. Основні завдання цього напряму - економічні, безпекові, гуманітарні та культурні зв'язки з іншими країнами. Кабмін укладає міжнародні договори, залучає інвестиції, підтримує експорт і контролює питання гуманітарної допомоги. Закони «Про Кабінет Міністрів України» та «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» регулюють реалізацію цих ініціатив.

Один із важливих напрямків роботи Кабміну в зовнішній політиці — розвиток економічних зв'язків з іншими країнами, особливо у напрямку збільшення експорту українських товарів і послуг. Для цього Кабінет Міністрів укладає міжнародні угоди, які зменшують торговельні бар'єри і захищають український бізнес за кордоном. Співпраця з Європейським Союзом, США та країнами Азії відкриває Україні доступ до нових ринків і технологій. Кабмін також створює програми, які допомагають українським підприємствам легше виходити на світові ринки. Наприклад, нещодавно був запущений каталог українських експортерів. Цей проєкт спрямований на підвищення популярності українських товарів і послуг [1].

Кабінет Міністрів приділяє велику увагу питанням міжнародної безпеки та співпраці з НАТО, ЄС та іншими партнерами. Уряд укладає угоди про військову допомогу, обмін інформацією та навчання військових, що допомагає підвищити обороноздатність України. Сайт good.gov.ua розповідає про систему гуманітарної допомоги в Україні. Вона допомагає організувати підтримку для людей, які постраждали від війни, зокрема через співпрацю між урядом, донорами та волонтерами [2]. Також ці ініціативи спрямовані на розвиток оборонної промисловості та закупівлю сучасної зброї за міжнародними стандартами. Співпраця з міжнародними партнерами допомагає Україні бути частиною світової системи безпеки.

Також, Кабінет Міністрів активно займається гуманітарними ініціативами, які допомагають переселенцям, підтримують охорону здоров'я та освітні програми. У межах міжнародної співпраці Кабмін залучає гуманітарну допомогу від партнерів. Також Кабмін працює з іншими країнами над освітніми та культурними проєктами, що сприяють обміну знаннями та міжнародній інтеграції. Наприклад, уряд створив спеціальний сайт, де українські та міжнародні організації можуть об'єднувати зусилля, щоб допомагати людям, які постраждали від війни [3].

Кабінет Міністрів залучає інвестиції для української економіки, співпрацюючи з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Світовий банк і МВФ. Міжнародний валютний фонд (МВФ) завершив п'ятий перегляд програми для України та схвалив виділення траншу в розмірі 1,1 млрд доларів, що підтримує

фінансову стабільність України в умовах війни [4]. Коли укладаються угоди про інвестиції, вони містять умови, які допомагають зробити використання державних коштів більш прозорим і зрозумілим. Це означає, що уряд має дотримуватися певних правил, щоб інвестори могли бути впевнені, що їхні гроші використовуються правильно. Завдяки цим заходам Кабмін сподівається покращити умови для інвесторів і залучити більше грошей з-за кордону, що допоможе створити нові робочі місця та поліпшити економіку країни. Цей напрям діяльності КМУ регулюють закони України "Про режим іноземного інвестування" і "Про міжнародні договори України", а також угоди, які ратифіковані Верховною Радою України.

Отже, Кабінет Міністрів України активно працює над покращенням міжнародної співпраці через різні зовнішньополітичні ініціативи. Його робота охоплює економічні, безпекові та гуманітарні питання, що допомагає розвитку країни і покращенню життя людей. Співпраця з іншими країнами дає Україні доступ до нових ринків, технологій і ресурсів. Уряд проводить реформи відповідно до європейських стандартів, щоб наблизити Україну до вступу в ЄС [5]. Завдяки зусиллям Кабміну Україна стає більш інтегрованою в світове співтовариство, що відкриває нові можливості для розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підтримуємо український експорт: запустили інформаційну кампанію щодо Каталога українських експортерів. URL: http://surl.li/wnoner (дата звернення: 08.11.2024).

2. Автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги. URL: https://good.gov.ua/ (дата звернення: 08.11.2024).

3. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо реалізації програм та проектів міжнародної допомоги у військовій сфері. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: http://surl.li/qfapdx (дата звернення: 08.11.2024).

4. Рада МВФ завершила п'ятий перегляд програми розширеного фінансування та затвердила виділення транша обсягом 1,1 млрд дол. США. Національний банк України. URL: http://surl.li/bfoybw (дата звернення: 08.11.2024).

5. Європейська інтеграція України. URL: https:/ http://surl.li/bzztwt (дата звернення: 08.11.2024).

Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 08.11.2024).

6. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII : станом на 8 берез. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text (дата звернення: 08.11.2024).

ГІДА Ольга - *аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Забезпечення безпеки держави є однією з головних умов становлення правової демократичної країни, що досягається шляхом формування відповідного законодавства. Окрім правового забезпечення, важливою є ефективна діяльність правових інститутів, їх координація та взаємодія, наслідком діяльності яких буде забезпечуватися захист прав своїх громадян в будь яких умовах. Для цього держава повинна чітко наділяти повноваженнями та обов'язками суб'єктів забезпечення тої чи іншої сфери та мати чіткий механізм їх взаємодії та координації. Особливо це є важливим у випадках можливої раптової дестабілізації процесів в державі. Зокрема мова йде про введення правового режиму надзвичайного стану.

Так, згідно статті 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим. В той же час всі суб'єкти системи адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану мають працювати ефективно та злагоджено, адже як наголошує сам законодавець для введення надзвичайного стану Президентові та Верховній Раді «надав» два дні, що включають звернення та узгодження.

На сьогодні і досі тривають процеси удосконалення діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану. Введення надзвичайного стану в Україні на початку всесвітньої пандемії у 2020-2021 році виявило недоліки як в правовому забезпеченні так і в міжкоординаційній взаємодії суб'єктів забезпечення правового режиму надзвичайного стану.

Для розуміння діяльності системи суб'єктів, що здійснюють забезпечення правового режиму надзвичайного стану важливим є формулювання такого поняття як «суб'єкт адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану».

Вищезазначене поняття є багатокомпонентним та умовно складається з таких термінів та понять: суб'єкт, адміністративно-правове забезпечення та правовий режим надзвичайного стану. Тому спочатку розглянемо їх в такій послідовності.

Так, академічний тлумачний словник надає наступні визначення поняттю «суб'єкт»: 1. як особа, група осіб, організація і т. ін., яким належить активна роль у певному процесі, акті; 2. особа або організація як носій певних прав і обов'язків [1, с.814].

Наступним поняттям є адміністративно-правове забезпечення, тому проаналізуємо позиції вчених щодо нього.

Проаналізувавши думки вчених [2,3,4] та виходячи зі змісту розглянутих понять можемо сформувати наступні ознаки адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану: регламентований законодавством; забезпечується за допомогою адміністративно-правових засобів, методів і процедур; здійснюється уповноваженими суб'єктами за допомогою норм права через спеціальний механізм упорядкування; здійснюється регулювання, охорона і захист суспільних відносин; здійснюється з метою попередження або усунення реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Термін правовий режим надзвичайного стану визначений статтею 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», яка зазначає, що надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [5].

Проведені дослідження та їх узагальнення дозволяють сформулювати поняття суб'єкта адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану як уповноважені посадові особи, органи державної влади, що за допомогою адміністративно-правових норм права, засобів, методів і процедур забезпечують регулювання, охорону і захист суспільних відносин шляхом попередження або усунення реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Отже, з нашого власного визначення зрозумілим є те, що суб'єктами адміністративно-правового забезпечення правового режиму надзвичайного стану є виключно органи державної влади, адже останні мають бути уповноважені на те законами України, а також перелік цих суб'єктів є виключним, тобто обмеженим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 9. 1978. Стор. 814. URL: https://sum.in.ua/s/sub.jekt

2. Чистоклетов Л., Хитра О. Поняття адміністративно-правового забезпечення

та його механізму. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. № 3 (27), 2020. URL: http://doi.org/10.23939/law2020.27.173 С.173-180

3. Ступак Д. Б. Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Київ – 2024. на здобуття наукового ступеня доктора філософії. 230 с.

4. Пащинський О. С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету,* 2021. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.31.

5. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14.

ГОЛОВАНЬ Лоліта - *студентка 1-го курсу освітнього ступеня «магістр» КННІ Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ВЕСЕЛОВ Микола –** *професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності КННІ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної агресії 24 лютого 2022 року Російської Федерації проти України та введенням воєнного стану Указом Президента України №64/2022 [1] було додано та розширено значну кількість повноважень Національної поліції України, що звісно впливає на завантаження та результативність правоохоронних органів. Національна поліція України відіграє критично важливу роль у забезпеченні безпеки країни та її громадян, особливо в умовах воєнного стану. Її завдання значно розширюються і набувають особливої гостроти, що актуалізує дану тематику в умовах сьогодення.

Питання щодо діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану розглядались у наукових працях Ю. Г. Барабаша, В. В. Бєлєвцевої, І. В. Кириленка, М. П. Кучерявенка, С. О. Кузнічена, М. М. Медвідь, В. А. Молотай, , К. М. Пасинчука, Х. П. Ярмакі та інші.

М. Ковалів та В. Іваха підтверджують, що тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів органів внутрішніх справ, тому саме в зазначених цілях і необхідно уточнити компетенцію органів внутрішніх справ [2, с. 66].

15 березня 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон (проєкт № 7147) «Про внесення змін до законів України», а саме: «Закону України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою вдосконалення діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану.

Аналізуючи зміни до Закону України «Про Національну поліцію», можемо виокремити додаткові повноваження, які виконують працівники поліції під час воєнного стану:

– поліцейський за письмовим запитом одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених;

– конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду;

– поліцейський може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; – здійснення поліцейським оперативного розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

– техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;

– представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі;

– співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європолом);

– збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання;

– здійснення адміністративного нагляду відповідно до Закону [3].

Окремо хочу акцентувати увагу на техніко-криміналістичному забезпеченні працівників правоохоронних органів, особливо на деокупованих територіях – це є важливим компонентом відновлення правопорядку, стабілізації суспільства та відновлення довіри громадян до правоохоронних органів. Ця діяльність охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на збирання, зберігання, аналіз та використання доказів, необхідних для розслідування та попередження злочинів, вчинених під час окупації та після неї.

Також варто зазначити, що здійснення вище перелічених додаткових повноважень працівниками Національної поліції України дозволяє ефективніше боротися з загрозами національній безпеці. Це може включати в себе налагодження оперативної обстановки, а саме: пошук та затримання диверсантів, знешкодження вибухових пристроїв, ефективне розслідування воєнних злочинів, зокрема таких як

колабораціонізм, порушення законів та звичаїв війни, депортація або переміщення частини чи всього населення окупованої території як в межах відповідної території, так і за її межі тощо.

Важливою формою взаємодії Національної поліції з іншими безпековими та оборонними органами України є її входження до складу Міністерства внутрішніх справ України, адже МВС як центральний орган виконавчої влади забезпечує координацію у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, захисту державного кордону, цивільного захисту та міграції [4].

Тому також слід виділити, що додаткові повноваження дозволяють поліції оперативно реагувати на зміни ситуації та приймати необхідні рішення для забезпечення безпеки. Взаємодія Національної поліції з іншими правоохоронними органами таких як: Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Служба безпеки України (СБУ), Національна гвардія України (НГУ), Державна прикордонна служба України (ДПСУ) та інші сприяють більш тісній співпраці один з одним, що дозволяє більш ефективно виконувати свої службові обов'язки, а також обмін необхідною інформацією для реалізації розкриття злочинів та притягнення винних до кримінальної відповідальності та оперативному, швидкому та комплексному узгодженню дій всіх органів, які входять до складу МВС.

Отже, аналізуючи та актуалізуючи дану тематику, можемо зробити висновок, що додаткові повноваження, які надаються Національній поліції в умовах воєнного стану, є необхідним заходом для забезпечення безпеки країни та її громадян. Вони дозволяють поліції ефективніше протистояти загрозам, які виникають в умовах війни, особливо протидії злочинності а також належний захист національних інтересів українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/64/2022 (дата звернення: 27.11.2024);

2. Ковалів М., Іваха В. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : юридичні науки. 2016. № 837. С. 65–70

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану : Проект Закону України від 15.03.2022 р. № 7147. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text

4. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова КМУ від 28.10.2015 № 878. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/878-2015-%D0%BF#Text

ГОЛОДИШИН Андріана - *здобувачка вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ГУРКОВСЬКА Катерина** - *страший викадач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ*

СПІВПРАЦЯ ГРОМАДЯН ТА ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національна поліція реалізує свої завдання відповідно до принципів діяльності, одним з яких є взаємодія з населенням на засадах партнерства. З метою підвищення рівня співпраці в Україні діє система Community Policing, що полягає у врахуванні думки громади щодо покращення громадського порядку та безпеки на території обслуговування.

Community Policing – це підхід у щоденній роботі поліції, побудований на принципах постійної комунікації, де:

- поліція та місцева громада відчувають спільну відповідальність за безпеку; - поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада;
- взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати;
- застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади;
- співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності.

Особливий правовий режим воєнного стану спричинив зміни у діяльність майже всіх інституціях держави. Нові повноваження отримали правоохоронні органи України, зокрема набули чинності зміни до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліцейських на період введення в Україні воєнного стану. Забезпечення громадського порядку та безпеки є першочерговою функцією держави, реалізація якої передбачає об'єднання зусиль усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та громадян. Важлива роль у забезпеченні громадського порядку та профілактиці правопорушень належить саме органам Національної поліції [1, с.130-131].

Потреба у безпеці є однією з базових потреб людини, а співпраця поліції та громади – найкращий спосіб її забезпечити. Адже цей підхід ґрунтується на взаємодії між усіма, від кого залежить безпека: між жителями громади та поліцією [2].

Розвиток «Community Policing» в громаді дає можливість мешканцям повідомляти поліції про свої проблеми та шукати шляхи їх спільного вирішення. У

свою чергу, поліція ґрунтуватиме свою роботу саме на думці громади, а жителі, які комунікують з поліцією, будуть більш проінформованими про роботу правоохоронців, розумітимуть їх функції, права та обов'язки. Це допоможе контролювати діяльність поліції та мати актуальні дані про стан безпеки в населеному пункті [3].

Проєкт «Community Policing» реалізується шляхом впровадження різних ініціатив, основними з яких є «Поліцейський офіцер громади» та «Сусідська варта», а також робота діалогових груп в громадах.

Проєкт «Поліцейський офіцер громади» – це черговий крок у реформі Національної поліції, направлений на безпеку та захист населення. Мета проєкту полягає в тому, щоб офіцер поліції постійно знаходився поряд із мешканцями своєї територіальної громади, плідно співпрацював із жителями та орієнтувався на їхні потреби.

Принцип роботи комплексу «Сусідська Варта» полягає в автоматизації процесів контролю, управління, розподілу контенту та оповіщення про поточний стан параметрів підсистем, таких як: візуальна інформація, рівень диму радіації, наявність високої концентрації газу, скупчення людей, виявлення забутих речей, ДТП, масові заворушення, напади, де учасниками є усі небайдужі громадяни, котрі хочуть убезпечити місто від правопорушень. Система знижує час реакції на подію, підвищує ефективність роботи відповідних служб, знижує вплив людського фактору і мінімізує час на реагування, а в деяких випадках може врятувати життя людини.

Наприкінці 2022 року відновились ініціативи з роботи діалогових/консультативних груп в громаді. Наразі однією із найбільш затребуваних сфер діалогових практик залишаються взаємовідносини між мешканцями громад та правоохоронними органами. В рамках реалізації даних ініціатив також відновлено проєкт «Безпечна громада», куди включено описані практики «Community policing», проєкт «Поліцейський офіцер громади» та комплекс «Сусідська Варта» з метою аналізу актуальних безпекових викликів та пріорітезування спільних завдань поліції та громади [4].

Таким чином, комунікація поліції та громади допомагає ефективніше запобігати новим правопорушенням, а це дозволить заручитися підтримкою громади та будувати довіру між поліцейськими та громадянами. Такий формат дозволить абсолютно по-іншому налагодити роботу, яка сприятиме формуванню позитивного іміджу поліції серед громадян, а також сприятиме підвищенню рівня довіри населення до правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муляр Г. В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. С.130-133. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc61/26.pdf

2. Буклет «Взаємодія громади і поліції». URL: https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf

3. Інформаційний портал міста Суми. Стаття «Community Policing».2016. URL: https://smr.gov.ua/en/2016-03-14-08-10-17/vzaiemodiia-politsii-ta-hromady/14013-community-policing.html

4. Українська Гельсінська Спілка з прав людини. Як впроваджується «Community Policing» в умовах війни. 2023. URL: https://www.helsinki.org.ua/articles/yak-vprovadzhuietsia-community-policing-v-umovakh-viyny-doslidzhennia/

ГУСЄВА Інна - *ад'юнкт відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ЯК ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад та інші життєво важливі національні інтереси мають бути захищені також від військової загрози з боку Російської Федерації. У зв'язку з цим, у стратегічних документах держави визначається, що пріоритетними завданнями правоохоронних, спеціальних, розвідувальних та інших державних органів відповідно до їх компетенції є: активна та ефективна протидія розвідувально-підривній діяльності, спеціальним інформаційним операціям та кібератакам, російській та іншій підривній пропаганді; запобігання, виявлення та припинення проявів сепаратизму, тероризму, екстремізму, припинення діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інших зазіхань на конституційний лад; отримання повної і достовірної упереджувальної інформації про ситуацію в Україні та світі, протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України, сприяння реалізації національних інтересів України [1].

В реалізації зазначених заходів вагоме місце відводиться Національній поліції, яка через приму надання поліцейських послуг забезпечує внутрішню безпеку держави.

В межах даної праці є доцільним є виокремлення декілька проблемних напрямів, які є провідними в діяльності Національної поліції з погляду на сьогодення: 1) забезпечення прав та свобод громадян; 2) протидія злочинності; 3) організації роботи органів та підрозділів Національної поліції України в деокупованих районах.

Якщо вести мову про перший напрям діяльності, то органи та підрозділи Національної поліції в повсякденній діяльності здійснюють заходи спрямовані на забезпечення мінімізації порушень прав людини і основних свобод у суспільстві,

забезпечення швидкого доступу людини до дієвих механізмів відновлення порушених прав.

У свою чергу, в стратегічних документах наголошується, що подолання викликів спрямованих на забезпечення та дотримання органами Національної поліції основних прав та свобод громадян необхідно здійснювати такими заходами: автоматизований облік затриманих осіб з метою запобігання незаконному затриманню та вдосконалення системи захисту таких осіб від тортур і жорстокого поводження; механізм подання та розгляду скарг щодо порушення прав людини працівниками органів поліції; моніторинг дотримання прав людини і розгляду скарг щодо порушення прав людини; робота з потерпілими та жертвами; реалізація Національного превентивного механізму із забезпечення дотримання прав осіб, які перебувають в ізоляторах тимчасового тримання та пунктах тимчасового перебування іноземців і осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України [2], тощо.

Щодо другого напряму, то перед поліцію постає необхідним забезпечення зміцнення публічної безпеки і порядку в державі шляхом виконання превентивних програм і підвищення спроможностей органів поліції у протидії злочинності. Подолання негативних викликів можливо здійснити шляхом: 1) підвищення ролі превентивної діяльності у сфері протидії злочинності та впровадження відповідних програм; 2) удосконалення організаційних і правових основ для посилення боротьби з організованою злочинністю та протидії торгівлі людьми, домашньому та гендерно обумовленому насильству, наркозлочинності та кіберзлочинності; 3) комплексне впровадження сучасних систем кримінального аналізу, в тому числі методології Європолу з оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності; 4) забезпечення належного рівня технічного і матеріального оснащення органів досудового розслідування і використання в їх діяльності сучасних експертно-криміналістичних засобів; 5) підвищення рівня професіоналізму працівників органів поліції у використанні форм і методів оперативно-розшукової діяльності; 6) розроблення і впровадження разом з іншими державними органами оптимальної системи захисту свідків в Україні; 7) розвиток міжнародної взаємодії у сфері протидії організованій і транснаціональній злочинності [2].

Щодо організації роботи органів та підрозділів Національної поліції України в деокупованих районах з метою забезпечення внутрішньої безпеки держави, то до таких заходів в першу чергу необхідно віднести: 1) здійснення заходів з виявлення та документування фактів використання символіки, визначеної Законом України “Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну”; здійснення заходів з її знищення; 2) спільно з іншими службами здійснення заходів з очищення (розмінування) територій населених пунктів, об’єктів життєзабезпечення населення, розбирання завалів тощо; 3) вжиття заходів для виявлення осіб, причетних до

колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору; 4) надання підтримки у створенні громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, здійснення координації їх діяльності; 5) забезпечення повернення, а у разі неможливості забезпечення відновлення наявної документації щодо власників зареєстрованої зброї; 6) здійснення приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв; 7) вжиття заходів до встановлення місця перебування безвісти зниклих осіб, зокрема за особливих обставин; 8) виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування; 9) забезпечення виявлення осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та надання їм соціальної допомоги; 10) проведення перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” [3].

Враховуюче вказане, можемо констатувати, що органи та підрозділи Національної поліції займають провідне місце в системі правоохоронних органів, діяльність якої спрямована на забезпечення внутрішньої безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020.

2. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1023-2017-%D1%80.

3. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1219-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1219-2022-%D1%80.

ДОВГУН Альона - *студентка 2-го курсу Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **МАКАРЕНКО Олександр** - *професор кафедри державно-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, професор*

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток інституту адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану є важливим аспектом для підтримання правопорядку та безпеки в країні. Воєнний стан вимагає оперативного реагування на нові загрози, тому закони та норми, що регулюють адміністративну відповідальність, повинні бути адаптовані до специфічних умов війни. В умовах воєнного стану посилюється контроль за поведінкою громадян, вводяться нові адміністративні заходи для забезпечення національної безпеки, зокрема, за порушення мобілізаційних норм, перешкоджання діяльності органів влади або дезертирство.

Оскільки воєнний стан часто пов'язаний із обмеженням деяких прав і свобод, адміністративна відповідальність має на меті забезпечити швидке реагування на правопорушення, зокрема, за порушення правил евакуації, блокування транспортних маршрутів чи відмову від співпраці з органами влади. Крім того, змінюються адміністративні процедури: вводяться спрощені механізми покарань, щоб оперативно вирішувати питання правопорушень без затримок.

У даній статті аналізується законопроект №7356, який передбачає внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Зміни, що пропонуються, пов'язані з введенням в дію на території України воєнного стану у зв'язку з початком повномасштабного

вторгнення на Українську територію. Проблемами, які потребують вирішення і аналізуються в даній статті, є розширення обтяжуючих

обставин притягнення до адміністративної відповідальності та відповідальність за порушення одного з заходів правового режиму воєнного стану – комендантської години. Здійснюється аналіз чинного законодавства, що врегульовує такі суспільні відносини, та висловлюється авторська позиція стосовно доцільності введення в дію окремих норм законопроекту №7356.

Постановка проблеми. Правовий режим воєнного стану, введення якого стало вимушеним кроком у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави, зумовив нові виклики для правового регулювання. Необхідність надзвичайно оперативно реагувати на порушення громадського порядку та створити ефективний механізм правового регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану мала наслідком появу багатьох швидко розроблених законопроектів. Зокрема, декілька з них, що спрямовані на посилення адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану, отримали неоднозначні відгуки громадськості та висновки експертів.[1]

Адміністративна відповідальність є одним із важливих засобів забезпечення правопорядку та безпеки в суспільстві. Вона застосовується за вчинення адміністративних правопорушень, тобто протиправних, винних дій чи бездіяльності,

які завдають шкідливого впливу на суспільні відносини і є адміністративними правопорушеннями.

В умовах воєнного стану виникає необхідність у посиленні адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, які можуть призвести до порушення правового режиму воєнного стану, загрози життю та здоров'ю людей, матеріальним цінностям, військовій безпеці України.

У зв'язку з цим, Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року було внесено ряд змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)[2].

Зокрема, встановлено підвищені адміністративні стягнення за такі правопорушення, як:

-порушення комендантської години;

-порушення спеціального режиму світломаскування;

-порушення порядку пересування транспортних засобів;

-порушення правил зберігання та використання зброї та боєприпасів;порушення правил воєнного стану;

-ухилення від виконання обов'язків військовозобов'язаного;

-поширення неправдивої інформації про хід війни[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна відповідальність в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал, Стадник В.Я.(2023) URL: http://lsej.org.ua/5_2023/47.pdf

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022, 64/2022 № 2102-IX. Офіційний вісник України. 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8074-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

ДЕГТЯРЕНКО Сергій - *студент групи ПО24-1М Університету митної справи та фінансів*

Науковий керівник: **ДОНЕНКО Валерій** - *професор кафедри публічного та приватного права, доктор юридичних наук, професор*

ПРОБЛЕМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Під час війни транспортна система виконує не лише свої звичні функції, але й стає важливим інструментом для забезпечення життєдіяльності країни. Зростання інтенсивності руху через переміщення населення, евакуацію, транспортування гуманітарної допомоги та військових ресурсів створює додаткове навантаження на інфраструктуру, яка нерідко зазнає пошкоджень. У таких умовах особливо важливо досліджувати можливості оптимізації транспортних потоків, зниження ризику аварійності та забезпечення належного рівня безпеки для всіх учасників дорожнього руху. Вирішення цих питань є важливим для мінімізації негативного впливу на соціально-економічне життя країни та забезпечення стабільного функціонування її транспортної системи навіть у кризових умовах.

Сьогодні ми спостерігаємо зростаюче навантаження на транспортну інфраструктуру, що призводить до заторів, підвищення рівня забруднення повітря, а також саме головне це дорожньотранспортні пригоди які вже дуже багато років потворюються і в більшість ситуацій іза проблем експлуатації та покритя а також можемо довати необізнаність водіїв короче кажучи без навиків та навчання. Ці виклики актуальні для мене, оскільки я переконаний, що безпека дорожнього руху та екологічні питання впливають на якість життя кожної людини.

Однією з ключових проблем дорожнього руху в сучасних умовах є забезпечення безпеки в умовах воєнного стану. Масове переміщення людей, перевезення гуманітарної допомоги, військових вантажів, а також руйнування дорожньої інфраструктури значно ускладнюють дотримання правил дорожнього руху. Особливо це стосується зон поблизу лінії фронту, де значна частина інфраструктури пошкоджена, а рух транспорту нерідко регулюється тимчасовими правилами. Ускладнення додають також обмеженість ресурсів для ремонту доріг, відсутність чіткої організації руху під час евакуацій та загальне збільшення рівня ризику на дорогах[1].

На це впливають і психологічні фактори: стресова ситуація, в якій перебувають учасники дорожнього руху, знижує здатність до швидкої реакції та підвищує ймовірність аварійних ситуацій. Зростання кількості військових колон, які часто мають пріоритет у русі, та необхідність врахування обмежень комендантської години вносять додаткові складнощі.

Системні проблеми, що існували ще до війни, також залишаються актуальними: недоліки в організації дорожнього руху, відсутність достатньої кількості інженерних рішень для підвищення безпеки, нестача фінансування на модернізацію інфраструктури та недостатній рівень освіти населення щодо правил безпеки. Усе це вимагає комплексного підходу, який включає як оперативні рішення для воєнного часу, так і довгострокові заходи для зниження рівня аварійності на дорогах після закінчення бойових дій.

Особливу увагу слід приділити впровадженню новітніх технологій, які можуть забезпечити ефективний моніторинг дорожньої ситуації навіть за складних умов. Водночас, необхідно розробляти та впроваджувати адаптовані до кризових умов

системи управління дорожнім рухом, спираючись на досвід інших країн та актуальні наукові дослідження у цій галузі [2].

Серед зарубіжних дослідників варто виділити напрацювання Марка Джонсона, що досліджує використання інтелектуальних транспортних систем для підвищення ефективності управління дорожнім рухом, а також методи зменшення аварійності через адаптивні технології [4]. Дослідження Вознюка А.Б. звертає увагу на специфіку дорожньо-транспортних пригод у міських умовах та важливість використання статистичних даних для аналізу їх причин і наслідків [5].

Ці роботи є важливими для подальшого розвитку інноваційних підходів у сфері безпеки дорожнього руху та інтеграції світового досвіду у вітчизняну практику.

Забезпечення безпеки дорожнього руху є однією з найважливіших умов для нормального функціонування транспортної системи. Основними причинами виникнення дорожньо-транспортних пригод є недоліки дорожньої інфраструктури, невиконання правил дорожнього руху, а також технічні несправності транспортних засобів. Відповідно до досліджень, значний вплив на аварійність мають нерівності дорожнього покриття, відсутність належної розмітки та дорожніх знаків, недостатнє освітлення, а також неправильне розташування дорожніх елементів, таких як зупинки громадського транспорту чи перехрестя[6].

Особливе значення мають заходи щодо попередження аварійності, які включають модернізацію інфраструктури, впровадження сучасних технічних засобів регулювання руху та інформаційних систем для контролю за станом доріг і трафіком. Наприклад, застосування інтелектуальних транспортних систем, які здатні прогнозувати затори чи аварійні ситуації, довело свою ефективність у багатьох країнах. Водночас, у дослідженні акцентується увага на важливості дотримання правил дорожнього руху та підвищенні рівня культури водіїв через просвітницькі кампанії [7].

Недоліки дорожніх умов, які є одним із основних факторів ризику, потребують особливої уваги. Згідно з результатами аналізу, проведеного українськими фахівцями, вирішення цієї проблеми полягає у своєчасному ремонті доріг, покращенні їх геометричних характеристик, а також застосуванні спеціальних технологій, що знижують ризик виникнення ДТП у складних умовах, наприклад, при слизькій або мокрій дорозі. Окрім цього, важливу роль відіграє організація руху, зокрема, встановлення світлофорів, перехідних знаків і бар'єрних огорож у місцях підвищеної небезпеки [8].

Важливість міжнародного досвіду в цьому питанні також є очевидною. Наприклад, зарубіжні дослідження показують, що застосування автоматизованих систем моніторингу трафіку, які фіксують порушення швидкісного режиму, дозволяє суттєво зменшити рівень аварійності. Використання таких систем у поєднанні з підвищенням відповідальності водіїв є ефективним інструментом для забезпечення безпеки [9].

Проблема забезпечення безпеки дорожнього руху є надзвичайно важливою в сучасних умовах, оскільки вона впливає на життя та здоров'я людей, ефективність транспортних перевезень і стабільність економіки. Основними факторами, що ускладнюють ситуацію, є недоліки інфраструктури, порушення правил дорожнього руху та недостатній рівень підготовки водіїв. Ці проблеми особливо загострюються під час кризових ситуацій, таких як війна, коли інфраструктура зазнає руйнувань, а інтенсивність руху значно зростає.

Для подолання цих викликів необхідно застосовувати комплексний підхід, що включає модернізацію доріг, впровадження новітніх технологій для регулювання руху та посилення контролю за дотриманням правил. Крім того, важливою є просвітницька робота, спрямована на підвищення культури поведінки учасників дорожнього руху. Систематичне вдосконалення інфраструктури, адаптація до міжнародного досвіду та ефективне використання ресурсів є ключовими складовими стратегії зниження рівня аварійності.

Вирішення проблем дорожнього руху сприятиме не лише збереженню людських життів, але й загальному розвитку транспортної системи, забезпечуючи безперервність перевезень, зменшення економічних втрат і підвищення якості життя громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпека дорожнього руху в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної онлайн-конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 травня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 148 с. URL: http://surl.li/yoywop.

2. Вознюк А.Б, Нагребельна Л. П., Міненко Є. В. Недоліки в дорожніх умовах та їх вплив на виникнення дорожньотранспортних пригод. *Державне підприємство «Державний дорожній науково-дослідний інститут імені М.П. Шульгіна» (ДП «ДерждорНДІ»), м. Київ, Україна*. URL: http://surl.li/xlzhxe (дата звернення: 27.11.2024).

3. Парасюк, В. М., Демків, Р. Я., Когут, В. М. Безпека дорожнього руху: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.

4. Дорожнього руху безпека. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: https://esu.com.ua/article-20975 (дата звернення: 27.11.2024).

Безпека на дорозі: матеріали Молодіжної науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 18 травня 2023 року). Кривий Ріг, 2023. 113 с. URL: http://surl.li/josexn

5. Голіна В. В. Запобігання транспортним правопорушенням в Україні в контексті євроінтеграції 1. *Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення*. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/10.pdf (дата звернення: 27.11.2024).

6. Медведенко Н.В, Медведенко С.В. Особливості інформаційно-технічного забезпечення безпеки дорожнього руху, перспективи розвитку в умовах викликів сучасності. *Державна-політика-у-сфері-убезпечення-дорожнього-руху*. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/76.pdf (дата звернення: 27.11.2024).

7. Безпека та організація дорожнього руху: навч. посіб. / Г. В. Мигаль, О. Ф. Протасенко. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. 85 с.

8. Кашканов , А., & Пальчевський , о. (2022). Проблеми функціонування транспортних систем великих міст україни в сучасних умовах. *Сучасні технології в машинобудуванні та транспорті*, *1*(18), 87-97. https://doi.org/10.36910/automash.v1i18.764

ДЕМЧЕНКО Володимир - *курсант 3-го курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

КАРПІКОВ Володимир - *курсант 3-го курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державногоуніверситету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПЛАХОТНИЙ Артем** - *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції*

ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Поверхневу перевірку регулює стаття 34 Закону України «Про Національну поліцію».

Це превентивний поліцейський захід, який включає в себе візуальний огляд особи, проведенням руки, спеціальним приладом або засобом по поверхні її одягу, а також візуальний огляд речей або транспортних засобів. Основними ознакми цього процесу є «поверхневий» та «візуальний».

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону. При цьому, під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України, яка якраз врегульовує порядок проведення огляду [1].

Поверхнева перевірка є добровільною дією. У разі відмови особи, огляд речей можливий тільки під час особистого огляду чи обшуку. Причина для цього — зафіксоване конкретне адміністративне або кримінальне правопорушення [2].

Звернемосьсь до судової практики, під час патрулювання, поліцейським надійшло анонімне повідомлення невідомого чоловіка про те, що за адресою: вул. Купріна, 32, м. Маріуполь, чоловік, одягнутий у чорну куртку з чорною сумкою, з автомобіля марки «Mercedes-Benz», державний номерний знак НОМЕР_2 , здійснює продаж палива без відповідного дозволу. Прибувши за вказаною адресою приблизно об 11:48 год. працівниками поліції виявлений автомобіль марки «Mercedes-Benz», державний номерний знак НОМЕР_2 , власником якого назвався ОСОБА_1 , який підпадав під опис аноніма. Для перевірки фактів, повідомлених анонімом, ОСОБА_1 висунуто законну вимогу на проведення поверхневої перевірки на підставі ст. 34 Закону України «Про національну поліцію», на що останній не відреагував та відмовився таку виконувати, чим вчинив злісну непокору.

ОСОБА_1 вину у вчиненні адміністративного правопорушення не визнав, пояснив, що автомобіль, вимогу про перевірку якого заявляв поліцейський, йому не належить, а належить його товаришу ОСОБА_2 , що підтверджується свідоцтвом про реєстрацію транспортного засобу. Він не здійснював керування указаним автомобілем, а на момент приїзду поліції доливав в автомобіль рідину для омивання скла та просто знаходився поруч. Він відмовився від виконання вимоги поліцейського, оскільки поверхневий огляд автомобіля не включає огляд такого всередині – салону та бардачку. Вважає, що в його діях відсутній склад адміністративного правопорушення, протокол складено незаконно.

У даному випадку в рапорті поліцейського Гарезіної Г. зазначено, що для поверхневої перевірки транспортного засобу у працівників поліції були достатні підстави вважати, що у транспортному засобі знаходяться речовини, обіг яких заборонено – паливо, продаж якого здійснювався, про що повідомила невідома особа «анонім».

Однак суд дійшов висновку, що законних підстав вважати, що у транспортному засобі ОСОБА_4 знаходилися речовини, обіг яких заборонено, у поліцейських не було, адже доказів на підтвердження даного факту до адміністративного матеріалу не

додано і вимога поліцейських без наявності достатніх підстав вважати, що в транспортному засобі дійсно знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров`ю такої особи або інших осіб, є перевищенням влади і не можна визнати як законне розпорядження або вимогу поліцейського.

Аналізуючи докази у сукупності між собою, враховуючи обставини, зазначені у протоколі про адміністративне правопорушення, які не підтверджені у передбачений законом спосіб, суд приходить до висновку про те, що достатніх доказів наявності події та складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП, у діях ОСОБА_1 не встановлено, внаслідок чого провадження у справі підлягає закриттю за відсутністю в його діях події та складу адміністративного правопорушення [3].

З вищезазначеного, можна зробити висновок, що у даній ситуації суд дійшов висновку, що поліцейські не мали законних підстав для проведення поверхневої перевірки автомобіля ОСОБА_1, оскільки не було достатніх доказів того, що у транспортному засобі знаходяться речовини, обіг яких заборонено або обмежено.

Проблеми з діями поліцейських полягали в наступному:

1) Відсутність доказів: суд зазначив, що анонімне повідомлення не є достатнім обґрунтуванням для проведення перевірки, оскільки не містить конкретних даних про наявність нелегальної діяльності чи небезпечних речовин у транспортному засобі. Анонімні джерела можуть бути ненадійними, тому необхідно було мати додаткові підтвердження для здійснення таких дій.

2) Законність вимоги: згідно з нормами закону, для проведення поверхневої перевірки поліція повинна мати обґрунтовані підстави вважати, що у конкретному випадку є ризик зберігання заборонених предметів. В даному випадку суд задовольнив, що підстави для такої перевірки були недостатніми, тому вимога поліцейських визнана незаконною.

Процедура проведення поверхневої перевірки працівниками поліції завжди викликала ряд труднощів через наявність специфічних особливостей, які ускладнювали реалізацію цього заходу. Однак важливо дотримуватися певних принципів і норм під час здійснення таких перевірок, щоб зберегти баланс між правами громадян та державними інтересами, а також запобігти порушенням прав людей [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України. URL: Про Національну поліцію | від 02.07.2015 № 580-VIII

2. Руднєв, Д. В., & Плахотний, А. П. (2023). Важливість проведення поверхневої перевірки під час воєнного стану та деякі проблеми її проведення. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки: матеріали*, 343.

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:Єдиний державний реєстр судових рішень

4. Марков, М., & Плахотний, А. (2024). Особливості проведення поверхневої перевірки в умовах воєнного стану. *Матеріали конференцій МНЛ*, (14 червня 2024 р., м. Хмельницький), 90-92.

ДЗЬОМБАК Ірина - *студентка 2 курсу магістратури, факультет суспільних і прикладних наук ЗВО «Університет Короля Данила»*
***Науковий керівник*: ЗАГУРСЬКИЙ Олександр** - *доцент кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат юридичних наук, доцент*

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ФЕНОМЕНУ «ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ»

Права людини належать до категорії моральних прав. Проте в деяких аспектах вони відрізняються від інших подібних законів. Немайнове право може належати особі внаслідок її досягнень або становища в суспільстві. Проте права людини є універсальними, належать усім людям, у будь-яких ситуаціях і незалежно від соціального становища. Хоча деякі моральні права можна набути, права людини є невід'ємними, тобто притаманними кожній людині як такій: кожна людина народжується наділеною цими правами. Права людини також є невідчужуваними, а це означає, що особа не може бути позбавлена цих прав і що особа не може добровільно поступитися цими правами державі.

Основна відмінність прав людини від інших універсальних моральних прав стосується їх виправдання. Права людини, будучи основними правами, становлять привілейовану категорію універсальних моральних прав. Що робить їх особливими, так це те, що вони не потребують жодного виправдання. Вони належать кожній людині, становлять частину нашої людяності. Достатньо послатися на той факт, що особа є людиною, щоб виправдати свої претензії на права, які випливають із цих прав. Їх фундаментальний і невід'ємний характер полягає саме в тому, що вони не потребують обґрунтування.

«Довідник Європейського Співтовариства з прав людини класифікує права людини на дві категорії: класичні права та соціальні права. Відповідно до цієї класифікації, класичні права включають громадянські та політичні права, які, як правило, обмежують владу держави щодо дій, що стосуються особи. Навпаки, соціальні права включають культурні та економічні права, які вимагають від держави позитивного, інтервенціоністського способу, щоб створити необхідні умови для людського розвитку» [1].

«Однак загальноприйнятою є класифікація, згідно з якою права людини поділяються на три категорії: права першого, другого та третього поколінь. Ця класифікація відповідає історичному розвитку прав людини» [2-3].

«Перше покоління складається з громадянських і політичних прав. Це традиційні права особистості щодо держави і вони відображають доктрину невтручання, що несе втручання. Друге покоління складається з економічних, соціальних та культурних прав. Ця категорія є відносно пізнішого зростання і містить права, засновані на статусі індивіда як члена суспільства» [4].

Ці права спрямовані на захист громадянина від свавільних дій держави, і вони включають право на життя, право на свободу та безпеку, право на приватне життя, право на справедливий суд, право на рівність і право на гідність. Вони також включають свободу від тортур та нелюдського поводження, свободу від рабства та примусової праці, свободу віросповідання, переконань та думок, свободу вираження поглядів, свободу асоціацій та свободу пересування. До цієї категорії також входять політичні права, які гарантують громадянам право брати участь у своєму уряді безпосередньо чи через обраних представників.

«На відміну від прав першого покоління, соціальні, економічні та культурні права потребують більш позитивних дій з боку держави для забезпечення або принаймні створення умов для доступу до тих об'єктів, які вважаються важливими для сучасного життя. Права третього покоління належать до категорії, яка є досить недавньою за своїм походженням» [5].

Ці права включають, але не є обмеженими: право на працю, право на справедливу винагороду, право на колективні переговори, право на власність, право на житло, право на освіту, право на медичні послуги, право на соціальне забезпечення та право брати участь у культурному житті за власним вибором.

Однак відсутність потреби в обґрунтуванні не призводить до особливого захисту прав людини. У разі їх порушення можна апелювати, як і в разі порушення будь-яких інших моральних прав – до совісті, звичаїв, почуття справедливості, громадської думки і тому подібних загальних, але не дуже оперативних понять.

Щоб забезпечити кращий захист прав людини, докладаються зусилля щодо їх інституціоналізації в позитивному праві. Однак сама по собі інституціоналізація не може надати правам характеру прав людини; вони вже повинні мати характер основних моральних прав. Позитивне право не створює прав людини, воно щонайбільше їх підтверджує. Права людини – це лише ті права, які, незалежно від їх визнання в позитивному праві, мають характер невідчужуваних моральних прав фундаментального та універсального характеру.

Таким чином, це правда, що історично права людини найчастіше не були фактом позитивного права. Але ці закони є моральними законами, за своєю філософською сутністю вони належать не до сфери буття, а до сфери обов'язку. Вони говорять не про те, чим кожна особа володіла в реальному та юридичному сенсі, а про те, чим кожна особа повинна була володіти. У цьому сенсі права людини належали і належать кожній

людині, навіть якщо вона цього не усвідомлювала. Вони були й залишаються потенційною емпіричною ознакою, а моральний прогрес полягає в постійному усвідомленні цієї можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Netherlands Ministry of Foreign Affairs *Human rights handbook.* URL: https://www.government.nl/topics/human-rights/human-rights-in-the-netherlands.
2. Davidson S. Human rights. Buckingham: Open University Press. *1993.* 212 pp.
3. Dlamini C. Human rights in Africa: Which way South Africa (1995). Length, 167 p.
4. Basu D.D. Human rights in constitutional law (1994). 320 p.
5. C. Studies and essays in international humanitarian law and Red Cross principles in honour of Jean Picet (1984). 837 p.

ДМИТРІЄВ Роман - *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **БУГАЙКО Юлія -** *доцент кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ АСПЕКТІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ, МЕТОДИ ТА ВИКЛИКИ

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну кожен день став випробуванням. Кожна хвилина для нас може стати серйозним викликом. Кримінальна юстиція зіштовхнулася з великим викликом. росія не шкодує своїх снарядів, ракет, бомб для того, щоб знищити Україну та її народ. Кожен день – це новий воєнний злочин Росії. Вже ніхто в цьому не має сумнівів. Загарбники відкрито роблять це і вже навіть цього не приховують. Кожен день ми чуємо слово «воєнний злочин». Зараз для багатьом, якщо не всім, поліцейським, іншим правоохоронцям, а також звичайним громаданям потрібно знати та розуміти, що таке воєнний злочин, його визначальні ознаки та особливості.

Спочатку потрібно дати визначення воєнному злочину. Воєнний злочин – це серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, яке включає в себе дії або бездіяльність, які порушують закони і звичаї ведення війни. Ці злочини можуть включати у себе вбивства, побивання, пограбування, сексуальне насильство, насильство проти цивільного населення, використання хімічних та біологічних

збройних систем, незаконне захоплення майна, тортури, насильство проти військовополонених, знищення майна і міст та інше. Воєнні злочини розглядаються як серйозне порушення міжнародного права і можуть призвести до судового переслідування та покарання злочинців. Воєнні злочини вчиняються виключно під час воєнних конфліктів. МГП як система принципів та норм міжнародного права регулює відносини між державами щодо захисту жертв війни та обмеження засобів і методів ведення війни в період міжнародних та неміжнародних збройних конфліктів з метою мінімізувати їх негативні наслідки [1]. Основні принципи МГП: гуманність(заборона дій, які не є необхідними для досягнення військової мети), військова необхідність(незаборонена військова сила застосовується в тій мірі, яка є необхідною для досягнення військової мети), проведення розрізнення(розрізнення цівільних суб'єктів та об'єктів від військових), обережність(збереження цівільних суб'єктів та об'єктів, зведення шкоди до мінімуму), прапорційність(заборона нападу, який загрожує життю цивільного населення, спричинить їм поранення, пошкодження цивільних об'єктів). Розрізняють декілька катеогрій воєнних злочинів: проти особи, проти власності, в яких застосовуються заборонені методи ведення війни, в яких застосовуються заборонені засоби ведення війни, проти гуманітарних операцій та використання символів, проти культурних цінностей.

Процес розслідування воєнних злочинів базується на міжнародних правових нормах, зокрема на Женевських конвенціях, Римському статуті Міжнародного кримінального суду (МКС) та інших міжнародних угодах. Згідно з цими документами, держави зобов'язані розслідувати та переслідувати осіб, які вчинили воєнні злочини, а також забезпечити справедливий процес та покарання винних.

Розслідування воєнних злочинів пов'язане із цілою низкою викликів: безпекові (деокупована територія залишається небезпечною, слідчим групам доводиться діяти в умовах підвищеного ризику швидкої зміни обстановки, наявності вибухонебезпечних об'єктів, загроз обстрілів, обвалів, руйнувань будівель та споруд, пошкодження мереж і т. д.); логістичні (необхідність забезпечення постачання та розподілу значних і багатоманітних ресурсів, планування та організації роботи, у тому числі залучення іноземних фахівців, створення міжнародних спеціалізованих груп фахівців і т. д.); тактичні (значна кількість епізодів; значна кількість свідків, потерпілих, слідів на місці події, речових доказів; значна частина свідків, потерпілих евакуйовані, викрадені і т. д.; загроза повторного травмування допитуваних осіб); комунікаційні (в умовах значного суспільного резонансу та уваги міжнародної спільноти до фактів порушення міжнародного гуманітарного права важливе налагодження як внутрішньої відомчої так і зовнішньої комунікації); геополітичні (держава-агресор відмовляється дотримуватися норм міжнародного права, протидіє розслідуванню, знищуючи сліди, документи, поширюючи неправдиву інформацію і т. д.) [2].

Забезпечення інформаційно-аналітичної роботи, контролю, обліку й звітності в межах підготовки розслідування порушень законів і звичаїв війни, принаймні, полягає

в організації єдиного управління розслідуванням і збором доказів, оскільки різні СБ і СОГ, що працюють за різних просторово – часових умов (передусім, у зонах ведення бойових дій тощо), часто не інформовані про зміст документів за результатами виконаних іншими учасниками СБ, СОГ індивідуально запланованих процесуальних дій та інших заходів. Як наслідок це, крім іншого, вцілому ускладнює розслідування. Для цього необхідно визначати процедуру аналізу зібраного матеріалу (залучати аналітичну службу обробки матеріалів), потім зібрані слідчими документи повинні бути внесені в комп'ютерну базу даних централізованого архіву з тим, щоб можна було знайти їх за ключовими словами і словосполученнями, оцінити їх значимість й доказову цінність, а згодом скласти обвинувальні акти тощо [3].

Розслідування воєнних злочинів вимагає використання різноманітних методів, які включають в себе: Зібрання доказів(це включає в себе збір матеріальних доказів, свідчень очевидців, експертних висновків та інше); інтерв'ю і допити(проведення допитів індивідів, які можуть мати інформацію про воєнні злочини); експертні огляди(залучення експертів для оцінки доказів і проведення досліджень); міжнародне співробітництво(у випадках, коли воєнні злочини мають міжнародний характер, важливо забезпечити співробітництво між державами для ефективного розслідування).

Тактичні рішення поділяють на процесуальні і непроцесуальні. До процесуальних належать рішення про порушення кримінальної справи, відмову у порушенні справи, обрання виду необхідних слідчих дій, обрання заходу процесуального примусу, зокрема запобіжного заходу тощо. Непроцесуальні тактичні рішення — це прийоми й засоби реалізації процесуальних рішень, тому вони повинні відповідати принципам кримінально-процесуального законодавства. Вибір найраціональніших засобів і тактичних прийомів пов’язаний із ризиком, тому необхідна достатня інформаційна база. Отже, тактичне рішення — це вольовий акт слідчого, який полягає у визначенні мети, а також засобів і способів її досягнення. З огляду на це будь-яке тактичне рішення має відповідати низці вимог: законності, етичності, обґрунтованості, своєчасності, реальності виконання [4].

У висновку зазначимо, що розслідування воєнних злочинів є критично важливим завданням у контексті активних бойових дій. Ефективна система розслідування грає ключову роль у забезпеченні справедливості, відновленні миру та запобіганні майбутнім порушенням прав людини. Слід наголосити на необхідності гарантування безпеки для учасників розслідування та свідків, дотриманні міжнародних стандартів правосуддя та прав людини. Зокрема, важливо забезпечити об'єктивність, прозорість і незалежність процесу розслідування, а також доступ громадськості до інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пашковський М. І., Атаманчук С. М., Крапивін Є.О., Лисенко Д.Л., Яворська В.В., Постоловська М.М., Лещенко А.Л., Коваль Д.О., Павлюк А.В., Петренко С.І.,

Бєлоусов Ю.Л. «Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина». Київ 2023. С. 10.

2. Дуфенюк О.М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. 2022. С. 370.

3. Когутич І.І. Окремі аспекти підготовки розслідування порушення законів та звичаїв війни. 2023. С. 102.

4. Біленчук П.Д., Гель А.П., Семаков Г.С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів. Київ 2007. С. 13.

Д'ЯЧЕНКО Максим - *курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

КОЛІСНИК Богдан - *курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПЛАХОТНИЙ Артем -** *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

У сучасному суспільстві, яке прагне дотримуватись принципів верховенства права і захисту прав людини, питання адміністративного затримання стає все більш актуальним. Правомірність дій правоохоронних органів, особливо в контексті їх відповідності законодавчим нормам, є ключовим аспектом, що визначає якість правосуддя та захист прав громадян. Невідповідність дій поліції вимогам законодавства під час адміністративного затримання може призвести до серйозних наслідків, включаючи порушення прав особи на свободу, гідність та безпеку.

Статтею 14 Дисциплінарного статуту Національної поліці України та розділом II Порядку проведення службових розслідувань у Національній поліції України з 2018 року No 893 визначено, що підставами для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації, рапорти про вчинення порушень, які мають ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, при наявності достатніх даних, що вказують на ознаки

дисциплінарного проступку. Однак, слід зазначити, що до тих пір, поки зазначені факти не підтверджені, вони є лише підставою для розгляду питання про наявність або відсутність ознак дисциплінарного проступку[1].

НАПРИКЛАД:

Справа стосується адміністративного затримання ОСОБА_1, яке відбулося 11 грудня 2021 року, після виклику поліції через конфлікт з сусідкою щодо задимлення її квартири. Поліцейський, що прибув на місце, спочатку провів бесіду з ОСОБА_1, який розповів про обставини конфлікту, але пізніше висунув вимогу пред'явити документи, оскільки під час карантину особи повинні мати при собі посвідчення особи. ОСОБА_1 повідомив, що не має документів, оскільки віддалився від дому на коротку відстань. Після відмови ОСОБА_1 сісти в патрульний автомобіль, поліцейські застосували фізичну силу та кайданки, не попередивши про можливість їх використання у разі відмови. При цьому, як свідчить відеозапис, ОСОБА_1 вже був відомий поліції і не створював загрози. Після затримання йому не було роз'яснено його права, і він не надав добровільної згоди на медичний огляд на стан алкогольного сп'яніння, який провели в лікарні без належного правового обґрунтування. Також під час перебування в поліції ОСОБА_1 неодноразово звертався за медичною допомогою через проблеми зі здоров'ям, але його прохання ігнорували. У результаті судового розгляду встановлено, що дії поліцейських були незаконними та суперечили вимогам українського законодавства, що стосуються прав людини та процедури адміністративного затримання[2]. У сучасному суспільстві, яке прагне дотримуватись принципів верховенства права і захисту прав людини, питання адміністративного затримання стає все більш актуальним. Правомірність дій правоохоронних органів, особливо в контексті їх відповідності законодавчим нормам, є ключовим аспектом, що визначає якість правосуддя та захист прав громадян. Невідповідність дій поліції вимогам законодавства під час адміністративного затримання може призвести до серйозних наслідків, включаючи порушення прав особи на свободу, гідність та безпеку.

На прикладі справи адміністративного затримання ОСОБА_1, що відбулося 11 грудня 2021 року, ми можемо бачити, як саме невідповідність дій поліції чинному законодавству може призвести до серйозних наслідків. Після виклику поліції через конфлікт з сусідкою, дії правоохоронців виявилися не лише недостатньо обґрунтованими, але й суперечили основним принципам правосуддя. Поліцейські застосували фізичну силу та кайданки без належних підстав і попереджень, не забезпечивши дотримання прав затриманого.

Цей випадок демонструє, як важливо забезпечити навчання та контролювати дії поліцейських для запобігання подібним інцидентам. Невиконання ними своїх обов'язків може не лише дискредитувати правоохоронні органи, а й завдати шкоди суспільній довірі до державних інститутів. Зважаючи на ці обставини, необхідно провести ґрунтовне розслідування та вжити відповідних заходів, щоб усунути порушення, а також забезпечити належну правову обізнаність та етику у діяльності

поліції. Лише так можна повернути довіру суспільства до правоохоронних органів і гарантувати дотримання прав людини в Україні. Ведучи мову про дотримання прав людини під час адміністративного затримання, варто акцен-тувати увагу на необхідності надання права за-триманій особі не лише оскаржувати відповідне рішення в суді, але й вимагати відшкодування збитків, завданих затриманням на подовжений строк. Введення відповідних положень в законодавство України оптимізує порядок адміністра-тивного затримання, а також підвищить рівень захисту прав і свобод людини в Україні[3].

У висновку можемо сказати, невідповідність дій поліції вимогам законодавства та порушення прав затриманих свідчать про необхідність системних реформ у роботі правоохоронних органів. Важливо забезпечити належне навчання та контроль за діями поліцейських, адже їх професіоналізм і відповідальність безпосередньо впливають на якість правосуддя. Запровадження нових норм, які дозволяють затриманим оскаржувати свої дії в суді та отримувати компенсацію за незаконне затримання, є кроком до оптимізації процедури адміністративного затримання. Забезпечення прав людини в Україні вимагає не лише політичної волі, але й активної участі суспільства у контролі за діяльністю правоохоронних органів. Лише через спільні зусилля держави та громадськості можна досягти реальних змін, що забезпечать верховенство права та гідність кожного громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспаленков, р. (2023). Аналіз юридичної відповідальності поліцейських за порушення встановленого порядку оперативного реагування на правопорушення та події: правові аспекти та практичні наслідки. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки, (5(68), 5-11. https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.5.1

2. Адміністративні справи (з 01.01.2019); Справи щодо забезпечення громадського порядку та безпеки, національної безпеки та оборони України URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/102765752

3. Дрок, І. С. «Вектори удосконалення дотримання прав людини під час застосування адміністративного затримання поліцейськими». Аналітично-порівняльне правознавство 4 (2024): 348-351.

ЗУБЕНКО Сергій- *здобувач освітнього рівня «магістр» спеціальності 281 «Публічне управління», факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КАДАЛА Віталій -** *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки,*

факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасність доводить необхідність посиленого впровадження заходів публічного управління, котрі пов'язані з охоронною навколишнього природного середовища в умовах повномасштабних воєнних дій. Держава забезпечує санкціонування неналежної поведінки учасників суспільних відносин у сфері порушення правил збереження навколишнього середовища шляхом впровадження адміністративної відповідальності, яка має найбільший обсяг правозастосування. Важливо наголосити на тому, що ключовими ознаками адміністративної відповідальності, в контексті публічного управління охороною навколишнього природного середовища, виступають суспільні відносини із забезпеченням основоположних правових принципів таких як верховенство права, гуманізм, законність, демократизм, справедливість, рівність, можливість оскарження прийнятих юридичних рішень. Питання адміністративної відповідальності уповноважених осіб, які займаються вирішенням проблем охорони навколишнього природного середовища потребує більш поглибленого дослідження та переосмислення в умовах воєнних дій в Україні, що і вказало на актуальність напрямку дослідження.

Варто наголосити на тому, що питання адміністративної відповідальності в контексті порушення правових норм охорони навколишнього природного середовища не є новим, проте не втрачає своєї пріоритетності та сучасності в колі наукових досліджень. Окрім того, доволі часто піднімається дана проблема на різних наукових дискусійних платформах та обирається науковцями як предмет вивчення у дисертаційних та монографічних дослідженнях. Поставленою проблемою переймалися такі вітчизняні науковці як Є.В. Жадан [1], І.Б. Мачуська [2], Т.П. Мінка [3], Л.Є. Хижня [4] та інші. У своїх дослідженнях науковці доволі змістовно розкривають поставленні проблеми надають рекомендації щодо їх вирішення, проте обмежено торкаються питань адміністративної відповідальності уповноважених осіб в умовах війни в Україні.

Нагадаємо, адміністративно-правове регулювання навколишнього природного середовища в Україні здійснюється через систему правових норм та заходів, спрямованих на забезпечення охорони, раціонального використання та відновлення природних ресурсів. Рольовий аспект публічного управління охороною навколишнього с природного середовища лежить в площині забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку країни.

Як зазначає Т.П. Мінка [3, с. 445] «…врахування особливостей навколишнього середовища у правовому регулюванні сприяє забезпеченню його збереження, раціонального використання та відновлення». У зв'язку з зазначеним стає зрозумілим необхідність посилення вимог до рівня адміністративної відповідальності за порушення правових норм, котрі викладено в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [5].

Проведені дослідження в сфері публічного управління охороною навколишнього природного середовища з позиції адміністративної відповідальності надали змогу встановити наступне:адміністративна відповідальні системи публічного управління охороною навколишнього природного середовища закріплена Кодексом України про адміністративні правопорушення [6] (далі – КУпАП); починаючи з 1997 року законодавцем практично не вносилися зміни стосовно адміністративної відповідальності у сфері охорони довкілля. Наслідком таких дій стало невідповідність сучасним реаліям рівня адміністративної відповідальності; наяву встановлений законодавцем незначний розмір санкцій за порушення вимог природоохоронного законодавства, що не дозволяє забезпечити належний рівень захисту навколишнього природного середовища.

Вирішенням зазначеної проблеми на рівні законодавця можна вважати декілька правових ініціатив. Так, у 2021 році Уряд разом з представниками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України схвалив зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині посилення відповідальності у сфері охорони природи та використання природних ресурсів. Було запропоновано збільшити адміністративні штрафи у 8-10 разів [7].

В свою чергу законодавець вніс доповнення до КУпАП [6], а саме до таких статей як: стаття 561 «Знищення та пошкодження межових, інформаційних та охоронних знаків, квартальних та ділянкових стовпів, протипожежних та природоохоронних аншлагів, шлагбаумів на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду»;стаття 18857 «Невиконання законних вимог та приписів посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду України».

М. Сірант [8] вважає, що «до основних умов формування та якості норм адміністративної відповідальності у сфері охорони навколишнього середовища слід віднести науково-обґрунтоване визначення предмета адміністративно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, природокористування».

Таким чином, розвиток і вдосконалення адміністративно-правових механізмів охорони навколишнього природного середовища є одним з пріоритетних завдань державної політики України. Посилення адміністративної відповідальності в даній сфері надасть можливість більш предметно встановити напрямки майбутнього вдосконалення правових норм та вдосконалити сам механізм публічного управління охороною навколишнього природного середовища в умовах сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жадан Є.В. Контроль та нагляд в механізмі адміністративно-правового забезпечення охорони довкілля на регіональному рівні в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 621-626.
2. Мачуська І.Б. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері надрокористування: теоретико - правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. С.188-192.
3. Мінка Т.П. Шляхи удосконалення адміністративного правового регулювання нагляду та контролю у сфері навколишнього природного середовища. *Правові новели*. 2024. № 22 Том 2. С.195-199
4. Хижня Л.Є. Адміністративна відповідальність за вчинення правопорушеньу сфері захисту довкілляв Україні: дис. канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07.Запоріжжя, 2020. 263 с.
5. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991р. № 1264-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Tex
7. Музика І. Уряд посилює відповідальність за адміністративні порушення у сфері довкілля. 11 жовтня. 2021 року. Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: http://surl.li/aktmtv
8. Сірант М. Формування законодавства про адміністративні правопорушення у сфері охорони природи. Академічні візії. 2023. Випуск 23.URL:file:///C:/Users/Alex/Desktop/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A2%D0%AF%20%D0%9E%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9D%D0%90.pdf

ЗЕРНЯКОВА Маргарита - *студентка 1-го курсу освітнього ступеня «магістр» КННІ Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ВЕСЕЛОВ Микола** – *професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності КННІ Донецького державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні в лютому 2022 року докорінно змінило умови роботи справ в усіх державних установах, включно з Національною поліцією. Нова реальність вимагає від поліції ефективного реагування на загрози безпеці та порядку, пов'язані з бойовими діями, масовим переміщенням громадян та диверсіями потенційного ворога. Також варто відзначити, що органи державної поліції перейшли на подовжений режим роботи після введення воєнного стану.

Посилений варіант службової діяльності – це комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо [1, с. 581].

В умовах війни перед поліцією стоять значні виклики, пов'язані із необхідністю швидко адаптувати свою діяльність до надзвичайних умов. Як було слушно зазначено у роботі В. Бондаренко-Берегович та В. Берегович, «…правоохоронні органи, в ході виконання завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану, повинні акцентувати увагу на здобуванні та аналізі інформації про виникнення можливих загроз. Якісно організована робота у вказаному напрямку дозволить:

− вжити заходів, спрямованих на усунення передумов до виникнення загроз;

− здійснити оцінку наявних сил та засобів;

− залучити до усунення загроз інших суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку;

− забезпечити своєчасне інформування органів державної влади та місцевого самоврядування (військових адміністрацій) для прийняття управлінських рішень, спрямованих на недопущення негативних наслідків або ж їх мінімізацію, тощо» [2, с. 46].

Забезпечення публічної безпеки і порядку є одним із пріоритетних завдань Національної безпеки України. Окрім цього, воно входить до кола основних завдань Національної поліції України. Його важливість зумовлена створенням стану захищеності прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, попередженням злочинів та проступків, повагою до честі й людської гідності, дотриманням норм суспільної моралі і порядку. При цьому актуальність забезпечення публічної безпеки і порядку сьогодні значно підвищується в умовах широкомасштабної військової агресії Російської Федерації на практично всій території України, яка стала результатом восьмирічних гібридних військових дій. При цьому особливостями цього режиму є тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень, що, своєю чергою, створює особливі умови адміністративно-правового забезпечення публічної безпеки та порядку органами Національної поліції України та іншими уповноваженими суб'єктами сектору безпеки і оборони.

Для того, щоб органи (підрозділи) Національної поліції могли ефективно забезпечувати публічний порядок та публічну безпеку в умовах воєнного стану, необхідно щоб дана діяльність була належним чином організована. Для цього, з урахуванням оперативної обстановки, соціальних, політичних та економічних умов, що склалися, необхідно вжити заходів щодо розстановки особового складу поліцейських, забезпечення їх необхідними матеріально-технічними ресурсами, відпрацювати алгоритм дій поліцейських у надзвичайних ситуаціях, які можуть трапитися. У зв'язку з цим потребує уваги здійснення ретельного планування дій поліцейських у відповідних ситуаціях.

У таких планах визначаються наявні сили та засоби, склад зведеного загону, додаткові сили та засоби, резерви, варіанти посиленого несення служби, підвищена готовність особового складу, бойова готовність, схеми зв'язку, конкретні виконавці й їх обов'язки, календарний графік виконання заходів на той чи інший варіант розвитку особливих подій. До плану додаються оперативні карти, схеми збору особового складу по тривозі, основні та запасні місця дислокації, порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами. У плані вказуються також підстави і порядок введення його в дію. Типові плани багаторазового використання дають можливість економити час під час розроблення управлінських рішень, виборі оптимальних варіантів і порядку дій, попередніх розрахунків сил і засобів, підготувати особовий склад до діяльності в умовах воєнного стану [3].

Отже, забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим завданням, яке має ключове значення для функціонування суспільства та збереження стабільності в державі. Воєнний стан створює унікальні виклики для поліції, включаючи необхідність протидії новим формам загроз, таким як діяльність диверсійно-розвідувальних груп, мародерство та незаконний обіг зброї. Поліція також виконує гуманітарну роль, допомагаючи внутрішньо переміщеним особам, забезпечуючи порядок в евакуаційних зонах та підтримуючи правопорядок у тилових регіонах.

Основні проблеми в роботі поліції у цих умовах включають обмежене матеріально-технічне забезпечення, надмірне навантаження на особовий склад, недостатню координацію з іншими структурами та юридичні колізії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисова А. В. Забезпечення публічної безпеки і порядку органами Національної поліції України під час проведення масових заходів. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 580–582. 581 URL : http://lsej.org.ua/7_2022/140.pdf.

2. Бондаренко-Берегович В. В., Берегович В. В. Функціонування правоохоронних органів задля забезпечення публічної безпеки в умовах військової агресії. Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 1 лип. 2022 р.). Кропивницький :

Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 45–47. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.

3. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65–70. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vnulpurn_2016_837_12

ЗІНЧЕНКО Даніїл - *ад'юнкт відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення безпечного середовища в освітніх закладах є ключовою складовою стабільного функціонування суспільства, особливо в умовах воєнного стану. Освітні установи виступають важливим елементом соціальної інфраструктури, що забезпечує не лише навчання, а й психологічну та соціальну підтримку молоді. У таких умовах роль Національної поліції України набуває критичного значення, адже ефективне реагування на загрози безпеці та попередження правопорушень у школах і вишах стають одним із пріоритетів правоохоронної діяльності.

Національна поліція України виконує свої обов'язки у сфері забезпечення безпеки освітніх закладів, спираючись на положення Конституції України, Закону України "Про Національну поліцію", Закону України "Про освіту" та інші нормативно-правові акти, які визначають порядок охорони громадського порядку. В умовах воєнного стану особлива увага приділяється регулюванню питань, пов'язаних із запобіганням терористичним загрозам, забезпеченням правопорядку на території з великою концентрацією людей і захистом їхнього життя та здоров'я. У сфері освітніх закладів роль Національної поліції полягає у виконанні комплексу завдань, спрямованих на забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Однією з важливих функцій є проведення профілактичних заходів, які спрямовані на попередження протиправної поведінки серед учнів і студентів. Це включає не лише безпосередню роботу на території шкіл чи університетів, але й активну взаємодію з батьками та педагогічними колективами, що сприяє формуванню атмосфери довіри та взаєморозуміння[1]. Організація інформаційно-просвітницької діяльності є ще одним важливим напрямом роботи. Поліцейські проводять лекції та тренінги, які охоплюють

тематику правової обізнаності, правил поведінки у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також методів самооборони та допомоги іншим у кризових обставинах. Реагування на потенційні або реальні загрози є пріоритетом, особливо в умовах воєнного стану, коли ризики для безпеки суттєво зростають. Поліцейські беруть участь у розробці та реалізації планів евакуації, перевірці укриттів, а також виявленні підозрілих об'єктів або осіб на території закладів освіти. Також значну увагу приділяють моніторингу дотримання встановлених норм безпеки, таких як доступ до приміщень, встановлення систем відеоспостереження та сигналізації.

Ми вважаємо, що особливої ваги набуває ініціатива створення "Служби освітньої безпеки Національної поліції", яка покликана налагоджувати зв'язок між правоохоронцями та молоддю. Такий формат роботи сприяє розвитку довірливих стосунків і формуванню у підлітків позитивного ставлення до діяльності поліції. У період воєнного стану програма змінюється відповідно до нових викликів. Це передбачає активне впровадження навчальних матеріалів, які стосуються захисту під час обстрілів або евакуаційних процедур, та посилення психологічної підтримки для дітей і підлітків, які можуть перебувати у стані стресу через військові дії. Таким чином, діяльність Національної поліції спрямована на всебічний захист учасників освітнього процесу, а також на формування безпечного середовища для навчання і розвитку навіть у складних умовах.

У воєнний час забезпечення безпеки в освітніх закладах стає одним із пріоритетних завдань для Національної поліції України. Нові виклики, пов'язані зі збройною агресією, вимагають адаптації стратегій і підходів, спрямованих на захист учасників освітнього процесу. Поліція розробляє та впроваджує алгоритми дій, які дозволяють оперативно реагувати на такі загрози, як обстріли, диверсії, теракти та можливі конфліктні ситуації всередині навчальних колективів. Практична реалізація безпеки починається з організації фізичної охорони закладів освіти, особливо в регіонах, наближених до зон бойових дій. Підвищені заходи безпеки включають регулярний огляд територій і будівель для виявлення небезпечних предметів, організацію патрулів у критичних районах, а також співпрацю з адміністрацією закладів для створення чітких протоколів реагування на надзвичайні ситуації. У школах і університетах, розташованих у відносно безпечних регіонах, особлива увага приділяється профілактиці потенційних ризиків і створенню умов, що зменшують можливість виникнення загроз. Окремим важливим напрямом є проведення спеціалізованих навчань для учнів, студентів та педагогів[2]. Поліцейські, разом із фахівцями з питань надзвичайних ситуацій, проводять тренінги з безпеки, які включають навички поведінки під час евакуації, використання укриттів і надання першої допомоги постраждалим. Такі навчання не лише формують у молоді практичні вміння, але й допомагають знизити рівень паніки в умовах реальної загрози.

В умовах активного переходу навчання в онлайн-формат питання кібербезпеки набувають особливої актуальності. Поліція зосереджує зусилля на моніторингу й запобіганні поширенню фейкових повідомлень, масових замінувань через електронну

пошту, а також атак на цифрові платформи, які використовуються для дистанційного навчання. Особливу увагу приділяють захисту дітей від деструктивного контенту, що може загрожувати їхньому психоемоційному стану. Не менш важливою є психологічна підтримка, адже діти та підлітки є однією з найбільш вразливих категорій у кризових умовах. Поліцейські співпрацюють із психологами, щоб допомогти молоді впоратися зі стресом, викликаним війною, втратою близьких або змінами в повсякденному житті[3]. Вони організовують бесіди та тренінги, які допомагають учасникам освітнього процесу знаходити способи подолання психологічних труднощів, зберігаючи при цьому емоційну рівновагу.

На нашу думку, взаємодія поліції з громадою, педагогами та місцевою владою є ключовою умовою успішного виконання заходів із забезпечення безпеки. Відкритий діалог із адміністраціями закладів освіти дозволяє враховувати специфіку кожного регіону та ефективніше вирішувати проблеми. Спільні зусилля допомагають не лише зменшити ризики, але й формувати у суспільства впевненість у тому, що освітні заклади залишаються простором безпеки навіть за найскладніших обставин.

Підсумовуючи вище викладене можемо зробити висновок, умови воєнного стану висувають нові виклики до системи безпеки освітніх закладів. Національна поліція України відіграє важливу роль у створенні безпечного середовища для дітей, студентів і працівників освіти. Її діяльність ґрунтується на поєднанні превентивних заходів, оперативного реагування та просвітницької роботи. Водночас ефективність цих дій значною мірою залежить від координації з іншими структурами та активної участі громадськості. Подальше вдосконалення роботи правоохоронців у цьому напрямі є необхідним для забезпечення стабільності освітнього процесу та захисту прав молодого покоління в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Валєєв Р. Г. Роль поліції у забезпеченні безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. МВС України. Дніпро. ДДУВС. 2024. С. 400-403.*

2.Диса О.В., Ромічева Ю.О. Психологічна готовність до дій в екстремальних умовах як важлива складова професійної діяльності поліцейських. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. МВС України. Дніпро. ДДУВС. 2019. С. 345-346*

3.Фаст Д. Є. Розвиток професійного інституту мілітаризованої публічної служби як чинник забезпечення національної безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. МВС України. Дніпро. ДДУВС. 2024. Ч. ІІ. С.498-500.*

ЗУБ Дар'я - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України*

Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **ПІСОЦЬКА Каріна** - *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права*

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адміністративна діяльність Національної поліції охоплює широкий спектр завдань: від підтримання правопорядку та безпеки на вулицях до надання громадянам різноманітних послуг. Вона базується на виконанні розпоряджень держави та спрямована на забезпечення безпечного та спокійного життя громадян, особливо під час дії воєнного стану. Основними напрямами адміністративної діяльності поліції в умовах воєнного стану є превентивна діяльність, організація служби на блокпостах, взаємодія з іншими правоохоронними органами та військовими формуваннями, забезпечення захисту критичної інфраструктури та надання допомоги населенню [1].

Російська агресія завдала непоправної шкоди Україні, спричинивши масштабні руйнування, загибель людей та глибоку гуманітарну кризу. Безпекова ситуація в Україні залишається надзвичайно напруженою та постійно змінюється. Вона характеризується невизначеністю лінії фронту, регулярними спалахами насильства, зростанням кількості учасників конфлікту та масштабними руйнуваннями, неможливість систематичного забезпечення публічного порядку та публічної безпеки, неконтрольований потік зброї, масова евакуація людей. Наслідки війни відчуваються на всіх рівнях – від екологічної катастрофи до психологічних травм мирного населення.

Звичайно, першочергову роль в забезпеченні окреслених напрямів діяльності відіграють правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України. Національна поліція України, об’єднавши зусилля з іншими державними органами, місцевою владою, волонтерами та громадянами, забезпечує безпеку та правопорядок, протидіє злочинності, захищає права людини та державні інтереси, а також надає громадянам необхідні послуги. Формально органи Національної поліції України поряд з іншими правоохоронними органами рівною мірою забезпечують правопорядок, добробут і спокій громадян на всій території України в межах визначених законом повноважень. Глибокий аналіз діяльності поліції та її підрозділів чітко демонструє їхню незамінну роль у забезпеченні правопорядку та безпеки, особливо в складних умовах воєнного стану [2].

Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану здійснюється за допомогою двох основних інструментів: правових та організаційних форм. Саме

організаційні заходи, такі як превентивні заходи та служба на блокпостах, безпосередньо впливають на повсякденне життя громадян, забезпечуючи їхню безпеку. Поліція здійснює комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації на деокупованих територіях, а також зменшення кількості вчинюваних кримінальних, адміністративних та інших правопорушень. Превентивна діяльність поліції характеризується комплексом заходів, спрямованих на випередження злочинів, шляхом усунення причин та умов, що їх породжують.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 23 («Основні повноваження поліції») Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність. Превентивна діяльність, яку здійснюють органи поліції, може включати й профілактику правопорушень [3].

Також працівники поліції в межах адміністративної діяльності забезпечують захист життєво важливих об'єктів: енергетики, зв'язку, транспорту та інших систем від диверсій та терористичних атак є пріоритетним завданням.

З огляду на викладене, адміністративна діяльність працівників поліції в умовах воєнного стану є складним і багатогранним процесом, який вимагає від поліцейських високого рівня професіоналізму та дотримання законодавства. Завдяки своїй діяльності поліція сприяє забезпеченню безпеки держави та захисту прав і свобод громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поліцейська (адміністративна) діяльність: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2020. 396 с.

2. Турбал А. Є., Шпиталенко Г. А. Особливості роботи Національної поліції України в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття: матеріали міжнар.наук.-практ. конф.: у 2 т. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 211-213.

3. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховеря. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2017. 248 с.

4. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Навчальний посібник / за заг. ред.. Моісеєва Є.М. / Сущенко В.Д., Олефір В.І., Константінов С.Ф. та ін. – К.: КНТ, 2008. 264 с.

КАЛАШНИК Андрій - *аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕАГУВАННЯ НА ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

У сучасному геополітичному контексті, Україна стикається з різноманітними викликами та загрозами національній безпеці.

Активне розуміння поняття та видів форм адміністративно-правового реагування стає стратегічно важливим для забезпечення національної безпеки та стійкості в умовах глобальних викликів.

Наразі існує значна кількість форм реагування на виклики та загрози національній безпеці, які усвідомлюються суб'єктами адміністративно-правового реагування, але сьогодні вони так і не знайшли нормативного закріплення в Україні. Цей факт породжує певні прогалини та вимагає розробки чітких інструкцій щодо застосування форм та їх модернізації до нових викликів та загроз.

Для початку варто зазначити, що являє собою адміністративно-правове реагування на виклики та загрози національній безпеці України з боку держави, що допоможе охарактеризувати його прояви через певні форми. Такий аналіз є важливим, адже на законодавчому рівні, як зазначалось вище чіткого визначення поняття «Форми адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України» не існує.

Адміністративно-правове реагування у вузькому значені розглядається, як активна дія суб'єктами державної влади, а у широкому значені – це система заходів та процедур, які вживаються органам влади для вирішення або запобігання проблемам, в тому числі у сфері національної безпеки. Держава здійснює свої функції за допомогою застосування певних форм [1].

Багато науковців досліджували поняття та види форм реагування держави у тому чи іншому напрямку.

Наприклад, Джураєва О.О. розглядала форми реалізації функцій держави, як однорідні види діяльності, в яких державні органи виконують свої функції, такі форми на її думку поділялись на правові та організаційні [2].

Шевченко М.М. тлумачить форми реагування з боку держави, як заходи, активні дії на певні види загроз суспільству, державному ладу тощо [3].

У контексті нашого дослідження, вважаю, що форма реагування – це активна дія з боку суб'єктів забезпечення національної безпеки для досягнення стратегічних цілей у створенні міцної системи захисту національної безпеки в країні.

Отже, якщо форми реагування є дією з боку таких суб'єктів, тоді прояв таких форм буде залежати від їх повноважень.

З вищенаведеного можна припустити, що форми державного або адміністративно-правового реагування для забезпечення національної безпеки України можна класифікувати наступним чином:

1) Політичні, що являють собою - активні заходи для розроблення та прийняття законів та нормативних актів, спрямованих на забезпечення національної безпеки; -

розвиток та реалізацію державної політики у сфері безпеки; - створення міжнародних партнерств та альянсів для зміцнення національної безпеки.

Політичні форми державного реагування з вище запропонованої класифікації забезпечуються такими суб'єктами, як: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Судова влада України, Національне антикорупційне бюро України тощо. Саме ці суб'єкти відповідно до кола свої повноважень і здійснюють державну владу за допомогою перерахованих форм.

2) Військові форми, що полягають у: - розгортанні та підтримці збройних сил для захисту територіальної цілісності та суверенітету країни; - проведені військових операцій у разі потреби для захисту національних інтересів та безпеки.

Забезпечення здійснення таких форм підпадає під компетенцію Ради національної безпеки, Міністерства Оборони України, Збройних Сил України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та деяких підпорядкованих органів Міністерства внутрішніх справ, наприклад Національна Гвардія України, повноваження якої значно були розширені з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України після 24 лютого 2022 року.

3) Правоохоронні та правовідновлювальні форми реагування, націлені на: - запобігання та припинення злочинності, включаючи терористичні акти та злочини проти державної безпеки; - розслідування злочинів, які загрожують національній безпеці, та притягнення винних до відповідальності; - захист цивільного населення від зовнішніх та внутрішніх загроз, що впливають на національні інтереси; - відновлення порушених прав та свобод громадян.

Міністерство внутрішніх справ, а саме Національна поліція України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, а також, на нашу думку органи Судової влади та органи Державної виконавчої служби застосовують саме ці форми реагування відповідно до закріплених повноважень у нормативно-правових актах, з метою захисту системи національної безпеки України.

4) Інформаційні форми реагування, які полягають у: - проведені інформування громадськості про потенційні загрози та методи їх протидії; - розвиток та впровадження системи попередження та реагування на кіберзагрози - створення дієвої систем захисту усіх носіїв інформації в країні.

Такі форми реагування можуть здійснюватися майже всіма переліченими вище суб'єктами, адже захист інформаційного простору і непоширення хибної інформації [4], а також захист усіх даних стосується кожного з суб'єкта у межах їх сфери діяльності відповідно до аналізу значної кількості нормативно-правових документів.

5) Економічні форми реагування з боку держави, повинні передбачити: - регулювання зовнішньоекономічних відносин з метою захисту національних інтересів та економічної безпеки; - боротьбу зі злочинністю та корупцією у фінансовій сфері

для забезпечення стабільності економіки та фінансової безпеки; - боротьбу зі злочинністю в економічній сфері тощо.

Саме такі форми реагування відносяться та забезпечується Міністерством економіки України, Національним Банком України, Бюро економічної безпеки України, Національним антикорупційним бюро та ін.

Зазначені форми державного реагування для забезпечення національної безпеки повинні застосовуватись в комплексі та співпраці для забезпечення всебічного захисту країни від різних загроз уповноваженими на те суб'єктами. Наведена класифікація форм, ґрунтується саме на аналізі повноважень суб'єктів національної безпеки України.

Отже, форми адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України є певними діями для виявлення, боротьби та протидії різним викликам та загрозам національній безпеці з боку уповноважених на те органів влади.

Відсутність такого визначення та зазначення видів їх проявів, що на законодавчому, що на нормативному рівні, є жахливою прогалиною, адже розуміння форм є основною «інструкцією» для суб'єктів забезпечення національної безпеки щодо попередження та подолання внутрішніх та зовнішніх загроз.

Так, для кожного органу державної влади закріплено певні цілі, завдання та інструкції щодо їх втілення, але це все зумовлює такий наслідок як «різність поглядів», тобто кожний суб'єкт самостійно тлумачить здійснення та реалізацію цих форм, що унеможливлює забезпечення єдиного підходу всіх органів для забезпечення національної безпеки. Саме це, на наш погляд не дає можливості створити єдині, цілісні та дієві форми адміністративно-правового реагування, що зможуть протистояти новим викликам та загрозам національній безпеці.

У зв'язку з цим, нормативна база України потребує значного корегування та внесення змін, які регламентуватимуть алгоритм реалізації форм реагування для усіх уповноважених на те органів державної влади в їх тісній співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Форми та методи здійснення функцій держави. Студентська бібліотека. URL: https://studies.in.ua/teorija-derzhavy-ta-prava-lekcii/4366-formi-ta-metodi-zdysnennya-funkcy-derzhavi.html

2. Джураєва О. О.Класифікація функцій сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр*. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Ю. М. Оборотов (заст. голов. ред.), Л. Р. Біла (відп. секр.) [та ін.] ; ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. Вип. 25. С. 140-145.

3. Шевченко М.М. Поняття "технологія державного реагування на загрози дестабілізації суспільно політичної системи" та її складові, *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки.* 2016. № 3-4. С. 82-95.

4. Андрій Дацюк, Валерій Садовський, Олексій Полтораков. Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України, Київ 2015, с. 40. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf

КАГРАМАНЯН Хорен - *аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*

ОЗНАКИ ПОСЛУГ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДАХ ЯК ЕЛЕМЕНТ СЕРВІСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вживання категорії «послуги» у сфері приватного регулювання і поява в українському законодавстві нового терміна «публічні послуги» зумовило виникнення такої проблеми, як їх розмежування та ступінь правомірності використання методів регулювання, що властиві одному правовому інституту при регламентації іншого. Зважаючи на це, деякі представники юридичної науки взагалі ставлять під сумнів саму можливість вживання категорії «послуги» щодо діяльності органів влади, які здійснюють владні повноваження [9, с. 109-114]. Крім цього, необхідно зазначити, що в нормативно-правових актах термін «послуга» використовується у таких словосполученнях як «адміністративна послуга», «державна послуга», «управлінська послуга», «муніципальна послуга», що, у свою чергу, призводить до неоднозначного розуміння.

Для впровадження у діяльність держави науково обґрунтованої теорії процесу надання послуг, необхідно керуватися єдиними теоретичними засадами у тому числі щодо розуміння понять, видів та ознак публічних послуг. Будь-яка послуга – це певна дія, яка здійснюється за зверненням конкретної особи, скерована на задоволення певних потреб цієї особи та призначена давати їй користь та допомогу. Термін «послуга» є історичним поняттям, яке досить динамічно розвивається у зв'язку з постійною зміною та/або появою нових видів послуг, виникненням нових та розвитком наявних потреб суспільства.

Т. О. Гуржій, Т. О. Коломоєць відносять суспільні відносини, що виникають у рамках надання адміністративних послуг, до предмету адміністративного права та вважають дану діяльність складником методу регулювання цієї галузі права [1, с. 23-24].

К. К. Афанасьєв визначає адміністративні послуги як публічні (тобто державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування й іншими уповноваженими суб’єктами, і надання яких пов’язане з реалізацією владних повноважень [2, с. 35]. Аналогічної позиції дотримується М. І. Ославський у навчальному посібнику «Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади» [3, с. 45]. За визначенням Є.О. Легези адміністративні

послуги – це публічна владна діяльність публічної адміністрації, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними і юридичними або іншими колективними особами прав, свобод і законних інтересів за їхньою заявою [4].

Доцільніше використовувати термін «публічні послуги», а не «адміністративні послуги». На її думку, публічні послуги – це послуги, що надаються фізичним та юридичним особам державними органами щодо реалізації прав, свобод та законних інтересів у публічній сфері [5].

Аналіз наукових публікацій дав змогу виділити такі ознаки послуг в адміністративних судах як елемент сервісної діяльності:

1) Безпосередня ініціатива (заява) фізичних та юридичних осіб. Публічні послуги надаються лише за безпосередньою ініціативою (заявою) фізичних та юридичних осіб, незалежно від самої форми заяви особи (усна чи письмова) та порядку її отримання органом влади. Немає значення, чи всі особи зобов'язані звертатися за конкретною публічною (адміністративною) послугою, як, наприклад, за отриманням загальногромадянського паспорта, чи лише окремі категорії суб'єктів права, як у випадку з отриманням будь-якої ліцензії [6].

2) Судові послуги надаються конкретним суб'єктом публічної адміністрації. За загальним правилом, за конкретною публічною послугою можна звернутися лише до певного (тільки одного) органу влади, визначеного законом, на відміну від інших видів звернень, які можуть бути розглянуті та вирішені більш широким колом суб'єктів [7].

3) Надання судових послуг здійснюється за процедурою та чітким адміністративним (публічним) регламентом. Для отримання судових послуг фізичним та юридичним особам необхідно виконати певні вимоги, визначені законом.

4) Результатом надання судової послуги є індивідуальний акт типової форми (рішення, реєстрація тощо).

5) Фінансування здійснюється за рахунок публічних коштів, тобто на рівні як держави, так і територіальної громади.

6) Відповідальність посадових і службових осіб за невиконання або неналежне виконання обов'язку за надання судових послуг

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуржій Т. О. Адміністративне право України: навч. посіб. - К.: КНТ; Х.: Бурун і К, 2011. 680 с.

2. Афанасьєв К.К. Розвиток інституту адміністративних послуг, як умова побудови правової держави. *Юридична Україна*. 2011. № 3. С. 32–39.

3. Ославський М.І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади: навч. посіб.. К.: Вид-во «Знання», 2009. 357 с.

4. Легеза Є. О. Теорія публічних послуг : адміністративно-правова складова. Монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.

5. Leheza Ye., Filipenko T., Sokolenko O., Darahan V., Kucherenko O. (2020). Ensuring Human Rights in Ukraine: Problematic Issues and Ways of their Solution in the Social and Legal Sphere. Cuestiones Políticas. Vol. 37 №º 64 (enero-junio 2020). P. 123-136. DOI: https://doi.org/10.46398/cuestpol.3764.10

6. Leheza, Y., Dorokhina, Y., Shamara, O., Miroshnychenko, S., & Moroz, V. (2021). Citizens 'participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. Cuestiones Políticas, 39(69), 212-224. https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12

7. Легеза Є. О.Адміністративні процедури у сфері нерухомого майна: державна реєстрація речових прав та особливості реалізації через електронні торги: Монографія. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2022.

КІНАШ Андріана - *студентка 2-го курсу магістратури, факультету суспільних і прикладних наук, ЗВО «Університет Короля Данила»,*
Науковий керівник: **ЗАГУРСЬКИЙ Олександр -** *доцент кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На відміну від багатьох інших моральних прав або прав, наданих законом, права людини вимагаються від держави. Права людини регулюють відносини між особою та державою, її органами та посадовими особами, які здійснюють владу на різних рівнях.

Права людини можуть виконувати три функції. Перший – це захист свободи особистості від її порушення державою, другий – необхідність створення державою можливості реалізації прав особи, третій – захист державою прав і свобод особи від їх порушення іншими людьми.

Говорячи про першу функцію прав людини, можна загалом сказати, що права людини відіграють роль щита, який покликаний захистити особистість, а особливо її свободу, від держави. Сутністю держави є влада, незалежно від того, чи є вона владою заради влади самої (правлячої особи чи групи), чи покликана вона служити виконанню таких завдань, як забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави. або досягнення загального блага чи досягнення інших цілей організованої спільноти в державу.

Виконуючи свої завдання, держава використовує обраний нею апарат. Його суть полягає в можливості застосування примусу. Навіть ідеальна і найсправедливіша держава незрівнянно сильніша за індивіда, зобов'язаного підкорятися державі та законам, які вона видає. Однак силою примусу можна зловживати. Коли держава

виступає як арбітр, існує можливість дискреції в рішеннях, які приймає її посадова особа. Крім того, державні рішення приймаються конкретними людьми, які можуть керуватися власними інтересами, людьми, яким важко не піддаватися впливу власних суб'єктивних суджень, упереджень та емоцій. Вони можуть зловживати або зловживати своєю владою. Тому існує необхідність захисту особи від держави та людей, які здійснюють владу від її імені.

Захист особи від небезпеки зловживання владою може приймати різні форми. Одна з них – обмеження можливості втручання держави та посадових осіб у певні сфери життя людини. Цьому служать індивідуальні свободи, такі як: особиста свобода, свобода совісті та релігії, свобода зібрань, свобода асоціацій, свобода пересування та свобода управління.

Свободи є своєрідним щитом, який має захистити людину від незрівнянно більшої влади держави. Вони захищають індивідуальну автономію і запобігають втручанню держави у сферу індивідуальної свободи. Варто додати, що права людини захищають не лише від того зла, яке влада може заподіяти людині. Вони також захищають особу від порушень її або її автономії з боку влади, яка переслідує своє бачення загального блага або цілі державної політики.

У процесі вироблення єдиної правової концепції між представниками різних шкіл відбувалася запекла боротьба. Природно-правовій доктрині протистояв позитивістський підхід, згідно з яким права людини, їх обсяг і зміст визначаються державою, яка дарує їх людині. Прихильники цього підходу засуджують позицію природного права про те, що держава повинна тільки охороняти невідчужувані права людини, але не сміє їх зачіпати.

Не слід, однак, думати, що природний підхід є предметом лише теоретичних дискусій. Навпаки, багато держав в своїх правових системах закріплюють позитивістську доктрину як панівну. Більше того, переважає ідея поєднання цих концепцій в позитивному вираженні природних прав.

Опираючись на ідеї про права та свободи були прийняті:

Загальна декларація прав людини 1948 р.,

Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод (1950 р.),

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.),

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.),

Факультативний протокол до міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.),

Заключний акт Гельсінської Наради (1975 р.) та інші.

У демократичному суспільстві відносини між громадянином і державою кардинальним способом змінюються. В їх основі лежать принципи соціальної згоди й рівності можливостей. Проблема повноти й гарантування прав та свобод людини набула в сучасному світі глобального значення. Від вирішення проблеми гарантій залежить подальший соціальний прогрес.

«Обов’язки держави носять активний і пасивний характер: держава повинна утримуватися від втручання в певні сфери приватного життя громадянського суспільства (в основному в сфері особистих і політичних прав) і діяти активно (у сфері соціальних, економічних і культурних прав) щодо встановлення правозахисних механізмів, які гарантують користування громадянином своїми правами та соціальними благами, що в них містяться. Обсяг активних дій держави залежить від характеру суб’єктивного права. Найбільша трудність у визначенні обсягу обов’язку пов’язана з реалізацією соціальних, економічних і культурних прав» [1-2].

Права людини не тільки відрізняються від інших бажаних цінностей, але й часто суперечать їм. Хоча існує право брати участь в діяльності уряду, права людини не є синонімом демократії. Навпаки – захищаючи особистість і меншини, ці закони обмежують свободу демократичних рішень, а представлення будь-яких прагнень у формі прав виключає дискусію та компроміс між різними інтересами, характерними для демократії.

Хоча в довгостроковій перспективі вони сприяють прогресу та процвітанню економіки, іноді вони можуть уповільнити процес економічного розвитку, наприклад, частина бюджету виділяється на «невиробничі» проекти, а свобода контактів обмежується або вводяться екологічні обмеження. на промислових підприємствах.

До того ж, права людини є основою верховенства права, в той же час, вони не тотожні законності, а іноді навіть суперечать законам, які належним чином виконуються, але порушують закони. Тим не менше, існує право на соціальне забезпечення, права людини не є синонімом соціальної рівності, перерозподіл є лише одним із засобів досягнення головної мети соціальних прав, якою є не стільки рівні умови життя для всіх громадян, скільки базова економічна безпека.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисенков С.Л., Таранов А.П. Гарантії прав та свобод людини і громадянин // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К., 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.

2. Скрипнюк О.В. Конституційне право України: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ін Юре, 2010. 645 с.

КІРІЧЕНКО Катерина - *здобувачка освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 081 «Права» факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ГУЗЕНКО Олена** - *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки, факультет у №4 Донецького державного*

університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ВПЛИВ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ НА ЗМІСТ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В умовах швидких змін у суспільстві, зростання викликів і загроз публічній безпеці та порядку, як ніколи важливо знаходити нові підходи та впроваджувати ефективні стратегії адміністративної діяльності Національної поліції України (далі – НПУ). Внаслідок активних воєнних дій в Україні постає питання осучаснення принципів НПУ для ефективної реакції на зростаючі загрози і виклики. Зрозумілим є те, що постало питання функціонування правоохоронних органів, функціонування яких має відбуватися з урахуванням воєнних потреб з метою забезпечення безпеки у державі. Мова, йде про адміністративно-правові аспекти діяльності НПУ, про функції та принципи, які на неї покладено в умовах повномасштабної збройної агресії. Очевидним є те, що необхідно переосмислити зміст нормативної бази функціонування НПУ, правил професійної підготовки поліціантів, матеріально-технічного забезпечення їх роботи та координації дій з іншими правоохоронними органами, що і вказало на актуальність вибору теми дослідження.

Проблематичні питання адміністративної діяльності НПУ постійно знаходять відображення в різних наукових розробках. Науковці не лише вивчають змістовність та види адміністративної діяльності, функції та принципи НПУ, а, й надають дієві рішення проблем, котрі виникають в результаті швидкого змінення умов розвитку країни. Дослідженням функціонування НПУ займалися такі вчені як: С.А. Комісаров [1], В. Мащенко [2], О.І. Маслов [3], В.С. Сулацький [4] та інші. Разом із тим, питання функціонального призначення та принципів діяльності НПУ особливо в умовах активних воєнних дій розглянуто обмежено, що вказало на доцільність проведення більш поглибленого дослідження.

Проведені дослідження надали змогу встановити, що з 2014 року Україна стала на шлях пошуку оптимальних адміністративно-правових механізмів протидії збройній агресії на території тимчасово окупованих. Розгорнуті воєнні активні дії в Україні, проти російської агресії у 2022 році призвели до посилення уваги законодавця щодо осучаснення правил функціонування НПУ. Така ситуація пояснюється тим, що розвиток України в умовах введеного воєнного стану поставила нові специфічні завдання перед органами та підрозділами такі як: фіксація військових злочинів, виявлення і затримання диверсантів, мародерів, колабораціоністів, припинення незаконного бізнесу, надання допомоги пораненим тощо. Одним із напрямків, осучаснення дій функціонування НПУ, ми вважаємо, розкриття змісту та осучаснення принципів її діяльності в умовах сьогодення.

Нагадаємо, термін «принцип» є широко застосовним у межах наукової та законодавчої доктрини, адже відображає ідеологічно-ціннісний аспект внутрішньої

структури природних феноменів або механічних процесів. Як правило, у юридичній науці категорію «принцип» використовують до означення нормативної основи права в цілому та окремо щодо конкретного різновиду соціальної і правової діяльності. Доведено, що «…різниця між цими категоріями полягає у їхній правовій природі та сфері застосування»[4, с.52].

На погляд В.Г. Огурченко [5, с.282] «…трактування категорії «принципи адміністративної діяльності Національної поліції» може бути представленим як фундаментальна основа, що доповнюючись конкретними засадами формує ідеологічне, функціональне та організаційне підґрунтя їхньої діяльності, об'єднане єдиною концепцією забезпечення її ефективності». Науковець відстоює позиці стосовно того, що «…у конкретній інтерпретації йдеться про відображення сутності правових норм, що регулюють діяльність Національної поліції як частини державного апарату, що виконує спеціалізовані функції» [5, с.283].

Вивчення системи принципів адміністративної діяльності НПУ, показало, що Закон України «Про Національну поліцію» закріплює наступні принципи діяльності НПУ: верховенство права (ст. 6); дотримання прав і свобод людини (ст. 7); законність (ст. 8); відкритість та прозорість (ст. 9); політична нейтральність (ст. 10); взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11); та безперервність (ст. 12) [6]. Крім того, у даному контексті цікавим є Декларація про поліцію, прийнята Парламентською асамблеєю Ради Європи. Декларація окреслила основні принципи адміністративної діяльності поліції[7]: «…поліцейські зобов'язані виконувати законні обов'язки з захисту громадян і суспільства від правопорушень, демонструючи чесність, неупередженість і гідність, забороняючи корупцію; заборонено застосування тортур, жорстокого або принижуючого поводження».

З цього приводу цікаві результати дослідження В. Мащенко [2, с.84], який запропонував до системи принципів адміністративної діяльності НПУ включити «…конституційні принципи, принципи закріплені в міжнародно-правових актах, що регулюють діяльність правоохоронних органів, європейські стандарти принципів адміністративної діяльності поліції, чинне національне спеціальне законодавство та відомчі нормативно-правові акти НПУ та МВС України». На погляд науковця «… зазначені принципи утворюють систему принципів адміністративної діяльності НПУ».

Таким чином, поняття принципу з позиції адміністративної діяльності НПУ доцільно розуміти як керівна ідея, загальне правило або стандарт, як сукупність моральних та етичних стандартів, як політика або спосіб роботи, як якісний елемент, що визначає внутрішню структуру чогось, а, у контексті дослідження це стосується адміністративної діяльності НПУ. До складу принципів адміністративної діяльності НПУ в умовах воєнних викликів пропонується включити принципи: неухильного дотримання цілей поліцейської діяльності відповідно до воєнного стану; поважливого ставлення та захисту конституційних прав всіх членів суспільства в надзвичайних умовах розвитку країни; неупередженого дотримання останніми законодавчих правил

та вимог; мінімізації шкоди від поліцейської діяльності в умовах війни; прозорості та підзвітності; конфіденційності та оперативності. В цілому, в умовах активних воєнних дій представники НПУ зобов'язані дотримуватися низки загальних та конкретних принципів під час здійснення різних видів поліцейської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комісаров С.А. Адміністративна діяльність Національної поліції України щодо запобігання проступках у сфері публічного порядку в умовах АТО. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 2 (63). С. 66–71.
2. Мащенко В. Система принципів адміністративної діяльності Національної поліції України. Юридичний вісник, 2024. № 4. С. 79-87.
3. Маслов О.І. Поняття, ознаки та значення принципів адміністративної діяльності Національної поліції України. Юридична наука. 2019. № 8. С. 171–177.
4. Сулацький В.С. Адміністративно-правовий механізм превентивної діяльності Національної поліції України: дис. д-ра філософії: 081-Право. Київ, 2022. 219 с.
5. Огурченко В.Г. Принципи здійснення оперативно-розшукової діяльності Національною поліцією України. Наукові записки. Серія: Право. 2020. Випуск 8. Спецвипуск. С. 280-285.
6. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/580-19#Text
7. Резолюція 690. Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» 1979.. URL: https:// zakononline.com.ua/documents/ show/159808___159808

КОНДРАТЬЄВ Євген - *аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НОТАРІУСА ПРИ НАДАННІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

З'ясування питань, пов'язаних із правовим статусом нотаріуса надасть можливість дати відповідь на запитання, чи є нотаріус суб'єктом владних повноважень, представником державної влади, і таким чином поставити остаточну крапку в дискусії щодо визначення судової юрисдикції справ, пов'язаних з оскарженням нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів.

Вирішення проблеми визначення правового статусу нотаріату в України передбачає з'ясування сутності самої категорії «правовий статус». О.Ф. Скакун розрізняє правові статуси індивідуальних і колективних суб'єктів права. Вона зазначає, що, незважаючи на різноманіття правових статусів колективних суб'єктів, усі вони орієнтовані на правовий статус особи, оскільки права і обов'язки особи, які його складають, є тим «людським виміром», ігнорування, протидія або заперечення

якого виключається (відповідно до конституції держав і міжнародних стандартів людини) [1]. Так, С.В. Ківалов та О.І. Харитонова характеризують адміністративно-правовий статус громадян, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців і виділяють такі його елементи: правосуб'єктність, основні права та обов'язки [2, с. 64-66].

Розгляд питань, пов'язаних із визначенням суб'єкта владних повноважень є принципово важливим у нашому дослідженні, оскільки, на думку деяких науковців, оскаржувати рішення (постанови), дії чи бездіяльність нотаріуса можливо в адміністративному судочинстві [3, с. 46]**.** Це твердження ґрунтується на тому, що державні нотаріуси є суб'єктами владних повноважень, отже, є потенційною стороною в адміністративних справах щодо оскарження їх рішень, дій чи бездіяльності, що розглядаються та вирішуються адміністративними судами за правилами адміністративного судочинства [3]. Більш того, за матеріалами практики, позовні заяви на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні розглядаються та вирішуються адміністративними судами за правилами, встановленими КАС України [4].

Тож окремої уваги заслуговує аналіз теоретичних положень щодо правового статусу державного службовця. Теоретики з права зазначають, що є необхідність виокремлення з кола суб'єктів права посадових осіб у зв'язку з тим, що вони виступають як представники держави і здійснюють державно-владні повноваження. Узагальнення теоретичних позицій стосовно державних службовців дозволяє зробити висновок, що науковці при визначенні правового статусу державного службовця в основному акцентують особливу увагу на обов'язках і правах, наданих для виконання завдань, відповідних компетенції державного органу.

Більшість дослідників у структурі правового статусу державного службовця виокремлюють такі елементи, як юридичні права та обов'язки [5, с. 151; 6, с. 125]. Деякі з них до цих обов'язкових елементів правового статусу додають свободи, обов'язки, обмеження, заохочення, відповідальність [7, с. 44]; вимоги до робітника, функції службовця [8, с. 202-203]; основні форми діяльності, які закріплені в правових актах; порядок вступу на державну службу (заміщення посади, правила проходження служби, заохочення службовців, відповідальність за вчинені правопорушення, звільнення з посади) [9, с. 140] тощо. Нотаріусом, як вказується у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про нотаріат» [10], є уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

При визначенні елементів публічно-правового статусу нотаріату як системи органів і посадових осіб слід враховувати насамперед те, що нотаріат – це система органів і посадових осіб і, відповідно до чинного законодавства, вони діють з визначеною законом метою шляхом виконання певних завдань, реалізуючи конкретні

функції. Як вказує О.І. Поповченко, нотаріуси, виконуючи добровільно взяті на себе обов'язки перед суспільством і державою, дійсно виконують суспільно доцільні функції в межах безспірних цивільних правовідносин, які збігаються з функціями держави і виконання яких забезпечує держава [11, с. 46].

Теза про те, що повноваження вчиняти нотаріальні дії надаються нотаріусу законом, а значить – державою, є очевидною і ні в кого не викликає сумніву. Але це ще не означає, що нотаріус є посадовою особою, яка наділена державно-владними функціями.

Таким чином, приватний нотаріус має унікальний дуалістичний статус, який зумовлює необхідність віднесення його до посадових осіб незалежно від того, що він не перебуває на державній службі і не включений до штату державного апарату [14, с. 73]. Ця виключність його правового становища проявляється в тому, що нотаріус виконує функції державної влади в порядку здійснення покладених на нього державою спеціальних повноважень

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Скакун О. Ф. Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс) : підручник . Харків : Еспада, 2006. 776 с.

2. Адміністративне право України : підручник / С. В. Ківалов та ін. Одеса: Юрид. л-ра, 2003. 896 с.

3. Коляда О. П. Нотаріус як сторона в адміністративному судочинстві України. *Право і безпека*. 2009. № 5. С. 46–50.

4. Кодекс адміністративного судочинства України : від 6 липня 2005 року № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.

5. Легеза Є. О. Теорія публічних послуг : адміністративно-правова складова. Монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.

6. Leheza Ye., Filipenko T., Sokolenko O., Darahan V., Kucherenko O. (2020). Ensuring Human Rights in Ukraine: Problematic Issues and Ways of their Solution in the Social and Legal Sphere. *Cuestiones Políticas*. Vol. 37 №º 64 (enero-junio 2020). P. 123-136. DOI: https://doi.org/10.46398/cuestpol.3764.10

7. Легеза Є. О.Адміністративні процедури у сфері нерухомого майна: державна реєстрація речових прав та особливості реалізації через електронні торги: Монографія. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2022.

8. Leheza, Y., Dorokhina, Y., Shamara, O., Miroshnychenko, S., & Moroz, V. (2021). Citizens 'participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. *Cuestiones Políticas*, 39(69), 212-224. https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12

9. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади державної служби в Україні : монографія / Ю. П. Битяк. Харків: Право, 2005. 304 с.

10. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

11. Поповченко О. І. Захист і реалізація процесуальних прав нотаріуса (процесуальні, криміналістичні та психологічні аспекти) : посібник. Харків: ЛЛС, 2007. 184 с.

12 Комаров В. В. Нотаріат в Україні : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 320 с.

КУЧАЙ Олена - *здобувачка освітнього рівня «магістр» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ*

***Науковий керівник*: ГУЗЕНКО Олена -** *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки, факультет №4, Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Питання адміністративної відповідальності набирає особливої гостроті в надзвичайних умовах розвитку країни, котрі викликані повномасштабними воєнними діями в Україні. Наявні воєнні виклики вплинули практично на всі сфери життя суспільства та вказали на необхідність осучаснення та перегляду функцій тв. принципів державного управління. Нового змісту також набирає питання адміністративної відповідальності, котра торкається безпосередньо державних службовців. Очевидним є те, що питання адміністративної відповідальності державних службовців, як спеціальних суб'єктів адміністративних правопорушень, практично не досліджувалась вітчизняними науковцями. Адміністративна відповідальність та дисциплінарні норми є важливими складовими як державного управління, так і самих державних службовців, особливо в сучасних умовах наявних воєнних викликів. Доведено, що чинне законодавство про адміністративні правопорушення дозволяє говорити про фактичну відсутність самостійного, структурованого інституту відповідальності державних службовців в законодавстві про адміністративні правопорушення, а регулювання адміністративної відповідальності державних службовців носить фрагментарний та безсистемний характер, що і обумовило вибір напрямку дослідження та підкреслює актуальність піднятої проблеми.

Проблематичні питання адміністративної відповідальності в контексті державного управління та виконання покладених функціональних обов'язків на державних службовців постійно вивчаються науковою спільнотою. Така теза обґрунтовується тим, що останнім часом науковці предметом монографічних та дисертаційних досліджень обирають саме питання адміністративної відповідальності посадових осіб , які задіяні в державному управлінню. З цього приводу варто відзначити праці таких вітчизняних науковців як К.О. Дубова [1], Ю.С. Назар [2], А.О. Надежденко, Д.В. Оробченко, В.С. Надежденко [3], О.В. Панасюк [4] та інші. Науковці розкривають проблеми застосування правових норм адміністративної відповідальності до державних службовців, проте обмежено висвітлюють правову процедуру в умова наявних воєнних викликів.

Як відомо, державне управління здійснюється шляхом виконання функціональних обов'язків державними службовцями, котрі носять публічний характер і встановлюються законодавством про державну службу. Проте, невиконання (неналежне виконання) державними службовцям своїх функціональних обов'язків може спричинити адміністративну відповідальність, котра законодавцем визначена в ст. 14 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5]. Законодавець цією статтею звернув увагу на те, що «…адміністративній відповідальності підлягає посадова особа в разі вчинення ним адміністративного правопорушення у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням своїх службових обов'язків»[5].

У своїй праці А.О. Надежденко, Д.В. Оробченко та В.С. Надежденко [3], звертають увагу на те, що «…Кодекс України про адміністративні правопорушення не містить спеціальних видів адміністративних покарань, застосовуваних виключно до державних службовців». Законодавець визначив адміністративну відповідальність державних службовців за посадове адміністративне правопорушення у вигляді адміністративного штрафу, а, в досить рідких випадках в якості адміністративного покарання законодавець державному службовцю призначив такий вид як попередження [5, ст. 121].

З цього приводу доречно згадати про взаємозв'язок адміністративної відповідальності та дисциплінарної норми. На погляд С.Ф. Константінова [6, с.166] «…особливості адміністративної відповідальності осіб, які підпадають під дію дисциплінарних норм, визначаються рядом факторів, таких як законодавчі вимоги, процедури врегулювання конфліктних ситуацій та способи застосування санкцій».

Ми погоджуємося з даною позицією так, як виконання функціональних обов'язків державними службовцями закріплено Державним службовим статутом, котрий регулює поведінку державних службовців та встановлює вимоги до їхньої діяльності. Водночас, звернення до ст.15 Кодексу про адміністративні правопорушення[5] надало змогу встановити, що законодавець наголошує на «…обов'язковій відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень».

Враховуючи вищевикладене доцільно зробити ряд висновків. По-перше, підставою адміністративної відповідальності державних службовців є вчинення ними посадового адміністративного правопорушення. По-друге, існує тісний взаємозв'язок адміністративної відповідальності та дисциплінарної норми. По-третє, в умовах сьогодення законодавчий аспект в системі державного управління в контексті адміністративної відповідальності потребує вдосконалення. По-четверте, особливості адміністративної відповідальності державних службовців, не повне визначення законодавцем, породжує складність у вирішення справ про адміністративні правопорушення, потребує узагальнення та комплексного підходу до уніфікації процедури притягнення винних до відповідальності за адміністративні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубова К.О. Проблематика адміністративної відповідальності на сучасному етапі розвитку правової системи України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2022. №5. С. 107-112.
2. Назар Ю.С. Протидія порушенням бюджетного законодавства України: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2021. 453 с.
3. Сутність адміністративної відповідальності державних службовців/ А.О. Надежденко, Д.В. Оробченко, В.С. Надежденко. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1525
4. Панасюк О.В. Адміністративно-деліктне право України: теоретичні питання розвитку та реформування : монографія. Харків : ФОП Панов, 2020. 212 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/80731-10#Text
6. Константінов С.Ф. Особливості адміністративної відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024.№ 2. С.165-169.

КУДІНОВА Юлія - *студентка 3-го курсу факультету приватного права та підприємництва Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

***Науковий керівник:* ФЕДЧИШИН Сергій,** *доцент кафедри адміністративного права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, доцент*

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ: ДОСТУПНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ

За інформацією заступника Міністра у справах ветеранів України Р.В. Приходька, станом на 24.07.2024 р. у Єдиному державному реєстрі ветеранів війни зареєстровано понад 1 млн 300 тис. осіб. На жаль, допоки триває війна кількість ветеранів зростатиме. У зв'язку з цим актуального значення набуває залучення ветеранів війни до державної служби в Україні, вдосконалення законодавства України у частині вимог та процедури вступу ветеранів війни на державну службу, впровадження для них певних переваг тощо.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. ветерани війни – це особи, які брали участь у захисті Батьківщини або в бойових діях на території інших держав. Правовий статус ветеранів війни мають учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни [1]. Сьогодні українське суспільство перебуває у складних кризових умовах. Нові реалії, викликані війною, змушують пошук нових рішень. Ветерани, які захищали Батьківщину зі зброєю в руках, повернувшись до цивільного життя стикаються з низкою труднощів. Процеси соціалізації, адаптації та реінтеграції ветеранів вимагають багато зусиль. Ветерани не мають залишатися наодинці зі своїми проблемами. Відповідно має бути виважена державна ветеранська політика, співпраця органів публічної влади, установ та організацій на шляху реалізації спільної мети.

Часто однією з вагомих перешкод для ветеранів стає працевлаштування, пошук роботи та своєї ролі у цивільному житті. Перспективним місцем для працевлаштування ветеранів війни може стати державна служба. Залучення та заохочення ветеранів на вступ до державної служби розглядається як взаємовигідний крок. Для ветерана це означає стабільність, визнання, самореалізацію, можливість забезпечувати свою сім'ю. Для держави – це високоефективний, зацікавлений, відданий державний службовець. Уміння та навички, отримані під час військової служби чітко проектуються на державну службу. Це такі риси як дисциплінованість, зосередженість на поставлених завданнях, цілеспрямованість та стійкість, критичне мислення, здатність швидко та ефективно приймати управлінські рішення, вміння працювати в команді, доброчесність і високі моральні якості. Оскільки сучасна державна служба функціонує у надзвичайних, стресових умовах режиму воєнного стану, то неоціненний досвід ветеранів дійсно надає їм беззаперечну перевагу порівняно з іншими кандидатами на вступ на державну службу. Велике значення має патріотизм як один із засадничих принципів державної служби. У розумінні Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. (п. 4 ч. 1 ст. 4) цей принцип визначається як «відданість та вірне служіння Українському народові» [2]. Важливо, що ветеран війни, який захищав Батьківщину та віддано служив Українському народові, перебуваючи на військовій службі, зможе продовжити свою корисну діяльність, але вже на державній – цивільній службі.

Для того щоб зробити державну службу доступною та привабливою для ветеранів вбачається потреба внесення змін до Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р., стосовно встановлення гарантій, зокрема щодо переважного права на вступ на державну службу для ветеранів. Тож доцільно врахувати успішну практику зарубіжних держав. До прикладу, свого часу Велика Британія на реалізацію Стратегії для ветеранів запровадила ініціативу, яка мала на меті зробити державну службу «чудовим місцем роботи для ветеранів» («Great Place to Work for Veterans»). Водночас, впровадження преференцій не може розглядатися як порушення права рівного доступу до державної служби, оскільки не означає безумовного зайняття посади за наявності правового статусу ветерана війни. Натомість сутнісний зміст полягає у наданні рівних умов різним категоріям громадян та означає, якщо кандидат на вступ на державну службу є ветераном і відповідає вимогам до професійної компетентності, що передбачаються законом, однак за однакових результатів конкурсу перевага у зайнятті посади має надаватися саме ветеранам війни [3].

Приписи щодо переваг для ветеранів війни при вступі на державну службу містяться в законодавстві США та Канади. Так, у Канаді особа, яка отримує пенсію через службу на війні, а також ветеран (дружина чи чоловік загиблого ветерана) мають пріоритет у призначенні на посади державної служби за результатами процедури зовнішнього призначення з оголошенням вакансії, що передбачено п. 39 Закону Канади «Про зайнятість на публічній службі» від 07.11.2003 р. [4]. Мабуть, найбільш широкі преференції для ветеранів при вступі на державну службу регламентовані законодавством США. Зокрема ветеран, ветеран з інвалідністю, дружина чи чоловік ветерана (за умови, що такий ветеран не зміг претендувати на призначення на посаду державної служби), а також мати загиблого ветерана або недієздатного ветерана, якщо вона не має чоловіка (овдовіла або розлучена, чи чоловік є недієздатним) під час конкурсу на вступ на державну службу одержують додаткові бали до загального рейтингу (§3309 – Право на преференції; оцінювання; додаткові бали). Також ветеранам гарантоване право переважного вступу на державну службу та перевага при позаконкурсному призначенні на визначені посади (§3313, §3319) [5].

Принагідно слід відзначити, що низка заходів, спрямованих на залучення ветеранів війни до державної служби вже реалізуються в Україні. Зокрема, заслуговує на увагу Е-карта вакансій державної служби на базі платформи Е-ветеран, яка є візуалізацією вакансій та забезпечує просту та успішну комунікацію з потенційними роботодавцями. Сайт в режимі реального часу дозволяє бачити кількість актуальних вакансій і можливість за такими фільтрами як «категорія посади», «назва вакансії», «область», «громада», «ступінь освіти» обрати найбільш підходящий варіант. Вкладка «Таблиця» містить більш детальну інформацію стосовно функціональних обов’язків, вимог до кандидатів на вступ на державну службу, розміру заробітної плати, а також контактні дані для зворотного зв’язку.

Іншою важливою складовою є розвиток безбар'єрності державної служби, що на сьогодні визнано одним з визначальних напрямів, оскільки серед ветеранів є особи з інвалідністю. Інколи безбар'єрність хибно ототожнюється з фізичною доступністю. Насправді ці поняття співвідносяться як ціле і частина, до того ж перше з них значно ширше за обсягом. Фізична доступність, звісно, є невід'ємною складовою безбар'єрності, включає в себе доступність прилеглої території, вхідної групи, самого приміщення тощо. Але також це цифрова та інформаційна безбар'єрність, тобто створення і застосування в роботі такого контенту, який відповідатиме цифровим вимогам і стандартам. Такі матеріали мають бути доступними для людей з порушеннями зору, а також когнітивними чи фізичним порушеннями: простий та зрозумілий текст, розбірливий шрифт, відсутність надто яскравих кольорів та ін. У свою чергу, організаційно-культурна безбар'єрність передбачає створення сприятливої атмосфери в колективі, навчання комунікації та взаємодії, позбавлення людей стереотипів, вдала організація робочого процесу, у тому числі під час добору на державну службу, забезпечення осіб з інвалідністю розумним пристосуванням [6].

Отже, можна дійти висновку, що існує об'єктивна та нагальна потреба у вдосконаленні процедури вступу на державну службу для ветеранів війни, наданні їм різного роду преференцій. Аналіз досвіду іноземних держав дозволяє виокремити та застосувати найкращі практики доступності та безбар'єрності на державній службі. Створення переваг для зайнятості ветеранів війни у державному секторі, крім іншого, вирішує гостру проблему нестачі кадрів і забезпечує державну службу людьми, які звикли ставити публічний інтерес вище приватного. Також зміни і напрацювання у цій сфері залишаться актуальними у довгостроковій перспективі після припинення або скасування воєнного стану. В Україні вже закладено певний фундамент та визначено вектори розвитку діяльності стосовно залучення ветеранів війни до державної служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII, зі змін. та доп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text (дата звернення: 29.11.2024)

2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII, зі змін. та доп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text. (дата звернення: 29.11.2024)

3. Making the Civil Service a Great Place to Work for Veterans. URL: https://www.gov.uk/government/news/making-the-civil-service-a-great-place-to-work-for-veterans (дата звернення: 29.11.2024)

4. Public Service Employment Act: Law of Canada of 07.11.2003, S.C. 2003, c. 22, ss. 12, 13. URL: https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/P-33.01/ (дата звернення: 29.11.2024)

5. U.S. Code. § 2108 – Veteran; disabled veteran; preference eligible. § 3309 – Preference eligibles; examinations; additional points for. § 3313 – Competitive service; registers of eligibles. §3319. Alternative ranking and selection procedures URL:https://uscode.house.gov/browse/prelim@title5/part3/subpartB/chapter33/subchapter1&edition=prelim (дата звернення: 29.11.2024)

6. Посібник «Безбар'єрність на публічній службі: стислі рекомендації» URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/barier-free-public-service.pdf (дата звернення: 29.11.2024)

КУЧЕР Олександра - *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, рядовий поліції*

Науковий керівник: **БУГАЙКО Юлія** - *доцент кафедри адміністративної діяльності навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Принцип законності є ключовим у діяльності Національної поліції України навіть в умовах воєнного стану, що передбачає особливий режим адміністративно-правового регулювання. Військові реалії створюють виклики для забезпечення законності, проте її дотримання залишається основою функціонування державних інституцій, зокрема поліції.

1.Пріоритетність законності. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану регулюється законами України, зокрема "Про правовий режим воєнного стану" та "Про Національну поліцію". Ці нормативні акти адаптовані до надзвичайних умов, але чітко визначають межі повноважень поліції, виключаючи свавілля та перевищення службових обов'язків[1].

2. Гарантії прав і свобод громадян. Хоча у воєнний період можливе тимчасове обмеження окремих прав громадян, поліція повинна діяти виключно в рамках законодавства, забезпечуючи мінімізацію втручання в приватне життя. Будь-яке обмеження повинно бути пропорційним і мати правове обґрунтування[1].

3. Контроль за дотриманням законності. Задля забезпечення законності створено механізми внутрішнього (службового) контролю, а також зовнішнього нагляду з боку судових і правозахисних органів. Особливу роль у воєнний час відіграє

громадський контроль, спрямований на фіксацію порушень та ініціювання розгляду скарг на дії поліції [2].

4. Освітня та професійна підготовка поліцейських. У складних умовах воєнного часу поліція зобов'язана дотримуватися високих стандартів правозастосування. Це досягається через навчання щодо правових аспектів воєнного стану, етики та взаємодії з цивільним населенням[2]

5. Міжнародний аспект. Поліція України під час воєнного стану виконує свої функції відповідно до міжнародних стандартів, зокрема Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Це забезпечує легітимність дій правоохоронців як на національному, так і міжнародному рівнях[2].

Таким чином, дотримання принципу законності є ключовим фактором довіри до Національної поліції та забезпечення ефективного функціонування системи державної безпеки навіть у надзвичайних умовах.

У воєнний стан принцип законності залишається основним регулятором адміністративної діяльності Національної поліції. Враховуючи правовий режим воєнного стану, діяльність поліції охоплює низку нових повноважень, які регулюються спеціальним законодавством.

Ключові аспекти дотримання законності. *1. Нормативно-правова база:*

• Закон України "Про правовий режим воєнного стану" визначає правові основи для діяльності поліції в умовах війни, включаючи можливість обмеження окремих прав громадян (наприклад, введення комендантської години, обмеження свободи пересування тощо) [3].

• Закон "Про Національну поліцію" та "Про національну безпеку України" регулюють функції поліції у воєнний час, зокрема, щодо захисту прав громадян та забезпечення громадського порядку.

2. Механізми контролю. Поліція підпорядковується як внутрішньому нагляду (службові перевірки), так і зовнішньому контролю з боку судових органів, правозахисних інституцій та міжнародних організацій, таких як Інтерпол і Європол [3].

3. Особливості адміністративної діяльності. У воєнний період поліція виконує завдання щодо забезпечення громадської безпеки, підтримки комендантської години, конвоювання затриманих осіб, розмінування та реагування на кримінальні і адміністративні правопорушення, пов'язані з воєнними діями. • Введення нових підходів до фіксації правопорушень із використанням технічних засобів та сучасних технологій забезпечує прозорість і відповідність правовим нормам.

4. Міжнародне співробітництво. Україна забезпечує узгодженість дій Національної поліції з міжнародними стандартами, такими як Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, що підвищує довіру до правозастосування навіть у складних умовах війни.

5. Забезпечення прав громадян. Попри обмеження, що накладаються воєнним станом, поліція має обов'язок діяти пропорційно, мінімізуючи втручання у приватне

життя. Будь-які дії правоохоронців повинні бути обґрунтовані та документально оформлені.

Ці заходи дозволяють Національній поліції виконувати свої функції у відповідності до принципу законності, навіть в умовах значних обмежень і викликів воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науковий вісник МГУ. Особливості діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Вісник правознавства та адміністративного права*. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua (дата звернення: 23.11.2024).

2. Law in War. Правовий режим воєнного стану та його вплив на адміністративну діяльність поліції. *Право в умовах війни*. URL: https://law-in-war.org (дата звернення: 23.11.2024).

3. Донецький державний університет внутрішніх справ. Питання забезпечення адміністративної законності під час воєнного стану. *Поліцейська діяльність та адміністративне право*. URL: https://policeyistika.dnuvs.ukr.education (дата звернення: 23.11.2024).

КОЖУХОВА Ольга - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ШИШКАРЬОВА Олена** – *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно з ст. 1 Закону України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України було видано Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих

її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Під час виконання службових завдань, поліцейські часто стикаються з небезпечними ситуаціями, які несуть загрозу життю чи здоров'ю як поліцейському, так і іншим особам. Діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану суттєво відрізняється від звичайного режиму роботи. Ці зміни обумовлені необхідністю забезпечення безпеки держави та громадян у складних умовах. Однією з ключових особливостей діяльності поліції в умовах, спричинених введенням воєнного стану, є розширення повноважень, за яких поліція отримує додаткові повноваження для ефективнішого виконання своїх завдань. Це може включати посилений контроль за громадським порядком, перевірку документів, обшуки та інші заходи, необхідні для забезпечення безпеки. Також взаємодія з військовими підрозділами для координації дій та ефективного протистояння загрозам. Не менш важливою особливістю є захист критичної інфраструктури, задля якої поліція посилює охорону таких об'єктів, як електростанції, водоканали, мости тощо.

Згідно з ч. 1 ст. 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] правоохоронні органи мають повноцінно залучатись до здійснення заходів, спрямованих на дотримання правопорядку, забезпечення захисту територіальної цілісності України та її суверенітету, а також забезпечення безпеки життєдіяльності громадян в умовах воєнного стану. Повноваження та перелік функцій та завдань поліції в даних умовах значно розширили, на відміну від довоєнних повноважень органів Національної поліції України. У зв'язку з останнім, були прийняті зміни до Закону України «Про національну поліцію» у частинах, що стосуються витребування інформації, несення служби в цивільному одязі, а не однострої поліцейського, за деяких обставин. Також більш тісніша співпраця органів (підрозділів) поліції та інших державних органів України з Міжнародною організацією кримінальної поліції - Інтерполом, Європейським поліцейським офісом (Європолом), а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу [3]. Також зміни до Закону регламентують більш розширений список можливих заходів примусу та інших засобів. Зокрема, більший вибір використання технічних засобів та інших засобів для ефективнішого виконання своїх обов'язків на час дії воєнного стану. Використання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото - і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, не лише, що знаходяться у них в розпорядженні, але й котра

перебуває у чужому володінні. Застосування підручних засобів у ситуаціях, що склалися для забезпечення безпеки громадян та інтересів держави.

Враховуючи внесені зміни у законодавстві, що стосуються повноважень та діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану, то можна побачити, що чим ширший спектр повноважень поліцейських, тим більше стає його документування та збереження цих даних на післявоєнний період для виявлення потенційних порушень, що могли бути вчиненими внаслідок безвідповідальності поліцейського, або навпаки – у випадках крайньої необхідності. Додаткові повноваження поліцейських, на думку деяких вчених, є проблемою необхідності у посиленій відповідальності згідно з обсягом повноважень, наданих поліцейським та можливих їх дій та заходів, передбачених законодавством. На прикладі роботи Гіденко Є.С., в якій висвітлена основна проблема, пов'язана із повноваженнями та завданнями поліції на час воєнного стану. Полягає вона у тому, що надавши поліцейським більше повноважень, підвищується також їхня службова відповідальність та обсяг службових завдань [4, с. 14].

Отже, діяльність поліції в умовах воєнного стану є складним і багатогранним процесом, який вимагає постійного аналізу та адаптації до нових умов. Важливо наголосити на те, що розширення повноважень поліції призвело до більшої відповідальності за використані повноваження, та не супроводжується порушеннями прав людини, а також використовується виключно в інтересах держави і громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. *Відомості Верховної Ради.* 2015. № 28. Ст.250.

3. Про внесення змін до Законів України: Закон України від 15 березня 2022 № 2123-IX Про внесення змін до законів України «Про Національну поліці» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text.

4. Гіденко, Є. С. Правове регулювання діяльності Національної поліції України у виконанні службово-бойових завдань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 47. С. 14–16.

КЕЛЕМБЕТ Катерина - *здобувачка вищої освіти рівня бакалавр спеціальності правоохоронна діяльність Навчально-наукового інституту права та інноваційної*

освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **ГРЕБЕНЕНКО Ірина** - *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін та публічного управління Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ОСКАРЖЕННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в умовах воєнного стану є важливим аспектом правового захисту громадян. Воєнний стан, що передбачає посилення повноважень органів влади для забезпечення національної безпеки, водночас вимагає збереження основних правових механізмів захисту прав людини, зокрема права на оскарження рішень та дій органів, що вживають заходів забезпечення. Хоча в умовах воєнної загрози можливе тимчасове обмеження деяких прав або скорочення строків розгляду скарг, принцип верховенства права та баланс між безпекою і правами громадян залишаються пріоритетними.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, такі як адміністративне затримання, огляд особи, речей, вилучення документів (посвідчення водія, ліцензійна картка на транспортний засіб), тимчасове затримання транспортного засобу, а також відсторонення водіїв від керування транспортом або суднами, можуть бути оскаржені заінтересованою особою. Це оскарження може бути направлене до вищестоящого органу чи посадової особи, до прокурора або ж безпосередньо до суду. Такі дії часто супроводжуються перевірками на стан сп’яніння або наявність впливу лікарських препаратів, що знижують увагу і швидкість реакції[2, с.95].

Незалежно від того, до якої інстанції подано скаргу, подання такої скарги не зупиняє виконання заходів забезпечення. Це означає, що, наприклад, вилучені документи чи транспортний засіб залишатимуться під контролем відповідних органів до винесення остаточного рішення за скаргою. Водночас сам факт оскарження не впливає на чинність застосованих заходів, що дозволяє органам забезпечувати правопорядок без затримок [3, с.137].

Таким чином, оскарження адміністративних заходів є важливою гарантією прав і свобод осіб, що піддаються таким діям. Можливість звернення до суду, прокурора або вищестоящого органу дозволяє забезпечити прозорість і об’єктивність у вирішенні таких питань, однак виконання цих заходів триває до моменту винесення

рішення. Це дає можливість державним органам виконувати свої функції ефективно, при цьому забезпечуючи баланс між правами громадян та потребою у підтримці правопорядку.

В умовах воєнного стану заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення набувають особливої важливості, адже вони спрямовані на підтримання громадського порядку та захист державних інтересів у період надзвичайної ситуації[1, с.124].

Зміни у правовому регулюванні під час воєнного стану можуть стосуватися скорочення строків розгляду скарг та їх оперативного вирішення. Це пов'язано з тим, що швидка реакція на адміністративні правопорушення в умовах підвищеної загрози національній безпеці стає пріоритетом для державних органів. Судові та адміністративні органи зобов'язані діяти більш ефективно та швидко, що, водночас, не повинно порушувати права громадян на об’єктивний розгляд скарг. Однак, важливо враховувати, що в окремих випадках може бути запроваджено тимчасове обмеження можливостей оскарження деяких заходів забезпечення, якщо це обґрунтовано військовими потребами, які передбачені Конституцією України (ст. 64), Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (ст. 8), а також іншими нормативно-правовими актами, що регулюють порядок введення та дії воєнного стану або надзвичайних заходів.

Крім того, під час воєнного стану можливе розширення повноважень правоохоронних органів щодо застосування заходів забезпечення, таких як адміністративне затримання або вилучення документів. Це зумовлено необхідністю швидкого реагування на загрози, зокрема виявлення осіб, які можуть нести потенційну небезпеку для держави[5, с.87].

Незважаючи на такі умови, можливість оскарження дій адміністративних органів залишається важливим інструментом для захисту прав громадян. Звернення до вищих органів, прокурора чи суду залишається відкритим шляхом для відновлення порушених прав, але з урахуванням реалій воєнного часу. Судова практика в таких справах може враховувати не лише законність застосованих заходів, але й їх відповідність вимогам безпеки, що робить оскарження в умовах воєнного стану особливо складним і відповідальним процесом [4, с.112].

Отже, в умовах воєнного стану оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення залишається важливим механізмом захисту прав громадян, хоча й відбувається з урахуванням особливостей військової ситуації. Підвищена загроза національній безпеці може зумовлювати специфічне врегулювання процесуальних строків. Зокрема, згідно з Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та Конституцією України (ст. 64), може бути запроваджено тимчасове обмеження або зміна строків розгляду скарг у зв’язку з військовими потребами. При цьому посилюються повноваження правоохоронних органів щодо таких заходів, як затримання, огляд та вилучення. Однак, навіть за таких умов, громадяни мають право на оскарження дій органів влади до суду, вищих

інстанцій або прокурора, що забезпечує баланс між вимогами безпеки та захистом прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братель С. Зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності національної поліції. Рішень: збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф./за заг. ред. ПВ Горінова; Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.).–Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024р.399 с.

2. Братель, С. Реалізація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 2. С. 94-99.

3. Греля, Д. П. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану: тези доп. учасників наук.-практ. конф.(м. Вінниця, 7 груд. 2023 р.).–Вінниця: ХНУВС, 2023.С. 137-139,

4. Григорчак Ю. П. Провадження у справі про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Включено до Переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з юридичних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03. 2020 р. № 409, додаток 1) 2023р. 184с.

5. Пугач А.В. Теорія і практика застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: монографія /А.В. Пугач, А.О. Собакарь. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. 196 с.

КРАВЧУК Дмитро - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПОГЛЯД НАУКОВЦІВ

Вважається, що одним з найдієвіших способів забезпечення та підтримання правопорядку та безпеки в державі є застосування заходів адміністративної відповідальності, саме цей вид відповідальності найчастіше використовується в Україні. На сьогоднішній день згідно даним статистики відображеній на сайті Державної служби статистики можна визначити , що адміністративна

відповідальність являється однією з найпоширеніших в Україні (приблизно 290 тисяч осіб – згідно до останніх даних). Проте, слід зазначити, що навколо визначення поняття «адміністративна відповідальність» постійно точаться дискусії, оскільки в повній мірі законодавцем не було визначено чіткого поняття, проте термін «адміністративна відповідальність» використовується в багатьох нормативних актах за відсутності нормативного визначення.

Питанням дослідження поняття адміністративна відповідальність займались досить багато науковців , серед яких можна виділити наступних: В. Авер'янов, В. Бевзенко, Ю. Битяк, В. Гаращук, Є. Гетьман, П. Діхтієвський, Р. Калюжний, Л. Коваленко, І. Коліушко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, С. Кузніченко, О. Кузьменко, В. Куйбіда, Є. Курінний, Д. Лук'янець, П. Лютіков, О. Миколенко, В. Мороз, Ю. Оніщик, С. Пєтков, Г. Писаренко, Д. Приймаченко, В. Развадовський, О. Рябченко, А. Селіванов, С. Стеценко, В. Тимощук, А. Школик, І. Шопіна та ін.

Один із провідних українських учених-адміністративістів С.Т. Гончарук ще у 2007 році підкреслював, що заходами адміністративної відповідальності натепер захищається великий масив різноманітних суспільних відносин, що складаються під дією норм адміністративного права, а також інших правових галузей переважно в управлінській сфері, у тому числі у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки, боротьби з різними правопорушеннями на транспорті, в галузі охорони праці та здоров'я населення, охорони природи, заняття підприємницькою діяльністю, у сфері забезпечення встановленого порядку управління, боротьби з корупційними проявами та ін. Сьогодні це найпоширеніший вид юридичної відповідальності в правовій системі України, правоохоронна роль якого у боротьбі з наймасовішими протиправними діяннями, якими є адміністративні проступки, постійно зростає. Щорічно в Україні до адміністративної відповідальності притягується близько 10 млн правопорушників [1, с. 57]. Якщо виходити з дослідження багатьох адміністративістів , то можна дійти висновку, що адміністративна відповідальність можна розглядати як, один із видів юридичної відповідальності; як сукупність правовідносин в матеріальному та процесуальному аспектах; як форму реалізації державного примусу. Загалом адміністративна відповідальність є важливим інститутом забезпечення правомірної поведінки громадян та посадових осіб у сфері державного управління.

Існує багато визначень та понять , які формулюють різні науковці , щодо адміністративної відповідальності , наприклад такі , як Ю. Битяк та В. Зуй під адміністративною відповідальністю - пропонують, розуміти «накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що спричиняють для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру».У науці існує багато думок щодо дефініції поняття адміністративної відповідальності , різні вчені наводять свої тлумачення

визначенню адміністративної відповідальності , але не всі зазначають адміністративну відповідальність , як один із видів реакції держави на вчинене особою правопорушення. Більш точне визначення навів І.С.Гриценко який зазначив, що : «адміністративна відповідальність є різновидом правової відповідальності, тобто, це форма негативного реагування із боку держави, її компетентних органів на певну категорію протиправних дій (адміністративних проступків), згідно із якою, особи, що скоїли такі правопорушення, повинні нести відповідальність за свої неправомірні дії та понести покарання у встановленому законом порядку». І. П. Голосніченко розкриває адміністративну відповідальність як сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням до суб'єкта проступку адміністративних стягнень. С. Т. Гончарук характеризує зміст адміністративної відповідальності як специфічної форми реагування держави в особі її компетентних органів на вчинення адміністративних проступків, згідно з якою особи, що скоїли ці проступки, повинні відповісти перед уповноваженими державними органами за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [3; с.332-333]. Отже, із нашого невеликого дослідження ми можемо побачити досить велику кількість визначень поняття «адміністративна відповідальність». Наведені вище факти дають підстави зробити певний підсумок , що всі наявні дефініції адміністративної відповідальності наразі мають дослідницький характер. Слід розуміти , що поки між безліччю варіантів трактування поняття адміністративної відповідальності науковці не дійшли до однієї певної думки.Тому дану проблему слід враховувати законодавцю.

Адміністративна відповідальність є комплексним правовим механізмом реагування держави на прояв адміністративної протиправності, що містить матеріально-правові підстави та процесуальний порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Отже, враховуючи все вище викладене, нормативно-правове закріплення дефініції «адміністративна відповідальність» дасть змогу уникнути дискусій та суперечок в адміністративно-правовій науці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність: Сутність та окремі проблеми трансформації на сучасному етапі. *Юридичний вісник. Серія «Повітряне і космічне право»*. 2007. Т. 3. № 4. С. 57–60.

2. Логвиненко Б.О. Конспект лекцій з дисципліни Адміністративна відповідальність та провадження у справах про адміністративні правопорушення, м. Дніпро.

3. В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін. 2013. Курс адміністративного права України. Київ: Юрінком Інтер.

КРАВЧУК Оксана – *студентка Львівського державного університету внутрішніх справ*
***Науковий керівник*: БУТИНСЬКА Роксолана –** *доцент кафедри господарського-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПРАЦІ

На сьогоднішній день на ринку праці дистанційна робота набуває все більшого поширення. Дистанційна праця в Україні є важливою і гнучкою формою організації трудових відносин, що регулюється Кодексом законів про працю України. Основними аспектами правового регулювання дистанційної роботи є трудовий договір, робоче місце, гнучкість робочого часу, компенсації витрат та інші гарантії для працівників. Дистанційна робота в Україні оформлюється за допомогою письмового трудового договору, який визначає правові та організаційні умови співпраці між працівником і роботодавцем. Цей договір є обов’язковим і регулюється трудовим законодавством.
Трудовий договір для дистанційної роботи повинен бути оформлений в письмовій формі. Це означає, що сторони - працівник і роботодавець - мають підписати документ, в якому будуть чітко визначені всі умови працевлаштування, а також права й обов'язки обох сторін. Хоча можливе використання електронних підписів для укладання договору, зокрема для тих, хто працює на віддаленій основі. У договорі має бути чітко прописано

Місце роботи: Оскільки це дистанційна робота, замість конкретної адреси робочого місця вказується, що працівник працюватиме поза межами офісу, використовуючи власне або надане роботодавцем обладнання. Режим роботи: Умови можуть варіюватися залежно від домовленостей між сторонами, але в договорі зазвичай прописують режим роботи, включаючи початок і кінець робочого дня або можливість гнучкого графіка. Оплата праці: Визначаються сума заробітної плати, порядок і строки її виплати. Це також включає можливість відшкодування витрат, якщо працівник використовує власне обладнання або інтернет для роботи.
Компенсації за витрати: Працівникові може бути передбачена компенсація за використання власного обладнання або засобів зв'язку (комп’ютер, телефон, доступ до Інтернету). Такі компенсації повинні бути чітко прописані в договорі.

Відшкодування витрат: Працівник може також розраховувати на відшкодування витрат, пов’язаних із виконанням трудових обов’язків, якщо вони були попередньо узгоджені з роботодавцем. Наприклад, це може бути витрати на програмне забезпечення або ліцензії, необхідні для виконання роботи. Безпека та

інструктаж: Хоча працівник працює дистанційно, роботодавець зобов’язаний провести інструктаж з охорони праці. Це може бути інструктаж про правильне користування обладнанням або рекомендації щодо організації безпечного робочого місця. Типова форма трудового договору для дистанційної роботи, затверджена Міністерством економіки України, є шаблоном, який відповідає основним вимогам законодавства про працю. Вона допомагає стандартизувати оформлення дистанційних трудових відносин і містить ключові положення, обов'язкові для всіх сторін, що укладають такі договори. Проте, важливо розуміти, що цей документ не є жорстким шаблоном, а може бути адаптований до конкретних потреб роботодавця і працівника. Незважаючи на те, що типова форма передбачає певні стандарти, роботодавець і працівник можуть домовитися про додаткові умови, які вони вважають важливими для регулювання своєї співпраці. Це можуть бути гнучкі умови роботи: договір може включати положення щодо більшої свободи в виборі робочого часу, якщо це не суперечить вимогам компанії. Використання власного обладнання: Якщо працівник використовує власний комп’ютер або інші засоби для виконання роботи, це потрібно зазначити в договорі. Можна прописати умови технічної підтримки, гарантій або навіть заміни обладнання у разі його поломки. Специфічні професійні вимоги: Наприклад, для фахівців з IT може бути додатково вказано, що роботодавець надасть доступ до необхідного програмного забезпечення або баз даних. Забезпечення робочого місця: Якщо роботодавець зобов'язується забезпечити працівника необхідним обладнанням (комп'ютери, монітори, інтернет тощо), це також повинно бути включено в договір.

Гнучкість договору дає сторонам можливість додатково деталізувати ті аспекти, які є важливими для конкретної роботи. Наприклад, працівник і роботодавець можуть домовитися про порядок, за яким працівник має звітувати про виконані завдання та можливість зміни умов дистанційної роботи за згодою сторін або в зв'язку з об'єктивними обставинами, наприклад, завершенням проєкту або зміною обсягу роботи. Українське законодавство чітко забороняє укладати договір про дистанційну роботу, якщо умови праці є небезпечними для працівника. Це означає, що в разі роботи, яка пов’язана з підвищеним ризиком для здоров’я або життя, дистанційна форма праці не може бути використана.

У договорі також можуть бути прописані умови відповідальності як роботодавця, так і працівника за невиконання або неналежне виконання своїх обов’язків. Це стосується дотримання термінів виконання завдань, використання робочого часу для виконання трудових обов’язків, а також відповідальності за технічне забезпечення робочого процесу. Щодо позицій у науковій літературі різні науковці оцінюють дистанційну працю по-різному. До прикладу О. Г. Середа акцентує увагу на тому, що дистанційний працівник – людина, яка виконує роботу без укладання довгострокового договору з роботодавцем , найманий тільки для виконання певного кола робіт (позаштатний працівник). Сучасний дистанційний

працівник – це фактично будь-який фахівець, що працює поза постійним штатом компанії і без укладання довгострокового трудового договору.

Отже, трудовий договір є ключовим документом, який забезпечує захист прав працівника та дає можливість чітко регулювати трудові відносини. Важливо, щоб договір враховував специфіку дистанційної роботи, включаючи технологічні та організаційні аспекти, щоб уникнути непорозумінь між працівником та роботодавцем.

Таким чином, трудовий договір для дистанційної роботи в Україні — це необхідний інструмент для регулювання правових і організаційних аспектів відносин між працівником і роботодавцем у сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

3. Трудове право України: підручник / за ред. проф. Ярошенко О. М.. Харків: Вид-во 2022. 376 с.

4. Типова форма трудового договору про дистанційну роботу: Наказ Міністерства економіки України від 05.05.2021 № 913-21. *Офіційний вісник України.* 2021. № 45. Ст. 2012. від 05.05.2021 № 913-21

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу : Закон України від 04 лютого 2021 р. № 1213-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР),* 2021, № 20, ст.178. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text]

Трудове право України: підручник / укл. Щербина В.І., Соцький А.М. Чернівці: Технодрук, 2021. 552 с.

Таран І. О., Васечко Л. О. Правове регулювання дистанційної роботи в Україні: Сучасний стан і перспективи розвитку, 2021. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*

КУЗНЄЦОВА Валерія - *курсант 3-го курсу Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ*

***Науковий керівник*: СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана** - *професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор,*

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, ми зустрілися з великою кількістю проблем, які потребують удосконалення регулювання у законодавстві. Однією з актуальних аспектів сьогодення є захист прав дітей-біженців, які є вразливою ланкою населення у зв'язку з даною ситуацією.

Зв’язаність держави правом зобов’язує її належним чином забезпечити захист основних прав і свобод. Здійснення управлінських процедур у дусі верховенства права, додержання прав і свобод людини, створює механізм їх гарантування. Стан гарантованості основних прав і свобод означає їх реальність і готовність органів влади ефективно реагувати на факти їх порушення [1, с.53].

Захист основних прав зумовлені активною соціальною активністю індивіда, яка залежить від певних умов. Зокрема, важливим фактором є обізнаність індивіда зі змістом суб’єктивних прав і свобод, засобами їх забезпечення та готовністю здійснювати їх захист, тобто певний рівень правосвідомості і правової культури. При таких умовах важливим є функціонування правозахисних інститутів (адвокатури, правозахисних організацій, профспілок тощо), які надають кваліфіковану правову допомогу. Згідно зі ст. 3 Конституції права і свободи людини визначають зміст і спрямованість держави, яка відповідає за свою діяльність перед людиною та забезпечення основних прав і свобод є її головним обов’язком. Належна діяльність органів публічної влади також полягає у забезпеченні права на доступне, справедливе і неупереджене правосуддя, а також ефективну правоохоронну діяльність [1, с.53].

Особливо важливим є законодавче регулювання соціальних прав, без чого уряд і адміністрація не будуть мати можливості щодо забезпечення соціального страхування, здійснення соціального захисту тощо [1, с.54].

Ст.3 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» захищає дітей-біженців від вислання примусового повернення до країни, з якої вони прибули та де їх життю або свободі загрожує небезпека. Також ст.4 даного Закону закріплює сприяння збереженню єдності сімей біженців та осіб, які потребують додаткового захисту або яким надано тимчасовий захист [2].

Преамбула Конвенції ООН про права дитини регламентує, що, як зазначено в Декларації прав дитини, «дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження» [3].

У ст.22 Конвенції ООН про права дитини зазначено:

1. Держави-учасниці вживають необхідних заходів, щоб забезпечити дитині, яка бажає одержати статус біженця або яка вважається біженцем, відповідно до застосовуваних міжнародним або внутрішнім правом і процедурами, як тій, що супроводжується, так і тій, що не супроводжується її батьками або будь-якою іншою особою, належний захист і гуманітарну допомогу в користуванні застосовуваними правами, викладеними в цій Конвенції та інших міжнародних документах з прав людини або гуманітарних документах, учасницями яких є зазначені держави [3].

2. З цією метою Держави-учасниці сприяють у випадках, коли вони вважають це за необхідне, будь-яким зусиллям Організації Об'єднаних Націй та інших компетентних міжурядових або неурядових організацій, що співпрацюють з Організацією Об'єднаних Націй, щодо захисту такої дитини та надання їй допомоги у пошуку батьків чи інших членів сім'ї будь-якої дитини-біженця, з тим щоб одержати інформацію, необхідну для її возз'єднання зі своєю сім'єю. В тих випадках, коли батьки або інші члени сім'ї не можуть бути знайдені, цій дитині надається такий самий захист, як і будь-якій іншій дитині, через якісь причини тимчасово або постійно позбавленій сімейного оточення, як це передбачено в цій Конвенції [3].

Усі веб-портали для українських втікачів від війни мають на меті сконцентрувати для шукачів захисту і безпеки важливу інформацію [4, с.5].

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців здійснює контроль за виконанням ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту», чим відіграє вагому роль у забезпеченні адміністративно-правового статусу дітей-біженців. Також у ч.2 ст.27 зазначеного Закону передбачено завдання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців, тобто держава гарантує дотримання прав та обов’язків дітей-біженців.

Відповідно до ст.30 ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту» Україна співпрацює з іншими державами, Управлінням Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, іншими міжнародними організаціями з метою усунення причин виникнення проблеми біженців, поліпшення їх матеріального становища і вдосконалення правового статусу, а також повернення біженців у країну їх громадянської належності (підданства) або попереднього постійного проживання, а також у разі потреби їх переселення до інших країн у разі наявності відповідних міжнародних договорів [2]. Дане міжнародне співробітництво здійснюється з метою захисту дітей-біженців. Також ст.31 вищезазначеного Закону забезпечує визнання адміністративно-правових статусів дітей-біженців, визнаними такими у інших державах.

Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міграційні органи, суд та інші наділені певними повноваженнями у сфері охорони прав та свобод дітей-біженців.

До системи забезпечення адміністративно-правового статусу дитини-біженців у період війни та у повоєнний період відносяться соціальні, економічні, юридичні, політичні гарантії, які сприяють дотриманню прав та свобод. Тобто гарантії, закріплені у Конституції України, законах України і кодексах України, забезпечують адміністративно-правовий статус дитини-біженця і захищають їх від порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савчин М. В., Навроцький В. В., Менджул М. В. Механізм захисту прав біженців і шукачів притулку: міжнародний та національний рівень / навч. посіб.

Ужгород: «Видавництво Олександри Гаркуші», 2007. 241 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/8367 (дата звернення: 07.06.2024)

2. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3671-17 (дата звернення: 07.06.2024)

3. Конвенція про права дитини : Конвенція; ООН від 20.11.1989. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021 (дата звернення: 07.06.2024)

4. Закірова С. Українські біженці від війни: аналіз інформаційних ресурсів підтримки. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 67. С. 54-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_67_6 (дата звернення: 07.06.2024)

КАЧМАРИК Олег - *здобувач вищої освіти інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КОВАЛІВ Мирослав** - *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Функціональні властивості держави і права в умовах європейської інтеграції набувають все більшої актуальності та наукової популярності. Концептуальна модель реалізації охоронної функції держави на сучасному етапі не може вважатися системною, цілісною та науково обґрунтованою у відриві від аналізу факторів і закономірностей, обумовлених експансією росії, з якими необхідно рахуватися. Розгляд особливостей реалізації охоронної функції держави має здійснюватися при одночасній постановці та вирішенні питань сутності та змісту європейської інтеграції; соціального призначення держави в умовах її домінування; співвідношення юридичної та фактичної рівності учасників інтеграційних процесів.

Сьогодні охоронні цілі та завдання, що розглядаються у зв’язку з загрозами інтересам українського суспільства, надає охоронній функції характер найважливішого засобу збереження суспільства та держави як певної органічної цілісності. Справа в тому, що в умовах експансії росії спостерігається небезпечне розмивання не тільки національних, а й загальнолюдських цінностей, здатне обернутися нівелюванням їх значення як основи гуманізації суспільства. З огляду на

найтісніший зв'язок цінностей і мети, експансія російської федерації (точніше, її негативний потенціал) здатна негативно, руйнівно впливати на визначення мети держави.

Якщо в збереженні загальносвітових цінностей кожна держава може лише брати участь, доповнюючи колективні зусилля, то охорона інтересів суспільства, уособленням якого вона виступає, стає головним проявом соціального призначення. В умовах європейської інтеграції загальносвітові цінності схильні до деструктивних змін в меншій мірі, ніж внутрішньодержавні. У зв'язку з цим національні інтереси повинні на рівних конкурувати із європейськими завданнями, і симетрично визначати стратегію та тактику реалізації охоронної функції держави, утворюючи її ціннісно-смислові підстави на сучасному етапі. Незважаючи на об'єктивну прогресивність цілого ряду закономірностей і процесів, європейська інтеграція все частіше ототожнюється з викликами Україні, перш за все в силу імперських амбіцій росії.

Охоронна функція держави – це обумовлений її соціальним призначенням правовий вплив, спрямований на охорону найважливіших економічних, політичних, культурних, духовних, особистих та інших відносин. Охоронна функція забезпечує дію всіх загально соціальних функцій держави.

Головною метою охоронної функції повинна виступати безпека суспільства у всьому різноманітті її сторін. У даному випадку негативні чинники економічної і військової експансії росії необхідно розглядати в якості зовнішніх джерел загроз безпеці.

В умовах європейської інтеграції найбільш рельєфно проявляються властивості зовнішньої системності охоронної діяльності, тобто її здатності забезпечувати цілісність і розвиток системи (суспільства та держави) в умовах нестабільного зовнішнього середовища, яке, стаючи все більш агресивнішим, виявляє помітний вплив на розвиток суспільства, водночас не завжди ефективно але позитивно.

Охоронна функція виступає необхідним елементом, певною підсистемою, забезпечуючи цілісність і поступальний розвиток суспільства. Якщо взяти до уваги положення сучасних теорій розвитку суспільства, економічний підтекст європейської інтеграції, то необхідно визнати, що європейська інтеграція неминуче спричинить зміни в надбудовних категоріях.

Найбільш вразливим стає суверенітет, в зв'язку з чим, діяльність держави щодо охорони суверенітету в умовах європейської інтеграції буде найбільш помітним і необхідним проявом її зовнішньої системності. Суверенітет – необхідна умова існування держави, гарант розвитку суспільства і особи, невід'ємна та необхідна константа в умовах європейської інтеграції.

Реалізація охоронної функції повинна будуватися на основі поєднання гнучкості та прагматичності міжнародної політики з непохитністю в охороні та захисту національних інтересів, забезпечення яких можливо тільки в умовах суверенної державності та економічної самодостатності. У даному випадку охоронна функція держави як би врівноважує тенденцію європейської поступливості держави

та по відношенню до держави стає функцією її самозбереження.

Кінцевим підсумком охоронного впливу держави є забезпечення цілісності держави як феномена. Завдання держави полягає не тільки в запобіганні та відображенні небезпеки, яка загрожує праву, але й в охороні та захисту безпосередньо самої країни. Збереження держави в умовах експансії росії має особливе значення та сенс, так як втрата хоча би частини суверенітету створить умови при яких європейська інтеграція стане не можливою.

У народів Європи цінність державності поєднується цінностями власності та свободи. З цієї причини ідеї про державу в Європейському Союзі динамічніші, ототожнюється з корпорацією публічного управління, організації, яка надає публічні послуги громадянському суспільству, це, як зазначає німецький дослідник К. Шмідт-Ассманн дає змогу прийняття сукупності рішень і дій органами державної влади, які не суперечать національним інтересам і цінностям, не допускаючи деградацію особистості, руйнування суспільства і його політичної організації [2, с. 22-23].

Охорона суверенітету тісно пов’язана з охороною прав і свобод людини, яка на сучасному етапі виступає центральним елементом і мабуть, найгострішою проблемою в змісті охоронної функції в умовах європейської інтеграції України. Необхідно відзначити, що права та свободи набули характеру першочергової турботи держави не відразу.

Різноманіття та комплексний характер сфер, охоплених процесами європейської інтеграції обумовлюють особливості реалізації охоронної функції держави, це не єдина обставина, що заслуговує на увагу. Експансія росії впливає на методи реалізації функцій держави. У цих умовах головними методами здійснення державної влади (функцій держави) виступають переконання і примус, а їх комбінації та співвідношення в реалізації охоронної функції багато в чому обумовлені цілями та завданнями держави, соціально-політичними умовами, в тому числі, які породжуються процесами економічного тиску з боку росії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ковалів М. В., Скриньковський Р. М., Єсімов С. С., Козяр Р. Я., Гудима В. В. Охоронна функція Української держави в умовах європейської інтеграції. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2023. № 3. С. 12-20.*

2. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права. 2-ге вид. перероб. і допов. [пер. з нім. Г. Рижков, І. Сойко, А. Баканов]; від. ред. О. Ситоїд. Київ: К.І.С., 2009. 552 с.

КАГРАМАНЯН Давид - *аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПРОЦЕДУР В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» [1] надання населенню адміністративних послуг в електронній формі мало розпочатись з 1 січня 2014 р. через портал «ДІЯ». Наразі портал активно розвивається та здійснюється певні електронні процедуру у сфері надання різних послуг. Деякі послуги надаються в електронній формі органами державної влади та органами місцевого самоврядування через власні веб-сторінки.

За результатами дослідження Національного центру електронного урядування, в Україні половина (46 %) центральних органів виконавчої влади та чверть (25 %) обласних державних адміністрацій мають веб-сторінки для надання онлайн-послуг. З установ, які мають такі сторінки, лише 19 % центральних органів виконавчої влади та 30 % обласних державних адміністрацій надають послуги в електронній формі [2]. При цьому якість таких послуг залишається низькою. Низьким є і рівень готовності до здійснення певних електронних процедур у сфері надання різних послуг органів місцевого самоврядування. За результатами громадського моніторингу впровадження до діяльності органів місцевого самоврядування України технологій електронного урядування, на сьогоднішній день не на всіх веб-сайтах органів місцевого самоврядування наявна інформація щодо переліку та опису адміністративних послуг, які надаються міською владою (така інформація відсутня на 6 % веб-сайтів органів місцевого самоврядування). Більшість веб-сайтів органів місцевого самоврядування (70 %) надає можливість завантажити бланки заяв, необхідні для одержання адміністративної послуги, проте отримати адміністративні послуги в електронній формі можна лише на 11 % веб-сайтів органів місцевого самоврядування. Так само вкрай рідко громадяни мають можливість відслідкувати стан опрацювання заяви на отримання адміністративної послуги (9 % веб-сайтів органів місцевого самоврядування[3]).

За результатами дослідження розвитку електронного урядування ООН, індекс он-лайн послуг в Україні у 2023 р. складає 0,3677, що є нижчим за середньосвітовий показник (0,4119). При цьому за два останні роки цей показник знизився (індекс он-лайн послуг в Україні у 2021 р. – 0,4248[4]), що свідчить про серйозні проблеми у розвитку здійснення певних електронних процедур у сфері надання різних послуг. Однією з головних перешкод на шляху впровадження здійснення певних електронних процедур у сфері надання різних послуг в Україні є низький рівень розвитку електронного документообігу в органах державної влади та органах місцевого

самоврядування. Так, наприклад, попри наявність автоматизованих систем документообігу в органах виконавчої влади (в 100 % центральних органів виконавчої влади та у 80 % обласних державних адміністрації), їх використовує лише третина співробітників (34 % працівників центральних органів виконавчої влади та 36 % обласних державних адміністрації [5]).

Недостатня увага також приділяється навчанню співробітників органів місцевого самоврядування роботі у системі електронного документообігу, підвищенню кваліфікації з питань електронного урядування (така робота проводиться лише у 38 % міських рад[4]).

На сьогоднішній день не завершено процес інтеграції інформаційних систем органів виконавчої влади, не створено систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, а також систему електронної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що суттєво уповільнює розвиток здійснення певних електронних процедур у сфері надання різних послуг в державі [6].

Отже, до чинників, які ускладнюють повноцінне впровадження електронного документообігу в тому числі здійснення певних електронних процедур у сфері надання різних послуг в органах державної влади та органах місцевого самоврядування належать: відсутність єдиних загальнодержавних стандартів функціонування систем електронного документообігу, уніфікованих вимог до програмного забезпечення, що ускладнює процес запровадження внутрішніх систем електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інтеграцію цих систем; недосконаліть вітчизняного законодавства про електронний документообіг та електронний цифровий підпис; усталені традиції ведення документообігу в паперовій формі в органах державної влади та органах місцевого самоврядування; недостатній рівень захисту інформації в системах електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адміністративні послуги: Закон України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17

2. У рамках Міжнародного наукового конгресу «Інформаційне суспільство в Україні» презентовано Оцінку електронної готовності України, 30.10.2023, Національний центр електронного урядування. 224 с.

3. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування, як основи надання адміністративних послуг в електронному вигляді за. заг. ред. І. С. Куспляк, А. О. Серенок. Вінниця : ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2021. 119 с.

4. Україна увійшла до групи країн із високим індексом розвитку електронного урядування за міжнародною оцінкою ООН, 26.02.2024, Держінформнауки. 142 с.

5. Оцінка електронної готовності України, 2023 р., Національний центр електронного урядування, 245 с.

6. Легеза Є. О. Адміністративні процедури у сфері нерухомого майна: державна реєстрація речових прав та особливості реалізації через електронні торги : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 246 с.

ЛИХОПУД Олександр - *ад'юнкт відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасні виклики і загрози, які зумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних факторів та, особливо, військових, що пов'язані із військовою агресією російської федерації проти нашої держави, вимагають від органів та підрозділів Національної поліції оперативного та системного реагування та вжиття цілеспрямованих заходів щодо їх мінімізації або цілковитого усунення. Сучасні реалії суспільно-політичної та безпекової ситуації в державі зумовлюють необхідність здійснення еволюційної трансформації діяльності органів та підрозділів Національної поліції, визначення оптимальних шляхів її удосконалення та подальшого приведення до кращих світових та Європейських безпекових стандартів.

На початку варто вказати, що категорія «безпекове середовище» трактується у достатній кількості у наукових працях та джерелах. Серед яких доречно вказати: 1) безпекове середовище – геополітична, політико-дипломатична, воєнна, інформаційна та інші сфери, де зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, у яких держава реалізує свою політику національної безпеки, взаємодіє з міжнародними структурами безпеки, стратегічними партнерами, союзниками, військово-політичними та іншими інститутами та організаціями в інтересах забезпечення свого сталого розвитку в певному часовому інтервалі [1;2]; з погляду політичного реалізму, безпекове середовище –це складна система зовнішніх і внутрішніх відносин в усіх сферах національної безпеки між суб'єктами (державами, коаліціями держав, міжнародними бізнес-структурами, політичними партіями, громадськими об'єднаннями тощо), що мають певні ресурси, а також умов, факторів і обставин, які впливають або можуть впливати на ці відносини. Відносини породжуються діями, які суб'єкти здійснюють відповідно до власної ідеології [3]; 3) з точки зору держави безпекове середовище – це сукупність зовнішніх і внутрішніх

відносин між силами або суб'єктами (державами, коаліціями держав, міжнародними бізнес-структурами, політичними партіями, громадськими об'єднаннями тощо) в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини [4; 2]; 4) стабільне безпекове середовище, фундаментом якого є суверенітет і територіальна цілісність держав – це головна передумова для реалізації цілей ініціативи Східного партнерства [5; 2].

Враховуючи викладене та наукові позиції вчених, доречно погодитися, що безпекове середовище держави – це динамічна сукупність різноманітних відносин та умов, в якій зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, які впливають на стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави [2].

Доктринальний аналіз змісту терміну «безпекове середовище», положень законодавчих актів, інших концептуальних та стратегічних документів у сфері національної безпеки, дозволяє дійти висновків про існування національного безпекового середовища України.

Можемо констатувати, що органи та підрозділи Національної поліції із врахуванням їх адміністративно-правового статусу входять до системи суб'єктів забезпечення внутрішньої безпеки держави, та через призму повноважень забезпечують формування та розвиток внутрішнього безпекового середовища держави у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [6]. Через реалізацію зазначених сфер забезпечення внутрішньої безпеки держави органи Національної поліції стоять на сторожі забезпечення основних прав та свобод людини та громадянина, а також в цьому є прояв сервісної складової діяльності останньої.

У свою чергу, доцільно погодитися в позиціями науковців, що зміни безпекового середовища в Україні, після війни повинен бути започаткований новий процес стратегічного планування та оновлення стратегічних документів держави у сфері забезпечення національної безпеки й розвитку як незалежної, вільної, сильної демократичної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданович В.Ю., Ільяшов О.А., Комаров В.С., Олексіюк В.В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2021. № 2 (72) С. 33.

2. Порібний С. О. Кріцак І. В., Денищук Д. Є. Необхідність розроблення концепції безпекового середовища на прикладі МВС України: нормативно-

кримінологічні та духовно-ціннісні аспекти. *Нове українське право*. 2022. № 4. С. 95-103.

3. Свєшніков С.В., БочарніковВ. П.,Мазуренко І. М., Ковальчук П. А. Загальнотеоретичні основи досліджень безпекового середовища. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень. 2023. № 1 (77). С. 13-19.

4. Бочарніков В.П., Свєшніков С.В. Безпекове середовище 2030: моногр. Київ : Майстер Книг, 2019. С. 6.

5. Україна здатна робити внесок у зміцнення стабільності та безпеки на Європейському континенті. URL: https://oda.zht.gov.ua/news/ukrayina-zdatna-robyty-vnesok-u-zmitsnennya-stabilnosti-ta-bezpeky-na-yevropejskomu-kontynenti-volodymyr-zelenskyj/.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19.

ЛЯДНОВ Антон - *аспірант кафедри конституційного і адміністративного права Державного університету «Київський авіаційний інститут»*
Науковий керівник: **ШАПЕНКО Людмила** - *завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Державного університету «Київський авіаційний інститут», кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЯХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У міжнародному праві факт застосування збройної сили однією державою проти суверенітету, територіальної цілісності, політичної незалежності іншої держави визначається як військова агресія.

На превеликий жаль наша країна, громадяни нашої держави на собі пізнали окреслене поняття «військова агресія», що безумовне є найгіршим з творінь людини, а також найважчим викликом в новітній історії нашої країни.

З метою надання відсічі агресору та мобілізації всіх наявних у держави ресурсів, у відповідності до Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. з 05 години 30 хвилин у державі було введено воєнний стан [1]. Військовому командуванню, а також органам публічної влади було запроваджено особливі умови діяльності, які передбачають здійснення заходів і повноважень, необхідних для забезпечення ефективної оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Такий корок з введення на всій території України правового режиму воєнного стану є безпрецедентним для нашої держави та запроваджено уперше за роки державної незалежності.

В контексті побудови стратегії під час війни, яка дозволить нашій державі вистояти перед військовою агресією, зберегти свій суверенітет, захистити життя наших громадян, вагомою складовою є імплементація рішень щодо утворення, на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] військових адміністрацій, основним завданням яких є забезпечення на відповідній території, разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2], окреслено коло завдань, які покладені на військові адміністрації, а також визначено повноваження таких військових адміністрацій, визначено особливості призначення начальника відповідної військової адміністрації.

Однак, зазначеним нормативно-правовим актом не визначено адміністративно-правові принципи діяльності військових адміністрацій, пов'язані з комплектуванням складу та залучення інших працівників військової адміністрації. Зазначений законодавчий акт не містить визначення правового статусу працівників військових адміністрацій, а також не містить положення, які б повноцінно регулювали процес вступу до військових адміністраціях на публічну службу, її проходження, а також правові гарантії для осіб, які виявили бажання долучитися до щоденної, кропіткої роботи державного органу, який займає одне з ключових місць у стратегічному плані країни з надання відсічі агресору.

Світова практика демонструє, що високі результати в процесі реформування державного управління можна здобути лише за умови інноваційної діяльності. Оскільки сфера публічного управління країни повинна реагувати на зміни зовнішнього середовища, а також враховуючи її технологічне відставання необхідне системне впровадження нововведень у діяльність державних органів [3].

Забезпечення належної якості нормативно-правового підґрунтя, з визначенням адміністративно-правових принципів і норми, через які мають бути встановлені конкретні та зрозумілі механізми регулювання діяльності військових адміністрацій з кадрового забезпечення, є необхідним для того, щоб з одного боку гарантувати захищеність прав працівників таких військових адміністрацій, а з іншого щоб забезпечити чіткий механізм діяльності військових адміністрацій за цим напрямком.

Створення прозорої системи кадрового забезпечення у військових адміністраціях, забезпечення її високої ефективності й результативності є одним з ключових аспектів для розвитку військової адміністрації. Досягнення порушених перед військовими адміністраціями завдань, залежить від відповідної кваліфікації їх персоналу, дисципліни, командної роботи, здатності до професійного зростання.

Широкий спектр повноважень військових адміністрацій розрахований, у першу чергу, не на управління конкретною сферою суспільних відносин, як це відбувається за умов мирного часу, а на забезпечення повноцінної реалізації правового режиму воєнного стану в усіх сферах життєдіяльності суспільства і державного управління. Відповідно, функціонально-управлінське навантаження військових адміністрацій є особливим [4, с. 103].

Факт відсутності адміністративно-правового підґрунтя, здатного регулювати реально існуючі відносин на публічній службі у військових адміністраціях, відсутність заповнення правовим регулюванням прогалин в законодавстві процесу здійснення кадрового забезпечення у військових адміністраціях, може спричинити ризики з невиконання завдань, які Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2] покладені на військові адміністрації. Зазначені обставини потребують нагального законодавчого регулювання і є свідченням, що законодавець вже запізнюється у їх унормуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397.

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. ст.250.

3. Матвейчук Л. О. Соколова О. М. Інноваційний підхід у розвитку електронного формату в публічному управлінні України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 6. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=974

4. Мельник С.М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 100- 104

ЛЯДНОВА Олександра - *аспірант кафедри конституційного і адміністративного права ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ВІЙСЬКОВИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основним Законом закріплено, що найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Права та свободи людини, а також гарантії їх реалізації, становлять основу діяльності

держави, яка відповідає перед громадянами за свої дії. Забезпечення та дотримання цих прав і свобод є ключовим завданням держави [1].

Права людини є базовим елементом правового статусу особи, мають невід'ємний характер, надаються людині від народження та є її природним надбанням. Вони становлять фундамент для повноцінного існування особи в суспільстві, а також є необхідною складовою функціонування громадянського суспільства та правової держави.

Забезпечення прав людини є фундаментальною функцією держави, яка закріплена в основних міжнародних та національних правових актах. Відповідно до загальновизнаних принципів, держава має не лише утверджувати права і свободи своїх громадян, але й створювати ефективні механізми для їх захисту та реалізації.

Права людини повинні бути забезпечені та здійснюватися без обмежень, незалежно від обставин, однак для умов конфлікту діють спеціальні правила та правові режими. Конфлікт не може бути підставою для відмови від прав і скасування відповідних зобов'язань щодо них, проте держава може оголосити про відступ від окремих зобов'язань на визначених територіях. [2, с. 263].

24 лютого 2022 року в Україні, через військову агресію Російської Федерації проти України, був введений особливий правовий режим, що вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. [3].

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Під час дії правового режиму воєнного стану діючі органи державної влади, військове командування та органи місцевого самоврядування наділяються спеціальними повноваженнями, необхідними для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Водночас особливий правовий режим передбачає утворення на територіях, на яких введено воєнний стан, тимчасових державних органів – військових адміністрацій, які наділяє владними повноваженнями для реалізації публічного адміністрування та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [4].

Військові адміністрації є суб'єктами публічного права, повноваження здійснюються ними в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого

самоврядування, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Р. С. Мельник, слушно зазначив, що адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні є спеціальним правовим статусом, складові частини якого визначені законодавством і який розрахований на всебічне забезпечення правового режиму воєнного стану в Україні. Специфіка повноважень як ключового елементу адміністративно-правового статусу дозволяє зробити висновок про їх змістовну багатоманітність. Зазначив, що подібна багатомовність повноважень військових адміністрацій розрахована, у першу чергу, не на управління конкретною сферою суспільних відносин, як це відбувається за умов мирного часу, а на забезпечення повноцінної реалізації правового режиму воєнного стану в усіх сферах життєдіяльності суспільства і державного управління. Відповідно, функціонально-управлінське навантаження військових адміністрацій є особливим. Воно передбачає конкретні владні дії у межах загального напрямку державно-владної діяльності. Поряд із цим, наголосив, що застосування повноважень військовими адміністраціями в умовах правового режиму воєнного стану створює певні передумови для порушення прав і свобод громадян навіть в умовах конституційно визначених обмежень правового статусу особи [5, с. 104].

Формування надійної системи забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні тісно пов’язане з налагодженням ефективної роботи та розвитком системи органів державної влади, на яких лежить безпосереднє завдання захисту прав людини [6, с. 17].

Введення воєнного стану в Україні створює об'єктивну необхідність тимчасового, зумовленого загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина із зазначенням строку дії цих обмежень. Запровадження окремих обмежень прав і свобод людини допускається за виняткових обставин, зокрема таких як оголошення воєнного. Так, відповідно до пункту 3 Указу Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України [3].

Водночас Конституція України встановлює вичерпний перелік прав, які можуть бути обмежені за умов воєнного стану, що гарантує державний контроль за дотриманням основоположних прав, які є недоторканними.

Слід наголосити, що при запроваджені обмежень прав людини органи публічної адміністрації мають дотримуватися принципу пропорційності, спрямованого на забезпечення у правовому регулюванні розумного балансу приватних і публічних інтересів, відповідно до якого цілі обмежень прав мають бути істотними, а засоби їх досягнення обґрунтованими і найменш обтяжливими для осіб, чиї права обмежуються.

Головною метою принципу пропорційності є захист обсягу та змісту фундаментальних прав і свобод особи від свавільного впливу з боку публічних органів, а саме від їх надмірного впливу (у тому числі дискреційного характеру), необґрунтованої дискримінації, неналежного виконання ними своїх обов'язків щодо захисту цих прав і свобод [7, с. 91].

Отже, військові адміністрації є тимчасовими суб'єктами публічного адміністрування, діяльність яких покликана на забезпечення конституційних прав і свобод громадян в умовах правового режиму воєнного стану. Водночас виконання повноважень військовими адміністраціями в умовах правового режиму воєнного стану може створювати ризики порушення прав і свобод громадян, навіть з урахуванням конституційно визначених обмежень. У цьому контексті актуальним завданням вітчизняної юридичної науки є розробка пропозицій щодо посилення гарантій дотримання прав людини у діяльності військових адміністрацій за умов воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4259 (дата звернення: 30.11.2024).
2. Размєтаєва Ю.С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник.Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 364 с.
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 30.11.2024).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 30.11.2024).
5. Мельник С.М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Випуск 6, С. 100-104.
6. Шемшученко Ю. С., Скрипнюк О. В. Сучасний конституційний процес і проблеми вдосконалення регулювання захисту прав людини в Конституції України (частина перша). *Публічне право*. № 3. 2015. С. 17.
7. Євтошук Ю. О. Принцип пропорційності у практиці Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. № 1. 2011. С. 90-101.

ЛЕЩЕНКО Дмитро - *ад'юнкт відділу аспірантури, ад'юнктури та докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА СИТУАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ МВС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Надання відсічі російській агресії актуалізувало питання організації ефективної взаємодії між органами державної влади з метою консолідації сил та засобів для подальшого їх спрямування в напрямку захисту суверенітету та територіальної цілісності держави. Оскільки апарат органів державної влади України спирається на МВС України, як на фундамент внутрішньої безпеки в країні, а Національна поліція, в свою чергу, є найбільшим правоохоронним органом країни та головною рушійною силою МВС України, що функціонує в його складі, то повністю логічною і такою, що відповідає реаліям сьогодення є необхідність вивчення взаємодії вищевказаних державних інституцій, з метою напрацювання змін спрямованих на підвищення ефективності їх взаємодії. В рамках роботи МВС України окремо розглянемо діяльність новітнього технічного комплексу, який було створено в 2023 році за прикладом розвинених країн світу, а саме ситуаційного центру та особливості його взаємодії з НПУ.

Світовий досвід в управлінні ризиками свідчить про те, що модель ситуаційних центрів довела свою ефективність і відповідність вимогам та викликам сьогодення, саме тому всі головні органи державної влади мають свої власні ситуаційні центри, які поєднані в єдину всеукраїнську мережу СЦ, де головними є Урядовий та Головний ситуаційні центри. СЦ МВС України також входить до мережі ситуаційних центрів України, яка є частиною оборонного комплексу країни. З іншого боку він, як суб'єкт підпорядкування взаємодіє з центральними органами виконавчої влади, які є структурними одиницями МВС України, такими як Національна поліція, Національна Гвардія, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна прикордонна служба. Таким чином СЦ МВС України є інститутом державної влади через роботу якого здійснюється координація сил та засобів держави, що забезпечують внутрішню безпеку з одного боку, та керівництва країни і інших членів системи забезпечення зовнішньої безпеки з іншого. Через надійні канали захищеного зв'язку відбувається постійна комунікація вищевказаних державних інституцій. Враховуючи те, що СЦ МВС України є органом, що відповідає за антикризове планування, моніторинг ризиків, розробку управлінських рішень, координацію сил та засобів, планування та імплементацію спеціальних операцій різної спрямованості та формацій, варто підкреслити, що основна взаємодія вищезазначеного комплексу та НПУ відбуватиметься через комунікацію з ситуаційними центрами НПУ. «Ситуаційні центри поліції являються одними із найважливіших технологічних основ сучасного

стратегічного управління і можуть бути представлені як організаційно -технічні комплекси, основою яких є інформаційне і програмне забезпечення підтримки управлінських рішень на основі комплексного моніторингу оперативної обстановки та впливу на забезпечення публічної безпеки. Завдання, котрі вирішуються на основі технологій СЦ, дозволяють експертам та аналітикам істотно впливати на ухвалення найбільш важливих управлінських рішень стратегічного рівня шляхом доведення до керівництва поліції оперативної та об'єктивної інформації, прогнозування розвитку оперативної ситуації.[1, с. 1]». Головний СЦ НПУ та СЦ ГУНП по суті своїх завдань мають схожий їх перелік та спрямованість, як і СЦ МВС України, але концентрують свою увагу на елементах кремінogенної обстановки в країні, що в свою чергу відноситься до компетенції та сфери діяльності Національної поліції України, а СЦ МВС України відповідальний за діяльність МВС України та всіх ЦОВВ, що входять до складу даного відомства. Комунікація вищезгаданих ситуаційних центрів призводить до того, що по суті вся інформація з СЦ МВС України надходить спочатку до СЦ НПУ, а звідти надсилається всім уповноваженим структурним елементам поліції задля виконання, про що в подальшому створюється звіти, пишуться рапорти з доповідями про проведену роботі і її результати. Всі дані документи надсилаються до СЦ НПУ а звідти до СЦ МВС України. Таким же шляхом відбувається координація спільних дій та заходів, планування та контроль реалізації спеціальних операцій, розробка управлінських рішень та їх імплементація. До того ж вони спільно моніторять оперативну обстановку в Україні. СЦ поліції спрямований на аналіз та відслідковування криміногенної та безпекової обстановки країні, в той час, як СЦ МВС України відповідальний за моніторинг і аналіз техногенної та екологічної ситуації в країні, стан державного кордону, стан цивільної безпеки. Ним моніториться ситуація на АЕС, вимірюється ступінь забруднення повітря, моніториться переміщення військових сил та засобів ворога. Додатковими сферами їх співпраці можуть бути спільні навчання, реалізація заходів з порятунку, ліквідація та документування наслідків обстрілів, організація та здійснення евакуації населення з територій з підвищеним рівнем ризику. Варто виділити факт того, що НПУ не має широкої оперативної незалежності від МВС України, саме тому в рамках її взаємодії з СЦ МВС України, основний напрямок її роботи це забезпечення практичної реалізації вказівок МВС України.

Підсумовуючи варто відзначити що СЦ МВС та НПУ взаємодіють в рамках організації заходів спрямованих на забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки в країні, а також надання відсічі ворогу, створення цивільної безпеки, збереження територіальної цілісності та суверенітету України як суб'єкт і об'єкт підпорядкування. Робота СЦ МВС України полягає в створенні управлінських рішень та планів локалізації різного роду загроз, а НПУ більшою мірою спрямовує свої зусилля на їх практичну реалізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ситуаційний центр національної поліції, як організаційна форма взаємодії підрозділів центрального управління поліції для забезпечення координації та управління силами та засобами поліції в разі ускладнення оперативної обстановки або виникнення надзвичайних ситуацій». ЛДУВС: Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання Кафедра адміністративного права та адміністративного процесу. Львів, 2021.

ЛЕШКЕВИЧ Марта – *студентка Львівського університету внутрішніх справ «Інститут права та правоохоронної діяльності»*

Науковий керівник: **БУТИНСЬКА Роксолана –** *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ «Інститут права та правоохоронної діяльності», кандидат юридичних наук*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАЙКІВ В УКРАЇНІ

Право на страйк є одним із базових прав працівників, що визначається кількома ключовими факторами, що відображають сучасну економічну, соціальну та політичну ситуацію в державі та на ринку праці безпосередньо. Страйк допускається, якщо конфлікт між роботодавцем і працівниками не вдається вирішити іншими шляхами, наприклад, через перемовини або медіацію. Право на страйк є закріплене в національному законодавстві , а також в міжнародних нормативно – правових актах , наприклад Конвенція Міжнародної організації праці, яка є ратифікованою в Україні. На державному рівні це право є зазначене в Конституції України, що проголошує право на страйк як законний спосіб захисту економічних та соціальних інтересів працівників. На сьогоднішній день в Україні триває процес реформування трудових відносин та посилення ролі громадянського суспільства, страйк виступає головним інструментом для захисту соціально – економічних інтересів усіх працівників. Це важливий елемент демократичного суспільства , що є показником належного дотримання прав та свобод працівників в усі сферах економіки. Якщо розглядати позиції наукового світу щодо питання страйків, науковець Коломоєць Ю. О. у своїй статті розглянув загальні гарантії реалізації конституційного права на страйк за сферами дії. Так, політичні гарантії реалізації пов’язані з діяльністю держави як центрального елемента політичної системи, розвитком і реальністю інститутів демократії та діяльністю державно-владних структур зі створенню умов реалізації суб’єктами належного їм права. Крім Української держави, суб’єктами гарантування

досліджуваного права виступають органи державної влади, народ України, політичні партії. Висвітлюючи політичні гарантії конституційного права необхідно враховувати історичний досвід, який доводить, що саме нестабільна політична і економічна ситуація у державі сприяє появі страйків, в ході яких співробітники висувають вимоги до вищих органів влади. Наприклад, в Україні 1 березня 1991 року було розпочато страйк шахтарів Донбасу , в ході якого економічні вимоги гірників швидко поповнилися політичними – заборона Комуністичної партії і суверенітет держави. 7 червня 1993 р. розпочалась нова хвиля страйків шахтарів Донбасу, що перекинулися на інші галузі промисловості та в ході яких страйкарі висунули не лише економічні вимоги , а й політичні – щодо довіри Президентові України, Верховній раді та радам усіх рівнів тощо. Останні 10 років були важливими для аналізу страйків по всьому світу. Спостерігалось зростання кількості страйків по всьому світу у різних сферах включаючи освіту та медицину, на які припадав найбільших коефіцієнт. Протест медиків в Україні відбувався у листопаді 2023 року. Студенти медичних факультетів виступили проти законопроекту , який передбачав введення інтернатури для студентів медиків. Медики стверджували, що інтернатура не вирішить проблеми з нестачею лікарів і не забезпечить якісний медичний освітній процес. Цей страйк здобув значну підтримку з боку громадськості, включаючи підтримку від інших професійних груп та громадських діячів. Після тривалих перемовин уряд вирішив внести зміни до законопроєкту, що включало зміну умов інтернатури та забезпечення додаткових гарантій для студентів. Крім цього вплив технологій та соціальних мереж також змінили спосіб організації та проведення страйків, роблячи їх більш ефективними та пришвидшеними. Соціальні мережі відіграли ключову роль у мобілізації людей під час Революції гідності. Активісти створювали групи у Facebook , де люди могли обговорювати плани, ділитися інформацією та координувати свої дії. Це дозволяло швидко поширювати інформацією та залучати нових учасників. Використання хештегів, таких як #Євромайдан, допомагало об’єднати всі повідомлення , пов’язані з протестами , і зробити їх більш видимими для широкої аудиторії, що в свою чергу сприяло створенню єдиного інформаційного простору. Не останню роль за останні роки зіграла свого часу пандемія COVID-19, яка змінила динаміку страйків , з одного боку, зменшивши кількість страйків через економічні труднощі, а з іншого – збільшивши їх у сфері медицини та освіти. Як зазначає науковець Дубін В.

Проблема, яка існує зараз – це відсутність розмежування процедури вирішення конфлікту інтересів та конфлікту права. Грубо кажучи, реакція на очевидне порушення правових норм має відбуватись у тих же рамках, як і реалізація суб’єктивного інтересу працівників на підвищення зарплати у зв’язку зі зростанням доходності виробництва. Ці підстави для колективних трудових спорів поділяють також на економічні (висунення працівниками претензій щодо рівня оплати праці та побутового забезпечення і їх закріплення в колективному договорі) та юридичні (вимоги дотримуватись чітко- визначених гарантій , передбачених законом). Також увагу слід звернути на те, що на практиці страйки виникають не лише з трудових

питань, працівники висувають вимоги щодо покращення торгівлі, медичного та побутового обслуговування , роботи транспорту , правоохоронних органів тощо. І . як правило, на практиці не постає питання про заборону таких страйків (страйків розширеного тлумачення) , про оголошення їх незаконними. У суспільній свідомості вони відображаються як соціально справедливі дії , що мають суспільно прийняту мету. Слід виходити з того, якщо вимоги, які згідно з чинним законодавство не охоплюються предметом страйку , висуваються водночас з іншими, які є предметом страйку, то доцільно погодитись із одночасним їх розглядом для зниження соціального напруження в трудовому колективі. Водночас, коли працівниками висуваються лише вимогами , що не передбачені нормативно-правовими актами як можливий предмет страйку , то виникає ситуація , яка не передбачена чинний законодавством про працю.

Отже, страйки мають важливу роль у суспільно-політичному житті України, виступаючи як засіб впливу працівників на роботодавців, уряд та політику загалом. В Україні страйки сприяють соціальній згуртованості, є засобом висловлення колективної думки і механізмом для досягнення справедливості в умовах ринкової економіки. Ефективність урядових реформ у колі цих питань залежить від підтримки народу, та згуртованості серед працівників щодо впровадження належних змін у законодавстві щодо страйків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Кодекс законів про працю URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

3. Конвенція міжнародної організації праці URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993036#Text

4. Коломоєць Ю.О. Конституційно-правові гарантії реалізації права на страйк: поняття, система, сутність. Стаття. Харків, 2014. С. 8 URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3274/1/1[%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD.pdf

5. Процишен М. Право на страйк, його конституційне визначення та можливості вдосконалення. Київ, 2009 р. С. 213 URL:[http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle

6. Дубін В. Страйк і ненависть в Україні. Стаття. 2013. Центр соціальних і трудових дослі6. джень. URL: https://www.cslr.org.ua/strayk-i-nenavist-v-ukrayini

ЛІТИНСЬКИЙ Михайло – *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я –** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

Чітка і зрозуміла класифікація адміністративних процедур є необхідною умовою для спрощення надання адміністративних послуг, забезпечення справедливого розгляду справ, підвищення рівня довіри громадян до державних інституцій та зменшення корупційних ризиків. Сьогодні українське законодавство не повністю визначає види адміністративних процедур, що ускладнює застосування єдиних стандартів для їх проведення та створює плутанину в правозастосуванні. Вивчення класифікації процедур дає можливість визначити ключові аспекти, за якими процедури можуть бути розділені, розробити методи для їх стандартизації та адаптації до європейських стандартів. Актуальність дослідження теми класифікації адміністративних процедур в Україні зумовлена важливістю створення прозорих, ефективних та передбачуваних процесів у відносинах між державою та громадянами.

Під адміністративними процедурами розуміється визначений правовими нормами порядок діяльності органів публічного адміністрування з реалізації правових форм їх діяльності (прийняття нормативних та правозастосовних актів, укладення адміністративних договорів та ін.), у тому числі й внутрішньоорганізаційного характеру. Зважаючи на велику кількість та різноманітність адміністративних процедур, з’ясування обсягу цієї категорії потребує проведення їх класифікації [1, с. 86].

Важливим предметом наукового пізнання у сфері адміністративно-правових досліджень є питання класифікації адміністративних процедур, оскільки така класифікація має значення для систематизації адміністративно-процедурних відносин, групування адміністративних процедур із метою спрощення та спеціалізації регулювання вказаних відносин [2, с. 62].

Вміст і специфіка функціонування системи адміністративних послуг обумовлюють наявність значної кількості класифікацій. Так, враховуючи вимоги ст. ст. 5 та 11 Закону України «Про адміністративні послуги», можна виділити такий критерій, як платність адміністративних послуг для їх отримувачів. На підставі цього слід розподіляти адміністративні послуги на платні та безоплатні. Плата за надання адміністративних послуг з суб’єктів звернення справляється лише у випадках, передбачених законом. Якщо у законі не передбачено, що адміністративна послуга є платною, то вона є виключно безоплатною для особи і жодні кошти за її надання

справлятися не можуть. Зауважимо, що коли мова йде про життєво необхідні для людини послуги до питання платності адміністративних послуг, законодавець повинен підходити скрупульозно та прагнути збільшити кількість саме безоплатних послуг. При цьому слід зазначити, що при використанні такого поняття, як «безвідплатність адміністративних послуг», потрібно мати на увазі, що будь-яка діяльність має свою ринкову вартість. Тому коли йдеться про безоплатність адміністративних послуг, це не означає, що ніхто не компенсує дану діяльність. У зв'язку з цим використання терміну «безвідплатність щодо адміністративних послуг» у деякій мірі є некоректним. Наведена вище класифікація обумовлює виділення наступного критерію розподілу адміністративних послуг – джерело фінансування. Фінансове та інше забезпечення діяльності системи суб'єктів надання адміністративних послуг здійснюється виключно за рахунок Державного бюджету України, відповідних місцевих бюджетів. В залежності від того, за рахунок яких коштів здійснюється надання адміністративних послуг, доцільно виокремити послуги, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, та послуги, що фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету. Дана класифікація надає повну картину фінансування адміністративних послуг, на основі якої можна відобразити відсоткову частку кожної послуги в загальному масиві всіх адміністративних послуг [3, с. 8].

Можна окреслити такі адміністративні процедури: 1) правонаділяючі; 2) пов'язані із забезпеченням виконання громадянами та юридичними особами своїх обов'язків; 3) ліцензійно-дозвільні; 4) реєстраційні; 5) контрольно-наглядові; 6) державно-заохочувальні. Основними видами адміністративних проваджень є: а) залежно від суб'єкта ініціювання провадження: заявне та втручальне провадження; б) залежно від рівня складності: просте (загальне) та складне (спеціальне, формальне, формалізоване) провадження [2, с. 62].

Вбачається, що найбільшу теоретичну та практичну цінність має поділ адміністративних процедур за змістом – залежно від того, яку з правових форм діяльності органів публічного адміністрування вони опосередковують. Аналіз таких форм дозволяє дійти висновку, що основними з них є прийняття нормативних та індивідуальних правових актів (адміністративна правотворчість та адміністративне правозастосування). Крім зазначених, до правових форм управлінської діяльності зазвичай відносять також укладання адміністративних договорів, здійснення інших дій, що тягнуть правові наслідки. У доктрині адміністративного права зазначені форми відносяться до допоміжних, які передують або є наслідком перш за все правозастосовної діяльності органів публічного управління. Таким чином, наприклад, укладенню адміністративного договору, як правило, передує прийняття за встановленою процедурою індивідуального акта. Зважаючи на наведене за змістом адміністративні процедури розподіляються, насамперед, на адміністративні правотворчі та адміністративні правозастосовні процедури [1, с. 87].

Підсумовуючи усе вищенаведене слід констатувати відсутність у вітчизняній доктрині адміністративного права сталих підходів до класифікації адміністративних процедур. При цьому, можна зазначити, що наведені підходи до класифікації адміністративних процедур мають на думку авторів як певне науково-теоретичне, так і практичне значення, дозволяють більше детально характеризувати специфіку окремих груп адміністративних процедур [1, с. 91].

Отже, проблеми класифікації адміністративних процедур в Україні обумовлені складністю законодавства, що регулює адміністративні відносини, та недоліками в нормативній базі. Наявність різноманітних підходів до визначення процедур призводить до відсутності єдиного підходу та правових стандартів, що ускладнює взаємодію між державними органами та громадянами. Недосконаліть класифікації процедур також створює перепони для впровадження прозорих і зрозумілих механізмів розгляду адміністративних справ, що, своєю чергою, посилює ризики правової невизначеності та знижує ефективність захисту прав громадян. Для подолання цих проблем необхідно вдосконалити законодавство, зокрема розробити єдину класифікацію адміністративних процедур, яка б чітко окреслила їхні види та стандарти проведення. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів адміністративного процесу сприятиме підвищенню прозорості, ефективності та зрозумілості цих процедур, що дозволить зменшити адміністративні бар'єри, посилити правовий захист громадян та підвищити ефективність державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левченко О. В. Адміністративні процедури: оновлені підходи до положень про критерії класифікації. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2015. С. 62-64. URL: http://surl.li/jkhqgz (дата звернення: 03.11.2024).

2. Осадчий А.Ю. До питання про класифікацію адміністративних процедур. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2019. С. 83-92. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/2_2019/10.pdf (дата звернення: 03.11.2024).

3. Буханевич О.М. Класифікація адміністративних послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету,* 2015. С. 7-10. URL: http://surl.li/swskfb (дата звернення: 03.11.2024).

ЛИТВИНЕНКО Євген - *курсант 3 курсу факультету ппідготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник **– САХНО Артем -** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЗБРОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Діяльність управління контролю за обігом зброї Національної поліції України (НПУ) є одним із найважливіших аспектів забезпечення безпеки держави та громадян. Ефективність цієї діяльності значною мірою залежить від наявності чіткої організаційно-правової бази.

Законодавство, що регулює обіг зброї та вибухових матеріалів, має особливість, що система контролю за цим обігом є постійно діючою. Вона дозволяє в будь-який час перевіряти та оновлювати інформацію щодо виконання правових вимог у цій сфері, а також повертатися до цієї інформації у разі потреби контролю або розслідування правопорушень. Це забезпечується завдяки приписам, які зобов'язують документально оформлювати або фіксувати всі дії та заходи щодо поводження із зброєю та вибуховими матеріалами. Такий підхід не лише дисциплінує учасників цих відносин, а й створює постійно діючу інформаційну базу про об'єкти, де можуть виникати проблеми з забезпеченням законного обігу зброї та вибухових матеріалів, а також визначає місця, де ці проблеми повинні бути вирішені [1].

Посилаючись до чинного законодавства України, управління контролю за обігом зброї наділено широким спектром повноважень, які можна умовно поділити на такі групи:

1) Видача, переоформлення, анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, транспортування, ремонт, переробку та реалізацію зброї та боєприпасів

2) Ведення єдиного державного реєстру зброї та боєприпасів.

3) Проведення перевірок дотримання вимог законодавства при здійсненні операцій зі зброєю

4) Збір, аналіз та узагальнення інформації про стан обігу зброї

5) Видача дозволів, проведення перевірок, складання протоколів про адміністративні правопорушення тощо здійснюються відповідно до встановлених процедур.

На мою думку, наразі в Україні спостерігається значне постачання зброї, що створює ризик її потрапляння в незаконний обіг. Крім того, це може бути використано як елемент пропаганди, що знижує рівень довіри до органів влади і негативно впливає на міжнародну підтримку України. Одночасно існує загроза навмисної стимуляції

незаконного обігу зброї, зокрема постачання її як частини гібридної війни з боку Росії. Тому важливим є ефективне ідентифікування зброї та її виведення з незаконного обігу [2]

Ключовими аспектами державної політики у боротьбі з незаконним обігом зброї є: встановлення кримінальної відповідальності за незаконне виробництво та обіг вогнепальної зброї, її частин і комплектуючих, боєприпасів, а також за фальсифікацію, незаконне знищення, видалення чи зміну маркування на зброї; маркування зброї для її ефективного відстеження та ідентифікації; ведення систематичного обліку інформації про вогнепальну зброю та міжнародні операції з нею, а також боєприпасами, з метою забезпечення виконання законів щодо конфіскації незаконно виготовленої або незаконно проданої зброї, її частин і боєприпасів, а також їх подальшого знищення; ліцензування всіх міжнародних операцій з вогнепальною зброєю та маркування імпортованої зброї.

Отже , можна дійти висновку, Незаконний обіг зброї є складним явищем, яке вимагає комплексного підходу з боку держави, включаючи законодавче регулювання, діяльність виконавчих органів влади та різноманітні інформаційні і практичні заходи. Як уже зазначалося, зброя, виготовлена легально, може потрапити в нелегальний обіг. Тому необхідно здійснювати контроль за процесами і можливими шляхами виходу зброї на чорний ринок, застосовувати суворі методи контролю, а також розвивати системи обліку законної зброї та ідентифікації незаконної [3]

Крім того, для ефективного вирішення проблеми незаконного обігу зброї важливо враховувати й інші загрози національній безпеці та інтересам України. Це включає боротьбу з деструктивною пропагандою, яка провокує конфлікти, підриває суспільну єдність, а також слабкість стратегічних комунікацій та недостатню ефективність державних інститутів. Усе це ускладнює розробку та реалізацію ефективної політики, а також сприяє таким проблемам, як низький рівень добробуту, непослідовність реформ і корупція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: наказ МВС від 01.03.2022 р. № 170. Офіційний вісник України. 2022 (дата звернення 18.11.2024).

2. Незаконний обіг зброї як загроза національній безпеці. Цілі державної політики в сфері контролю за обігом зброї, повноваження державних органів в цій сфері. URL: https://censs.org/nezakonnyy-obih-zbroyi-yak-zahroza-nationalniy-bezpetsi/ (дата звернення 18.11.2024).

3. На руках є три мільйони одиниць незареєстрованої зброї - що з нею буде. URL: https://ua.korrespondent.net/articles/4612048-na-rukakh-ye-try-miliony odynyts (дата звернення 18.11.2024).

ЛУЗАН Владислав – *курсант 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції*
***Науковий керівник*: САХНО Артем** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Сферу безпеки дорожнього руху регламентують наступні нормативно-правові акти: Кодекс України про адміністративні правопорушення [1], Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [2], Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» [3], Наказ МВС України від 09.11.2015 № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [4]. Проте, центральне місце серед перелічених нормативно-правових актів щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності, відіграють норми Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Особливості складання протоколу про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху.

Складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху має свої специфічні особливості, пов'язані з особливостями самих правопорушень. Оскільки такі правопорушення часто фіксуються за допомогою технічних засобів (камери фото- та відеофіксації), а також мають свої особливі процедури оформлення, то і протоколи про них складаються з урахуванням цих нюансів.

Застосування технічних засобів фіксації:

Фото- та відеофіксація: матеріали, отримані за допомогою камер, є основним доказом вчинення правопорушення. Вони повинні бути чіткими, якісними та містити всі необхідні дані для ідентифікації транспортного засобу та водія.

Радари: Вимірювання швидкості за допомогою радарних установок також є поширеним способом фіксації порушень. Дані з радарів повинні бути занесені до протоколу з точністю до одного кілометра на годину.

Протоколи складаються в електронній формі: З метою підвищення ефективності та зменшення кількості помилок протоколи все частіше складаються в електронній формі. Це дозволяє автоматизувати багато процесів та зменшити час на оформлення документів.

Електронний цифровий підпис: Для підписання електронних протоколів використовується електронний цифровий підпис, який має юридичну силу.

Спеціальні бланки:

Єдині форми: Для оформлення протоколів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху використовуються спеціальні бланки, затверджені відповідними нормативними актами.

Особливості зазначення місця і часу вчинення правопорушення:

Географічні координати: Крім традиційного опису місця вчинення правопорушення, в протоколі зазначаються географічні координати місця фіксації.

Точний час: Час фіксації правопорушення визначається за даними технічних засобів і вказується з точністю до секунди.

Особливості розгляду справ:

Спрощена процедура: Для деяких видів адміністративних правопорушень, зафіксованих у автоматичному режимі, передбачена спрощена процедура розгляду справ.

Можливість оскарження: Незважаючи на спрощену процедуру, водій має право оскаржити постанову про накладення адміністративного стягнення в судовому порядку.

Крім того, слід звернути увагу на такі аспекти:

Права водія: Водій має право ознайомитися з матеріалами справи, подати пояснення, заперечення та докази на свою користь.

Терміни розгляду справи: Справи про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху розглядаються у стислі терміни.

Відповідальність за порушення: За вчинення адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху передбачена адміністративна відповідальність у вигляді штрафів, позбавлення права керування транспортними засобами тощо.

Висновки: складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху є ключовим етапом у фіксації та розгляді правопорушень, пов’язаних з порушенням правил дорожнього руху. Аналіз нормативно-правової бази та судової практики дозволяє виокремити низку особливостей цього процесу.

По-перше, протокол є первинним доказом вчинення адміністративного правопорушення, тому його складання має відповідати вимогам чинного законодавства та містити повну і достовірну інформацію про обставини справи.

По-друге, важливим аспектом є дотримання процесуальних норм при складанні протоколу, зокрема, забезпечення права особи, щодо якої складається протокол, на захист та надання пояснень.

По-третє, сучасні тенденції розвитку адміністративного процесу в цій сфері пов'язані з широким використанням технічних засобів фіксації правопорушень, що вимагає відповідних змін у порядку складання протоколів. Окремо слід зазначити, що складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху має значний вплив на подальший розгляд справи та прийняття обґрунтованого рішення.

Тому, дотримання всіх вимог законодавства при складанні протоколу є гарантією забезпечення справедливого розгляду справи та захисту прав учасників дорожнього руху.

СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10.

2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z1496-15

3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : Наказ; МВС України від 07.11.2015 № 1395 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z1408-15.

4. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ; МВС України від 09.11.2015 № 1452/735 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z1413-15.

ЛУК'ЯНЕНКО Ілона - *студентка бакалаврату Університету митної справи та фінансів*

Науковий керівник: **БАТРАЧЕНКО Тетяна** - *завідувач кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук*

ТЕНДЕНЦІЯ ПОРУШЕННЯ ПРИЗОВНИКАМИ, ВІЙСЬКОВОЗОБОВ'ЯЗАНИМИ, РЕЗЕРВІСТАМИ ПРАВИЛ ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до ст. 1-3 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України. Військовий обов'язок установлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, посади в яких комплектуються військовослужбовцями. Військовий обов'язок включає: підготовку громадян до військової служби; взяття громадян на військовий облік; прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов (направлення) на військову службу; проходження військової служби; виконання військового обов'язку в запасі; проходження служби у військовому резерві; дотримання правил військового обліку [1].

Повномасштабне вторгнення рф в Україну, спровокувало внесення доповнень до правил військового обліку призовників (далі - правила), військовозобов'язаних та резервістів. Зокрема до ст. 1 правил встановлених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1487 «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів» був доданий підпункт 10-1, який закріплює за останніми правила дій у період мобілізації та спеціального правового режиму (воєнного стану). Також, уряд доповнив положення ст. 1 ч. 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» в якій зазначив, що жінки, які придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком і закінчили заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти та здобули медичну або фармацевтичну спеціальність, підлягають взяттю на військовий облік військовозобов'язаних. Жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Міністерством оборони України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком, крім зазначених в абзаці першому цієї частини, беруться на військовий облік військовозобов'язаних за їхнім бажанням [1].

Відповідно до даних наданих Міністерством юстиції України, за 10 місяців 2024 року було зафіксовано 21 тисячу проваджень за порушення військового обліку, що у 2 рази більше, ніж за весь 2023 рік. Якщо порівнювати кількість відкритих проваджень за січень 2022 року (509), січень 2023 року (435) та січень 2024 (1701) [2], можна побачити, що внесені корективи до законодавства, враховуючи особливий правовий режим, сприяли збільшенню військової сили та порушень правил військового обліку.

Варто зазначити, що до 19 травня 2024 року, Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі- КУпАП) не містив ч. 3 ст. 210, яка

зорієнтована на санкціонування порушень призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку саме в особливий період.

У зв'язку із доповненням ст. 210 КУпАП, адміністративне судочинство все частіше почало стикатися із принципом відсутності зворотньої дії нормативно-правового акту у часі. Наприклад, у справі № 202/8578/24 Індустріального районного суду м. Дніпропетровська із обставин справи вбачається, що Позивач вважає, постанову № 0967 по справі про адміністративне правопорушення за ч. 3 ст. 210 КУпАП відносно ОСОБА_1, яким накладено штраф в розмірі 17 000 грн. незаконною. Оскільки в оскаржуваній постанові не зазначено конкретні норми законодавства, за порушення яких він, ОСОБА_1, повинен нести адміністративну відповідальність. Законодавство, на котре посилається відповідач, хоча й містить положення про обов`язок стати на військовий облік, однак не містить відомостей про строк, в який це має бути зроблено.

Представник позивача вказує, що ст. 210 КУпАП передбачено адміністративну відповідальність за порушення призовниками, військовозобов`язаними, резервістами правил військового обліку. 19.05.2024 року набув чинності Закон №3696-IX «Про внесення змін до КУпАП щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію», яким ст. 210 КУпАП було доповнено частиною 3, а саме: щодо порушення призовниками, військовозобов`язаними, резервістами правил військового обліку в особливий період. Отже, на думку представника позивача, до 19.05.2024 року норми ч. 3 ст. 210 КУпАП не існувало, тому вона не може бути застосована до позивача.

Суд задовольнив позов позивача, оскільки встановив, що у діях позивача по справі ОСОБА_1 відсутній склад адміністративного правопорушення за ч. 3 ст. 210 КУпАП, за котре останнього притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу в розмірі 17000 грн. Притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за ч. 3 ст. 210 КУпАП неможливе, бо закон, який погіршує становище, не має ретроспективної дії, як наслідок, постанова начальника підполковника ОСОБА_2 №0967 від 27.06.2024 року про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за ч. 3 ст. 210 КУпАП є протиправною та підлягає скасуванню [3].

Подібне рішення виніс Знам'янський міськрайонний суд Кіровоградської області від 01.08.2024 р. у справі № 389/1990/24 щодо застосування ч. 3 ст. 210 КУпАП. Свою позицію суд обґрунтував тим, що до 19.05.2024 р. норми ч. 3 ст. 210 КУпАП не існувало. Тобто з 19.05.2024 р. було встановлено 60-денний строк, щоб громадянам України уточнити свої дані, щодо виконання військового обов`язку, що передбачає виконання правил військового обліку, і одночасно введено норму, яка передбачає сувору адміністративну відповідальність за невиконання цих правил в умовах особливого періоду. Суд дійшов висновку, що притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за ч. 3 ст. 210 КУпАП неможливе, оскільки закон,

який погіршує становище, не має зворотньої дії у часі. Крім того, згідно зі ст. 62 Конституції України, всі сумніви тлумачаться на користь особи, яка притягається до відповідальності **[4].**

Отже, виходячи із всього вище вказаного, можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення рф на територію України, сприяло змінам у законодавстві яке регулює та санкціонує виконання військового обов'язку кожного громадянина та особи, яка несе військову службу. Також, зміни в законодавстві спричинили нові виклики для суду у справах щодо забезпечення громадського порядку, національної безпеки та оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 №2232-XII: станом на 30жовт. 2024р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text (дата звернення: 26.11.2024).

2. Opendatabot. У 2 рази зросла кількість боргів за штрафи ТЦК за рік – Опендатабот. *Опендатабот*. URL: https://opendatabot.ua/analytics/tck-fines-11-2024 (дата звернення: 26.11.2024).

3. Рішення Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 06.08.2024 у справі № 202/8578/24. URL:https://reyestr.court.gov.ua/Review/120828868 (дата звернення: 27.11.2024).

4. Постанова Знам'янського міськрайонного суду Кіровоградської області від 01.08.2024 у справі № 389/1990/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120744042 (дата звернення: 27.11.2024).

МАЗАН Дарина - *здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова*

***Науковий керівник*: ГАВРІК Роман** - *доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова, кандидат юридичних наук*

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Європейські стандарти адміністративної процедури представляють собою сукупність принципів, норм і правил, що регулюють взаємодію громадян з

державними органами в країнах Європейського Союзу та інших європейських державах. Вони сконцентровані на забезпечення ефективної, прозорої та справедливої роботи адміністративних органів, а також на захист прав та свобод громадян у їхніх відносинах з державою.

Українська держава ще в 1996 році закріпила в Конституції положення про те, що людина це найвища соціальна цінність. Ця основна ідея набуває особливого значення у відносинах громадян з публічною адміністрацією щодо реалізації їхніх прав і виконання законодавчих обов'язків. В Україні як громадянське суспільство, так і державні інституції розуміють, що такі відносини мають здійснюватися за правилами, відомими в європейській правовій традиції як «адміністративна процедура» [1, с. 442].

Норми Європейського Союзу в галузі правосуддя, зокрема адміністративного судочинства, значно впливають на українське адміністративне судочинство. Україна повинна дотримуватися мінімальних стандартів та принципів ЄС. Вона докладає значних зусиль для того, аби адаптувати своє адміністративне судочинство до вимог ЄС, саме це сприятиме більш ефективному та прозорому вирішенню адміністративних спорів [2, с. 154].

В адміністративному судочинстві основним завданням є забезпечення справедливого, неупередженого та оперативного розгляду судами спорів у сфері публічно-правових відносин, що сприяє надійному захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб від протиправних дій органів влади. Проте, проблеми адміністративного процесу під час воєнного стану залишаються актуальними для вітчизняної науки та практики, що вимагає вивчення механізмів захисту осіб під час воєнного стану в рамках адміністративного судочинства України [1, с. 442-443].

Юриспруденція Європейського суду містить низку фундаментальних принципів, що зобов'язують держави-члени ЄС застосовувати їх на національному рівні при імплементації норм права ЄС. До цих принципів належать: принцип правління на основі закону, право на вислуховування в рамках адміністративних процедур, пов'язаних із прийняттям рішень, принципи пропорційності, захисту законних очікувань, правової визначеності, забезпечувальних заходів, недискримінації, позадоговірної відповідальності державної адміністрації, а також забезпечення справедливого доступу громадян до адміністративного судочинства [3, с. 6].

Європейські принципи адміністративного права поділяються на такі категорії: 1) достовірність і передбачуваність (правова визначеність); 2) відкритість і прозорість; 3) підзвітність; 4) результативність та ефективність [3, с. 6].

Кожна з цих груп містить конкретні принципи, згруповані за спільними ознаками. Наприклад, принципи верховенства права, адміністрування через закон, правової компетенції та пропорційності забезпечують механізм передбачуваності і надійності. Принципи процесуальної справедливості гарантують прийняття рішень на основі справедливості щодо будь-якої особи, на яку вони поширюються. Відкритість

означає, що адміністрація доступна для зовнішнього ретельного контролю, а прозорість – що після такого контролю адміністрація буде повністю «видима» для детального огляду та нагляду. Відкритість і прозорість дають можливість будь-якій особі, на яку впливають дії адміністрації, розуміти причини цих дій, а також сприяють зовнішньому контролю адміністративних рішень з боку вищих наглядових органів. Відкритість і прозорість також є важливими інструментами для забезпечення рівності перед законом, верховенства права та підзвітності [3, с. 7].

Зазначені принципи є складовою частиною адміністративного права всіх європейських країн. Незважаючи на те, що державні адміністрації в цих країнах мають давні традиції, вони постійно адаптуються до сучасних умов, включаючи еволюцію членства в ЄС [3, с. 7].

Сучасні джерела нормативної інтеграції принципів європейського адміністративного права включають установчі договори ЄС та Європейських співтовариств, Хартію основних прав ЄС, законодавство ЄС, національні закони, що регулюють діяльність публічної адміністрації, рішення Європейського суду з прав людини (Страсбург), Європейський суд (Люксембург) та Європейський кодекс належної адміністративної практики. Основними джерелами принципів ЄАП є Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та протоколи до неї, міжнародні договори та угоди, у тому числі ті, що застосовуються до держав, що не входять до ЄС, і країн, які претендують на вступ до ЄС, конвенції, резолюції та угоди. Рекомендації РЄ, рішення Європейської Ради (Копенгагенські та Мадридські стандарти), загальні правові принципи та документи інших європейських регіональних організацій [3, с. 8].

На сьогодні Україна, будучи членом Ради Європи з 1995 року, досягла загальної згоди з іншими державами-членами та її ключовими інституціями щодо розуміння основних принципів належного адміністрування, яке здійснюється національними органами державної влади. Ці принципи охоплюють набір загальних стандартів у сфері державного управління, що закріплені в законодавстві та реалізуються на практиці через підзвітні процедури та механізми. Їх впровадження має три основні цілі: по-перше, задати напрямок адміністративних реформ, особливо реформ державного управління; по-друге, встановити орієнтовні показники для оцінки прогресу країни; по-третє, створити умови для повноправної та ефективної взаємодії з країнами ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Центр українських правових досліджень. центр українських правових досліджень. URL: https://www.ukrcls.com/publications-ukr-1 (дата звернення: 06.11.2024).

2. Коваленко Л. Адміністративний процес України в умовах воєнного стану. *Адміністративне процесуальне право.* Харків, 2023. С. 154.

3. Колпаков В. К. Європейські стандарти адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3(9). С. 6-8.

МІНЄЄВ Артем – *магістр 2 року навчання ННІ права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів*
***Науковий керівник*: БАТРАЧЕНКО Тетяна** – завідувач кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕСУВАННЯ ОСІБ У ПРИФРОНТОВИХ ЗОНАХ

Право на свободу пересування є одним із базових прав людини. Так, у частині 1, статті 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права вказується, що кожному, хто законно перебуває на території будь-якої держави, належить, у межах цієї території, право на вільне пересування і свобода вибору місця проживання. У частині 3 вказаної статті зазначається, що згадані вище права не можуть бути об'єктом ніяких обмежень, крім тих, які передбачено законом, які є необхідними для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших і є сумісними з іншими правами, визначеними в цьому Пакті. Ми можемо констатувати, що дане право не є абсолютним, й у разі наявності відповідних підстав, воно може буди обмежено актом парламенту.

Конституція України також містить статтю 33, в частині першій якої зазначається, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. В той ж час, з тлумачення положень статті 64 Основного Закону ми можемо прийти до висновку, що дане право може обмежуватись в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Із початком повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави у 2022 році питання запровадження адміністративних заходів, що обмежують право пересування стало вкрай актуальним. Одним із таких заходів, спрямованих на боротьбу із розвідувально-диверсійною діяльністю ворога та підтримання правопорядку стало введення комендантської години.

Як зазначається у п. 5 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», комендантська година полягає у забороні перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і

посвідчень. С. О. Магда вказує, що у цілому, комендантська година є важливим інструментом управління суспільством в періоди кризи або небезпеки, забезпечуючи стабільність і захист інтересів громадян [1, с. 16]. Наразі, основною метою комендантської години на усій території країни є безпечне переміщення вантажів, техніки та особового складу Сил оборони України. Таким чином мінімізується ризик виявлення ворожою розвідкою можливих цілей на території нашої країни.

Здебільшого, запровадження даного заходу регулюється підзаконними правовими актами, це зокрема, Постанова КМУ від 8 липня 2020 р. № 573 та відповідні накази військового командування або військової адміністрації (у разі її утворення). Не зважаючи на масив нормативних актів, що стосуються запровадження такого заходу як комендантська година, ми можемо констатувати наявність ряду недоліків правового регулювання та правозастосування.

Так, однією із проблем є відсутність чітких критеріїв запровадження комендантської години на певній території, її тривалості. Системний аналіз національного законодавства та міжнародних актів, зокрема так званого «м'якого права», дозволяє прийти до висновку, що основними принципами введення обмежень є: 1) дійсно існуюча необхідність, наявність якої постійно переглядається; 2) пропорційність; 3) недискримінаційність; 4) тимчасовість; 5) законність; 6) відповідність вимогам юридичної визначеності тощо [2, с. 3]. При запровадженні комендантської години та визначенні її часових меж потрібно завжди задаватись питаннями: яка мета запровадження комендантської години на дані території?; чи можливо досягти певної мети менш обтяжливим заходом, не запроваджуючи комендантську годину?

Не зважаючи на наявність певних загальних критеріїв для усіх заходів режиму воєнного стану, на практиці дані принципи не завжди застосовуються, що негативно впливає на життєдіяльність громадян. Так, в деяких містах комендантська година починається о 12:00, а у містах-сателітах або прилеглих селищах о 11:00. Наведене не тільки призводить до певних незручностей для населення (особа може порушити комендантську годину перемістившись з одного прилеглого населеного пункту, в інший), але й до проблем у діяльності органів Національної поліції, інших правоохоронних органів та військових формувань, що залучені для забезпечення комендантської години. При цьому, навряд можливо навести пояснення даної розбіжності у початку комендантської години виходячи з критерію «здорового глузду».

Також у деяких містах є великі промислові об'єкти, що працюють безперервно, із власним позмінним режимом роботи, який також необхідно враховувати при введенні комендантської години. Ще одним аспектом, який обов'язково приймається до уваги є наявність крупних залізничних пасажирських вузлів, при цьому потрібно проводити співставлення між графіком руху поїздів та можливістю осіб покинути вокзал, адже велике скупчення осіб на подібних об'єктах може призвести до загибелі значної кількості людей, в разі ворожої атаки.

Із цим тісно пов’язане питання співвідношення дотримання вимоги щодо заборони перебування та іншими правами та обов’язками громадян. Так, життя та здоров’я людини визнаються найвищою соціальною цінністю, для їх захисту громадянам бажано дотримуватись певних заходів цивільного захисту (наприклад, під час повітряної тривоги перейти в укриття). Не кожен будинок має спеціально пристосовані для цієї потреби приміщення, наприклад, у Новокодацькому районі міста Дніпро одним із найбільших укриттів є метрополітен, до якого громадяни під час повітряної тривоги переходять пішки. В даному випадку порушується комендантська година, іноді великою кількістю осіб й тривалий час. При цьому, в наказі про введення комендантської години дані питання ніяким чином не уточнюються. Виникає проблема, яка незважаючи на практично 3 роки дії адміністративно-правового режиму воєнного стану не вирішується.

Іншим проблемним питанням є відсутність адміністративної відповідальності за порушення комендантської години. Будь-яка заборона, не підкріплена відповідальністю за її порушення буде малоефективною. Наразі існує практика притягнення порушників комендантської години за іншими статтями КУпАП, наприклад, ст. 185 Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов`язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв`язку з їх участю в охороні громадського порядку. В то ж час, не завжди в діях порушника комендантської години наявний склад правопорушення наведеного у ст. 185 КУпАП, дане твердження підтверджується й судовою практикою. Така ситуація призводить до зниження рівня самодисципліни громадян, при дотриманні комендантської години.

Загалом, питання введення адміністративної відповідальності за порушення комендантської години вже неодноразово досліджувалось науковцями, обговорювалось громадськістю та у стінах парламенту. Зі свого боку, ми можемо вказати, що ретроспективний аналіз запровадження комендантської години під час збройних конфліктів практично завжди супроводжувався наявністю юридичної відповідальності, й інколи у доволі жорстких формах. Так, під час Другої світової війни така країна як США застосовувала покарання пов’язані з позбавленням або обмеженням волі за порушення комендантської години до населення японського походження на Західному узбережжі. Згодом, дані дії уряду були визнані дискримінаційними та непропорційними. Загалом, гострота становища в Україні також не потребує встановлення жорстких санкцій за дане правопорушення, адміністративного стягнення у виді штрафу або громадських робіт буде цілком достатньо для підвищення ефективності виконання даного заходу.

Підсумовуючи наведене, можливо вказати на наступні невирішені проблеми, пов’язані із здійсненням такого заходу як комендантська година: 1) недостатньо сформовані та запроваджені чіткі критерії, що стосуються тривалості застосування комендантської години на певних територіях; 2) на рівні нормативно-правових актів

не приділялась увага проблемним питанням, пов'язаним із співвідношенням вимог цивільного захисту населення під час повітряної тривоги із забороною перебування на вулицях та інших громадських місцях у певний період доби; 3) наразі, відсутній будь-який вид юридичної відповідальності за порушення комендантської години, що призводить до зменшення дисципліни її дотримання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Магда С.О. Забезпечення прав, свобод та реалізації обов'язків громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Нац. юрид. академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 22 с

Мінєєв А. С. Чи можна перемогти у війні, не обмежуючи права людини? Українська Гельсінська спілка з прав людини, Київ, 2024.

3. Ковальова О. В., Пишна А. Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. Право і суспільство. 2022. №3. С.

МАКЕЄВ Сергій – *аспірант кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ВЧИНЕННЯ ДЕРЖАВНИМ СЛУЖБОВЦЕМ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОСТУПКУ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку є однією із підстав для припинення державної служби за ініціативою суб'єкта призначення. Таке припинення державної служби є результатом притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності. Звільнення зі служби за вчинення дисциплінарного проступку є найбільш суворим дисциплінарним стягненням, що може бути застосоване до державних службовців. У законодавстві про державну (публічну, цивільну) службу багатьох іноземних держав містяться переліки підстав, за наявності яких державного службовця можна звільнити зі служби у дисциплінарному порядку [4, с.99]. Подібний підхід було закладено й у Законі України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. (далі – Закон України).

Так, у Законі України передбачено, з однієї сторони, вичерпний перелік дисциплінарних проступків державних службовців (ст. 65) та, з іншої сторони, дисциплінарні стягнення, які застосовуються за вчинення того чи іншого проступку (ст. 66). Зокрема, закріплено, що звільнення з посади державної служби є винятковим видом дисциплінарного стягнення і може бути застосоване лише у разі вчинення одного

із 10 таких дисциплінарних проступків: а) порушення Присяги державного службовця; б) вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу; в) перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу кримінального або адміністративного правопорушення; г) використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб; ґ) порушення вимог Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти державним службовцем, який займає посаду державної служби категорії «А» або «Б»; д) подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби; е) неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення; є) поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; ж) прийняття державним службовцем необґрунтованого рішення, що спричинило порушення цілісності державного або комунального майна, незаконне їх використання або інше заподіяння шкоди державному чи комунальному майну, якщо такі дії не містять складу кримінального або адміністративного правопорушення; з) вчинення державним службовцем систематично (повторно протягом року) прогулу (у тому числі відсутність на службі більше 3-х годин протягом робочого дня) без поважних причин [1]. Наведені дисциплінарні проступки є підвищено шкідливими порівняно з іншими і тому за їх вчинення передбачено накладення найсуворішого дисциплінарного стягнення.

Водночас, проведений аналіз свідчить про наявність низки недоліків, що пов'язані як із матеріально-правовим, так і процедурно-правовим регулюванням припинення державної служби у зв'язку із вчиненням державним службовцем дисциплінарного проступку. По-перше, у Законі України має місце «суміжність обсягу» дисциплінарних проступків та складність їх розмежування між собою, що ускладнює правозастосування та може стати потенційним підґрунтям для зловживань зі сторони керівника державної служби в державному органі. Наприклад, складнощі можуть виникнути при розмежуванні таких дисциплінарних проступків як «порушення правил етичної поведінки державних службовців» (п. 2 ч. 2 ст. 65), «вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу» (п. 3 ч. 2 ст. 65), «дії, що шкодять авторитету державної служби» (п. 4 ч. 2 ст. 65) тощо. При цьому, привертає увагу, що за вчинення наведених дисциплінарних проступків передбачається накладення різних дисциплінарних стягнень: «порушення правил етичної поведінки державних службовців» – попередження про неповну службову відповідність (ч. 4 ст. 66), «вияв неповаги до держави, державних символів України,

Українського народу» – звільнення з посади державної служби (ч. 5 ст. 66), «дії, що шкодять авторитету державної служби» – догана (ч. 3 ст. 66) тощо.

По-друге, недосконалим є регулювання процедури притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності. Як приклад відзначимо недоліки при формуванні складу дисциплінарної комісії у державному органі. Первинною редакцією Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. передбачалось, що «до складу дисциплінарної комісії включаються державні службовці державного органу, представники виборного органу первинної профспілкової організації з числа державних службовців, а в разі відсутності профспілкової організації – представники державних службовців, обрані на загальних зборах (конференції) державних службовців державного органу, а також можуть включатися представники громадських об'єднань, які мають досвід роботи у сфері державного управління, державної служби або за юридичним фахом» (ст. 69). Наведене положення сприяло формуванню дисциплінарної комісії як неупередженого органу, котрий включає як представників, що підпорядковані керівнику державної служби в державному органі, так і незалежних – представників громадських об'єднань. Однак, із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади» від 19.09.2019 р. наведене вище положення відносно різних джерел формування складу дисциплінарної комісії було скасоване [2]. Законодавча новація створила умови, за якої до дисциплінарної комісії у державному органі можуть включатися лише особи, підпорядковані керівнику державної служби в державному органі, що може негативно відобразитись на об'єктивності дисциплінарної процедури та, слідом, призвести до зловживань, упередженого підходу зі сторони комісії та протиправного звільнення особи з державної служби.

У контексті проблеми варто звернути увагу на положення Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000) 6 «Про статус публічних службовців у Європі» від 24.02.2000 р., котрі передбачають, що: «*невиконання публічним службовцем своїх обов'язків, навмисне або внаслідок недбалості, може призвести до застосування дисциплінарних проваджень. Такі провадження повинні здійснюватися за принципом змагальності, при чому службовцю має бути надане право залучити до розгляду справи представника за власним вибором... Публічні службовці повинні мати засоби правового захисту проти таких дій*» (п. 14) [3, с.701]. Викладені рекомендаційні норми «м'якого» права («soft law») все ще потребують належної імплементації у законодавстві України про державну службу.

Підсумовуючи, відзначимо важливість подальшого вдосконалення законодавства України про державну службу, зокрема в частині регулювання припинення державної служби з підстави вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку (стосовно як складів відповідних дисциплінарних проступків, так і процедури притягнення до дисциплінарної відповідальності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2016. № 3. Ст. 149.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади: Закон України від 19.09.2019 р. № 117-IX, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2019. № 76. Ст. 2634.
3. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України: монографія / за заг. ред. В. П. Тимощука, А. М. Школика. Київ: Конус-Ю, 2007. 735 с.
4. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право: навч. посіб. Львів: ЗУКЦ, 2007. 308 с.

МИКИТЮК Вікторія - *студентка 3-го курсу спеціальності «Право» ЗВО «Університет Короля Данила»*

Науковий керівник: **ПТАШНИК Олександра** - *в.о. завідувача кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат соціологічних наук, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

Захист прав дитини - це одне з найважливіших завдань, яке стоїть перед суспільством. Ідея виокремлення прав та свобод дитини у самостійну групу прав людини свій розвиток у конституційному законодавстві та правозахисній практиці держав світу та Європи виникло порівняно недавно. Уперше про «інтереси дитини» на початку XX ст. було згадано на Гаазькій конференції з міжнародного приватного права (1902).[1].

У 1989 році була прийнята Конвенції ООН про права дитини. Конвенція «Про права дитини» – це міжнародний правовий документ, у якому закріплені гарантії прав дитини. Вона поєднує в одному документі весь спектр прав людини, що стосуються дітей – громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. Турбота про дітей і їх захист сприймалися як допомога нужденним. Конвенція визначає нові терміни та пояснює, що забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей є завданням держав і суспільств, а не справою доброї волі. Діти народжуються з усіма основними свободами та невід'ємними правами.[4]

Цей документ містить три основні положення:

1. Запроваджує значення “прав участі” для дітей, а також, інформує їх у власних правах.
2. Звертає увагу на питання, які до цього часу не розглядаються в міжнародних документах (право дітей, що постраждали від жорстокості й експлуатації, на

реабілітацію й обов'язок урядів робити кроки для ліквідації традиційної практики, що шкодить здоров'ю дітей).

3. Містить принципи і норми, які згадувалися тільки в юридично не зобов'язуючих текстах, і питання, що стосуються усиновлення/удочеріння і відправлення правосуддя по відношенню до неповнолітніх.

Конвенція також вводить дві важливі концепції, що мають велике значення:

- найкраще забезпечення інтересів дитини (стаття 3) стає обов'язковим стандартом для всіх дій, що стосуються дитини.

- принцип, згідно з яким батьки (або інші особи, які несуть відповідальність за дітей) зобов'язані надавати дитині відповідні рекомендації, щодо здійснення своїх прав відповідно до розвиненої здатності дитини та розвивати здатність здійснювати права(стаття 5)[3, с.6].

Законодавча база України гарантує дотримання прав дитини у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Насамперед права дитини закріплені у Конституції, зокрема у ст. 47, 52, 53. Так, відповідно до ст. 47, яка гарантує право на житло, в умовах воєнного стану держава здійснює захист дітей, забезпечуючи їх житлом та необхідними речами. Згідно зі ст. 52 держава забезпечує рівність прав дітей та не допускає будь-які форми насильства та експлуатації.[2]. Стаття 53 гарантує право на освіту, яке в умовах воєнного стану забезпечується через можливість навчання як учнів, так і студентів у будь-якій формі навчання: онлайн та офлайн.

Нормативною базою адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні окрім Конституції України, є закони «Про охорону дитинства» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також міжнародні договори, зокрема Конвенцію ООН про права дитини. Реалізація цього захисту здійснюється через діяльність уповноважених органів виконавчої влади, таких як Міністерство соціальної політики, служби у справах дітей, Національна поліція та центри соціальних служб, які забезпечують контроль і підтримку у сфері охорони прав дітей.

Ефективними адміністративними механізмами є моніторинг дотримання прав дітей, розгляд заяв про порушення, прийняття адміністративних рішень, а також застосування стягнень до осіб, які порушують права дитини. Значну увагу приділяють профілактиці правопорушень, що включає заходи з попередження насильства, булінгу, експлуатації дітей та проведення просвітницьких програм для дітей і їхніх батьків.

Особливий акцент робиться на захист вразливих категорій дітей, зокрема сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах, та дітей-біженців. У разі порушення прав дитини адміністративна відповідальність накладається на батьків, опікунів або інших осіб відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Україна також активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ЮНІСЕФ, виконуючи зобов’язання за міжнародними стандартами захисту прав дитини. Однак на шляху реалізації адміністративно-правового захисту існують

проблеми, зокрема недостатнє фінансування, слабка координація між органами влади та низька обізнаність громадян про механізми захисту.

Для вдосконалення адміністративно-правового захисту прав дитини необхідно посилити нормативно-правову базу, покращити механізми контролю за дотриманням прав дітей, а також підвищити рівень профілактичної роботи і взаємодії між державними органами. Це сприятиме створенню більш ефективної системи захисту прав дитини в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. О.Кудрявцева. Конституційні засади захисту прав і свобод дитини в Україні:досвід,проблеми,перспективи. URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5034/1/kudrjavceva.pdf (https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5034/1/kudrjavceva.pdf)
2. Конституція України - Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.URL:https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii
3. Права дитини та механізм захисту. Видавництво УжНУ «Говерла». м. Ужгород, вул. Капітульна,18. URL:http://romny-mcss.edukit.sumy.ua/Files/downloads/book2.pdf
4. Конвенція ООН «Про права дитини».URL: https://www.bdut.org.ua/prava-dytyny/zahyst-prav-ditej/

МИРОНЕНКО Артем - *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, рядовий поліції*

Науковий керівник: **БУГАЙКО Юлія** - *доцент кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Сучасна українська держава та громадянське суспільство ставлять перед правоохоронними органами, зокрема Національною поліцією, підвищені вимоги щодо захисту конституційних прав і свобод громадян. Від ефективності роботи поліції залежить не лише зміцнення української державності та розвиток громадянського суспільства, а й реалізація європейського та євроатлантичного курсу країни. Дотримання конституційних принципів, таких як захист прав людини, підвищує

довіру громадян до державних інституцій та сприяє зміцненню демократичних засад суспільства.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямована на захист прав і свобод людини, протидію злочинності та підтримання громадського порядку [2]. Як зазначає Гусєва І., правовий статус поліції визначає її місце в державній структурі та в суспільних відносинах. Цей статус визначає її соціальну функцію, а також права і обов'язки, які поліція реалізує під час виконання своїх функцій. Він окреслює напрямки діяльності поліції та регулює порядок її здійснення [1].

Поліція діє під керівництвом Кабінету Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. До основних завдань Національної поліції належать:

- забезпечення публічної безпеки та порядку;
- охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;
- протидія злочинності;
- надання допомоги особам, що потребують захисту через особисті, соціальні чи економічні обставини або внаслідок надзвичайних ситуацій [1, с. 2].

Діяльність Національної поліції має чотири основні напрямки: забезпечення громадського порядку і безпеки, захист прав і свобод громадян, протидія злочинності, а також допомога тим, хто потребує захисту. У сучасному світі, де процеси глобалізації набувають великого значення, поліція має діяти згідно з міжнародними стандартами захисту прав людини. Зобов'язання України дотримуватися таких стандартів, зокрема, відображено в міжнародних угодах, що зобов'язують узгоджувати діяльність органів внутрішніх справ із європейськими нормами. Відповідність міжнародним стандартам стає важливою складовою роботи правоохоронців, адже вона відповідає принципам демократичного суспільства та підвищує рівень довіри до них з боку громадян. Професійна діяльність поліції залежить не лише від кваліфікації працівників, але й від їхньої здатності співпрацювати з міжнародними організаціями [3].

Також, співробітництво з міжнародними поліцейськими організаціями, такими як Інтерпол і Європол, є ключовим фактором у підвищенні ефективності роботи поліції в боротьбі зі злочинністю, включаючи транснаціональні злочини, такі як торгівля людьми та наркоторгівля. Врахування міжнародних норм під час реалізації правоохоронних функцій не тільки підвищує ефективність діяльності, але й сприяє інтеграції українських правоохоронних структур до європейської правової спільноти.

Спеціальна правосуб'єктність поліції відображається в її повноваженнях, які поділяються на основні та додаткові. Основні повноваження визначаються загальною правосуб'єктністю, але з урахуванням специфіки правоохоронної діяльності та особливих вимог до обсягу та змісту їхнього виконання. Додаткові повноваження є специфічними для поліції й враховують особливі умови її діяльності, зокрема, в умовах воєнного стану або під час забезпечення національної безпеки.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що правовий статус і функціональні повноваження Національної поліції є багатогранними та відповідають викликам сучасного суспільства. Розвиток Національної поліції у відповідності до європейських стандартів і вимог демократичного суспільства сприятиме підвищенню ефективності її діяльності, забезпеченню правопорядку та реалізації зовнішньополітичного курсу України на інтеграцію до європейської спільноти. В Україні перспективи наукових досліджень залежать від реформування освітньо-наукової сфери, інтеграції української науки у світовий простір та підтримки інновацій. Важливим завданням є залучення фінансування для дослідницької діяльності, зокрема, через міжнародні грантові програми, співпрацю з закордонними партнерами та підтримку стартапів. Крім того, перспективними є дослідження, що спрямовані на вирішення проблем внутрішньої політики та економіки, як-от дослідження у сфері енергетичної незалежності, відновлення інфраструктури, впровадження інформаційних технологій у державне управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гусєва, Інна Максимівна. Реагування на надзвичайні ситуації як складова діяльності Національної поліції щодо забезпечення внутрішньої безпеки. Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану: тези доп. учасників наук.-практ. конф.(м. Вінниця, 7 груд. 2023 р.).Вінниця: ХНУВС, 2023.С. 135-137.

2. Польща, І. О., В. В. Богуславський. Роль органів системи МВС України у забезпеченні міжнародної та національної безпеки. 2024. С. 75

3. Про Національну поліцію. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19

НЕДІЛЬЧЕНКО Аліна - *курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **УМРИХІНА Ірина –** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

РЕАГУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного стану спостерігається зростання кількості випадків насильства за ознакою статі, що обумовлює необхідність посилення адміністративно-правових заходів з боку поліції. Війна принесла в українські домівки не лише руйнування, а й глибокі психологічні травми. Одним з найважливіших наслідків війни є значне погіршення психоемоційного стану людей. Постійний страх, небезпека та невизначеність призводять до розвитку посттравматичного стресового розладу, що проявляється у підвищеній агресії, дратівливості та інших серйозних симптомах.

Правоохоронці, крім виконання своїх прямих обов'язків, стали свідками нелюдських злочинів та мусили надавати допомогу тисячам людей, які втратили все. На тлі постійного стресу та невизначеності зростає кількість випадків домашнього насильства, що стає ще одним болючим наслідком російської агресії. За 2023 рік кількість випадків домашнього насильства, що є адміністративним правопорушенням, зросла орієнтовно на 20% проти аналогічного періоду 2022 року (всього складено близько 150 тисяч адміністративних протоколів). За перші три місяці 2024 року кількість виявлених осіб, які вчинили домашнє насильство, проти аналогічного періоду минулого року збільшилася на 14,2% (26 733 — 2023 року й 30 529 — 2024-го) [5].

Питання домашнього насильства є чутливим і складним. Якщо в громадських місцях виникає небезпека, жертва може покликати когось на допомогу до приїзду поліції. Коли це трапляється в найбезпечнішому для кожної людини місці — власній оселі, чекати на оперативну допомогу немає звідки. Кривда з боку члена сім'ї — завжди підвищений ризик. Попередити такі правопорушення законодавчо врегульованими інструментами, які нині є в органів системи МВС, надзвичайно складно. Водночас їх можуть попереджати інші члени сім'ї, родичі, друзі, освітяни, психологи, лікарі тощо. Поліція не запитуватиме в пересічного перехожого, звідки в нього чи неї синець під оком або інші видимі травми [5].

Домашнє насильство визначається як порушення прав людини, що включає фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство (ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»). До ключових ознак якого входять: Фізичне насильство: удари, штовханини, задушення, обмеження свободи пересування. Сексуальне насильство: примусові сексуальні дії, сексуальне домагання, контроль над репродуктивним здоров'ям ,Психологічне насильство: образи, залякування, погрози, ізоляція від оточення, контроль над фінансами, постійний нагляд. Економічне насильство: обмеження доступу до грошей, відмова забезпечувати матеріальні потреби, контроль над майном [1].

Стаття 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення є одним з ключових інструментів у боротьбі з домашнім насильством та насильством за ознакою статі в Україні. У разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України виноситься терміновий

заборонний припис, що є спеціальним заходом протидії домашньому насильству, також до цих заходів належать обмежувальний припис, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи та направлення кривдника на проходження програми для кривдників [1].

На сьогоднішній день, одні з перших хто виявляє та реагує на домашнє насильство це патрульна поліція під час здійснення реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та припиняє їх [2]. Роль патрульної поліції у протидії домашньому насильству є надзвичайно важливою, так як патрульна поліція, як перша ланка реагування, відіграє ключову роль у фіксації правопорушень, зборі доказів та захисті постраждалих.

На кожний виклик патрульні зобов'язані негайно прибути за адресою, зазначеною у виклику, після чого проводиться оцінка ситуації , а саме фіксуються сліди насильства та оглядається місце події. Правильне збирання показань свідків і документування слідів правопорушень має вирішальне значення для притягнення винних до відповідальності, запобігання повторним злочинам та забезпечення справедливості. Слід робити опитування свідків та постраждалих в спокійній атмосфері, забезпечуючи їм безпеку та уникати тиску, зберігаючи нейтральність [3]. За для попередження, виявлення, фіксування правопорушень, а також для забезпечення безпеки осіб працівник поліції застосовує технічні прилади, технічні засоби що мають функцію фото- і відеозапису [4].

Тож хочу зробити висновок , що реагування патрульної поліції на повідомлення про насильство за ознакою статі зазнало суттєвих змін під час дії воєнного стану порівняно з довоєнним періодом, що зумовлено специфічними викликами, такими як зростання випадків домашнього насильства через стресові фактори війни, обмеження ресурсів правоохоронної системи та зміна пріоритетів у забезпеченні громадської безпеки. Порівняння двох періодів дозволяє виявити ключові прогалини у реагуванні під час війни та визначити потребу в адаптації нормативної бази, удосконаленні механізмів міжвідомчої координації, а також у впровадженні кризових програм підтримки постраждалих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2017. Ст. 35.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

3. Діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: навчальний посібник / за заг. ред. К.В. Павліченко. Київ, 2020. 182 с.

4. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки,

відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису : наказ МВС України від 18 грудня 2018 року № 1026. Офіційний вісник України. 2019. № 11. Ст. 378.

5. Домашнє насильство під час війни. Що з ним робитиме МВС? URL: http://surl.li/bjkqid (дата звернення: 28.11.2024).

НІКОЛАЙЧУК Вероніка - *студентка 2-го курсу Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

Науковий керівник: **МЕЛКОНЯН Арміне** - *викладач циклової комісії правових фундаментальних та професійно-практичних дисциплін Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасному світі глобалізація та обмін інформацією стали невід'ємною частиною розвитку суспільства, тому важливо враховувати успішні практики інших країн. В Україні, де процеси децентралізації та місцевого самоврядування набирають обертів, стає особливо актуальним запозичення зарубіжного досвіду муніципального руху. Це не лише можливість покращити управління на місцевому рівні, а й шлях до активізації участі громадян у прийнятті рішень, формування демократичних інститутів та забезпечення сталого розвитку територій. В умовах сучасних викликів, таких як економічні труднощі та соціальні зміни, вивчення та адаптація досвіду інших країн може стати важливим кроком у напрямку ефективного та прозорого місцевого управління.

Муніципальний рух — це соціальний і політичний рух, що спрямований на покращення місцевого управління, підвищення участі громадян у процесах прийняття рішень та розвиток місцевих спільнот. Він часто включає ініціативи, що прагнуть до децентралізації влади, посилення ролі місцевого самоврядування, поліпшення якості послуг для населення та забезпечення прозорості і підзвітності влади.Інші країни вже пройшли шлях реформ, що дозволяє Україні запозичити ефективні моделі управління, участі громадян і розвитку територій. Наприклад, **Швеція** відома своєю моделлю децентралізації, де місцеві громади мають значну автономію у прийнятті рішень. Шведський підхід до участі громадян у процесах планування територій може бути корисним для України [1].

Ще однією державою, що впроваджує систему муніципального управління є **Німеччина**. Німецька система муніципального управління характеризується чітким розподілом повноважень між федеральними, земельними та місцевими рівнями. Концепція "stadtentwicklung" (міського розвитку) з акцентом на участь громадян у розробці містобудівельних проектів є надзвичайно корисною. Участь громадян дозволяє врахувати різноманітні погляди та потреби, що призводить до більш збалансованих і продуманих містобудівних рішень [2].

Окремої уваги заслуговує Фінляндія, що відзначається інноваційними практиками у залученні громади до ухвалення рішень, зокрема через електронні платформи для голосування та обговорення. Це допомагає збільшити прозорість і підзвітність місцевої влади [3].

Нідерланди: відомі своєю концепцією "планування знизу вверх", де мешканці активно залучаються до процесу планування та розвитку своїх міст, що сприяє більшій відповідності потребам громади [7]. Іспанія ж у Барселоні активно розвиває соціальні кооперативи, які залучають місцевих жителів до підприємницької діяльності [10]. Це не тільки створює робочі місця, а й сприяє зміцненню місцевої економіки та спільноти. Ці приклади свідчать про те, що активна участь громадян у прийнятті рішень може привести до суттєвих поліпшень у якості життя, підвищуючи рівень довіри до влади та формуючи більш згуртовані громади.

Таким чином, зарубіжний досвід муніципального руху демонструє, що активна участь громадян у процесах управління може суттєво поліпшити якість життя в містах. Практики, такі як участь у формуванні бюджету, громадянські форуми та соціальні кооперативи, забезпечують не лише підвищення прозорості, а й сприяють створенню більш справедливих і ефективних рішень, що враховують потреби місцевих спільнот.

В Україні, враховуючи унікальні соціокультурні та економічні умови, адаптація таких практик може стати важливим кроком у розвитку місцевого самоврядування. Це дозволить залучити громаду до прийняття рішень, покращити управлінські процеси і зрештою підвищити якість життя мешканців. Тому впровадження зарубіжного досвіду муніципального руху є не лише доцільним, а й необхідним для сталого розвитку українських міст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук, О. Муніципальний рух в Україні: історія та сучасність. *Журнал місцевого самоврядування*. 2020.№ 12.С. 45-60.

2.Богдан, І.Досвід міжнародного муніципального управління: уроки для України .*Актуальні проблеми державного управління*. 2019.№15. С.23-35

3. Горб, В.Participatory budgeting: Lessons from Europe for Ukraine. *Public Administration Review*.2021.

4. Петров, А. Децентралізація в Україні: виклики та можливості. *Економічні дослідження*. 2022.

5. UNDP Enhancing Local Governance in Ukraine: Comparative Analysis. *United Nations Development Programme*. 2023

6. Сидоренко, Т. Вплив громадського активізму на місцеве самоврядування в Україні.*Соціологічні дослідження*.2022.

7. Hogwood, B. & Peters, G.The Pathology of Public Policy. *Public Policy*.2004.

8. Baiocchi, G. Participation, Activism, and Politics: A Case Study of Participatory Budgeting in Brazil. *Journal of Politics in Latin America*.2003.

9. Fischer, F.Citizens, Experts, and the Environment: The Politics of Local Knowledge. *Social Science Research Network*.2000.

10. González, S. & Ramos, L.Social Cooperatives and Local Development in Barcelona. *Local Economy*.2020.

НЕСТЕРОВСЬКА Ольга – *курсант 2-го курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **СУХАРЄВА Анна -** *доцент кафедри адміністративної діяльності поліціїОдеського державного університету внутрішніх справ,кандидат юридичних наук, доцент*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Війна – це не лише фізична конфронтація, а й глибока рана, що завдається психіці кожного, особливо дітей. Освітній процес, який зазвичай є базою знань і розвитку, в умовах воєнного часу перетворюється на складне випробування. Сучасні українські діти опинилися перед безпрецедентним викликом – продовжувати навчання в умовах війни. Тому, основним завданням суб'єктів захисту прав дітей у реалізації дитини права на освіту є забезпечення безпечного освітнього середовища під час правового режиму воєнного стану.

В ст. 1 Закону України «Про освіту» визначено поняття безпечного освітнього середовища, що представляє собою сукупність умов у закладі освіти, що унеможливлюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової

репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливлюють вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин [1].

Нормативно-правове забезпечення формування безпечного освітнього середовища включає в себе як міжнародні стандарти, так і національне законодавство:

- ✓ ***Конвенція про права дитини, 1989 р. та факультативні протоколи до неї (щодо участі дитини у реалізації права дитини на освіту)***

(сприяти розвиткові різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечувати її доступність для всіх дітей та вживають таких заходів, як введення безплатної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги) [2];

- ✓ ***Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-IX (***закріплює термін «безпечне освітнє середовище»; визначає організацію освітнього процесу в безпечному освітньому середовищі; містить норми, які визначають, що заклад освіти створює безпечне освітнє середовище з метою забезпечення належних і безпечних умов навчання, виховання, розвитку учнів, а також формує у них гігієнічні навички та засади здорового способу життя; регламентує діяльність опорного закладу освіти) [3];

- ✓ ***Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII (*** закріплює за засновником закладу освіти або уповноваженого ним органу (особи) здійснювати контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти; розглядати скарги про відмову у реагуванні на випадки булінгу (цькування) за заявами здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та приймає рішення за результатами розгляду таких скарг; сприяти створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти та вживати заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу) [4];

- ✓ ***Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III (***цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини) [5];

- ✓ ***Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» від 28.12.2019 № 1646 (***визначає механізм реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти всіх типів і форм власності, крім тих, які

забезпечують здобуття освіти дорослих, у тому числі післядипломної освіти; завданнями діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в закладі освіти є створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу) [6];

- ✓ ***Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі від 25 травня 2020 року № 195/2020*** (розроблена на основі аналізу сучасного стану освітнього середовища та забезпечення охорони життя і здоров'я учасників освітнього процесу; визначають сучасний стан розбудови безпечного і здорового освітнього середовища та проблеми, які потребують вирішення з урахуванням того, що учні та педагогічні працівники потребують такого стану освітнього середовища, в якому вони відчуватимуть фізичну, психологічну, інформаційну та соціальну безпеку, комфорт і благополуччя) [7];
- ✓ ***Концепція безпеки закладів освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р*** (метою Концепції є створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організація безпечного освітнього середовища, зокрема в умовах військової агресії російської федерації проти України) [8];
- ✓ ***Лист МОН № 1/3845 - 22 від 02.04.23 року «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні»*** (першочерговими завданнями ЗДО у воєнний час є: налагодження ефективної комунікації учасників освітнього процесу; відновлення освітнього процесу; зарахування до закладу дітей раннього та дошкільного віку із числа внутрішньо переміщених осіб за місцем тимчасового проживання; організація освітнього процесу в ЗДО для всіх дітей; своєчасне надання керівником ЗДО запиту до засновника щодо наявності проблем і можливих шляхів їх вирішення) [9];
- ✓ ***Лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій»*** (пріоритетом для всіх є забезпечення максимально можливої безпеки кожної дитини, кожного працівника системи освіти. У зв'язку з тим, що в частині регіонів України зберігається реальна загроза для життя та здоров'я мирних мешканців, а в більшості регіонів по кілька разів на день оголошується повітряна тривога, МОН рекомендує організовувати роботу закладів освіти у залежності від конкретної ситуації) [10];
- ✓ ***Лист МОН від 14.08.2020 № 1/9-436 "Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)" (***механізм реагування на випадки булінгу (цькування), процедуру застосування заходів виховного впливу в закладах освіти всіх типів і форм власності; міжвідомча координація дій між суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти (службами у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органами місцевого самоврядування, керівниками та

засновниками закладів освіти, територіальними органами (підрозділами) Національної поліції України) [11].

Отже, аналіз нормативно-правових актів показує, що захист прав та добробуту дітей під час військових конфліктів став частиною життя не тільки українського суспільства, а й міжнародної спільноти. Діти, які зростають в умовах воєнного стану захищені нормами міжнародного права та великою частиною норм національного законодавства. Сучасні українські діти опинилися перед безпрецедентним викликом – продовжувати навчання в умовах війни. Багато шкіл пошкоджені або зруйновані, багато вчителів та викладачів покинули свої домівки чи мобілізувалися, що призводить до нестачі кваліфікованих кадрів в освіті, зросли витрати з державного бюджету на фінансування майбутньої перемоги, а тому витрати на освіту зменшилися, багато дітей також були вимушені покинути звичні для себе умови, тому мають психологічний стрес. Однією з головних задач держави – створення безпечного освітнього середовища, де діти почували б себе захищеними під час реалізації права на здобуття середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

2. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР).* Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91 Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

5. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text

6. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text

7. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі від 25 травня 2020 року № 195/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text

8. Концепція безпеки закладів освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text

9. Лист МОН № 1/3845 - 22 від 02.04.23 року «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні». URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-

rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini

10. Лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86062/

11. Лист МОН від 14.08.2020 № 1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)». URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-stvorennya-bezpechnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladi-osviti-ta-poperedzhennya-i-protidiyi-bulingu-ckuvannyu

НУЖНА Тамара - *курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **САХНО Артем** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Організаційно-правове забезпечення служби освітньої безпеки є комплексною задачею, яка вимагає спільних зусиль держави, органів місцевого самоврядування, освітніх закладів та громадськості. Забезпечення безпеки в освітніх закладах є одним з пріоритетних завдань суспільства, оскільки від цього залежить майбутнє нашої країни.

Служба освітньої безпеки – це спеціальний підрозділ Національної поліції, створений для того, щоб забезпечити безпеку та порядок у наших школах, коледжах та університетах. Поліцейські, які працюють у цій службі, – це професіонали, які дбають про те, щоб кожен учень, вчитель та інший працівник навчального закладу почував себе захищеним і спокійним.

Доцільним вважаю наголосити на проєкті «Офіцер служби освітньої безпеки» є новим підходом до співпраці між органами місцевого самоврядування та поліцією. Його ініціація стала необхідною після початку повномасштабної війни, що вимагала пошуку ефективних шляхів покращення безпеки в публічних місцях, зокрема в освітніх установах України (перш за все в школах, ліцеях та коледжах), де навчаються діти. [1].

Впровадження цього проєкту стало частиною виконання Концепції безпеки закладів освіти, схваленої урядом 7 квітня 2023 року, і має на меті реалізацію норм Конституції України, національних та міжнародних стандартів щодо захисту прав дітей. Концепція визначає основні проблеми безпеки навчальних закладів та засобів організації безпечного освітнього середовища, зокрема такі питання, як недостатня кількість захисних споруд цивільного захисту, їх низька відповідність сучасним вимогам (щодо місткості, евакуаційних виходів, водопостачання, вентиляції, обігріву, освітлення, зв'язку та Інтернету, медичної допомоги), а також відсутність систем відеоспостереження та доступу для маломобільних груп населення. Але все ж таки існує багато проблем :

По-перше, проблема інтернет-булінгу, кіберзлочини та поширення дезінформації – це серйозні проблеми сучасного суспільства, особливо серед молоді. Щоб ефективно протистояти цим явищам, необхідно комплексне вирішення, яке включає в себе зусилля як державних органів, так і освітніх закладів, батьків та самої молоді. Потрібно проводити навпрограми у школах та університетах, спрямованих на формування толерантності, поваги до інших та розуміння наслідків кібербулінгу або створення спеціальних служб підтримки для жертв кібербулінгу, які надаватимуть психологічну допомогу та юридичні консультації [2].

По-друге, Розробка та впровадження нових програм профілактики правопорушень серед молоді. Проблема правопорушень серед молоді є актуальною для багатьох країн світу, в тому числі і для України. Зростання доступності інформації, соціальних мереж та інших цифрових технологій створює нові виклики для молоді, які можуть призводити до девіантної поведінки, тому розробка та впровадження ефективних програм профілактики правопорушень є надзвичайно важливим завданням. Розробка та впровадження нових програм профілактики правопорушень серед молоді є складним, але необхідним завданням. Тільки за умови комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін можна досягти позитивних результатів та створити безпечне та сприятливе середовище для зростання молодого покоління.

Основними завданнями має бути: виявлення порушників правил перебування в закладі освіти, вжиття заходів для припинення їх неправомірної поведінки та притягнення до відповідальності; інформування учасників освітнього процесу про наявні об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту закладу (бомбосховища, аварійні виходи тощо); забезпечення швидкого доступу до бомбосховища для учасників освітнього процесу; вжиття евакуаційних заходів у разі виявлення небезпечних предметів або загрози для життя та здоров'я учасників освітнього процесу; запобігання вживанню спиртних напоїв та наркотичних засобів у закладі освіти; проведення профілактичних заходів щодо припинення цькування (булінгу) стосовно учнів як у закладі, так і поза ним; запобігання насильству стосовно дітей у навчальному закладі та поза його межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення зміни до категорій об’єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах : постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 р.№ 1364. (дата звернення 16.11.2024).

2. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 р. № 301-р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-p#Text (дата звернення 16.11.2024).

ОВСЯНІКОВА Тетяна - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ОКОПНИК Олена** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПІДРОЗДІЛИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Встановлення ролі та місця підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України в системі органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану є головною метою сьогодення, адже діти та підлітки найбільше незахищена категорія людей, тим паче, в період вторгнення країни агресора на територію нашої держави. Тому постає важливе питання захисту прав та свобод, зниження рівня випадків дитячої бездоглядності та дитячої безпритульності, профілактика правопорушень, учинених дітьми, попередження випадків жорстокого поводження з дітьми батьками, опікунами, піклувальниками та іншими особами.

Відповідно до наказу МВС України від 27.11.2015 року № 123 «Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України» в структурі Департаменту діє управління ювенальної превенції [1]. Ювенальна превенція – це один зі структурних підрозділів органів Національної поліції України, що організовує і контролює у межах своєї компетенції дотримання

законодавства України з питань виявлення та профілактики правопорушень, а також боротьби зі злочинністю в дитячому середовищі та за участі дітей.

Підрозділи ювенальної превенції мають свої особливі завдання і повноваження, що визначені наказом МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19 грудня 2017 року № 1044 [2]. Але військовий стан в нашій країні вніс певні зміни у діяльність усіх правоохоронних органів і розглянутий нами підрозділ не є виключенням. І тому під час режиму воєнного стану підрозділи ювенальної превенції виконують особливі завдання:

1. Здійснюють профілактичну діяльність, що спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вживають в межах своєї компетенції заходів для їх усунення.

Ворог проводить агітацію та маніпулює підлітками та дітьми для співпраці, обіцяючи гроші чи винагороду. Тому працівники ювенальної превенції постійно проводять тренінги чи відповідні профілактичні роботи для збільшення обізнаності дітей, що є важливою складовою під час воєнного стану.

2. Проводять профілактичний облік дітей, схильних до вчинення правопорушень та проводять із ними заходи індивідуальної профілактики.

Складність полягає в тому що, діти-кривдники, які перебували на профілактичному обліку на окупованих територіях, після того як змінили своє місце мешкання, на облік до поліції не стають, а також не повідомляють інспекторам ювенальної превенції інформацію щодо себе.

3. Приймають участь у встановленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення.

Зникнення дітей після вторгнення росії стає все більше глобальною проблемою в України, адже країна агрессор жорстоко ставиться до дітей. Загальновідомі факти, про витягування дітей та їх батьків з під завалів Донецького драматичного театру в Маріуполі а також з під завалів дитячої лікарні «Охматдид» де лікувались тяжко хворі діти.

4. Надають практичну психологічну допомогу дітям, які отримали психологічну травму. Із початком агресії російської федерації проти України надходить багато звернень щодо підтримки дітей в умовах війни. Тому постійно надається психологічна допомога, зокрема, подолання стресу, переживання, страждання, а також проводиться психотерапевтична робота з дітьми, які втратили батьків, домівку, здоров’я й зазнали ушкоджень, пережили бомбардування, стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами [3. с.89].

Підрозділом ювенальної превенції Національної поліції України 19 січня 2024 року було запропоновано проєкт «Служба освітньої безпеки», метою якого є забезпечення освітньої безпеки дітей в школах. В рамках реалізації проєкту вже відбулось навчання офіцерів поліції «Служби освітньої безпеки» в якому приймали

участь поліцейські з Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Київської, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Чернігівської областей.

В багатьох школах встановлені спецрамки та металошукачі і поліцейські здійснюють пропускний режим, також до їх повноважень входить комунікація з екстреними службами, виклик поліції та швидке реагування на правопорушення, їх припинення, а також профілактичні бесіди з дітьми.

Отже, працівники ювенальної превенції беруть активну участь у захисті прав та свободи дітей під час повномасштабного вторгнення.

Вважаємо, що з метою забезпечення психологічної підтримки дітей та їх законних представників, потрібно зобов'язати працівників ювенальної превенції проходити курси щодо надання першої психологічної допомоги та у подальшому надавати високоякісну психологічну підтримку, адже події, які відбуваються в нашій країні, сильно впливають на психологічний стан дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України від 04.12.2017 року № 987. Дата оновлення 16.08.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text
2. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 року № 1044. Дата оновлення 19.12.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text
3. Капуляк В.П. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України в системі органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 30. С. 86-91 DOI https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.30.10
4. Панок В. Г. Психологічні дослідження в умовах війни: проблеми і завдання. *Вісник НАПН України.* 2023. № 5(1). URL: file:///C:/Users/user/Documents/374-Текст%20статті-773-1-10-20230623.pdf
5. Хмелевська Н. В. Ювенальна спеціалізація як необхідний елемент розвитку ювенальної юстиції. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 240-248. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/5_2023/36.pdf

ОЛЕКСЕНКО Валерія - *студентки 2-го курсу Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

Науковий керівник: **МЕЛКОНЯН Арміне** - *викладач циклової комісії правових фундаментальних та професійно-практичних дисциплін Полтавського*

фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ В УКРАЇНІ: РОЛЬ, ФУНКЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Проголошення України незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою зумовило необхідність законодавчого закріплення загальновизнаних світовою спільнотою здобутків демократичного розвитку країн, тому проблема законодавчого регулювання статусу та діяльності парламентської опозиції як невід'ємного елемента будь-якої сучасної демократичної і правової держави набула особливої гостроти. Зважаючи на те, що тривалий період факт існування парламентської опозиції не визнавався і навіть повністю заперечувався, питання щодо правового статусу досліджуваного явища в сучасній теорії права України є фрагментарними і мало розробленими. Необхідність унормування діяльності парламентської опозиції в Україні зумовлена рядом факторів, зокрема зміною характеру відносин між опозицією та владою, ефективному контролі за органами законодавчої та виконавчої влади, що свідчить про актуальність обраної теми.[1]

У демократичному суспільстві парламентська опозиція відіграє ключову роль у контролі за владою та формуванні політичного курсу держави. В Україні, як і в багатьох інших країнах, опозиційні партії зіштовхуються з низкою викликів, що впливають на їхню ефективність. Це дослідження присвячене аналізу ролі, функцій та стратегій парламентської опозиції в Україні, а також виявленню основних проблем, з якими вона стикається.

Аналіз діяльності парламентської опозиції в Україні свідчить про те, що вона відіграє важливу роль у контролі за владою та формуванні політичного курсу держави. Однак, існуючі виклики, такі як слабка партійна система та політична поляризація, обмежують її ефективність. Для того, щоб змінити ситуацію, опозиційні партії повинні об'єднатися навколо спільних цінностей. Важливим завданням для подальших досліджень є аналіз впливу соціальних мереж на політичну активність громадян та діяльність опозиції.

Опозиція здійснює постійний моніторинг діяльності уряду, президента та інших державних органів з метою виявлення недоліків і порушень законів. Опозиційні сили пропонують альтернативні програми розвитку країни та показують виборцям інші шляхи вирішення проблем. Опозиція представляє інтереси певних соціальних груп, які можуть бути незадоволені політикою чинної влади та сприяють розвитку політичного плюралізму. Опозиція захищає права і свободи людей, які можуть бути порушені владою, сприяють розвитку демократії, контролюючи владу та пропонуючи альтернативи, формують громадську думку та інформують суспільство про проблеми, в яких ми будемо пропонувати шляхи їх вирішення заздалегіть. Нестабільність

партійної системи та часті зміни політичних альянсів ускладнюють діяльність опозиційних партій. Багато опозиційних партій не мають чіткої ідеології, що ускладнює формулювання єдиної стратегії. Низька довіра виборців до політиків означає, що опозиція часто не має достатньої підтримки для реалізації своєї політики. Опозиція використовує різні засоби, щоб дискредитувати владу, не пропонуючи жодних конструктивних альтернатив. Опозиція використовує популістські заклики, щоб отримати підтримку виборців, ігноруючи реальні проблеми країни.[2]

Опозиційна діяльність ґрунтується на засадах:

- визнання державою опозиційної діяльності необхідною умовою функціонування демократичної правової держави, а парламентської опозиції - важливою складовою її політичної системи;
- верховенства права;
- добровільності переходу до опозиційної діяльності та припинення опозиційної діяльності;
- рівності;
- законності;
- гласності. [3]

Важливим завданням опозиції є обов'язок стежити, щоб ті, хто у владі, не зловживали своїми повноваженнями і не порушували права громадян. В Україні багато різних політичних партій, і часто вони сваряться між собою замість того, щоб об'єднатися. Відтак, опозиція вказує на помилки влади і пропонує свої рішення. Іноді опозиція може працювати разом з владою, якщо їхні цілі збігаються.

Партії, що знаходяться в опозиції повинні мати можливість об'єднатися для вирішення важливих питань. Політики мають довести, що вони дійсно хочуть змінити країну на краще. Такі умови необхідні опозиційним партіям для ефективного функціонуванням та контролю над владою. Нинішня політична команда має фактичну монополію на доступ до влади. Три людини в державі повністю контролюють кадрову політику країни. При цьому кадрові зміни зводяться до тику одних і тих самих осіб або до підтягування людей з власного оточення. Вхід для інших є повністю заблокованим. Жодна нова політична сила немає шансу потрапити до влади. [4]

Досить туманні перспективи має політичне угруповання з іншого кінця політичної фаланги України – «Європейська солідарність», яке в останні роки рухалось у напрямку ключової опозиційної сили націонал-демократичного спрямування. Наразі воно відіграє досить важливу роль і є єдиною альтернативою для нинішньої правлячої команди. Наразі члени цієї партії шукають варіанти того, як утриматися у вищому колі української політики після війни, в тому числі активно намагаються налагодити контакт із військовим середовищем. [4]

Партія «Батьківщина» ще до війни також висловлювала свою опозиційність до команди президента України, але в неї мало шансів залишитися на політичному Олімпі. Партія «Батьківщина» просто випала з публічного політичного життя під час війни. Вона не має значних ресурсів. Також у неї

заблокований доступ до інформаційної сфери. Насправді представники цієї політичної сили дуже активні та прагнуть підтримувати різні проекти. [4]

Опозиція – це важлива частина демократії. Таким чином, для зміцнення парламентської демократії в Україні необхідно продовжувати вдосконалення інституту парламентської опозиції, сприяти розвитку конструктивного діалогу між більшістю та опозицією, а також забезпечити юридичні та політичні умови для її ефективної роботи. Тільки за цих умов опозиція зможе справлятися зі своїми функціями та реально впливати на політичне життя країни, що є ключовим для розвитку демократії в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблеми правового регулювання парламентської опозиції в україні. *Конституційне право; муніципальне право.* URL: http://legalnovels.in.ua/journal/14_2021/3.pdf (дата звернення: 13.11.2024).
2. Олена Кудренко: Куди ми йдемо?. *Тверезий погляд*. URL: https://tverezo.info/post/173971 (дата звернення: 13.11.2024).
3. Верховна Рада України прийняла за основу проект закону про парламентську опозицію. URL: https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/91274.html (дата звернення: 13.11.2024).
4. Україна 2.0: куди рухається українська опозиція та хто її очолить? URL: https://mind.ua/publications/20249671-ukrayina-2-0-kudi-ruhaetsya-ukrayinska-opoziciya-ta-hto-yiyi-ocholit (дата звернення: 13.11.2024).

ПАВЛЕНКО Анна - *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **БУГАЙКО Юлія** - *доцент кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану підрозділи Національної поліції України стикаються з новими викликами, що вимагають адаптації та вдосконалення методів діяльності для ефективного забезпечення національної безпеки. Основними методами, які використовуються в цей період, є:

1. **Підвищення оперативної готовності**: У відповідь на загрози безпеці, поліція активізує свої оперативні підрозділи, забезпечуючи їх необхідними ресурсами та навчанням для швидкого реагування на надзвичайні ситуації. У умовах воєнного стану підрозділи Національної поліції України зобов'язані забезпечити високий рівень оперативної готовності для ефективного реагування на різноманітні загрози. Це включає в себе кілька ключових аспектів:

а) навчання та тренування: Поліція проводить регулярні навчання та тренінги для своїх співробітників, щоб підвищити їхні навички реагування на надзвичайні ситуації, включаючи терористичні акти, заворушення або інші загрози безпеці;

б) мобільність та швидкість реагування: створюються спеціальні мобільні групи, які можуть швидко виїжджати на місця подій. Це дозволяє оперативно реагувати на виклики та ситуації, що виникають, забезпечуючи безпеку громадян;

в) забезпечення ресурсами: поліція отримує додаткове обладнання та техніку, необхідну для виконання завдань в умовах воєнного стану. Це може включати броньовані автомобілі, спеціалізоване спорядження, засоби зв'язку та технології спостереження;

г) аналіз ризиків і планування: проводиться оцінка ризиків та загроз у певних регіонах, що дозволяє розробляти ефективні плани дій у разі виникнення кризових ситуацій;

ґ) взаємодія з іншими службами: підвищення оперативної готовності також передбачає тісну співпрацю з військовими, рятувальними службами та іншими правоохоронними органами для координації дій і обміну інформацією.

Таким чином, підвищення оперативної готовності є критично важливим компонентом діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану, що дозволяє забезпечити безпеку населення та ефективно реагувати на загрози.

2. **Співпраця з військовими та іншими правоохоронними органами**: У рамках забезпечення національної безпеки важливою є координація дій між різними структурами, що дозволяє обмінюватися інформацією та ресурсами для більш ефективного протистояння загрозам.

3. **Забезпечення правопорядку та громадської безпеки**: Підрозділи поліції активно здійснюють патрулювання, контроль за дотриманням комендантської години, а також виконують функції щодо запобігання злочинам у умовах підвищеної напруги. В умовах воєнного стану особлива увага приділяється забезпеченню правопорядку та безпеки громадян. Це включає в себе ряд заходів, спрямованих на підтримання стабільності в суспільстві та захист населення. Основні аспекти цього процесу: патрулювання та контроль територій, контроль за дотриманням законодавства, запобігання злочинності, забезпечення прав людини, співпраця з громадами, реагування на надзвичайні ситуації.

Забезпечення правопорядку та безпеки є критично важливим завданням Національної поліції України в умовах воєнного стану, оскільки це сприяє стабільності в суспільстві та захисту прав і свобод громадян [1].

4. **Інформаційна безпека та кіберзахист**: В умовах війни важливою стає боротьба з дезінформацією та кібератаками. Поліція впроваджує нові технології для моніторингу інформаційного простору та реагування на загрози: боротьба з дезінформацією; кіберзахист; використання нових технологій [2].

5. **Соціальна робота та підтримка населення**: підрозділи поліції активно залучаються до роботи з населенням, інформуючи громадян про їхні права та обов'язки, а також надаючи психологічну підтримку в умовах стресу та невизначеності.

Таким чином, діяльність підрозділів Національної поліції в умовах воєнного стану базується на інтеграції традиційних методів роботи з новими викликами, що виникають у складних умовах. Це забезпечує не лише підтримку правопорядку, але й сприяє зміцненню національної безпеки України в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX С. 8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 55. 1903 с. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.

ПАВЛЕНКО Микита - *курсант 2-го курсу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПІСОЦЬКА Каріна -** *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запобігання вчиненню адміністративних правопорушень - це спрямована діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян на виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадських установок громадян, та забезпечення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян.

Згідно зі статтею 1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, одним з ключових завдань є "запобігання правопорушенням, виховання громадян у

дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України". Для ефективної протидії таким правопорушенням необхідна комплексна система заходів, яка включає в себе розробку чітких планів дій, спрямованих на протидію конкретним видам адміністративних правопорушень, організація та координація діяльності різних суб'єктів, залучених до протидії адміністративним правопорушенням, а також постійна перевірка ефективності вжитих заходів та своєчасне внесення необхідних коректив [1, с. 236].

Варто зазначити, що в умовах воєнного стану суспільство зазнає значних змін, що супроводжуються підвищеним рівнем напруженості, нестабільності та ризиків. Це, в свою чергу, може призводити до зростання кількості адміністративних правопорушень. Тому запобігання таким правопорушенням набуває особливої актуальності.

Ефективне запобігання адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану потребує застосування інтегрованого підходу, що охоплює як правові, так і соціально-психологічні аспекти. Зазначений підхід передбачає юридичне забезпечення, тобто систематичне вдосконалення нормативно-правової бази, спрямоване на адаптацію адміністративно-правових норм до умов воєнного стану, посилення відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, а також розширення повноважень правоохоронних органів [2, с. 154]. Впровадження програм правової освіти та виховання, спрямованих на формування у громадян правової свідомості та поваги до закону, а також надання психологічної допомоги особам, які постраждали від наслідків воєнного стану.

Ефективне запобігання адміністративним правопорушенням можливе лише за умови тісної співпраці всіх суб’єктів: органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, установ та організацій, а також кожного громадянина. На правоохоронні органи покладається посилений обов’язок щодо забезпечення правопорядку та безпеки громадян. Вони повинні оперативно реагувати на будь-які прояви правопорушень та вживати заходів до їх припинення. Важливо, що в умовах воєнного стану в Україні особливого значення набуває інформаційна сфера. Поширення недостовірної інформації, закликів до насильства та дестабілізації суспільства може провокувати вчинення адміністративних правопорушень. Тому важливо здійснювати контроль за інформаційним простором та протидіяти поширенню такої інформації [3, с. 129].

Щоб ефективно запобігати правопорушенням, необхідно, аби кожен громадянин чітко розумів свої права та обов'язки в умовах воєнного стану. Тому одним з пріоритетних напрямків є проведення масштабних інформаційних кампаній з використанням різних каналів комунікації (медіа, соціальні мережі, місцеві громади) для доведення до населення змісту нових законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини в умовах воєнного стану. Особливу увагу слід приділити роз'ясненню прав та обов'язків громадян, відповідальності за порушення встановлених обмежень [4, с.

212]. Мета таких заходів – сформувати у громадян правову культуру, навчити їх відстоювати свої права законними методами та уникати правових помилок.

З огляду на викладене, запобігання адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану є складним і багатогранним завданням, яке вимагає спільних зусиль держави, громадянського суспільства та кожної окремої особи. Тільки за умови злагодженої роботи всіх суб'єктів можна забезпечити ефективну протидію правопорушенням та підтримувати правопорядок в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навчальнометодичний посібник. / уклад. : М.В. Корнієнко, А.Г. Пишна, А.А. Десятник; Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. 236 с.
2. Адміністратвна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчинення адміністративних правопорушень дітьми : монографія / Є.С. Зеленський, І.С. Кравченко. Дніпро: ДДУВС, 2020. 154 с.
3. Косаревська О.В., Березовенко Л.С. Визначення особливостей адміністративно-правового режиму воєнного стану в Україні як елемента системи надзвичайних режимів (2022). Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: матеріали науково-практичного онлайн-заходу. 29 квітня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 129–131.
4. Турбал А. Є., Шпиталенко Г. А. Особливості роботи Національної поліції України в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття: матеріали міжнар.наук.-практ. конф.: у 2 т. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 211-213.

ПАШЕВКІН Данило – *слухач 1-го курсу освітнього ступеня «магістр» Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **САХНО Артем -** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ПРИВЕДЕННЯ У ВІДПОВІДНІСТЬ НОРМ КУПАП ДО СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Інтеграція України, її законодавства до загальноприйнятих європейських стандартів, ратифікація міжнародних актів та договорів спричинюють потреби в зміні

застарілих або не відповідних норм різних галузей права. Одним з таких актів що спричинив потребу в зміні норм Кодексу України про адміністративні правопорушення є ратифікована Верховною Радою України Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) [1].

Метою законопроекту є приведення норм КУпАП та Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» у відповідність до положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цим явищем, вдосконалення процесуального порядку розгляду таких справ [2].

У прийнятому законі вказано, що протягом шести місяців з дня його опублікування Кабінет Міністрів України має прийняти нормативно-правові акти, необхідні для реалізації цього Закону; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом [3].

Зміни полягають в редакції статей 39-1, 173-2, 269 та доповненню 173-6, 173-7, 173-8 КУпАП.

У статті 39-1 додано, що правопорушник зобов'язаний на виконання програм встановлених постановою у справі, згідно з якою суд вирішив направити порушника на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі.

Головною зміною в статті 173-2 КУпАП є встановлення фактичного заподіяння шкоди, внаслідок фізичного, психологічного чи економічного насильства. Відокремлено від змісту та створено статтю, що передбачає невиконання термінового заборонного припису. Передбачена санкція за таке діяння, що вчинене стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи. Відбулося посилення адміністративної відповідальності зі змінами у розмірі штрафів від 60 до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на противагу минулим від 20 до 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Обмежується можливість застосування статті 22 КУпАП (можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення), що на нашу думку повинно спричинити зменшення випадків необґрунтованого закриття судами справ про адміністративні правопорушення зазначеної категорії.

Стаття 173-6 КУпАП передбачає відповідальність за вчинення насильства за ознакою статі. У новій редакції маємо: вчинення насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь фізичного, психологічного чи економічного характеру, спрямованих проти конкретної особи через її належність до певної статі чи стереотипні уявлення про соціальні ролі жінки або чоловіка в суспільстві, внаслідок чого була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого.

Ще однією суттєвою зміною є нововведення щодо часу затримання осіб, які вчинили домашнє насильство, насильство за ознакою статі або не виконали терміновий заборонний припис. Їх може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи або з'ясування обставин правопорушення - до дванадцяти годин [3].

У новій статті 173-7 КУпАП «Сексуальне домагання» чітко розмежовується адміністративна відповідальність зі статтею 153 КК України «Сексуальне насильство». В Кримінальному кодексі сексуальне насильство - це «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи» [4]. Стаття 173-7 КУпАП передбачає адміністративне відповідальність за сексуальне домагання, тобто умисне вчинення проти бажання особи образливих, принизливих дій сексуального характеру, виражених вербально або невербально (слова, жести, рухи тіла), у тому числі з використанням електронних комунікацій [3].

Поняття «вербальний» означає комунікацію за допомогою слів, як усних, так і письмових. Тобто вербальна комунікація включає розмови, письмові документи, листи, повідомлення тощо. Набагато проблемніше тлуматичити поняття «невербальний», хоча ця стаття і не передбачає фізичне домагання, таке як фізичні дотики, обійми, притискання без згоди особи й інші дії сексуального характеру, які не посягають на статеву свободу та статеву недоторканність особи та які включають фізичний контакт, можна розглядати як форму фізичних сексуальних домагань. Однак, їх можна також частково зарахувати й до невербальних домагань, у випадку коли вони супроводжуються певними жестами або іншими невербальними сигналами, які створюють сексуально забарвлену атмосферу чи натякають на сексуальні наміри без використання слів [5, с. 147].

Щодо норми статті 173-8 КУпАП «Неповідомлення особою, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким вона повинна залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, у встановлений законом строк уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування», то на нашу думку створення окремої такої статті є влучним вирішенням запобігання нагромадження диспозиції в одній нормі. Відокремивши від статті 173-2 КУпАП вимоги щодо виконання ТЗП та встановивши їх в іншій статті запобігає плутанини щодо встановлення відповідальності [3].

Також варто вказати зміни в статті 369 КУпАП під назвою «Потерпілий», котрі безпосередньо пов'язані зі змінами в Главі 13 КУпАП. Якщо адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 або 173-6 цього Кодексу, було вчинено у присутності малолітньої чи неповнолітньої особи, така особа також визнається потерпілим, незалежно від того, чи було їй заподіяно шкоду таким правопорушенням, і на неї поширюються права потерпілого, крім права на відшкодування майнової шкоди [3].

У висновку можна ствердити, що встановлення нових норм гарантуватиме покращення в сфері захисту тих чи інших прав людини органами виконавчої влади. Також прийняття таких норм є важливим кроком України в напрямку європейських законодавчих стандартів, становлення як такої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)» (реєстр. № 8329), підготовлений до другого читання. Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності. 22.02.2024. URL: http://surl.li/uxchae

2. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)». Апарат Верховної Ради України. 22.05.2023. URL: http://surl.li/obxduf

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22.05.2024 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 31, ст.232*.

4. Кримінальний кодекс України: Закон України у редакції від 27.06.2019. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131

5. Іщенко-Ладна Т. Адміністративна відповідальність за сексуальні домагання в Україні у світлі сучасного законодавства. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2024. С. 144-152. URL: http://surl.li/cwuxxc

ПЕРКАТА Оксана - *слухач магістратури навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПЕРКАТИЙ Роман -** *викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АКТУАЛЬНІСЬ ПИТАННЯ

24 лютого 2022 року життя всіх українців змінилося назавжди. З початком повномасштабного вторгнення на територію нашої держави, Україна поступово підлаштовувалась під режим воєнного стану, запроваджуючи нові закони та порядки. Одним із головних завдань нашої країни є захист громадян не лише на зовнішніх кордонах, а й у середині. Внутрішня безпека українців відіграє важливу роль, оскільки чим сильніші і згуртованіші люди, тим міцніший дух нації. Із запровадженням воєнного стану у однієї категорії людей постає бажання будь-якими силами допомогти в наближенні перемоги, а в іншої – бажання жити так як жили до цього, однак на даний час так не вийде, оскільки є законодавство, вимоги якого кожен має неухильно дотримуватись, хоча, нажаль не всіх громадян це зупиняє.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента № 64/2022 в країні було введено воєнний стан. Його метою є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень щодо відсічі збройної агресії, усунення небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [1, с.27].

На період воєнного стану в Україні на дорогах встановлюються блокпости, а експлуатація транспортного засобу та будь-які переміщення у пішому порядку в межах одного чи кількох населених пунктів мають відбуватись з дотриманням комендантської години. Її тривалість визначається законодавством, тому планувати тривалі переїзди слід з урахуванням цих вимог і бажано із запасом у 30 хвилин для уникнення можливих непорозумінь із працівниками правоохоронних органів та військовослужбовцями [1, с.27].

Фактично такий захід є обмеженням конституційно закріпленої (в ст. 33 Конституції України) свободи пересування, на яку згідно зі ст. 64 Конституції України не поширюється імунітет у разі запровадження воєнного стану. Порядок встановлення комендантської години затверджено постановою Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» від 8 липня 2020 року № 573. В той же час, незважаючи на встановлення загальної норми в ст. 25 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо того, що «особи, винні у порушенні вимог або невиконанні заходів правового режиму воєнного стану, притягаються до відповідальності згідно із законом», окремої норми, яка б передбачала відповідальність за порушення комендантської години в чинному законодавстві не знаходимо [2, с.194].

Правоохоронні органи на власний розсуд призначають покарання за такі діяння. «Відсутність будь-яких санкцій за порушення режиму комендантської години під час воєнного стану є серед інших причиною проявів «самосуду» зі сторони правоохоронців». В окремих випадках – це адміністративні стягнення у вигляді

попередження або штрафу; в окремих – фізичні навантаження, тобто віджимання, присідання тощо (що загалом може бути кваліфіковано як поводження, що принижує гідність людини та не може виправдовуватися введенням воєнного стану відповідно до ст. 22 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»). «Зазвичай працівники поліції складають протокол за статтею 185 КУпАП, яка карає за злісну непокору поліціянту. Такий протокол можна оскаржити в суді, що здебільшого й відбувається, адже справи часто закривають через відсутність складу правопорушення» [2, с.194].

Тобто, слід зауважити, що законодавцю доцільно ввести відповідну норму, а саме «Порушення комендантської години», яку варто було б закріпити в якості нової статті до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так як на даний час працівники поліції змушені імпровізувати і кваліфікувати порушникам комендантської години інші адміністративні правопорушення.

"На практиці порушення комендантської години часто розглядається через статті Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), такі як статті 210-1 (порушення правил щодо запобігання надзвичайним ситуаціям) та 185 (злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського). У випадку виявлення порушників, патруль може затримати таких осіб для з'ясування обставин, проведення бесіди та складання протоколу про адміністративне правопорушення", - говорить Франчук [3].

При аналізі Єдиного державного реєстру судових рішень було встановлено більше тисячі судових справ по протоколам, що були оформлені у період комендантської години. Утім жодного з них – «порушення комендантської години». Зокрема, це справи за такими статтями КУпАП:

• 130 КУпАП – перебування за кермом у стані сп'яніння (частіше за все);

• 185 КУпАП – злісна непокора працівникам поліції;

• 126 КУпАП – керування автомобілями за відсутності спеціальних документів (відсутність водійського посвідчення, керування будучи позбавленим права керування, відсутність страхового полісу);

• 187 КУпАП – порушення правил адміністративного нагляду;

• 178 КУпАП – розпивання алкоголю у невстановлених місцях;

• 173 КУпАП – дрібне хуліганство [2, с.194].

Встановлення адміністративної відповідальності за порушення комендантської години певним чином полегшило б роботу правоохоронних органів і чітко закріпило санкцію, яка б передбачалася за дане діяння. Оскільки, на даний час, в залежності від того як різниться кваліфікація вчиненого діяння, то і санкція також відрізняється, тобто порушники комендантської години отримують різні покарання.

"Важливо зазначити, що нещодавно Верховна Рада не ухвалила законопроект, який передбачав суттєве збільшення штрафів за порушення комендантської години *(законопроєкт № 10195 передбачав штрафи - від 8500 до 34000 грн - Ред.)* Однак це не означає, що питання не буде переглянуто в майбутньому", - зазначає юрист [3].

Враховуючи вищевикладене, ми бачимо, що є певні спроби зрушити зазначену проблематику з мертвої точки, але поки що безрезультатно. Тому ми можемо прийти до висновків, що закріплення «Порушення комендантської години» як окрему норму було б дуже доцільним і більш ефективним, ніж притягувати до відповідальності за іншими статтями, особливо у період воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приходько В.І. Адміністративна відповідальність за порушення правил дорожнього руху в умовах воєнного стану. *Law. State. Technology*. 2022. Вип. 2. С. 26–31. URL: https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/106/88 (дата звернення: 17.11.2024)

2. Бевз С.І., Стадник В.Я. Посилення адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану: окремі аспекти. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. Вип. 5. С. 193-195. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/47.pdf (дата звернення: 17.11.2024)

Що буде, якщо людину зустріне патруль під час комендантської години. URL: http://surl.li/uqmnfo (дата звернення: 17.11.2024)

Петрова Ольга – *слухач 4 курсу факультету №2 заочної форми навчання Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **МЕРДОВА Ольга** – *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції*

ПОНЯТТЯ ТА ФОРМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ

Розвинуте громадянське суспільство є невід'ємною складовою всіх демократичних правових держав світу. В умовах плюралістичної демократії держава поступається частиною своїх повноважень в державній та управлінській сферах соціальної життєдіяльності самоуправляючим структурам, які його утворюють. Очевидно, що сильна держава неможлива без розвиненого громадянського суспільства, яке стає дієвим чинником державотворення за умови конструктивного та соціально відповідального діалогу з державою в межах правового поля.

Діалектика відносин громадянського суспільства і держави складна й суперечлива, оскільки між ними відбувається своєрідний поділ організаційно-

управлінської праці. Громадянське суспільство як динамічна система завжди відчуває тиск з боку державної влади. Воно є незалежним настільки, наскільки держава є терпимою до такої незалежності. Проте, держава не може розвиватися без вільного формування громадянського суспільства, яке контролює дії політичної влади

Враховуючи те, що Закон України «Про Національну поліцію» передбачає систему нових для вітчизняної практики форм контролю громадськості за роботою поліції, є актуальним проведення наукового аналізу поняття та форм громадського контролю за діяльністю поліції.

Питанню сутності та поняття громадського контролю, у тому числі й за діяльністю правоохоронних органів, приділяється значна увага. Зокрема, ми зверталися до наукових праць О.М. Музичука, О.В. Поклада, В.М. Селіванова, Ю.С. Шемшученка, Х.П. Ярмакі, С.Ф. Денисюка, Є.І. Григоренка, І.А. Горшеньової, тощо.

Як правило, в науковій літературі поняття «громадський (соціальний) контроль» розглядається з позиції державного управління як гарантія, спосіб забезпечення дисципліни та законності в діяльності органів виконавчої влади, принцип, умова ефективної діяльності державного органу тощо [1, с. 44].

Дослідники питань громадського контролю вказують на природу громадського контролю, яка походить від відносин влади і громади. Оскільки розвиток суспільства відбувається за умов єдності та боротьби протилежностей між соціумом та державою, між прагненням до необмеженої свободи та необхідністю обмежень в ім'я організації суспільного життя, своє головне завдання громадська еліта бачить у приборканні автократичної експансії держави, а державна еліта – у приборканні охлократичних тенденцій соціуму [2, с. 337].

Громадський контроль – один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами, що є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою, як вказано в Юридичній енциклопедії за редакцією О.Ф. Андрійко [3, с. 234].

На думку Т.В. Наливайко, громадський контроль – це організаційно-правова форма об'єднання громадян на добровільних засадах задля задоволення та захисту їхніх власних та громадських законних правових, соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших спільних інтересів [4, с. 3]. У своєму дослідженні В.Г. Гаращук згадує контроль із боку різних громадських формувань – профспілок, трудових колективів, партій, рухів, фондів та інших утворень та контроль із боку громадян [5, с. 169].

О.В. Поклад, аналізуючи поняття громадського контролю, вказує, що це діяльність громадян чи їх об'єднань щодо контролю за виконанням органами державної влади або їх посадовими особами положень законодавчих актів, належного виконання ними своїх повноважень та дотримання прав і свобод людини [6].

На думку Є.Ю. Захарова, громадський контроль – публічна перевірка громадянським суспільством діяльності держави на відповідність проголошеним нею цілям, коригування цієї діяльності і самих цілей, підпорядкування політики держави,

діяльності її органів і посадових осіб інтересам суспільства, а також нагляд громадянського суспільства за діяльністю державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованою на захист і забезпечення прав і законних інтересів людини та фундаментальних свобод, на повагу до них [7].

Аналізуючи наведені визначення громадського контролю, робимо висновок, що громадський контроль – це цілеспрямована діяльність громадськості щодо нагляду за виконанням органами влади наданих їм повноважень, дотримання законності, дисципліни, прав і свобод людини.

Варто підкреслити, що проблемою цього виду контролю є те, що діяльність громадськості не можна назвати контролем у повному розумінні цього слова, тому що у процесі здійснення громадського контролю відсутня така ознака контролю, як право втручатися в оперативну діяльність та право притягати підконтрольного суб'єкта до юридичної відповідальності. Тобто, можна надати більш поширине поняття «громадського контролю за діяльністю поліції».

Стосовно форм громадського контролю щодо діяльності органів Національної поліції, то вони закріплені в Законі України «Про Національну поліцію» [8] в розділі «Громадський контроль поліції». Так, Законом встановлюються наступні форми:

1) звіт про поліцейську діяльність;

2) прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції;

3) взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування;

4) спільні проекти із громадськістю;

5) залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських.

Форми громадського контролю можна поділити на: правові, що здійснюються на підставі нормативних актів (залучання до проведення атестації працівників поліції громадськість), та неправові (організаційні), що полягають у проведенні спільних нарад працівників поліції з представниками громадськості; здійснюються індивідуальними суб’єктами контролю (окремими громадянами) та груповими суб’єктами (громадськими об’єднаннями).

Зважаючи на те, що головним критерієм оцінювання ефективності діяльності органів і підрозділів поліції є рівень довіри населення до поліції, пріоритетного значення набуває поширення в інформаційному просторі сегмента об’єктивних відомостей про її діяльність.

Не менш важливе значення має така форма громадського контролю, як взяття участі представників громадськості в атестуванні поліцейських, яке здійснюється з метою оцінки їх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар’єри.

Відповідно до Наказу МВС України від 17.11.2015 р. №1465 [10], до складу атестаційних комісій можуть бути включені, за згодою, народні депутати України, представники громадських, правозахисних організацій, представники проектів міжнародної технічної допомоги, громадськості та засобів масової інформації за пропозиціями, які були отримані після розміщення відповідних оголошень на офіційних сайтах МВС чи органів поліції, та за наявності їх згоди.

Таким чином, під громадським контролем за діяльністю поліції варто вважати визначену законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних, так і колективних суб'єктів), спрямована на перевірку (спостереження, нагляд) за законністю виконання завдань підрозділами НП України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні Харків: Фоліо, 2002. 176 с.
2. Федоренко В.Л. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009 (№4-5). URL: www.minjust.gov.ua (дата звернення: 03.12.2024).
3. Андрійко О.Ф. Громадський контроль : юрид. енцикл. : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. Т. 3. 790 с.
4. Наливайко Т.В. Громадський контроль в Укра- їні як інститут громадянського суспільства : теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 Львів, 2010. 18 с.
5. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Національна академія імені Ярослава Мудрого. Харків, 2003. 272 с.
6. Поклад О.В. Засоби та способи громадського контролю за діяльністю поліції в Україні. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. № 4 (2). 2015. С.114-120.
7. Захаров Є.Ю. Громадський контроль та права людини / Громадська мережа «Опора». URL: http://opora.lviv.ua./?p=529 (дата звернення: 03.12.2024).
8. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. (№ 40-41). Ст.379.
9. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських МВС України: наказ МВС України від 11.07.2015 р. №1465. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#Text (дата звернення: 03.12.2024).

ПРОЦЕНКО Олександра - *курсант 3-го курсу факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **МЕРДОВА Ольга** – *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції*

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОМИЛОК В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Для вивчення і виявлення ознак і закономірностей такого правового явища, як адміністративна помилка в поліцейській діяльності, потрібне проведення їх систематизації. Слід відзначити, що будь-яка класифікація виступає не просто як констатація вже досягнутого знання, але і виконує важливу методологічну функцію: здійснюючи систематизацію в певній предметній сфері, вона, разом з цим, задає загальний напрямок її подальшого цілеспрямованого дослідження та може стимулювати створення нових наукових дисциплін.

Належність адміністративної помилки в поліцейській діяльності до системи правових помилок дозволяє провести аналогію її з іншими видами юридичних помилок. У вітчизняній юридичній науці на даний момент відсутня класифікація досліджуваного нами правового явища, але існуючі в спеціалізованій літературі типізації правових, судових, кримінальних, правозастосовних та інших помилок в зв'язку з близькістю предмета дослідження можуть допомогти у виборі принципів і критеріїв для проведення систематизації адміністративних помилок в поліцейській діяльності.

У науковій літературі зазначається, що створення будь-якої класифікації вимагає дотримання логічних правил поділу предметів або явищ, згідно з якою необхідна наявність поняття, що розподіляється (для нас - адміністративні помилки), підстави поділу та членів поділу.

Для адекватного відображення нормативної природи адміністративних помилок в поліцейській діяльності проведемо їх класифікацію шляхом розподілу їх за різними класифікаційними підставами:

В якості першої підстави розподілу адміністративних помилок на типи оберемо «сферу діяльності» і відповідно отримуємо такі види:

1. Правозастосовні адміністративні помилки – результат виконавчо-розпорядчої, державно-владної діяльності спеціально уповноважених на те суб'єктів правозастосування, який суперечить нормам матеріального або процесуального права і не досягає істинних цілей правового регулювання. Спираючись на цей вид, найлегше простежити механізм їх формування, зафіксувати якості і визначити нормативні межі

їх формалізації в юриспруденції. Такий тип помилок можна поділити на такі підвиди: помилки в процесі виявлення та аналізу фактичних обставин справи, помилки в кваліфікації, помилки в ухваленні рішення і виданні правозастосовного акту, помилки у виконанні акту управління тощо. Наприклад, працівник неправильно проаналізував дії правопорушника і кваліфікував їх не за тією нормою права, за якою необхідно.

Також правозастосовні помилки можна поділити в залежності від виду здійснення правозастосовчої діяльності, тобто, що здійснюються в процесі контрольно-наглядового, юрисдикційного або виконавчо-дозвільного правозастосування.

2. Організаційно-тактичні помилки – це прийняття рішення за обраною тактичною лінією, яке не привело до очікуваних результатів. Установлення названої помилки відбувається після реалізації прийнятого рішення. Прикладом може бути рішення про обрання неправильної тактики дії наряду поліції у конкретній ситуації. Наприклад, неправильно обрані тактичні дії при припиненні групових порушень публічного порядку.

В спеціалізованій літературі за аналогічною підставою – «сферою діяльності» наводять і інші види: логічні помилки (помилки у розумовій, мисленнєвій сфері діяльності); фактичні помилки (помилки в практичній сфері діяльності). До логічних помилок О. Михайлишин відносить ненавмисне порушення правил логіки у процесі мислення у зв’язку із необізнаністю чи нехтуванням. До фактичних помилок – недотримання чи недостатнє дотримання вимог закону чи методичних рекомендацій. Автор стверджує, що фактичні і логічні помилки взаємопов’язані і взаємоутворювальні [1].

В якості іншої підстави для кваліфікації адміністративних помилок можна прийняти - вид адміністративних правовідносин, в рамках яких вони допускаються. З огляду на таку підставу адміністративні помилки можна розподілити на такі види:

1. Процесуальні, тобто ті, які виникають в процесі реалізації адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. Слід відзначити, що такі помилки є одними з найбільш розповсюджених у повсякденній діяльності працівників поліції. Наприклад, до таких помилок відносяться помилки при складанні адміністративно-процесуальних документів, помилки при вчиненні процесуальних дій тощо.

2. Матеріальні, що виникають при здійсненні поточної публічно-управлінської діяльності поліцейськими в матеріальних адміністративно-правових відносинах відповідного виду (наприклад, надання громадянину неповної інформації);

В залежності від зовнішнього вираження поведінки суб'єкта, який допустив адміністративну помилку, їх можна розділити на:

1. Помилки, що здійснюються в формі дій працівників поліції. Наприклад, при застосуванні заходів фізичного впливу працівник поліції застосував тактично неправильний прийом.

2. Помилки, що здійснюються в формі бездіяльності суб'єкта. Наприклад, дільничний офіцер поліції, якому відомо про виявлений факт вчинення домашнього

насильства не поставив на профілактичний облік кривдника через особисту необізнаність в питаннях реагування на факти домашнього насильства, чи через неуважність тощо.

Наступною класифікаційної характеристикою може виступати кількісний склад суб'єктів, які допустили адміністративні помилки. За цією підставою адміністративні помилки можна розподілити на:

1. Одноосібні адміністративні помилки, тобто помилки, що допущені одним працівником поліції. Наприклад, працівник поліції допустив помилку при кваліфікації адміністративного правопорушення або при застосуванні поліцейських заходів.

2. Колегіальні адміністративні помилки, тобто помилки, що допущені групою працівників поліції. Яскравим прикладом такої помилки є випадок, що мав місце у 2016 році в с. Княжичі Київської області, де внаслідок колегіальної помилки при перестрілці загинули п’ятеро правоохоронців [2].

З точки зору сфери виникнення адміністративні помилки в поліцейській діяльності можуть бути:

1. Внутрішньоорганізаційними – тобто помилки, які допускаються при здійсненні вунтрішньоорганізаційної поліцейської діяльності – адміністративної діяльності Національної поліції, яка забезпечує чітке функціонування служб і підрозділів Національної поліції. Наприклад, адміністративні помилки, що допускаються при плануванні діяльності органів і підрозділів поліції, адміністративні помилки в управлінських документах тощо.

2. Зовнішньоорганізаційні помилки, тобто ті, що пов’язані із реалізацією зовнішньоорганізаційної (зовнішньої) діяльності Національної поліції, в процесі якої реалізуються завдання і функції, покладені на її підрозділи, відносно непідпорядкованих їм фізичних і (або) юридичних осіб.

Залежно від наявності чи відсутності зовнішніх обставин, що впливали на вчинення адміністративних помилок, помилки можна класифікувати на вимушені і випадкові помилки. Такий поділ пов'язаний із наявністю ситуацій, при яких висока ступінь ймовірності допущення помилки або при яких їх вчинення неминуче:

- вимушені помилки - помилки, які виникають при наявності зовнішніх обставин, що впливають на вчинення помилки;

- випадкова помилка має місце, коли немає зовнішніх обставин, що сприяють вчиненню помилки, або вони не впливають на її вчинення.

За силою впливу на результат, до якого вони призвели помилки бувають:

1. Несуттєві, тобто такі, що несуттєво впливають на досягнення істини і поставлених завдань. Як правило, такі помилки легко виправляються і не спричиняють юридичних наслідків.

2. Істотні адміністративні помилки, тобто ті, які впливають на прийняття законного рішення, серйозно перешкоджають реалізації учасниками відносин своїх законних інтересів і потреб, а також повністю не дозволяють досягти конкретних цілей. Наприклад, неправильна кваліфікація адміністративного правопорушення, в

результаті чого суд під час розгляду справи доходить до висновку про закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення у зв'язку із відсутністю його складу.

За ступенем поширеності розрізняють такі адміністративні помилки в поліцейській діяльності:

- непоширені, тобто помилки які зустрічаються доволі рідко;
- достатньо поширені,
- типові, тобто широко поширені за часом, в просторі і за особами.

Наведені види помилок за формою прояву і юридичним значенням досить різноманітні, тому дана класифікація може бути доповнена підвидами і поділами з інших підстав, які могли бути тут не враховані. Однак, незважаючи на це, дана систематизація допоможе в уточненні юридичного значення помилки і її формалізації в правознавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайлишин О. Загальна класифікація слідчих помилок. URL: http://surl.li/kraixv (дата звернення: 03.03.2021).
2. Чотирьох поліцейських розстріляли в службовому авто – поліція. URL: http://surl.li/xvifwm (дата звернення: 03.03.2021).

РЕМЕЗ Катерина - *аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ВИЗНАЧЕННІ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОДАТКОВОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Податки є невід'ємним атрибутом будь-якої держави. Відповідно до ч. 1 ст. 29 Загальної декларації прав людини, прийнятої 10 грудня 1948 р. на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН, кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи. Ст. 67 Конституції України передбачає обов'язок кожної особи сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом. Податки формують значну частину бюджету країни, а значить вони ж є однією з умов нормального функціонування економіки держави.

Проте, так склалося історично, що належна сплата податків не може бути забезпечена виключно за допомогою методу переконання, а система оподаткування не здатна ефективно працювати без інституту відповідальності.

Водночас, найбільш проблемним питанням як при визначенні складової податкового правопорушення, так і при застосуванні адміністративної відповідальності за податкове правопорушення є поняття суб'єктивної сторони

податкового правопорушення. На даний час вина, як складова податкового правопорушення досі не має ані чітко визначеної дефініції, ані практики її доведення як контролюючими органами, так і судами при вирішенні податкових спорів.

Оскільки Податковий кодекс Україна не містить поняття «вина», то в цьому випадку можливо звернутися до аналогії закону. 17.07.1997 Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). При цьому, відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі – ЄСПЛ), суди у процесі розгляду справ застосовують Конвенцію та практику Суду як джерело права. Тобто належне врахування практики ЄСПЛ – це питання забезпечення принципу верховенства права, закріпленого ст. 8 Конституції України.

Слід зазначити, що Європейський суд з прав людини вважає, що правовідносини, які склалися у податковій сфері, за багатьма ознаками аналогічні тим, що склалися у сфері кримінальних правопорушень. Так, у 1976 році у справі «Енгель та інші проти Нідерландів» [1] Європейський суд з прав людини (далі – «ЄСПЛ») дійшов висновку, що для цілей Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – «Конвенція»), поняття «кримінальне обвинувачення» має автономне значення, а не обмежується лише кваліфікацією «криміналу» згідно з національним законодавством.

ЄСПЛ встановив свої критерії для визначення поняття «кримінальне обвинувачення», які отримали назву «Критерії Енгеля» і наразі широко застосовуються в практиці ЄСПЛ. Фактично, з огляду на «Критерії Енгеля» значна частина податкових нарахувань та штрафів в Україні кваліфікується як кримінальне обвинувачення проти платника, оскільки такі санкції є відчутними та мають більше каральний характер (не спрямовані на відшкодування завданої шкоди).

На підставі аналізу природи податкових штрафів, ЄСПЛ дійшов висновку, що оскільки такі штрафи застосовуються до необмеженого кола платників податків (другий критерій) та мають за мету покарати платника (частково третій критерій), то податкові штрафи слід вважати «кримінальними» для цілей Конвенції [1].

Цікавою є практика Верховного Суду. Так, у постанові від 27.04.2018 у справі № 820/4064/17 суд зробив наступний правовий висновок: податковими правопорушеннями в розумінні пункту 109.1 статті 109 Податкового кодексу України є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Суд також вказує на ознаки вини юридичної особи: «вина юридичної особи у цій справі, на думку колегії суддів, доводиться недбалістю посадових осіб платника, яка виразилась у відсутності контролю щодо збереження та дії особистих ключів

посадових осіб платника, що унеможливило своєчасне виконання обов'язку платника податків щодо реєстрації акцизних накладних» [2].

У пункті 110 рішення від 23.07.2002 у справі Компанія Вестберґа таксі Актіеболаґ та Вуліч проти Швеції ЄСПЛ визначив, що «…адміністративні суди, які розглядають скарги заявників стосовно рішень податкового управління, мають повну юрисдикцію у цих справах та повноваження скасувати оскаржені рішення. Справи мають бути розглянуті на підставі поданих доказів, а довести наявність підстав, передбачених відповідними законами, для призначення податкових штрафів має саме податкове управління» [3].

Отже, саме податковий орган зобов'язаний довести наявність складу податкового правопорушення, у тому числі суб'єктивне ставлення особи – платника податку до вчиненого податкового правопорушення (у разі його наявності), що є безумовною умовою притягнення платника податків до відповідальності.

Чим саме має керуватися податковий орган при встановленні вини платника податків законом не визначено.

Наразі усталеною є практика притягнення платника податків одночасно до адміністративної та фінансової відповідальності. Відповідно до статті 61 Конституції України ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Проте стаття 112 Податкового Кодексу України визначає, що притягнення до фінансової відповідальності платників податків за порушення законів з питань оподаткування, іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не звільняє їх посадових осіб за наявності відповідних підстав від притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність посадових осіб настає виключно за певних умов та у встановлених законом випадках. Дискреційні повноваження у контролюючих органів у цих випадках відсутні.

З викладеного можна підсумувати, що адміністративні санкції становлять міру адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, що містять осуд винного та його вчинку і що припускають негативні наслідки для правопорушника [4].

Фінансова відповідальність за податкові правопорушення здебільшого покладається саме на платника податку та встановлюється згідно з Податковим кодексом України, і застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів).

Отже необхідним стає визначення поняття вини юридичної особи. Як згадувалося вище, вина є певним психічним станом особи, її ставленням до своєї поведінки і її результатів. Як підстава відповідальності вина має сенс лише тоді, коли можна вплинути на мотиви поведінки людини. Тому вина юридичної особи має враховуватися під час встановлення відповідальності, якщо є можливість встановити ту людину чи тих людей, які, діючи як органи, представники або робітники

організації, порушили чи сприяли порушенню нею договірного зобов'язання, завдали майнову шкоду іншим учасникам цивільного обороту. Встановити ж конкретних осіб, дією чи бездіяльністю яких були порушені суб'єктивні права інших учасників обороту, часто буває досить складно або неможливо. Проте навіть якщо ці особи і визначені, вони, за загальним правилом, не несуть майнову відповідальність перед особою, якій завдано шкоду. Вони будуть відповідати перед юридичною особою за порушення своїх посадових, трудових обов'язків. Має місце свого роду трансформація відповідальності юридичної особи у відповідальність її посадових осіб і працівників. При цьому виникає питання про винуватість відповідних фізичних осіб, але вже в іншій площині [5, с. 163].

Таким чином, на підставі викладеного можна дійти висновку про те, що існує необхідність запровадження механізму прямої залежності притягнення платника податків до фінансової відповідальності від першочергового встановлення судом вини фізичної особи – платника податку або посадової особи юридичної особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, а також необхідності класифікації податкових правопорушень на такі, що потребують встановлення форми вини або не потребують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рішення ЄСПЛ у справі «Енгель та інші проти Нідерландів» Рішення Європейського суду з прав людини у справі Енгель та інші проти Нідерландів [Judgment of the European Court of Human Rights in Engel and Others]. URL : https://ips.ligazakon.net/document/SO2825

2. Постанова Верховного Суду від 27.04.2018 у справі № 820/4064/17. Державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73700692 [укр].

3. Рішення ЄСПЛ за заявою № 36985/97 у справі «Компанія «Вестберга таксі Актіеболаг» та Вуліч проти Швеції» [Рішення ЄСПЛ за заявою № 36985/97 у справі Westberg Taxi Aktiebolag і Вуліч проти Швеції] . URL: https://ips.ligazakon.net/document/so2761.

4. Богомазова К. К. Юридична відповідальність за податкові правопорушення за законодавством України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 7 (12.07). URL : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=604

5. Без вини винуваті. Очікувані проблеми застосування ч. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час визначення винуватості за правилами Законопроекту № 1210 URL: https://kmp.ua/uk/analytics/press/guilty-though-guiltless-expected-problems-of-application-of-p-2-art-6-of-the-convention-for-the-protection-of-human-rights-and-fundamental-freedoms-when-determining-guilt-under-draft-law-no-1210/

РОМАНОВИЧ Ангеліна - *курсант 203 навчальної групи Навчально-наукового*

інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **ГОРБАЧ-КУДРЯ Іванна -** *старший викладач кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА БЛОКПОСТАХ НА ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЯХ

У зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, всі державні інституції України змушені працювати і виконувати свої завдання в умовах війни (де-факто) та воєнного стану (з правової позиції)[0]. Це також стосується і Національної поліції України, яка спільно з іншими структурами сектору безпеки і оборони бере участь у протидії збройній агресії. В умовах війни поліція повинна виконувати багато завдань, які не є типовими для мирного часу. Для такої діяльності необхідно мати розгалужену нормативно-правову базу. Ця проблема є актуальною не тільки через екзистенційну загрозу Україні, де Національна поліція відіграє одну з ключових ролей у її протидії, але і тому, що всі інновації в роботі поліції є відповіддю на реальні виклики сьогодення. Вони зумовлені практичними потребами та реаліями життя у прифронтових зонах або громадах, які знаходяться на лінії фронту.

Національна поліція у зоні бойових дій, так само, як і на решті території України, виконує завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності; надає в межах, визначених законом, послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2]. Прифронтові території характеризуються високим рівнем загроз обстрілів, диверсій та інших бойових дій, що вимагає від поліцейських підвищеної пильності та готовності до негайного реагування на небезпеку. Ефективне виконання завдань на блокпостах потребує взаємодії і координації дій з військовими, територіальною обороною, Службою безпеки України, що несуть службу на прифронтових територіях.

Контроль за переміщенням осіб та транспорту, який має за мету перешкоджати проникненню на територію нашої держави бойовиків, диверсантів або контрабанди зброї, покладається на Національну поліцію. Він забезпечується поліцейськими шляхом застосування превентивних поліцейських заходів, зокрема, перевірки документів особи (стаття 32 Закону України «Про Національну поліцію»), зупинення транспортного засобу (стаття 35 Закону України «Про Національну поліцію») [2].

Афонін Д. С., Боксгорн А. В. наголошують на особливому підході у діяльності поліції до цивільного населення. Під час виконання службових завдань поліцейські мають забезпечувати безпечний проїзд мирних жителів, надаючи допомогу в евакуації

вразливим групам, таким як діти, жінки та люди похилого віку, або підтримці гуманітарних місій [3, с.225].

Поліцейські повинні оперативно реагувати на конфлікти серед цивільних, зокрема пов'язаними з обмеженням у ресурсах, напруженням між різними соціальними групами тощо. За таких умов важливими є психологічна підготовка та стресостійкість працівників поліції, які проходять службу на прифронтових територіях. Служба на прифронтових територіях вимагає від поліцейських здатності працювати в умовах постійної небезпеки та психологічного тиску.

Поліцейські на блокпостах повинні дотримуватись усіх заходів особистої безпеки, використовуючи засоби індивідуального захисту (бронежилети, шоломи) та бути готовими до самооборони у разі нападу. Впровадження новітніх технологій дозволяє застосувати системи відеоспостереження, баз даних для перевірки документів, розпізнавання осіб та інших технічних засобів, що значно підвищує ефективність роботи поліції на блокпостах у прифронтових зонах [4, с.153].

Виконання службових завдань вимагає від поліцейських високої професійної підготовки, швидкого прийняття рішень і здатності діяти в умовах загрози, зберігаючи при цьому баланс між безпекою та гуманністю. У прифронтовій зоні та зоні ведення бойових дій особа у поліцейському однострої для населення асоціюється не лише із виконанням правоохоронних функції, але й моральною підтримкою, відчуттям захищеності та надії на перемогу.

На сучасному етапі діяльність Національної поліції супроводжується активним застосування новітніх методів, зокрема використанням комп'ютерної техніки та оперативної комунікації. Високий рівень володіння цими технологіями є необхідною умовою успішної роботи поліцейських під час несення служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. / Верховна Рада України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 26.11.2024).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 27.11.2024).

3. Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку національною поліцією України в умовах воєнного стану. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 224–230

Вдовічен В. А. Субстанціональні якості правової категорії «поліцейські послуги». Підприємництво, господарство і право. 2020. № 8. С. 152–156

РОСЯК Софія – *студентка 3-го курсу Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПРОЦЬ Іванна –** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМА ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ У ПЕРІОД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В Указі Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. зазначено вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. До основних видів обмежень можна віднести: свободу пересування, право на свободу зібрань та мирних протестів, свободу слова та доступ до інформації, право на приватність і захист персональних даних, право на власність, свобода пересування в зоні бойових дій.

Дані обмеження повинні ґрунтуватись на таких принципах як:

- Законність, тобто усі обмеження мають чітко визначатись законом;
- Необхідність – Обмеження можуть застосовуватися лише тоді, коли вони дійсно необхідні для досягнення певної мети. При цьому мете має бути виправданою, а заходи – обґрунтованими.
- Пропорційність – заходи, спрямовані на обмеження прав і свобод, повинні відповідати рівню загрози і не можуть перевищувати необхідного мінімуму. Це означає, що втручання у права людини має бути пропорційним до реальних потреб ситуації.
- Невибірковість: будь-які обмеження повинні застосовуватися рівномірно до всіх громадян без дискримінації за ознаками національності, соціального стану, політичних чи релігійних переконань.
- Тимчасовість, обмеження прав мають діяти лише протягом періоду, поки існує реальна загроза.

Контроль за дотриманням цих меж та прозорість дій влади є ключовими для збереження демократичних цінностей навіть в умовах надзвичайної ситуації. Під час воєнного стану органи влади мають право запроваджувати обмеження для забезпечення громадської безпеки, однак такі заходи супроводжуються низкою проблем і викликів.

Основною проблемою, на нашу думку, є зловживання службовими особами своїми повноваженнями. Надання органам влади розширення їхніх повноважень може призвести до випадків серйозного обмеження прав громадян. Яскравим прикладом може стати зловживання своїм становищем працівників ВЛК при ТЦК та СП. Часто проводяться формальні медичні огляди, внаслідок чого військовозобов'язані, що

дійсно мають проблеми зі здоров'ям, часто не можуть отримати висновок про непридатність до військової служби з огляду на вимагання неправомірної вигоди – це є поширеною проблемою. При цьому люди без медичних показань, прямо чи опосередковано вступають у корупційні стосунки з членами ВЛК, щоб уникнути військової служби [2, с. 78].

Дану ситуацію можна назвати однією із форм зловживання владою, оскільки виявляються такі порушення у різному вигляді, проте мають одне начало.

Надмірні обмеження свободи слова та ЗМІ. Під приводом національної безпеки можуть бути встановлені обмеження на діяльність журналістів, незалежних ЗМІ, поширення критичної інформації щодо дій влади. Це може призвести до приховування, маніпулювання інформацією та обмеження доступу до об'єктивної інформації. Зловживання цією сферою створює середовище, де критика уряду чи військових дій може бути суворо придушена, обмежуючи право громадян на свободу вираження поглядів.

Контроль над громадянами без поважних причин. Введення обмежень на пересування, встановлення блокпостів, телефонні дзвінки та електронні листи є заходами, які можуть бути виправданими в ситуаціях загрози національній безпеці. Однак використання цих інструментів без належного контролю чи порушення закону призводить до зловживань. Такий контроль може використовуватися вибірково, наприклад, щодо громадян, які мають альтернативні політичні погляди або критично ставляться до дій влади.

Незаконне затримання та обшук. Під час воєнного стану правоохоронні органи можуть отримати додаткові повноваження щодо затримання підозрюваних або проведення розслідувань. Однак це повноваження може бути використано для репресій, довільних затримань або репресій щодо політичних опонентів. Такі дії порушують право на свободу та недоторканість особи та можуть викликати недовіру до правоохоронної системи.

Обмеження політичних прав. Обмеження щодо реалізації політичних прав приватних осіб можуть запроваджуватися або на користь гарантування прав інших приватних осіб, або на користь забезпечення функціонування держави. Правомірна реалізація політичних прав може бути обмежена лише за умови дотримання загальних умов втручання в основні права людини [3, с. 22]. Воєнний стан може бути використаний для обмеження діяльності політичних партій, особливо тих, які критикують владу. Під виглядом забезпечення національної безпеки можуть бути запроваджені обмеження діяльності політичних партій, переслідування лідерів опозиції, обмеження у політичній діяльності.

Отже, форм зловживання владою є безліч і ситуації у державі бувають різні, проте варто пам'ятати, що завжди існують наслідки таких дій. Зловживання владою підриває довіру громадян до влади, що може призвести до зростання соціальної напруги та навіть призвести до протестів чи інших форм громадянської непокори. Порушення прав людини під час війни привертають увагу міжнародних організацій і

негативно впливають на репутацію держави на міжнародній арені. Коли люди помічають зловживання владою та порушення їхніх прав, це може призвести до посилення соціальної напруги та навіть конфліктів у державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text

2. Національне агентство з питань запобігання корупції. Корупційні ризики у діяльності військово-лікарських комісій Збройних Сил України. Стратегічний аналіз корупційних ризиків. Київ. 2023. С. 79.

3. Косілова О. І. Обмеження політичних прав і свобод: нормативні підстави, механізм реалізації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. ВПЦ «Київський університет». Випуск 3 (114). 2020. С. 18-24.

РУБАН Кирило - *курсант ФПФОДР Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ДЕРЕВ'ЯНКО Крістіна** - *викладач кафедри адміністративного права і процесу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ВЛАСНОСТІ

В умовах сучасного суспільства захист права власності є одним із ключових елементів правової держави та безпеки громадян. Порушення права власності можуть спричинити значну матеріальну та моральну шкоду як окремим особам, так і суспільству в цілому, тому ефективна система запобігання таким правопорушенням є вкрай важливою. Одним із основних способів протидії цим правопорушенням є адміністративно-правові заходи, що покликані не тільки забезпечити охорону власності, але й виховати в суспільстві відповідальне ставлення до прав інших осіб.

Адміністративно-правові заходи, як інструмент державного впливу, включають профілактичні, запобіжні та контролюючі механізми, які спрямовані на мінімізацію ризику правопорушень, що посягають на власність. До них належать заходи адміністративного контролю, посилення відповідальності за правопорушення,

превентивна діяльність правоохоронних органів, а також інформування громадськості щодо можливих наслідків таких порушень. Дослідження цих заходів дозволяє оцінити їхню ефективність та запропонувати рекомендації щодо їх удосконалення, що є актуальним завданням у контексті зміцнення правопорядку в державі.

Об’єктом механізму правозастосування є своєрідні правовідносини між учасниками правозастосовного процесу. Саме в цих правовідносинах реалізуються права та обов’язки власників, правові можливості яких порушено, інших осіб, компетенція органів публічного управління як суб’єктів захисту права власності. Для адміністративних правовідносин у сфері власності є характерним імперативний метод правозастосування. Орган публічного управління реалізує свій владний вилив, захищаючи право власності. Його приписи є обов’язковими для інших учасників. Правовідносини щодо захисту права власності набувають характеру су-бординації, прямого підпорядкування.

У науці адміністративного права наявний широкий та вузький підходи до визначення ад-міністративно-юрисдикційної діяльності. Прихильницею вузького підходу є Л. С. Анохіна, яка стверджує, що юрисдикція є сукупністю правових повноважень відповідних державних органів (посадових осіб) щодо вирішення справ про правопорушення [2, с. 35]. Зазначені правовідносини, що виникають у процесі захисту права власності, мають підпорядкований характер і відображають домінантну роль держави в забезпеченні правопорядку. Органи публічного управління, застосовуючи адміністративно-правові заходи, виступають не лише як регулятори, а й як гаранти дотримання прав власників. Вони наділені широкими повноваженнями для запобігання та припинення порушень, а їхні рішення мають обов’язковий характер. Таке підпорядкування визначає роль держави як головного суб'єкта забезпечення прав власності, що реалізується через імперативний метод правозастосування.

Імперативний характер взаємин у цій сфері вимагає чіткого дотримання нормативних приписів та суворого виконання вимог законодавства усіма учасниками правовідносин. З одного боку, це створює надійний механізм для захисту права власності, але з іншого — ставить перед державою завдання забезпечення балансу між дотриманням прав та свобод громадян і необхідністю контролю за суспільною безпекою. У цьому контексті адміністративно-правові заходи виступають як засіб забезпечення суспільного інтересу та водночас як інструмент для захисту індивідуальних прав власників.

Гарантії охорони стосуються нормативно-правового визначення меж реалізації правових можливостей громадян, визначення та реалізації способів попередження, припинення протиправної діяльності та адміністративних проступків у сфері власності, застосування заходів адміністративно-правового впливу з метою протидії різним проявам діяльності, яка порушує законні інтереси громадян, покарання винних. Гарантії охорони у своїй основі мають правову презумпцію відповідальності за вчинене протиправне діяння, однак у зв’язку з реальним вчиненням такого діяння

починає реалізовуватися правозастосовний та каральний аспекти охорони, вони трансформуються у гарантії захисту, що спрямовані на попередження порушень, припинення посягань, застосування до порушників заходів відповідальності у встановленому законом порядку та відшкодування заподіяної шкоди. Гарантії захисту охоплюють широку систему інструментів, які сприяють забезпеченню законності у суспільних відносинах у сфері власності (контроль, нагляд з боку суб'єктів влади, застосування заходів відповідальності, відновлення законних правових можливостей особи володіти, користуватися та розпоряджатися майном тощо)[3,с.412].

Отже, можна сказати, що адміністративно-правові заходи відіграють ключову роль у запобіганні правопорушенням, які посягають на власність. Вони створюють систему взаємодії держави та громадян, у якій забезпечується не лише охорона прав власності, але й дотримання балансу між інтересами держави, суспільства та індивідуальних прав. Імперативний характер правовідносин у цій сфері підсилює державний контроль та регулювання, що сприяє дотриманню правопорядку та відповідальності за протиправні дії. Водночас, гарантії охорони та захисту в адміністративному праві охоплюють широкий спектр інструментів і механізмів, які дозволяють оперативно реагувати на порушення та сприяти відновленню законних прав громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюк, Н. "Особливості реалізації Національною поліцією України засобів захисту права власності. *Підприємництво, господарство і право*. Вип. 1. 2018. С. 73-76.

2. Анохіна Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні : дис.... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. С. Анохіна. - Харків, 2001. - 182 с.

3. Личенко, І. "Адміністративно-правові основи гарантування захисту законних інтересів громадян України у сфері власності. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. Серія: Юридичні науки, 2016. С. 410-417.

РУДЕНКО Дар'я - *курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ОКОПНИК Олена** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ

Українці вже майже три роки пристосовуються до нових реалій життя в умовах воєнного стану. На території нашої держави зявились блокпости, які раніше викликали побоювання, а на сьогодні вже стали таким самим звичним явищем, як і перевірка документів та відповіді на запитання правоохоронців.

Блокпост, це посилений контрольно-пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході (в'їзді/виїзді) на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим (за винятком державного кордону), на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану [4].

З'явилися вони навесні 2014 року і з тих пір щільно увійшли в повсякденне життя. І якщо в 2014 році їх наявність і географія розташування не викликала нарікань у громадян у зв'язку з дійсною необхідністю контролю за переміщенням зброї, контрабанди, переслідування злочинців, перевезення наркотичних засобів, осіб які брали участь в незаконних бандитських формуваннях, осіб які перебували в розшуку. Але на сьогоднійшій день під час військового стану ми вже маємо два види:

- Стаціонарний блокпост, який представляє собою збудований робочій модуль для проходження перевірки громадянами. Блокпост укріплений захисними спорудами та облаштовані зручні місця для очікування громадян та проживання поліцейських. Такий постійний блокпост розміщується на дорогах або на основних шляхах, зазвичай на перетині доріг, або на в'їзді в контрольований район. Особовий склад на них перебуває постійно і цілодобово [1, с 117].

- Мобільний блокпост також виконує завдання, що і стаціонарий блокпост, але для виконання вказаних оперативних планів можуть бути задіяні окрім поліцейських і працівників Служби Безпеки України, ще й представники Територіального центру комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) та Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та інших правоохоронних органів [5].

Окремо потрібно зупинитись на особливих завданнях, що виконують працівники Національної поліції України при несенні служби на блокпостах, а саме на перевірці документів, адже це дозволяє ефективно виявляти і протидіяти диверсійними групами та забезпечувати охорону правопорядку особливо під час військового стану.

Люди, які мають намір перетнути обмежену територію мають пред'явити документ, що посвідчує особу аба спеціальну перепустку та документи на транспорт чи майно. Якщо поліцейський вважає за необхідність, то повинен реєструвати особу в спеціальному журналі де зазначає місце, час, дані особи.

Також поліцейський має право перевірити речі, транспортний засіб, багаж та вантаж при таких обставинах:

якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом;

якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином не можливо;

якщо особа перебуває в місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення [3].

Потрібно зазначити, що відмова надати документи або його відсутність може мати ознаки адміністративного правопорушення, а саме статті 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію) [2].

Отже, як бачимо перевірка документів на блокпостах характеризується підвищеною відповідальністю та вимагає особливої підготовки, а також пов'язана із ризиком для життя самих працівників поліції. Як наслідок трапляються події, пов'язані із загибеллю та пораненнями поліцейських, заподіянням їм тілесних ушкоджень під час виконання ними службових обов'язків.

Адже поліцейські виконують важливу роль у забезпеченні безпеки та правопорядку особливо в період воєнного стану, здійснюючи контроль за переміщенням осіб та транспорту в зонах підвищеного ризику. Успішне виконання завдань на блокпостах значною мірою залежить від правової обізнаності, психологічної стійкості та фізичної підготовки поліцейських, а також від їхньої здатності швидко та адекватно реагувати на мінливі обставини, дотримуючись при цьому норм закону та прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Євтушок, В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. 2019. URL: https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5981.

2. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 7.12.1984 року № 8073-X. Дата оновлення 25.10.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

3. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану:

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-n#Text

5. Про затвердження Порядку становлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1455 (Дата оновлення 23.09.2023).URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-n#Text

6. Сімутін Р. Юрист пояснив, чи має право поліція перевіряти документи на мобільних блокпостах. *РБК-Україна*. 12 січня 2024. URL: https://www.rbc.ua/rus/styler/yurist-poyasniv-chi-mae-pravo-politsiya-pereviryati-1705055419.html

РУДЕНКО Дар'я - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ШИШКАРЬОВА Олена –** *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

Конституція України гарантує права і свободи людини і громадянина, їх утвердження і забезпечення є пріоритетом в діяльності держави. Водночас, Конституцією України передбачені окремі обмеження конституційних прав і свобод громадян.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України, а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [1]. Відтак, механізм обмеження прав і свобод людини і громадянина може застосовуватись лише у визначених законодавством випадках.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» *воєнний стан* - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.[2]

Серед конституційних прав, які не обмежуються навіть під час воєнного стану відносяться: рівність, громадянство, життя і здоров'я, повагу до гідності, свободу та особисту недоторканність, звернення до суб'єктів владних повноважень, житло, рівні права і обов'язки у шлюбі, рівність прав дітей, судовий та інші форми захисту, відшкодування шкоди, завданої діями суб'єктів владних повноважень, знати свої права і обов'язки, незастосування зворотної дії законів у часі, професійну правничу допомогу, не виконувати явно злочинних розпоряджень чи наказів, непритягнення двічі до відповідальності за одне й те саме правопорушення, презумпцію невинуватості, не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів.

Для реалізації правових норм, які обмежують права людини і громадянина одним із актуальних питань є те, що необхідно відрізняти порушення від обмеження цих прав, оскільки обмеження передбачені Конституцією та Законами України, а порушення несе за собою протизаконність. А протизаконність передбачає юридичну відповідальність особи, яка прийняла відповідне рішення. У зв'язку з тим, що впровадження воєнного стану обумовлюється загрозою дотримання прав і свобод людини та громадянина, українське законодавство включає має певні гарантії, вони є вичерпними та не підлягають розширеному тлумаченню, а їх строк не перебільшую строку, на протязі якого триває воєнний час. Не дивлячись на обмеження прав людини у воєнний час, будь-яка особа має право захищати свої законні права та інтереси, звертаючись до правоохоронних органів, у поліцію, СБУ, прокуратури, органів державного управління та місцевого самоврядування, а також захистити себе, звертаючись до правосуддя.

Потрібно враховувати, що воєнний час ні у якому разі не трактується як беззаконня, а існуючі обмеження передбачені Конституцією України та Законами України діють лише на період цього часу з метою забезпечення національної безпеки та цілісності України. Обмеженням прав і свобод людини і громадянина під час воєнного стану: можна визначити як регламентовані Конституцією та Законами України мет тимчасові обмеження та звуження цих прав, спрямованих на позитивні наслідки для обороноздатності, національної безпеки та цілісності України [3, 290].

Підсумовуючи, можна зазначити наступне. Забезпечення прав і свобод громадян під час воєнного стану є складним завданням, що вимагає балансу між національною безпекою та основними правами людини. Незважаючи на обмеження, держава повинна дбати про збереження прав і свобод своїх громадян, прагнучи до того, щоб ці обмеження були тимчасовими, обґрунтованими і відповідали міжнародним стандартам прав людини. Засобами вирішення цих проблем є :

1. Забезпечення балансу між безпекою і правами людини. Важливо, щоб обмеження прав громадян під час воєнного стану були пропорційними та тимчасовими.
2. Забезпечення прозорості та доступу до інформації. Для боротьби з дезінформацією і фейковими новинами, держава має створювати механізми перевірки інформації без обмеження свободи слова.
3. Система компенсацій та підтримки для постраждалих. Для тих, хто втратив роботу або житло, необхідно створювати програми компенсацій та підтримки.
4. Міжнародна підтримка і співпраця, воєнний стан і наслідки війни потребують міжнародної допомоги. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, Червоний Хрест, може допомогти в організації гуманітарних місій і забезпеченні прав біженців та переміщених осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР . *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141,* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від від 06.04.2000 № 1647-III //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.
3. Самойлович А.А. Дотримання прав людини і громадянина в Україні під час воєнного стану. *Problems of science and practice, tasks and ways to solve them: Proceedings of the XX International Scientific and Practical Conference (Warsaw*. 2022. с.289-290.

РУСАК Тетяна - *студентка 2 курсу магістратури факультет суспільних і прикладних наук ЗВО «Університет Короля Данила»*

Науковий керівник: **ЗАГУРСЬКИЙ Олександр** - *доцент кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат юридичних наук, доцент*

КОНСТИТУЦІЯ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Загальна декларація прав людини 1948 року визнала права людини як моральні права, на які всі люди мають право і які всі люди повинні мати. Зусилля, вжиті до і після спрямовані на гарантування механізмів захисту прав, як в обов'язкових міжнародно-правових пактах, так і в положеннях національного права призводять до перенесення прав людини зі сфери зобов'язань у сферу правової реальності, тому що вони водночас є моральним правом і позитивним законом, так що вони можуть використовувати владу сили і справедливості одночасно.

Можливість вимагати прав є найважливішим аспектом прав людини. Права людини стосуються не лише високих ідеалів чи прагнень, а й покращень, які є основою для вимог. Позбавлена громадянських прав особа може просити, або благати тих, хто над нею владний. Такі прохання, благання чи петиції виникають із ситуацій нерівності та призводять до маніпулювання.

З твердженням, що припускає певний базовий рівень рівності позицій, навпаки – незважаючи на існуючу, а іноді навіть бажану, нерівність соціальних позицій і місць у владній ієрархії. Позов також ґрунтується на припущенні індивідуальної свободи. Підданий або раб жебракує – вільна людина відстоює свої права. Претензії є важливою складовою людської гідності. У свою чергу, захист гідності є однією з основних функцій прав людини. Інші їхні функції тісно пов'язані з гідністю та свободою.

Чинне законодавство не може задовольнити всі запити громадян, враховуючи різноманітність суспільних явищ, що впливають на ефективність реалізації їхніх суб'єктивних прав. Більше того, навіть врегульовані правові норми не завжди реалізуються повною мірою через такі негативні явища, як ослаблення систем безпеки, зловживання чиновників та інші непередбачувані витрати – бюрократичне свавілля, некомпетентність чиновників, міжнаціональні конфлікти, безсилля влади та порушення закону.

У громадянському суспільстві головна функція держави – піклуватися про своїх громадян, що стає головною метою. У демократичному суспільстві, навпаки, суб'єктом діяльності держави є людина. Це означає, що правові засади держави не повинні ґрунтуватися на антидемократичному принципі домінування однієї частини населення над іншою.

Адже багато актуальних питань досі регулюються підзаконними актами, які подекуди мають характер злочинів (порушення або сприяння порушенням прав і свобод особи з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб). Багато необхідних законів досі не прийнято або не змінено відповідно до конституційних вимог, а деякі закони не досягли необхідної глибини регулювання.

«Конституційне оформлення прав людини на гідний рівень життя, поряд з особистими і політичними правами, надає їм юридичну визначеність, що означає

можливість для індивіда вимагати від держави позитивної діяльності щодо створення умов для реалізації проголошених прав. Це важливо і для самої держави, якій слід час від часу звіряти свої реальні дії з положеннями власної Конституції, з вимогами міжнародних документів і в разі необхідності їх коригувати» [1, с. 25].

«З точки зору функціональної характеристики права людини виявляють два аспекти: пасивний (виражається в самообмеженні дій влади, що є стримуючим фактором для держави, її інституцій і активний (держава спонукає до позитивних дій на користь громадянина). Звідси випливає, що права людини встановлюють межі діяльності публічної влади через обов'язки держави» [34, с. 76].

У правовій державі Конституція визначає умови, за яких інші цінності можуть мати пріоритет над правами людини. Конституція також визначає, які права може обмежити законодавець і в якому обсязі він може їх обмежити – з метою захисту пріоритетного суспільного інтересу. Нарешті, Конституція визначає конкретні обставини та процедури призупинення певних прав у надзвичайних ситуаціях. Фундаментальний характер прав людини означає, що будь-який відступ від цих прав з боку органів державної влади має бути виправданим і ґрунтуватися на Конституції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Майже 60 % звернень до омбудсмена стосуються порушень громадянських прав українців. URL: https://racurs.ua/ua/n119943-mayje-60-zvernen-do-ombudsmena-stosuutsya-porushen-gromadyanskyh-prav-ukrayinciv-infografika.html.

2. МОЗ України: що було, є і буде. URL: https://moz.gov.ua/uploads/2/13773-transition_book_healthcare.pdf.

СІРКО Андрій - *ад'юнкт кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний розвиток суспільства нерозривно пов'язаний із вирішенням проблем прав людини. Питання забезпечення цих прав залишається однією з ключових тем у юридичній науці. Права людини сьогодні виступають як показник зрілості суспільства та держави, оскільки вони охоплюють майже всі сфери людської діяльності. Визнання високої цінності прав і свобод людини та громадянина, а також їх дотримання стали пріоритетними завданнями у внутрішній політиці держав і у міждержавному спілкуванні, що свідчить про рівень цивілізованості. Зокрема, це набуло ще більшої актуальності в умовах воєнного стану. Це природно, оскільки права людини втілюють загальнолюдські цінності добра, справедливості, свободи, рівності, демократизму та милосердя, підкреслюючи важливість особистості у взаємовідносинах із владою.

Конституція України проголошує права і свободи людини як найвищої цінності, що, зокрема, накладає на працівників Національної поліції особливу відповідальність. Їхня робота часто пов'язана з необхідністю обмеження прав і свобод людини та громадянина, що робить необхідним для правоохоронців ґрунтовні знання про порядок і способи реалізації цих прав і свобод. Дослідження питань, пов'язаних з правами людини, сприяє формуванню світогляду, духовному розвитку та професійному зростанню поліцейських.

Безпека громадянина в межах суспільства та держави забезпечується через механізми, які захищають всю систему соціальних прав і свобод, включаючи особисті (громадянські), політичні, економічні та культурні права. Захист законних прав і свобод особи є ключовим завданням держави, яке реалізується через діяльність Національної поліції.

Роль поліції як гаранта прав і свобод людини проявляється як у підтриманні правопорядку, так і в забезпеченні особистої та громадської безпеки. Вона стає особливо важливою в ситуаціях надзвичайного характеру, таких як стихійні лиха, масштабні аварії та катастрофи, епідемії, масові заворушення, міжнаціональні збройні конфлікти, акти тероризму, війни. У таких умовах забезпечення та захист прав і свобод людини і громадянина стає особливо складним через зростання кількості правопорушень та необхідність рятування великої кількості людей у зв'язку з супутніми надзвичайними подіями. Ефективність виконання цих завдань значною мірою залежить від роботи співробітників поліції та інших відповідних структур.

Під час воєнного стану деякі зміни у законодавстві прямо суперечать положенням Конституції Україні в сфері дотримання прав людини. Це стосується доповнення до статті 90 Закону України «Про Національну поліцію», згідно з яким під час дії воєнного стану громадський контроль за діяльністю поліції, передбачений статтями 86-88 та 90 цього Закону, не здійснюється [1].

Фахівці та експерти зазначають що дане обмеження у подальшому матиме низку негативних наслідків. Відсутність щорічного звіту про діяльність поліції позбавляє громадськість можливості отримувати дані про стан злочинності, оцінювати ефективність заходів поліції та контролювати виконання стратегічних завдань. Крім того, неможливість висловлювати резолюцію недовіри керівникам поліції знижує їх підзвітність перед суспільством, що потенційно впливає на якість управління в поліцейських структурах. Брак зустрічей з органами місцевого самоврядування та населенням ускладнює комунікацію про стан правопорядку та заходи з попередження правопорушень, зменшуючи можливість громадськості брати участь у вирішенні важливих питань.

Відсутність механізму залучення громадян до розгляду скарг на дії або бездіяльність поліцейських також обмежує контроль за дотриманням поліцією своїх обов'язків згідно із законодавством. Усі ці чинники разом знижують рівень прозорості та підзвітності поліції, що створює ризики для дотримання прав людини під час воєнного стану.

Окрім цього, аналіз статистичних даних вказує, що найпоширенішими порушеннями прав людини в діяльності поліції під час воєнного стану є: незаконне затримання та особистий обшук; незаконний обшук приміщень, житла тощо; незаконне застосування сили, зброї або спеціальних засобів, а також погрози їх використання; порушення процедури проведення поверхневої перевірки та огляду [2].

Отже, необхідно чітко усвідомлювати значення контролю за запобіганням зловживанням поліцейськими своїми повноваженнями, особливо в умовах розширення їхніх прав під час воєнного стану.

Важливо зазначити, що введення воєнного стану не скасовує законодавчих вимог і обов’язків роліцейських щодо дотримання законодавства. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності Національної поліції України є актуальною темою, що потребує постійного моніторингу та вдосконалення. Сучасний стан і перспективи розвитку цієї сфери вимагають комплексного підходу для поліпшення якості правоохоронної діяльності та забезпечення дотримання прав людини в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України: Про Національну поліцію України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 09.09.2024).

2. (Не) правомірні дії працівників поліції в умовах воєнного стану: що ви

маєте знати про свої права?: https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/19/7347207/ (дата звернення: 09.09.2024).

3. Закон України: Про звернення громадян. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 09.09.2024).

4. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text (дата звернення: 09.09.2024).

САЛЕНКО Антон - *студент групи ПО24-1М Університету митної справи та фінансів*
Науковий керівник: **ДОНЕНКО Валерій** - *професор кафедри публічного та приватного права Університет митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, професор*

ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КІБЕРЗЛОЧИНИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми законодавчих змін у сфері кримінальної відповідальності за кіберзлочини в Україні зумовлена стрімким зростанням кіберзлочинності, яка загрожує безпеці держави, бізнесу та громадян. Оскільки злочинці дедалі частіше використовують кіберпростір для шахрайства, крадіжок даних та інших правопорушень, правоохоронні органи мають адаптуватися до нових викликів. Наприклад, кібернапади на банківські системи потребують як сучасних технологій протидії, так і оновленої нормативної бази, що дозволяє ефективніше розслідувати та попереджати подібні злочини.

Ми вважаємо, що питання боротьби з кіберзлочинністю є критичним через швидке зростання кількості таких злочинів, особливо в умовах війни, коли інфраструктура країни стає вразливішою для атак [1]. За останніми даними, кількість кібератак на українські банки та держустанови суттєво зросла, що потребує швидкої адаптації законодавства [2]. Для прикладу, прийняття закону №2149-IX посилює відповідальність за кіберзлочини, передбачаючи суворіші покарання за атаки на критичні системи [3]. Це підкреслює потребу ефективного реагування на нові загрози.

Аналіз останніх досліджень у сфері кіберзлочинності показує значний інтерес науковців до посилення правових механізмів боротьби з цією проблемою. Лучик Василь Єфремович відзначає важливість удосконалення кримінальної відповідальності для ефективного захисту критичної інфраструктури та приватної інформації [4]. Бодунова О. зосереджується на методах розслідування кіберзлочинів,

підкреслюючи необхідність нових підходів у взаємодії між правоохоронними органами [5]. Ткаченко П. І. досліджує розвиток законодавства щодо кібербезпеки та адаптацію існуючих норм до новітніх технологій, що є критично важливим у контексті швидких змін у цифровому середовищі [6].

Серед зарубіжних дослідників цінний внесок зробили Джеймс Сміт, який аналізує міжнародний досвід кібербезпеки та законодавчі ініціативи Європейського Союзу, і Анна Вілсон, яка пропонує рекомендації щодо спільного реагування на глобальні кіберзагрози. Їхні роботи підкреслюють необхідність міжнародної співпраці в умовах глобалізації кіберзлочинності.

Кіберзлочинність в Україні є однією з найбільш актуальних загроз, особливо в умовах воєнного стану. Суттєвий ріст злочинів у кіберпросторі підтверджується статистичними даними: у 2022 році кількість кіберзлочинів збільшилася на понад 40% у порівнянні з попереднім роком [5]. Судова практика показує, що особливу увагу приділяють злочинам проти банківських систем, де було зафіксовано сотні випадків кібератак на фінансові установи та системи [8].

За дослідженнями Юртаєва К.В., актуальні методи кіберзахисту потребують оновлення через постійні загрози з боку злочинних угрупувань, що використовують інноваційні техніки для уникнення покарання [9]. Крім того, введення Закону №2163-19 посилює відповідальність за злочини проти критичної інфраструктури, що включає інформаційні системи банків та енергетичних мереж [8].

Ми вважаємо, що приклади з реальної судової практики, такі як збільшення штрафів і покарань за незаконний доступ до інформаційних систем, є важливим кроком у попередженні кіберзлочинів. У своїх дослідженнях Бодунова О. підкреслює, що правоохоронні органи повинні вдосконалювати підходи до розслідування та застосовувати сучасні аналітичні інструменти для аналізу великих обсягів даних [9]. У міжнародному масштабі, Європейський Союз також розглядає кіберзлочинність як пріоритетний напрямок, запроваджуючи суворіші стандарти безпеки та зобов'язуючи країни-члени обмінюватися інформацією.

Отже, актуальність боротьби з кіберзлочинністю в Україні обумовлена стрімким зростанням кількості таких злочинів та загрозами, які вони несуть для критичної інфраструктури й економіки країни, особливо під час воєнного стану. Наукові дослідження і реальні приклади показують, що ефективна протидія кіберзлочинності потребує постійного вдосконалення правової бази, впровадження сучасних технологій та міжнародної співпраці. Ми вважаємо, що такі зміни допоможуть значно посилити кібербезпеку та захист інформаційних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальна відповідальність за кіберзлочини – WikiLegalAid. *Платформа правових консультацій - WikiLegalAid*. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Кримінальна_відповідальність_за_кіберзлочини (дата звернення: 01.11.2024).

2. https://jurliga.ligazakon.net/. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану: Закон 2149-IX | ЮРЛІГА. *ЮРЛІГА*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix (дата звернення: 01.11.2024).

3. Посилено кримінальну відповідальність за кіберзлочини - Юридична компанія «Капітал». *Юридична компанія «Капітал»*. URL: https://capital-ukraine.com/posyleno-kryminalnu-vidpovidalnist-za-kiberzlochyny/ (дата звернення: 01.11.2024).

4. Лучик Василь Єфремович. Особливості змін кримінальної відповідальності за кіберзлочини в україні. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c2343cab-f829-421e-94c5-1859d1a55128/content (дата звернення: 01.11.2024).

5. Бодунова О.М. Запобігання злочинності у сфері інформаційних технологій в умовах воєнного стану в україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2023*. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/276140 (дата звернення: 01.11.2024).

6. ТКАЧЕНКО П. І. Кримінально-правова характеристика кіберзлочинності, яка вчиняється за попередньою змовою групою осіб: аналіз проблем і перспектив. *ПРАВО І СУСПІЛЬСТВО*. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/3_2023/41.pdf (дата звернення: 01.11.2024).

7. Костянтин Кривенко. Кіберзлочинність: актуальна судова практика | Think brave. *Think brave | Останні новини бізнесу України*. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/209283_kberzlochinnst-aktualna-sudova-praktika (дата звернення: 01.11.2024).

8. Юртаєва К.В. Кримінальна відповідальність за кіберзлочини, вчинені під час збройного конфлікту: міжнародні тенденції та українські реалії. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL: http://lsej.org.ua/12_2022/96.pdf (дата звернення: 01.11.2024).

9. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text (дата звернення: 01.11.2024).

САЛОГУБ Руслан - *курсант 3-го курсу Навчально-наукового інституту № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ГРІДІНА Наталія** - *доцент кафедри адміністративної діяльності Навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Для забезпечення громадської безпеки та правопорядку в Україні теоретичною та практичною значимістю має дослідження методів адміністративної діяльності поліції. Традиційно в управлінських відносинах використовуються два загальні способи впливу: переконання та примус. Ці заходи протилежні за природою через відсутність насильства в переконанні і, навпаки, обов'язкової його присутності у примусі. Проте вони мають один і той самий об'єкт впливу. Тому основним у вивченні методів адміністративної діяльності є питання про вибір, можливості компромісу у застосуванні співробітниками поліції методів переконання та примусу.

Методи адміністративно-правового регулювання діяльності поліції в умовах воєнного стану регламентується відповідно до ч. 4 ст. 8 Закону України від 12 травня 2015 р. «Про правовий режим воєнного стану», де зазначається, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [7].

При дослідженні методів діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії, доцільно враховувати реалії та фактичні обставини, коли ми говоримо про впровадження тих чи інших методів управління, і таких підхід, в умовах війни, є виправданим в силу того, що силу зміни характеру суспільних процесів, а у період війни, вони змінилися у порівнянні із довоєнним періодом, до обрання того чи іншого методу управління потрібно підходити виважено та із розумінням наслідків, адже при неправильному виборі методів може виникнути соціальне напруження та інші негативні наслідки [1, с. 190-191]. Методи переконання та примусу повинні бути чітко встановлені на законодавчому рівні з урахуванням інтересів та прав громадян та інтересів самої держави.

В. Глуховерь вважає, що метод примусу застосовується до порівняно невеликої кількості осіб, як правило, до тих, хто вчинили правопорушення, виключно працівниками поліції в межах своїх повноважень з метою запобігання або припинення протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, а також притягнення особи до адміністративної відповідальності [2, с. 83].

Адміністративний примус має ряд особливостей: 1) адміністративний примус використовується у державному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають в цій сфері державної діяльності; 2) механізм правового регулювання адміністративного примусу передбачає підстави і порядок застосування відповідних примусових заходів; 3) порядок застосування примусових заходів регулюється, як правило, нормами адміністративного права, що включають норми адміністративного законодавства або адміністративно-правові норми актів органів виконавчої влади; 4) застосування адміністративного примусу – це результат реалізації державно-владних

повноважень органів державного управління і лише в виключних встановлених законодавством випадках такі засоби можуть застосовувати судді.

При застосуванні цього методу в умовах воєнного стану, для запобігання негативного ставлення до працівників Національної поліції, необхідно максимально та чітко встановити певний перелік методів примусу в нормативно-правових актах України. Адже метод примусу застосовується з метою досягнення таких завдань, як адміністративно-попереджувальні; адміністративного припинення; адміністративно-процесуального забезпечення; адміністративної відповідальності.

У зв'язку з дією режиму воєнного стану в України п. 1 ч. 1 ст. 32 Закону України "Про Національну поліцію" було надано право поліції здійснювати перевірку документів та фіксувати дані, що містяться в документах, якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; право зупиняти транспортні засоби, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; ч. 5 ст. 42 цього ж Закону надає право поліції за необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, та усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір, застосовувати будь-які підручні засоби, а не тільки ті спеціальні засоби, які передбачені ст. 45 Закону [8].

Використання методу переконання в адміністративній діяльності Національної поліції України може забезпечити досягнення наступного ефекту: виховання у громадян сталої правомірної поведінки; попередження злочину та інших правопорушень; вплив на правопорушників [9].

Ст. 31 Закону України "Про Національну поліцію" закріплює превентивні поліцейські заходи.

У кожному конкретному випадку вибір методів переконання та примус здійснюється співробітником поліції індивідуально. Використання способів переконання доцільно у випадках, коли порушник самостійно припинив протиправну поведінку і кається у її вчиненні, це правопорушення він вчинив уперше. При виборі методів адміністративної діяльності працівники поліції повинні суворо дотримуватися принципів законності та доцільності, мінімізації заподіяння шкоди. Потрібно знаходити баланс між обраним заходом примусу, характером порушення і вимогою правових норм.

Використана література.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мащенко В. С. Адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії. Правове забезпечення адміністративної реформи. Південноукраїнський правничий часопис № 2, 2024Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. Посібник / кер. авт. кол.

к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховеря. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 248 с.

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Наказ МВС України "Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції" від 06.11.2015 № 1376.

5. Адміністративне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів юридичних спеціальностей / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: Право, 2003. – 576 с.- VIII.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print.

6. Про Національну поліцію: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.

7. Могілевська Л. До характеристики методів діяльності національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. Адміністративне право і процес. 2019. № 12. С. 192–196. URL: http://pgpjournal. kiev.ua/archive/2019/12/37.pdf .

СВИРИДЕНКО Олександра - *здобувач освітнього ступеня «магістр» факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ТУРЕНКО Олег** - *професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор*

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В СИСТЕМІ РОЗСЛІДУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Відповідно до ст. 1 Конституції Україна є суверенною, незалежною, демократичною, правовою держава із 1996 року. Але до цього часу керується Кодексом про адміністративні правопорушення 1984 року, що характеризується своєю несистемністю, має численні недоліки та потребує реформування.

У зв’язку з тим, що постійно збільшується перелік адміністративних проступків шляхом доповнення тексту законодавства новими складами протиправних діянь, Кодекс про адміністративні правопорушення перетворився на найбільший розбалансований і несистематизований нормативний акт в правовій системі нашої держави. Аналізуючи вищезазначене, складається враження, що всі діяння, які за

своїм ступенем тяжкості не можуть вважатися злочинними, мають визнаватися адміністративними порушеннями.

Вважається, що для вирішення багатьох питань у сфері реформування адміністративного законодавства, необхідно провести вивчення досвіду європейських країн. Хоча як кримінальному, так і адміністративно-деліктному законодавству країн Європи притаманна надзвичайна різноманітність регулювання, яка знаходить своє відображення у самих назвах адміністративних деліктів, їх співвідношення з кримінально-караними діяннями, суб'єктами, суб'єктивною стороною та наслідками їх вчинення.

Якщо звернути увагу на спільні риси, які об'єднують адміністративно-деліктне законодавство всіх держав, можна виділити наступні:

1) Історичне походження адміністративних порушень з кримінального права;

2) Визнання суб'єктами відповідальності фізичних та юридичних осіб;

3) Грошовий штраф - основний вид стягнення;

4) Існування додаткових, крім адміністративних стягнень, заходів за вчинення порушення;

Відсутність повної систематизації складів порушень в межах одного нормативного акту [1, с. 183].

В Європі існують дві основні системи права про проступки,а саме:

1) Відокремлене право про адміністративні порушення (Франція, Нідерланди, Іспанія, Греція, Австрія, Польща, Чехія, Словаччина), яке характеризується тим, що на нього не поширюються положення кримінальних законів; основним стягненням є штраф; порядок накладення стягнення регулюється адміністартивно-процедурними законами; перелік обмежувальних заходів, які проводяться без санкції суду є незначним.

2) «Широке» кримінальне право (ФРН, Швейцарія, Італія, Португалія, Словенія, Сербія, Хорватія, Болгарія, Естонія) характеризується поширенням положень кримінальних законів та дії кримінально-процесуальних законів на відповідні провадження; Перелік обмежувальних заходів є більшим, ніж у відокремленому і вони здійснюються лише на підставі санкції кримінального суду. Так, у законодавстві Німеччини, Швейцарії, Бельгії, Італії та Португалії адміністративні делікти є різновидом кримінально-караних діянь і підпадають під дію загальних положень кримінальних законів. Така модель законодавства про адміністративні правопорушення відображає німецький підхід до розуміння адміністративного права [1,с. 184].

Шлях країн до вибору моделі права про адміністративні делікти був різним: австрійське і голландське перейшло від кримінальних проступків до відокремлених адміністративних порушень, а адміністративно-деліктне право Франції, Греції та Іспанії сформувалося виключно внаслідок активної діяльності судової влади [4, с. 1].

Незвичайною серед країн з «широким» кримінальним правом (Естонія, Болгарія,Словенія,Сербія,Хорватія) була реформа в Естонській Республіці, яка

полягала у перетворенні адміністративних деліктів у кримінальні проступки, яким зараз присвячена окрема частина Кримінального кодексу. В інших державах «німецької» моделі нинішня система є історично зумовленою та сформованою в Болгарії з 1960 – х років, у балканських країнах – з часів існування єдиної Югославської Республіки і характеризується наявністю одного виду протиправних караних діянь у загальному кримінальному праві, і ще одного виду діянь (проступків) – в особливому проступковому праві [2, с. 3].

В таких країнах «молодої демократії» як Литва, Латвія, Польща, Чехія та Словаччина законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від кримінального права, так само як польське законодавство. А Литва та Латвія досі зберігають у себе радянські кодекси про адміністративні делікти, що характеризуються наявністю значної кількості проступків в одному законодавчому акті. Основним нормативно-правовим актом Латвії, що регулює відносини у сфері адміністративної відповідальності є Кодекс про адміністративні правопорушення [1, с. 184].

Естонія після скасування Кодексу про адміністративні правопорушення, адміністративні делікти перетворила у кримінальні проступки, яким зараз присвячено частину Кримінального кодексу.

Аналіз українського законодавства засвідчує існування великої кількості протиправних діянь, не віднесених до сфери кримінального законодавства, але які можуть бути охарактеризовані Європейським судом як кримінальні правопорушення. Зокрема, використовуючи критерій суворості покарання за вчинення порушення вже визначено, що адміністративне правопорушення, санкція за визначення якого у Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративний арешт, визнається кримінальним правопорушенням у розумінні Європейської Конвенції. Такі санкції за вчинення адміністративних правопорушень як оплатне вилучення або конфіскація майна, позбавлення спеціального права, зокрема права керування транспортними засобами, мають суворий обмежувальний характер [1, с.184].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна зробити наступні висновки, в жодній з країн Західної Європи немає консолідованого законодавчого акту про адміністративну відповідальність, адміністративні правопорушення або адміністративні покарання, подібних до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Такі акти діють тільки в постсоціалістичних державах, причому в Латвії, Литві та Польщі вони були прийняті ще в період соціалістичного розвитку, а потім зазнали суттєвих змін. В окремих державах законодавство про адміністративні делікти є, за прикладом ФРН, частиною кримінального кодексу (Естонія). В інших державах (Латвія, Польща) законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від кримінального права. Такий стан зумовлюється існуванням старих кодексів про адміністративні делікти, які регулюють відмінні від

кримінального права діяння. У кримінальному законодавстві усіх вищезазначених країн існує поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банчук О. А. Адміністративно-деліктне законодавство в Європейських державах і пропозиції щодо його реформування в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал «Науковий вісник». 2016. №2.* С. 183-185. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2016/53.pdf

2. Пенькова К. *Огляд європейського законодавства щодо поділу правопорушень на злочини, кримінальні проступки та адміністративні правопорушення.* Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. «Європейський інформаційно-дослідницький центр». URL: https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29291.pdf

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

4. Павловська Н. В. *Адміністративно-деліктне законодавство та шляхи його удосконалення. Наукові записки.* Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Право. 2019. С. 232-236.

СИДОРУК Софія - *здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова*

Науковий керівник: **ГАВРІК Роман** – *доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова, кандидат юридичних наук, доцент*

МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ

Адміністративна юстиція є невід'ємною частиною сучасних правових систем. Вона покликана забезпечувати захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від протиправних дій органів державної влади та місцевого самоврядування. У різних країнах світу існують різноманітні моделі адміністративної юстиції, які формуються під впливом історичних, політичних, соціальних та інших факторів.

Загалом існує декілька основних моделей адміністративної юстиції, однак найбільш поширеними є:

1. Континентальна модель: Характеризується наявністю спеціалізованих адміністративних судів, чітким розподілом повноважень між адміністративними та загальними судами, розвиненою системою адміністративного судочинства. Прикладами країн, де домінує ця модель, є Франція, Німеччина, більшість країн Центральної та Східної Європи.

2. Англосаксонська модель: Відрізняється відсутністю спеціалізованих адміністративних судів, розглядом адміністративних справ загальними судами, розвиненою системою прецедентного права. Ця модель характерна для Великобританії, США та інших країн з англосаксонською правовою системою.

Проте не всі науковці виділяють дві моделі адміністративної юстиції. Наприклад, Решота В.В. виокремлює чотири основні моделі забезпечення правового захисту громадян у сфері публічного права: 1) адміністративну (французьку, управлінську) модель, у якій органи адміністративної юстиції входять до складу органів державного управління та у своїй діяльності не є підконтрольними загальним судам; 2) адміністративно-судову (німецьку) модель, що характеризується створенням спеціалізованих судів для вирішення адміністративних спорів, які входять у загальну судову систему, проте у своїй діяльності є незалежними від адміністративних органів та звичайних судів; 3) квазісудову (англосаксонську, англо-американську) модель, за якою основна маса адміністративних справ розглядається спеціальними трибуналами (агентствами, комісіями та ін.),які не входять до системи загальних судів, проте знаходяться під їх контролем, а також можуть бути ними розглянуті; 4) загальносудову модель, яка полягає у розгляді та вирішенні судами загальної юрисдикції (у порядку окремого провадження) при використанні цивільно-процесуальної форми скарги на дії (рішення) органів державного управління порушених прав та свобод[1, с. 208].

Для більш детального розгляду моделей адміністративної юстиції варто розглянути даний орган на прикладі однієї з країн. Італія, як одна з провідних європейських країн, має багату історію та розвинену систему правосуддя, зокрема, у сфері адміністративного права.

В італійському правовому порядку адміністративна юрисдикція повністю відокремлена від звичайної (кримінальні та цивільні суди). Вона спрямована на гарантування поваги публічною адміністрацією принципу верховенства права та на захист індивідуальних прав і законних інтересів у відносинах з публічною владою. Згідно зі статтею 103 Конституції Італії, прийнятої в 1948 році, адміністративний суд має юрисдикцію над охоронюваними законом інтересами в справах, що стосуються управління, і над індивідуальними правами в конкретних сферах, визначених законом (сфери так званої «виключної юрисдикції») [2].

Наразі система адміністративної юстиції Італії є незалежною гілкою судової влади. Система органів адміністративної юстиції представлена Державною радою: Радою адміністративної юстиції регіону Сицилія (Consiglio di Giustizia Amministrativa della Regione Sicilia), регіональними адміністративними судами (tribunali

amministrativi регіональні адміністративні суди (tribunali amministrativi regionali), Суд першої інстанції; до системи адміністративної юстиції Італійської Республіки також входять Рахункова палата (Corte dei Conti), Суд з питань публічних вод (Tribunali delle acgue pubbliche), Податкова комісія (Commissioni tributari), Комісія з питань власності та публічних земель (Commissioni per Комісія з питань власності та громадських земель (Commissioni per gli usi civici), а також представлені спеціалізованими адміністративними судами[3, с. 164].

Закон про адміністративну процедуру розрізняє загальну, виключну та спеціальну адміністративну юрисдикцію. До загальної адміністративної юрисдикції належить розгляд справ щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності адміністративних органів, а також розгляд спорів про відшкодування шкоди, заподіяної адміністративними органами законним інтересам або іншим майновим правам громадян і організацій. До виключної юрисдикції адміністративних судів також належать справи, передбачені статтею 133 Закону про адміністративне судочинство. Поряд з розглядом таких справ, адміністративний суддя може вирішувати справи про відшкодування шкоди, а також приймати до свого провадження адміністративні справи про обмеження суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб. Адміністративний суддя може здійснювати спеціальну юрисдикцію у випадках, передбачених статтею 134 Кодексу адміністративного судочинства. При здійсненні такої юрисдикції суддя адміністративного суду може бути замінений адміністративним органом. Обсяг компетенції судів загальної юрисдикції у сфері адміністративного управління є значно меншим, ніж у адміністративних судових органів. Суд загальної юрисдикції не може скасувати або змінити адміністративний акт, на якому ґрунтується судове рішення. Якщо адміністративний акт визнано незаконним, суд може прийняти рішення про незастосування адміністративного акта в конкретній справі та зобов'язати відповідний адміністративний орган відшкодувати завдану шкоду. Адміністративний суд може не лише скасувати оскаржуваний акт, але й зобов'язати адміністративний орган створити новий акт на підставі зловживання владою, перевищення повноважень або неправильного застосування закону [4, с. 55].

Отже, італійська модель адміністративної юстиції є досить ефективною системою, яка забезпечує захист прав і свобод громадян у відносинах з державними органами. Вивчення італійського досвіду може бути корисним для України в процесі реформування власної системи адміністративного судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Решота В. В. Англосаксонська модель адміністративної юстиції. Університетські наукові записки. 2006. №1 (17). С. 208-214.

2. Association Internationale des Hautes Jurisdictions Administratives. URL: https://www.aihja.org/en/membre/italy-council-of-state/ (дата звернення: 05.10.2024 р.)

3. Колеснікова М.В. Зарубіжні моделі адміністративної юстиції на прикладі Австралії, Італії і Швейцарії. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 164-167

4. Сита Є.М., Бабська І.М. Дослідження адміністративної системи Італії. Оглядова стаття. Economics: time realities. 2020. № 3(49). С. 55-60

СИРИЦЯ Кіріл - *студент групи ПО24-1м Університету митної справи та фінансів*
Науковий керівник: **БАТРАЧЕНКО Тетяна** - *завідувач кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗУПИНКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ: ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ТА СУСПІЛЬНІ НАСЛІДКИ

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю дотримання балансу між забезпеченням громадської безпеки та захистом прав людини в умовах сучасних викликів, таких як воєнний стан. Прийняття Закону України "Про Національну поліцію" 2 липня 2015 року закріпило поняття превентивних заходів, зокрема зупинку транспортного засобу, регламентовану статтею 35 цього закону [1]. Однак, попри чіткі законодавчі вимоги, проблема порушення прав людини під час таких зупинок залишається нагальною. Особливо вона загострилася після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року, коли поліція почала діяти в умовах посиленого режиму.

Дослідження спрямоване на аналіз правових недоліків регламентації дій поліції під час зупинки транспортних засобів, оцінку суспільних наслідків таких порушень і розробку рекомендацій для вдосконалення правозастосовної практики.

Стаття 35 Закону України "Про Національну поліцію" визначає 11 підстав для зупинки транспортного засобу, серед яких, зокрема, наявність явних ознак порушення правил дорожнього руху, необхідність перевірки документів або здійснення огляду автомобіля [1]. Однак використання таких оціночних понять, як "явні ознаки порушення", створює правову невизначеність, що відкриває можливості для зловживань із боку поліцейських.

У період воєнного стану нормативно-правова база залишилася незмінною, але умови правозастосування істотно змінилися. Встановлення блокпостів та посилення контролю на дорогах створили додаткові виклики для забезпечення дотримання прав людини.

На практиці часто фіксуються випадки, коли поліцейські зупиняють транспортні засоби без правових підстав, посилаючись на потребу перевірки документів або проведення огляду багажника. Наприклад, нерідко такі зупинки

використовуються як інструмент для передачі громадян до Територіальних центрів комплектування без належного обґрунтування, що є порушенням принципу законності [3].

Серед інших типових порушень прав людини під час зупинки транспортних засобів виділяють застосування фізичного чи психологічного тиску, свавільні дії, що не мають законодавчого підґрунтя, а також передачу затриманих осіб до інших органів без пояснення причин. Подібні дії прямо суперечать міжнародним стандартам, які вимагають дотримання принципів пропорційності, мінімального втручання та законності [6]. Вони не лише порушують основоположні права людини, а й суттєво підривають довіру громадян до правоохоронних органів, формуючи атмосферу безкарності. Це, у свою чергу, посилює соціальну напругу та загрожує правопорядку. Громадяни, які стикаються з неправомірними діями поліцейських, часто уникають звернення до суду через побоювання негативних наслідків або через недовіру до ефективності системи правосуддя. Така ситуація сприяє подальшому зміцненню відчуття безкарності серед правоохоронців і створює замкнене коло, що перешкоджає належному функціонуванню системи захисту прав людини.

Порушення прав людини під час зупинки транспортних засобів має суттєві соціальні наслідки, що негативно впливають на загальний рівень правопорядку та суспільну довіру до правоохоронних органів. Зокрема, такі дії сприяють зростанню правового нігілізму серед громадян, що підриває їхню віру у верховенство права та спонукає уникати взаємодії з поліцією. Це також веде до зниження рівня взаємодії між правоохоронцями та суспільством, ускладнюючи спільну роботу над забезпеченням громадської безпеки. Крім того, подібні порушення формують негативний імідж правоохоронних органів, що посилює напругу у взаємовідносинах із громадянами. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) неодноразово наголошував на важливості дотримання принципу пропорційності та обґрунтованості поліцейських дій навіть у надзвичайних ситуаціях. Наприклад, у справі "Майклс проти Великобританії" Суд підкреслив, що обмеження прав людини повинно мати чітке законодавче підґрунтя та відповідати конкретним цілям [7]. Зарубіжна практика демонструє, що прозорість дій поліції та впровадження системи незалежного моніторингу значно знижують ризики свавільних дій. Так, у США успішно застосовуються бодікамери для фіксації поліцейських дій, що сприяє підвищенню рівня підзвітності правоохоронців, зменшенню кількості порушень та зміцненню довіри громадян до поліції [6]. Таким чином, інтеграція кращих міжнародних практик в українське правозастосування може стати важливим кроком до подолання цих соціальних викликів.

Для вирішення проблеми порушення прав людини під час зупинки транспортних засобів необхідно вдосконалити законодавство, зокрема уточнити формулювання статті 35 Закону України "Про Національну поліцію", щоб усунути можливість суб’єктивного трактування норм. Важливим кроком є впровадження сучасних технологій, таких як використання бодікамер для фіксації дій поліцейських, що забезпечить прозорість та підзвітність. Посилення відповідальності працівників

поліції за перевищення повноважень через чіткі дисциплінарні механізми сприятиме зменшенню кількості порушень. Додатково слід організувати навчальні програми, спрямовані на підвищення рівня правової обізнаності та дотримання міжнародних стандартів прав людини серед поліцейських. Нарешті, створення незалежних моніторингових груп із залученням громадськості допоможе забезпечити ефективний контроль за дотриманням прав людини під час поліцейських заходів, що стане запорукою довіри громадян до правоохоронної системи.

Порушення прав людини під час зупинки транспортних засобів є багатогранною проблемою, яка потребує системного підходу до вирішення. Усунення правових прогалин, забезпечення прозорості дій поліції та впровадження ефективного контролю сприятимуть зміцненню довіри громадян до правоохоронної системи, а також створенню умов для захисту прав людини навіть у надзвичайних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 27.11.2024).
2. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 27.11.2024).
3. Безпека дорожнього руху в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної онлайн-конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 травня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 148 с.URL: http://surl.li/aqcacj
4. Ірха Ю. Б. Бочек О. І. Мацько В. А. Типові помилки під час застосування поліцейських заходів примусу: на основі аналізу судової практики: наук.-практ. посіб. : Науково-практичний. Вінниця : Нілан-ЛТД,, 2024. 308 с. URL: http://surl.li/rbcufb (дата звернення: 27.11.2024).
5. Соловйова О.М Якубов Б.В. Забезпечення прав особи під час застосування поліцейських заходів. Юрид. наук. електрон. журн., 2020. 2 с. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/71. (дата звернення: 27.11.2024).
6. Харченко Т.М. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в умовах воєнного стану: впровадження та виконання в національному законодавстві. *Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2022.* URL: http://surl.li/wegyno (дата звернення: 27.11.2024).
7. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі "Майклс проти Великобританії". *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: http://surl.li/xjfwcp (дата звернення: 27.11.2024).
8. Права і свободи громадян в умовах воєнного стану – WikiLegalAid. *Платформа правових консультацій - WikiLegalAid*. URL: http://surl.li/algotx (дата звернення: 27.11.2024).

СОЛОВЙОВА Вікторія – *студентка 2-го курсу Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **МАКАРЕНКО Олександр -** *професор кафедри державно-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, професор*

ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану трансформація адміністративного права є складним процесом, що можна пов'язати із відповідністю правових норм та адміністративних механізмів до надзвичайних обставин, що виникають під час воєнних дій чи загрози національній безпеці. Даний процес зорієнтований на забезпечення ефективного управління державою, захисту громадян та підтримання суспільного порядку.

Юридичним підґрунтям для запровадження особливого адміністративно-правового режиму воєнного стану в Україні виступає Конституція України [2], Закон України «Про правовий режиму воєнного стану» [1] тощо. Проте варто наголосити, що низка нормативно-правових актів, спрямованих на досягнення цілей, пов’язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану, не обмежується вищезазначеними документами, які разом створюють цілісну систему правового регулювання, що охоплює як Українське законодавство та нормативні акти нижчого рівня.

Воєнний стан в країні вводиться з метою забезпечення належної роботи органів державної влади та місцевого самоврядування, об’єднань громадян і громадських організацій, військового командування тощо. Порядок регулювання воєнного стану чітко регламентується законодавством. Усі ресурси державного управління спрямовуються на підтримання обороноздатності, зокрема мобілізацію, евакуацію та забезпечення населення.

Дія воєнного стану на території України або в окремих регіонах скасовується по завершенню встановленого терміну або за умови усунення загрози нападу чи небезпеки для державної незалежності та територіальної цілісності країни. У такому випадку Президент України має право видати указ про скасування воєнного стану, який набуває чинності одразу після оголошення. Про це рішення необхідно оперативно поінформувати громадськість через засоби масової інформації.

Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану було введеним в Україні у зв’язку з російським повномасштабним вторгненням та збройною агресією [5]. М.М. Прохоренко [3] розглядає адміністративно-правове

забезпечення, як таке, що включає впровадження та реалізацію правових норм, які регулюють запровадження та забезпечення діяльності, пов'язаної з правовим режимом воєнного стану. Метою цих заходів є забезпечення національної безпеки, громадського порядку та стабільності суспільства в умовах військових дій або загрози агресії.

Серед ключових компонентів адміністративно-правового забезпечення воєнного стану можна виділити наступні (рис. 1).

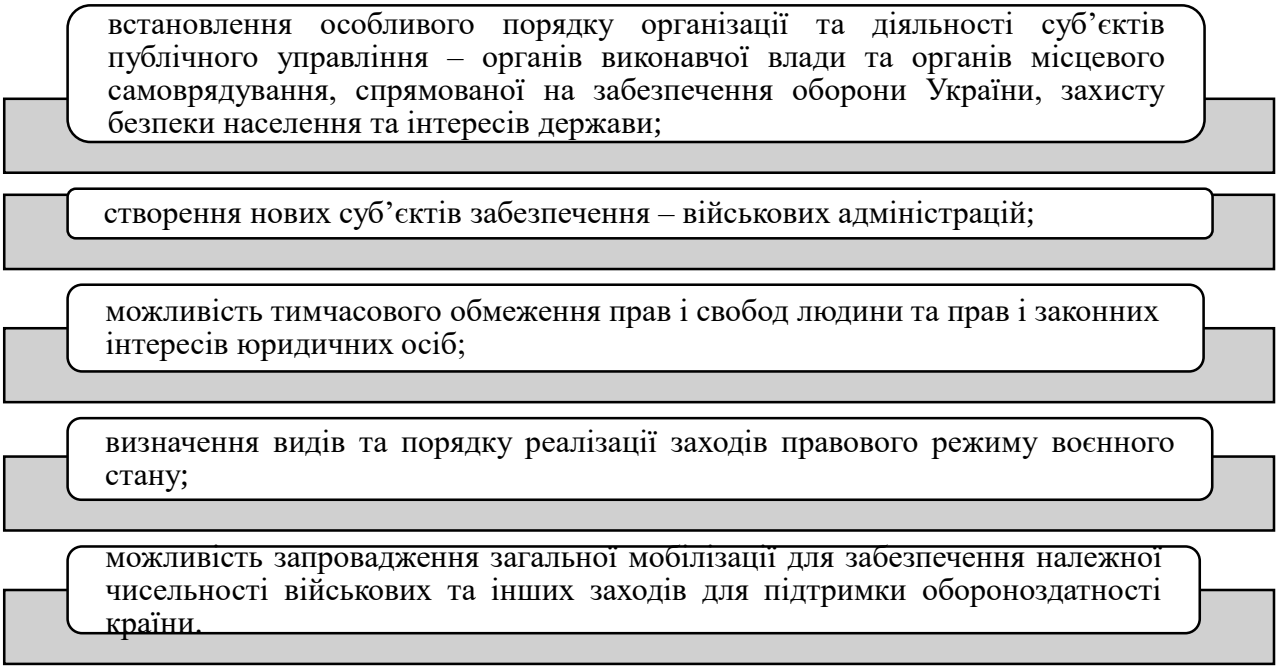

Рис. 1. Компоненти адміністративно-правового забезпечення воєнного стану

Адміністративно-правове забезпечення воєнного стану відіграє ключову роль у створенні міцних правових та організаційних засад, що дозволяють ефективно організувати суспільне життя та гарантувати безпеку у разі ескалації конфлікту [4, с. 930].

Зміст правового режиму воєнного стану полягає у реалізації комплексу спеціальних заходів, які реалізуються протягом періоду його дії. Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1] на території всієї держави або в окремих областях, де введено воєнний стан, здійснення цих заходів може здійснюватися військовим управлінням. за погодженням з військовим режимом (за наявності). Залежно від ситуації ці заходи можуть здійснюватися самостійно або у співпраці з органами управління та місцевого самоврядування. Важливим чинником у цьому процесі є запровадження тимчасових конституційних обмежень прав і свобод громадян та прав суб'єктів господарювання відповідно до положень указу Президента України про введення воєнного стану.

Отже, правовий режим воєнного стану – це особлива форма адміністративно-правового контролю, яка має місце в умовах збройного нападу, загрози нападу чи порушення державного суверенітету України та цілісності її території. Цей режим

характеризується спеціальними адміністративно-правовими рішеннями. Такі зміни покликані забезпечити максимальну ефективність державного управління в екстремальних умовах, захистити населення та територіальну цілісність держави. Однак вони вимагають дотримання балансу між необхідністю обмеження прав і збереженням основ демократичного устрою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text
2. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text
3. Прохоренко М.М. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №8. С. 300 – 304.
4. Ступак Д. Теоретичні засади адміністративно-правового режиму воєнного стану. Сучасні дослідження актуальних проблем адміністративного права та процес. 2022. С. 906–940.
5. Про введення воєнного стану в Україні: Указ. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397

СТЕПАНОВА Софія – *студентка 2-го курсу Національної академії Служби безпеки України*

Науковий керівник: **СУСЛІН Сергій** – *Національна академія Служби безпеки України, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ НА ПОРТАЛІ ДІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливими засобами вирішення складних адміністративних та соціальних викликів в умовах воєнного стану в Україні є інструменти електронного врядування. Широкомасштабна збройна агресія рф проти нашої держави спричинила масові порушення прав громадян України та суттєво ускладнила роботу суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на забезпечення прав людини. За таких обставин однією з ключових складових національної моделі електронного урядування став Єдиний державний вебпортал електронних послуг (далі - Портал Дія), що демонструє унікальну здатність оперативно адаптувати адміністративні послуги до потреб громадян та бізнесу. Водночас правові аспекти функціонування зазначеного вебпорталу залишаються недостатньо дослідженими у вітчизняній науковій літературі, що зумовлює актуальність їх наукового аналізу в умовах воєнного стану.

Правовою основою функціонування Порталу Дія є Закон України «Про адміністративні послуги», Указ Президента України від 29 липня 2019 р. № 558 «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137 «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» та інші нормативно-правові акти.

Відзначимо, що серед головних завдань Порталу Дія визначено надання електронних публічних послуг, надання їх в автоматичному режимі з отриманням та використанням у разі потреби інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, ведення інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційно-комунікаційних систем, реєстрів, баз даних; забезпечення користувачам доступу до отримання фінансових послуг; забезпечення через електронний кабінет користувача доступу до інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, інших інформаційно-комунікаційних систем; забезпечення доступу користувача до функціональних можливостей електронної системи охорони здоров'я; забезпечення користувачів інформацією про публічні (електронні публічні) послуги; отримання та збір інформації від користувачів, що може стати підставою для прийняття рішення суб'єктами розгляду звернень; подання електронних звернень через Портал Дія [1]. У контексті забезпечення прав людини саме надання публічних послуг через можливості зазначеного Порталу є особливо важливим.

Послуги Порталу Дія загалом можна поділити на дві категорії: категорію «Громадянам» і категорію «Бізнесу» [2]. Деякі послуги нерідко стосуються одразу обох категорій. Спробуймо виокремити ті з них, що мають, на наш погляд, особливе значення в умовах воєнного стану, а також дослідити нормативно-правове регулювання надання цих послуг через Портал Дія.

Перша послуга, яку слід розглянути – реєстрація статусу внутрішньо-переміщених осіб (далі – ВПО). З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну ця послуга стала, на жаль, досить поширеною серед українців, котрі через збройний конфлікт змушені були покинути свої домівки та виїхати у більш безпечні місця в Україні. Такі особи можуть отримати статус ВПО, а також грошові виплати від держави для себе і для своїх дітей. Регламентується ця послуга Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та Постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб».

Послуга «Кредит на житло для ВПО» покликана сприяти створенню умов для нормального життя таких осіб, а також забезпеченню їхніх житлових прав. Аби отримати кредит, особа може подати через Портал Дія заявку до Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву на участь у програмі «Надання «пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особамЦя послуга . регулюється зазначеними вище актами, а також Постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року № 451 «Питання надання пільгових іпотечних

кредитів внутрішньо переміщеним особам за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW)».

Розглядаючи послуги Порталу Дія для ВПО в категорії «Бізнесу», слід звернути увагу на таку послугу, як «Компенсація за працевлаштування ВПО», змістом якої є виплата компенсації роботодавцю за кожну працевлаштовану особу зі статусом ВПО, яка отримала свій статус внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану. Нормативною основою надання цієї послуги є Постанова Кабінету Міністрів України №331 від 20 березня 2022 р. «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні».

У Дії також можна отримати військово-обліковий документ з відомостями з Реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, що значно полегшує реалізацію прав та виконання обов’язків користувачів, які перебувають на військовому обліку. Ця послуга регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 № 559 «Про затвердження Порядку оформлення (створення) та видачі військово-облікового документа для призовників, військовозобов’язаних та резервістів і форми такого документа». Водночас, за допомогою послуги «Відомості про працівників з Реєстру військовозобов’язаних» (яка є досить важливою для категорії «Бізнесу») можна отримати дані про військовозобов’язаних працівників з Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Як нормативну основу даної послуги варто виділити ще два підзаконні нормативно-правові акти: Постанову Кабінету Міністрів України від 5 червня 2024 року № 650 «Деякі питання бронювання військовозобов’язаних під час воєнного стану»; Постанову Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 року № 76 «Деякі питання реалізації положень Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час».

Згадані вище та значна кількість інших публічних послуг, доступ до яких надається через Портал Дія, є важливим та ефективним інструментом забезпечення прав ВПО, інших фізичних та юридичних осіб, що зазнали збитків під час бойових дій, а також виконання обов’язків, зокрема, у сфері правовідносин щодо здійснення військового обліку. Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують забезпечення прав людини з використанням механізму отримання публічних послуг на Порталі Дія, дозволяє класифікувати їх за змістом на такі, що: 1) регулюють діяльність самого порталу («оболонку»); 2) регулюють умови та порядок надання конкретних послуг.

На нашу думку, електронні послуги й надалі відіграватимуть ключову роль як під час дії воєнного стану, так і у післявоєнний час, спрощуючи реєстрацію та ведення бізнесу, забезпечуючи прозорість державних закупівель та залучення інвестицій. Це потребуватиме відповідних змін законодавства України у напрямку створення сприятливих умов для користування такими послугами та адаптації до законодавства ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-п (дата звернення: 28.11.2024).
2. Дія - Державні послуги онлайн : вебсайт. URL: https://diia.gov.ua/ (дата звернення: 28.11.2024).

СТЕПАНЕНКО Ангеліна - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України, Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ПІСОЦЬКА Каріна -** *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В сучасному світі, де довіра до правоохоронних органів стає все більш критично важливою, принцип відкритості та прозорості в діяльності Національної поліції України набуває особливого значення. Цей принцип не тільки сприяє формуванню позитивного іміджу поліції, але й забезпечує громадський контроль, запобігає корупції та підвищує ефективність роботи правоохоронних органів.

Оскільки Україна обрала курс на інтеграцію в європейське співтовариство та адаптацію української правової системи до європейських і світових стандартів, важливим кроком у досягненні цієї мети є впровадження в українське законодавство положень і принципів, що вже існують у міжнародному праві.

Приєднання України до міжнародних конвенцій та врахування міжнародної судової практики є необхідними для забезпечення законності та правопорядку, а також для дотримання прав і свобод людини. Стабільне і ефективне функціонування поліції є ключовим чинником захисту конституційного ладу. Успішність реалізації національних інтересів і стабільність суспільного розвитку значною мірою залежать від ефективності роботи правоохоронних органів. У процесі реформування поліції важливо вдосконалити існуючі принципи її діяльності та впроваджувати нові, враховуючи сучасні реалії.

Принцип відкритості полягає у доступності інформації про діяльність поліції для громадян, що включає у себе публікацію звітів, статистичних даних, інформацію про проведені операції та досягнення. Прозорість, у свою чергу, означає, що дії правоохоронних органів є зрозумілими та підконтрольними, що дозволяє громадянам оцінювати результати їхньої роботи. Цей принцип тісно пов'язаний з демократичними цінностями, адже тільки за умови відкритості поліція може діяти в інтересах суспільства.

Відкритість та прозорість діяльності Національної поліції є запорукою довіри з боку суспільства. Це дозволяє уникати зловживань і підвищує відповідальність поліцейських. У свою чергу, прозорість формує позитивний імідж поліції, що, в свою чергу, підвищує готовність населення співпрацювати з правоохоронними органами.

Закони, що регулюють діяльність поліції, передбачають обов'язкову публікацію звітів про виконання планів та програм, а також доступ до інформації про проведення службових розслідувань. Важливим елементом забезпечення принципу відкритості та прозорості є подання скарг на дії поліцейських, що підвищує їхню відповідальність.

Зокрема, сьогодні досить частим є використання електронних платформ для публікації інформації про діяльність поліції, проведення онлайн-опитувань дозволяє забезпечити доступ до інформації та залучити громадськість до контролю за діяльністю поліції [2, с.122].

Незважаючи на позитивні зміни, реалізація принципу відкритості та прозорості в діяльності Національної поліції стикається з певними викликами [3, с.64]. Однією з головних проблем є випадки корупції та зловживання службовими повноваженнями.

Таким чином, реалізація принципу відкритості та прозорості в діяльності Національної поліції України є ключовим аспектом для забезпечення довіри з боку суспільства, підвищення ефективності роботи правоохоронних органів та запобігання корупції. Суспільство має право знати про діяльність поліції, а сама поліція повинна бути готовою до відкритого діалогу з громадськістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

2. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 7. С. 120–124.

3. Денисюк Д. С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації. Митна справа. 2015. № 5 (101). С. 63–68.

САВЕЛЬЄВА Світлана - *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **МЕРДОВА Ольга –** *завідувач кафедри адміністративно-правовоих дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

ЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Адміністративно-правові режими є невід'ємною частиною адміністративного права, визначаючи порядок функціонування органів державної влади та їхню взаємодію з громадянами у специфічних умовах, таких як надзвичайний стан, воєнний стан, інші ситуації, що потребують особливого правового регулювання. У сучасному світі, що характеризується численними викликами, такими як збройні конфлікти, екологічні катастрофи, терористичні загрози, значення адміністративно-правових режимів суттєво зростає. В Україні актуальність дослідження цієї теми посилюється у зв'язку з війною, проведенням антитерористичних операцій, впровадженням карантинних заходів та необхідністю адаптації національного законодавства до європейських стандартів.

Як відомо, адміністративно-правовий режим – це сукупність установлених у законодавчому порядку правил діяльності, дій або поведінки громадян і юридичних осіб, а також порядок реалізації ними своїх прав у певних умовах (ситуаціях), забезпечення та підтримання суверенітету й оборони держави спеціально створеними для цієї мети службами державного управління, віддаючи визначальні позиції законодавчому оформленню, змістовому наповненню («сукупність правил») і спеціальному суб'єктові. Вчені переносять акценти на мету існування адміністративно-правового режиму, характеризуючи його як самостійний правовий інститут з організаційними забезпечувальними елементами, спрямований на встановлення оптимальних із погляду держави відносин у конкретній порівняно вузькій, однак життєво важливій сфері, яка забезпечує безпеку особи, суспільства й держави. Насамперед звертають увагу на формальний аспект адміністративно-правового режиму, визначаючи його як правову форму, що відображає специфіку впливу комплексу правових способів на суспільні відносини, які охоплюються предметом адміністративного права. Розглядаючи конкретний адміністративно-правовий режим – режим надзвичайного стану, трактують його як «систему погоджених правових норм, які визначають підстави для введення режиму, мету введення, порядок його введення, суб'єкта, який уповноважений вводити просторові та часові межі дії, особливий режим діяльності органів державної влади й управління, що дає змогу обмежувати права і свободи громадян і права юридичних осіб,

накладення на них додаткових обов’язків», тобто робить наголос на системно-структурній побудові зазначеного явища й характеристиках існування [1, с. 107].

До основних адміністративно-правових режимів, які впливають на діяльність Національної поліції України, належать:

1) Звичайний правовий режим, коли працівники поліції діють у межах загальних законодавчих норм, виконуючи передбачені ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» [2] завдання і реалізуючи покладені на них відповідно до компетенції повноваження.

2) Режим надзвичайного стану запроваджується відповідно до Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» [3] і передбачає розширення повноважень поліції, зокрема право обмеження пересування, проведення спецоперацій тощо.

3) Режим воєнного стану запроваджується відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4] і передбачає виконання поліцією спеціальних службових завдань у взаємодії з військовими, акцентуючи на забезпеченні публічної безпеки і порядку, евакуації населення, боротьбі з мародерством, безпосередньої участі в бойових діях тощо.

4) Режими спеціальних заходів (карантин, екологічні катастрофи тощо) передбачає здійснення поліцією контролю за виконанням обмежувальних заходів та забезпеченням безпеки в умовах криз.

Отже, введення того чи іншого адміністративно-правого режиму набуває особливого значення для діяльності органів і підрозділів Національної поліції України, оскільки передбачає для них особливий порядок діяльності, пов'язаний із виконанням специфічних завдань, розширює повноваження, обумовлює виконання обов’язкыв щодо контролю за дыяльныстю громадян у випадку встановлення певних обмежень, обумовлених заходами того чи іншого режиму.

Адміністративно-правові режими мають вирішальне значення для ефективності діяльності Національної поліції України. Вони дозволяють адаптувати роботу правоохоронних органів до викликів сучасності, забезпечувати публічну безпеку і порядок та захист прав громадян. Водночас важливо вдосконалювати нормативну базу, забезпечувати належний рівень підготовки особового складу та ресурсне забезпечення для ефективного функціонування у різних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. С. 106-110. URL: http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/1/20.pdf (дата звернення: 01.12.2024).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 01.12.2024).

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (дата звернення: 01.12.2024).

4. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text (дата звернення: 01.12.2024).

ТКАЧУК Вікторія - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ГОЛОВКОВ Олександр** – *доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИРОБЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ТАКТИКИ КОНВОЙНИХ НАРЯДІВ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНИХ АТАК

Запровадження в України правового режиму воєнного стану безумовно вплинуло на всі сфери публічного адміністрування і на діяльність без виключення всіх органів державної влади. Зазначене цілком стосується і діяльності органів і підрозділів Національної поліції України, які стикнулися з новими викликами та новими завданнями, що «зумовило запровадження й забезпечення специфічних заходів у їх діяльності, наділення їх додатковими повноваженнями, виконання неспецифічних для певних органів функцій тощо» [1, с. 200]. Серед основних викликів, з якими стикнулися поліцейські підрозділи стала нормативна невизначеність їх дій у різних ситуаціях оперативно-службової діяльності в умовах правового режиму воєнного стану та у випадку виникнення загроз обумовлених воєнними діями на території України. Усвідомлюючи це, було внесено ряд змін до положень чинного законодавства в частині діяльності Національної поліції України, проте вони не вирішують всіх проблемних питань, які виникають у правозастосовній практиці. Саме тому, органи і підрозділи Національної поліції України напрацьовують в ході реалізації спеціальних службових завдань, покладених на них повноважень певні стандартні операційні процедури, алгоритми дій, засновані на позитивних правозастосовних практиках в реальному режимі діяльності. Серед таких підрозділів слід відзначити і підрозділи конвойної служби Національної поліції України, які здійснюють професійну діяльність з питань планування, організації та виконання заходів, пов’язаних із конвоюванням осіб, затриманих за підозрою в учиненні

кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі під час досудового розслідування, проведення слідчих дій, розгляду справ у судах, у тому числі під час екстрадиції, а також забезпечення їх охорони під час судових засідань та лікування. Діяльність названих підрозділів, безумовно є специфічною, що обумовлюється покладеними на них завданнями. Ще більшої специфічності вона набуває у сучасних умовах ведення воєнних дій в Україні. Повітряні атаки, включаючи ракетно-артилерійські обстріли та бомбардування, створюють високий рівень ризику як для особового складу конвойних підрозділів, так і для осіб, які перебувають під конвоєм, адже такі загрози можуть застати їх у різних ситуаціях: на маршруті конвоювання, під час судового засідання, під час забезпечення охорони в лікувальних закладах тощо. Зазначене обумовлює реалізацію працівниками конвойних підрозділів особливих тактичних дій, які на сьогодні не передбачені у положеннях чинного законодавства, проте набувають особливої актуальності у сучасних умовах їх діяльності для виконання покладених на них завдань та забезпечення безпеки під час виконання службових конвойними нарядами. Саме тому, розробка та впровадження сучасної моделі тактики дій конвойних нарядів у таких умовах є важливим завданням для підвищення ефективності їх роботи та зменшення ризиків для життя і здоров'я, як самих працівників конвойної служби, так і осіб, які перебувають під конвоєм, а також осіб, що з ними контактують.

Зазначимо, що для характеристики поліцейської діяльності активно використовуються поняття «тактика дій поліції», «алгоритми дій поліцейських» «тактичні прийоми» тощо, що на нашу думку може іменуватися загальним терміном «поліцейська тактика». Не дивлячись на активне використання зазначених термінів, слід відзначити, ані у профільному законодавстві, ані у вітчизняній поліцейській науці досі не сформульовано їх розуміння.

У загальному розумінні тактика визначається як способи, прийоми досягнення певної мети; лінія поведінки когось [2, с. 1229].

Розуміння поняття «тактика» більш властиве військові науці. Так, воєнна тактика визнається як складова воєнного мистецтва, що визначає і обґрунтовує найдоцільніші способи, форми і засоби бою (бойових дій) з метою покращення тактичної (оперативної) обстановки, досліджує особливості підготовки та ведення всіх видів бою як своїми військами, так і супротивником у різній обстановці [3].

Науковцями зазначається, що «з військової сфери термін «Тактика» поширився на інші сфери людської діяльності та у найзагальнішому тлумачення став позначати набір способів активної протидії однієї особи (групи осіб) іншій особі (групі осіб)» [4, с. 13]. Однак, при цьому наголошується на тому, що поліцейська тактика має суттєві відмінності від військової, а отже цей нюанс потрібно враховувати [5, с. 6].

Вченими Дніпровського державного університету внутрішніх справ не дається визначення тактики дій поліції, проте ними зазначається, що тактика професійної діяльності включає тактику несення служби нарядами (патрульної поліції, поліції охорони, конвойними підрозділами), основні завдання, порядок організації і несення

служби поліцейськими з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях і в інших публічних місцях [4, с. 27].

Малодослідженим є розуміння терміну «поліцейська тактика» і в іноземній літературі. Наприклад, у статті «Modern Police Tactics, Police-Citizen Interactions, and the Prospects for Reform» поліцейська тактика визначається як сукупність процедур та стратегій, що застосовуються поліцейськими в контексті різних взаємодій з громадянами [6, с. 5-6]. В дослідженні Міжнародної асоціації начальників поліції (IACP) «Integrating Communications, Assessment, and Tactics» тактика поліції була визначена як інтеграція комунікації, оцінки ситуації та тактичних методів, спрямованих на вирішення кризових ситуацій із мінімальним застосуванням сили [7]
.

На вибір тактики впливає наявність різних обставин, як-то оперативна обстановка, наявні сили і засоби, професійна майстерність працівників поліції тощо.

Отже, у загальному визначенні можна стверджувати про те, що тактика дій поліцейських – це система певних методів, прийомів і способів, обумовлених різними обставинами оперативно-службової діяльності, спрямованих на ефективну організацію та здійснення дій поліції при реалізації ними повноважень в межах визначеної компетенції.

Враховуючи зазначене, з урахуванням предмету нашої наукової роботи вважаємо за доцільне розглянути основні виклики, що постають перед конвойними нарядами під час повітряних атак.

По-перше, специфічність діяльності нарядів конвойної служби полягає в тому, що повітряні атаки можуть застати конвойний наряд як під час прийняття/здавання конвойованих осіб, так і під час руху конвойним маршрутом або перебуванням їх в органі судової влади, що, безумовно, впливає на вибір тактичних дій.

По-друге, конвойні наряди зобов’язані забезпечувати не лише свою безпеку, а й охорону осіб, які перебувають під конвоєм, що ускладнює їхні тактичні дії під час повітряних атак.

По-третє, повітряні атаки виникають раптово, сучасні засоби повітряного нападу дозволяють завдавати ударів з великої відстані та високою точністю, що обмежує час на прийняття рішень і організацію безпечних дій.

Зазначені основні виклики, що постають перед конвойними нарядами під час повітряних атак, дозволяють сформулювати ключові принципи організації тактики дій конвойних нарядів:

- пріоритетність безпеки, який полягає у збереженні життя і здоров’я як особового складу конвойних підрозділів, так і осіб, які конвоюються;

- розробка детальних інструкцій і сценаріїв тактичних дій на випадок повітряних атак з урахуванням специфіки об’єктів конвоювання;

- забезпечення надійної як внутрішньої взаємодії (між конвойним нарядом, керівником, який його призначив, черговою частиною підрозділу), так і зовнішньої

(між конвойним нарядом, працівниками органів та установ виконання покарань, адміністрацією установ попереднього ув'язнення, судовими установами);

- забезпечення регулярного навчання особового складу щодо дій у кризових ситуаціях, включаючи евакуацію в укриття та надання домедичної допомоги.

Отже, узагальнюючи вищенаведене, вважаємо, що сучасна модель тактики дій конвойних нарядів під час повітряних атак може бути визначена як комплекс стратегічно розроблених і нормативно регламентованих (як на законодавчому рівні, так і на рівні організаційно-розпорядчих документів) методів, прийомів, способів, засобів, спрямованих на забезпечення максимальної безпеки особового складу та осіб, які перебувають під конвоєм, в умовах повітряних атак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мердова О.М., Мердов С.П. Участь Національної поліції України в забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. №4(81). Ч. 2. С. 200-205.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
3. Воєнна тактика / Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/article-27380 (дата звернення: 16.11.2024).
4. Тактико-спеціальна підготовка: навчальний посібник / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболь, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.
5. Тінін Д., Антипова А. Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. *Молодий вчений*. 2022. № 8 (108). С. 5–7.
6. Mummolo J. Modern police tactics, police-citizen interactions, and the prospects for reform. Journal of Politics. 2018. Vol. 80. №1, P. 1-15. URL: https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/694393 (дата звернення: 17.11.2024).
7. Evaluation of Police Use of Force De-escalation Training. University of Cincinnati. December 2019. URL: https://www.theiacp.org/sites/default/files/Research%20Center/UCPD_ICAT%20Evaluation_Final.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

ТОЛМАЧОВА Юлія - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України, Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ПІСОЦЬКА Каріна** - *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного*

університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЩО ЗАЗНАЛИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Воєнний стан, як винятковий правовий режим, що вводиться в державі у зв’язку з агресією іншої держави, збройним конфліктом, природною катастрофою тощо суттєво змінює умови життя громадян. Особливо вразливими в таких умовах стають діти, які потребують додаткового захисту та підтримки.

Дослідження домашнього насильства є надзвичайно актуальним та набуває особливого значення з кількох причин. По-перше – воєнний стан створює додаткові стресові фактори, які можуть призвести до збільшення випадків домашнього насильства. Психологічна напруга, економічні труднощі, соціальна ізоляція, переміщення та втрати посилюють ризики насильства в сім'ях. По-друге – діти є одними з найбільш вразливих груп населення під час війни. Вони схильні до фізичного, сексуального та психологічного насильства з боку членів сім'ї. По-третє – існуючі програми та механізми запобігання домашньому насильству потребують адаптації до нових умов, а воєнний стан вимагає розробки нових підходів та інструментів для захисту потерпілих. Для цього не менш важливо вивчення досвіду інших країн, які пережили воєнні конфлікти, що може допомогти Україні розробити ефективні стратегії протидії.

У кожному суспільстві діти займають особливе місце, адже саме вони є майбутнім нації. В Україні права дітей визначені як найвища соціальна цінність, і це твердження знаходить своє підтвердження в законодавстві, суспільних ініціативах та практичних діях. Перш за все, це закріплено у Конституції України [1], де зазначено, що найвищою цінністю є людина, її життя, здоров’я, честь і гідність, недоторканність та безпека. Окрему увагу держава приділяє дітям, адже вони є найуразливішою категорією населення. Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини [2], яка стала основою для створення системи захисту дитячих прав у нашій країні.

Крім прав на життя, освіту, охорону здоров’я та сімейний захист, дітям забезпечується право на безпечне середовище. Особливу роль тут відіграють державні програми соціального захисту, боротьби з насильством, дискримінацією та іншими загрозами. Проте, визнання прав дітей найвищою соціальною цінністю – це не лише завдання держави. Це також відповідальність кожного громадянина. Суспільство повинно створювати такі умови, в яких дитина почуватиметься захищеною та щасливою.

Україна, як і багато інших країн, стикається з труднощами у реалізації цих принципів. Війна, соціально-економічні проблеми, міграція — всі ці фактори впливають на якість життя дітей. Але саме в такі моменти важливо пам’ятати, що діти заслуговують на найкраще, адже від їхнього сьогодення залежить наше майбутнє.

Проблематику порушення прав дітей під час воєнного стану досліджувалася вітчизняними науковцями. Зокрема, Корнієнко М.В. і Сухарєва А.О. аналізують міжнародні та національні правові акти з цього питання, наголошуючи на труднощах у їх реалізації через порушення з боку країни-агресора. Мердова О.М. досліджує діяльність Міністерства внутрішніх справ у захисті прав дітей під час воєнного стану. Джуган В.О. акцентує увагу на теоретичних аспектах правосуб'єктності дитини в умовах війни, а Ніколайчук С.В. підкреслює необхідність захисту дітей, які постраждали від війни та опинилися в складних життєвих обставинах. Романова А.С. фокусується на діяльності Національної поліції для забезпечення прав дітей під час війни. Джафорова О.В. наголошує, що завдяки проведенню превентивних заходів працівникам Служби безпеки України вдається запобігти багатьом неправомірним посяганням на життя, здоров'я та права людини і громадянина, а також на національну безпеку всередині країни [3, 4, 5, 6, 7, 8].

Під час опрацювання матеріалів вітчизняних науковців визначено такі напрямки діяльності поліції щодо захисту прав дітей під час воєнного стану: організація евакуації дітей з небезпечних зон; допомога в облаштуванні житла та гуманітарна допомога внутрішньо переміщеним родинам із дітьми; профілактична робота, допомога дітям, що постраждали від конфлікту, пошук зниклих дітей та проведення заходів для повернення незаконно депортованих дітей.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну права дітей стали об'єктом масових і систематичних порушень. Це спричинило серйозні наслідки для фізичного, психічного та соціального стану дітей. Серед ключових порушень прав дітей в Україні можна виділити: загибель і поранення, викрадення та примусову депортацію [9], розлучення з родинами, сексуальне насильство, вербування до збройних формувань, обмеження доступу до освіти та медичної допомоги, а також тяжкі психологічні травми. Усі ці дії є серйозними порушеннями норм міжнародного гуманітарного права та положень Конвенції ООН про права дитини.

Правовий захист неповнолітніх, що стали потерпілими від домашнього насильства, в Україні забезпечується комплексом законодавчих актів, спеціальними уповноваженими підрозділами Національної поліції, зокрема Сектором протидії домашньому насильству, дільничний офіцер поліції, ювенальна превенція, відділи превентивної діяльності Національної поліції та інші правоохоронні органи, соціальні служби та інституції. Однак, специфіка воєнного стану вимагає додаткових зусиль для забезпечення ефективного захисту дітей.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» є основоположним документом у цій сфері [10]. Він визначає поняття домашнього насильства, встановлює відповідальність за його вчинення, передбачає заходи захисту потерпілих та їх профілактики.

Ознайомившись із зарубіжним досвідом визначено, що ефективна боротьба з домашнім насильством можлива лише за умови комплексного підходу, який включає як репресивні заходи, так і профілактичні програми. Україна може багато чого взяти

з цього досвіду для вдосконалення своєї системи захисту потерпілих від домашнього насильства, особливо в умовах воєнного стану.

Слід зазначити, що більшість країн, які досягли значних успіхів у запобіганні домашньому насильству, демонструють, що важливою є співпраця державних структур, громадських організацій і суспільства загалом.

В Україні домашнє насильство входить до переліку чотирьох найпоширеніших правопорушень, що підкреслює актуальність цієї проблеми та необхідність її вирішення. Запозичення досвіду європейських країн у подоланні домашнього насильства є важливим кроком до утвердження України як правової та демократичної держави на міжнародній арені.

Основними напрямками впровадження зарубіжного досвіду в Україні щодо запобігання домашньому насильству є:

1) створення єдиної державної системи кризових центрів, які надаватимуть комплексну допомогу потерпілими від домашнього насильства (психологічну, юридичну, медичну);

2) розширення мережі притулків для тимчасового проживання потерпілих та їхніх дітей, особливо в регіонах, найбільш постраждалих від війни;

3) створення мобільних бригад, які надаватимуть допомогу потерпілими від домашнього насильства на місці події.

Домашнє насильство є серйозною соціальною проблемою, яка особливо загострилася в умовах воєнного стану в Україні. Впровадження зарубіжного досвіду в цій сфері є важливим кроком до підвищення ефективності боротьби з цією проблемою. Адаптація найкращих практик інших країн, таких як міжсекторальна співпраця, система захисних ордерів та програми раннього втручання, допоможе побудувати комплексну систему захисту потерпілих від насильства та профілактики його проявів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Te

2. Конвенція про права дитини: Постанова ВР № 789-XII від 27.02.91. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 14.11.2024)

3. Корнієнко М.В., Сухарєва А.О. Дотримання прав дітей в умовах воєнного стану: роль поліцейських ювенальної превенції. Південно-український правничий часопис. 2023. № 3. С. 9–13. URL: https://doi.org/10.32850/sulj.2023.3.2 (дата звернення: 15.11.2024)

4. Мердова О.М. Особливості діяльності Міністерства внутрішніх справ України у сфері захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. С. 474–477. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/118 (дата звернення: 19.11.2024)

5. Джуган В.О. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 63–67 URL:

https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/12 (дата звернення: 19.11.2024)

6. Ніколайчук С. Захист прав дітей в умовах воєнного стану: проблеми теорії та практики. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 94–105. URL: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-94-105 (дата звернення: 20.11.2024)

7. Романова А.С. Ювенальна превенція під час війни: особливості реалізації повноважень. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 408–411. URL: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.73 (дата звернення: 20.11.2024)

9. Джафарова О.В., Шатрава С.О., Лещенко Д.О. Превентивні заходи в діяльності Служби безпеки України щодо забезпечення прав і свобод людини : стаття. ХНУВС, 2024. URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2024-1/Pravo_ua_2024_1_049.pdf (дата звернення: 01.12.2024)

10. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841 і від 29 липня 2022 р. № 854: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2023 № 209. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2023-%D0%BF#Text (дата звернення: 01.12.2024)

11. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 4017-IX від 10.10.2024 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 01.12.2024)

УСОВІЧ Аліна - *курсантка навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України*
Науковий керівник: **БЛАГОДАРНИЙ Андрій** - *професор кафедри загально-правових дисциплін навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України, доктор юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є критичним періодом для кожної держави, що характеризується серйозними викликами для функціонування органів публічної адміністрації, серед яких на першому місці стоїть необхідність забезпечення національної безпеки при дотриманні прав людини, своєчасного правового реагування та адаптації адміністративної практики для забезпечення стабільності держави та захисту прав громадян [1, с. 301 – 302]. Отже, дослідження механізмів забезпечення прав людини органами публічної адміністрації в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним та важливим.

У країнах, що перебувають у стані війни, органи публічної адміністрації зазвичай стикаються з обмеженнями в управлінні, зміною пріоритетів та необхідністю надання допомоги постраждалому населенню, внутрішньо переміщеним особам, а також забезпечення відновлення інфраструктури в районах бойових дій. У цьому контексті важливо розуміти, що функції публічної адміністрації повинні бути переналаштовані так, щоб забезпечити не лише функціонування державних інститутів, але й адаптуватися до нових реалій, що виникають в умовах воєнного стану. У цьому процесі важливо уникати бюрократичних затримок і забезпечувати швидке реагування на потреби населення, зокрема через гнучке застосування адміністративних процедур і механізмів. Надзвичайні повноваження, надані військовим органам під час війни, є тимчасовими і спрямовані на забезпечення національної безпеки та стабільності держави.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», під час воєнного стану військове командування разом із військовими адміністраціями може тимчасово обмежувати конституційні права та свободи громадян, але виключно в межах, передбачених Конституцією України [2]. Отже, органи публічної адміністрації можуть обмежувати права громадян, забезпечуючи баланс між забезпеченням національної безпеки та захистом прав людини. Однак, національне та міжнародне право чітко визначають, що ці обмеження повинні бути тимчасовими, пропорційними та ґрунтуватися на законних підставах. Вони повинні бути спрямовані на забезпечення національної безпеки і не повинні порушувати основних прав людини, таких як право на життя, на гідність, на свободу та особисту недоторканність. Органи публічної адміністрації в умовах воєнного стану повинні ретельно контролювати, щоб ці обмеження не стали надмірними або не призводили до порушень прав людини, таких як свавільні арешти, неправомірне обмеження свободи вираження поглядів або примусова евакуація без урахування потреб і прав цивільного населення. Такі обмеження повинні бути пропорційними і тимчасовими, щоб не порушувати основні права громадян [3, с. 932].

Одним із важливих аспектів ефективної діяльності органів публічної адміністрації під час воєнного стану є професійне навчання та підвищення кваліфікації публічних службовців. Війна створює нові умови, зокрема у сфері управління кризовими ситуаціями, роботи з внутрішньо переміщеними особами, забезпечення прав людини в умовах бойових дій та катастроф. Тому, організація постійного навчання, обміну досвідом, впровадження нових підходів до управлінських процесів є критично важливими для забезпечення стабільності роботи публічних адміністрацій. Це включає як надання державним службовцям інструментів для ефективного реагування на кризові ситуації, так і навчання їх принципам дотримання прав людини в умовах воєнного стану, оскільки навіть в таких складних умовах держава зобов’язана дотримуватися міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Особливо важливою є діяльність органів публічної адміністрації щодо вирішення гуманітарних питань, зокрема організації надання допомоги. Необхідне забезпечення доступу до медичних, гуманітарних та соціальних послуг під час евакуації. Потрібно створювати механізми контролю за дотриманням прав людини, забезпечувати охорону цивільного населення від військових злочинів, а також відновлювати нормальне функціонування інфраструктури, що може бути частково або повністю зруйнована. Окремо варто підкреслити значення прозорості у діяльності органів публічної адміністрації під час воєнного стану. У кризових умовах важливо зберігати високий рівень довіри до державних інституцій, тому забезпечення відкритості в прийнятті рішень, а також доступу громадян до інформації про дії органів влади є важливим механізмом, який дозволяє уникнути зловживань та порушень прав людини.

Отже, забезпечення прав людини в умовах воєнного стану є складним і багатогранним процесом, що потребує оперативного реагування органів публічної адміністрації на постійно змінювані умови. Необхідно забезпечити адекватний баланс між забезпеченням національної безпеки та захистом прав громадян, зокрема в умовах евакуації та надання гуманітарної допомоги. Важливими складовими є підвищення кваліфікації публічних службовців, забезпечення прозорості та доступу до інформації, а також постійний моніторинг за діяльністю органів влади, щоб уникнути порушень прав людини. Лише через комплексний підхід до управлінських процесів та постійне вдосконалення механізмів реагування можна забезпечити ефективне виконання обов’язків органів публічної адміністрації, не порушуючи основні права людини навіть у найскладних умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Прохоренко М. М., Тимошенко А. В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 8, С. 300-303.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 24.11.2024).

3. Ступак Д. Теоретичні засади адміністративно-правового режиму воєнного стану. Концептуаліні засади розвитку вітчизняного адміністративного права і процесу: тенденції, перспективи, практика: колективна монографія під загальною редакцією П. Діхтієвського, В. Пашинського. Рига, Латвія. «Baltija Publishing». 2022. 986 с.

ФЕСЕНКО Олеся - *студентка групи ПО24-1М Університету митної справи та фінансів*
Науковий керівник: **ДОНЕНКО Валерій -** *професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, професор*

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА СПРИЙНЯТТЯ НАСИЛЬСТВА: ЧОМУ ЗВИНУВАЧЕННЯ ЖЕРТВ НЕ Є ВИРІШЕННЯМ ПРОБЛЕМИ

Тема звинувачення жертв у випадках сексуального насильства залишається критично актуальною у сучасному суспільстві через глибоко вкорінені гендерні стереотипи, які виправдовують насильство, зокрема, через зовнішній вигляд або поведінку жінок. Такі стереотипи не тільки перешкоджають ефективному розслідуванню та судовому розгляду злочинів, але й створюють небезпечну атмосферу, яка посилює безкарність агресорів і підриває справедливість. Дослідження цієї проблеми сприятиме боротьбі з упередженнями в суспільстві та підвищить підтримку жертв, допомагаючи сформувати більш справедливі підходи до розслідування й судового розгляду справ про сексуальне насильство.

Проблема звинувачення жертв сексуального насильства є серйозною перешкодою на шляху до справедливого правосуддя. Звинувачення жертви часто спирається на поширені гендерні стереотипи, які виправдовують насильство через зовнішній вигляд або поведінку жертви, підриваючи її довіру до правової системи та створюючи атмосферу безкарності для злочинців. Такі стереотипи сприяють тому, що відповідальність частково покладається на жертв, а не на агресорів, що значно ускладнює процес розслідування і розгляду справ про сексуальне насильство [1][3].

Дослідження показують, що в суспільствах із глибоко вкоріненими гендерними нормами подібні випадки звинувачення жертв набувають системного характеру, посилюючи стереотипи й упередження [2]. Крім того, відсутність належної підтримки жертв у судових процесах знижує їхню готовність звертатися за допомогою, що негативно впливає на ефективність правосуддя та боротьбу з насильством [4][5].

Аналіз останніх досліджень показує, що проблема звинувачення жертв у випадках сексуального насильства залишається актуальною та має значний вплив на ефективність правосуддя. А.В. Москаленко зазначає, що гендерні стереотипи, які впливають на сприйняття насильства, стають перешкодою для захисту жертв і їхньої підтримки у правових процедурах, особливо в умовах воєнного стану. Це створює додаткові бар'єри для жінок, які прагнуть отримати захист і справедливість [5].

На думку Фулей Т. І. в багатьох країнах існують культурні та інституційні гендерні норми, які призводять до формування упереджень щодо жертв сексуального насильства. Її дослідження наголошує на важливості усунення цих стереотипів як серед правозастосовних органів, так і в суспільстві в цілому, адже саме ці упередження стають підґрунтям для покладання провини на жертву, що підриває саму ідею справедливості [6].

Загалом, сучасні дослідження підкреслюють необхідність зміни підходів до питань сексуального насильства та перегляду суспільних установок і правових норм, що дозволить підвищити рівень захисту жертв та сприятиме справедливому розгляду таких справ.

Звинувачення жертв сексуального насильства є глибокою соціальною проблемою, яка значною мірою посилює гендерну нерівність. Жертви часто стикаються з тим, що їхнє оточення, а іноді й представники правоохоронних органів чи суддів, схильні шукати провину саме в їхніх діях або поведінці, а не в діях насильника. Такий підхід формує додаткові бар'єри на шляху до правосуддя, оскільки від жертви очікують "правильних" дій або "відповідної" поведінки, яка начебто могла б уникнути насильства. Це явище тісно пов'язане із соціально закріпленими гендерними стереотипами, які впливають на те, як суспільство сприймає гендерні ролі і взаємодію між ними [7; 8].

Гендерні стереотипи мають значний вплив на суспільне ставлення до жертв сексуального насильства та сприяють поширенню культурного феномену, відомого як "культура звинувачення жертви". Такі стереотипи відтворюють дискримінаційні установки, що створюють психологічний тиск на жертву і можуть призводити до почуття провини, страху та сорому, що, у свою чергу, негативно позначається на її емоційному стані. Часто жертви сексуального насильства уникають звернення до правоохоронних органів або суду саме через страх бути звинуваченими або підданими осуду з боку суспільства [9].

Вплив гендерних стереотипів на правосуддя виявляється в тому, що вони можуть впливати на процес розслідування та результати судових справ, створюючи потенційно дискримінаційні умови для жертв. Наприклад, у випадках сексуального насильства захисники злочинця часто використовують стереотипні аргументи для послаблення позиції жертви, що ускладнює досягнення справедливого правосуддя. Відомо про випадки, коли судові рішення були винесені з урахуванням упереджень, що посилило недовіру до правової системи та сприяло відчуттю безкарності для злочинців [10].

Законодавчі зміни та соціальні реформи є ключовими у боротьбі з гендерними стереотипами, що впливають на правосуддя та сприйняття сексуального насильства в суспільстві. Деякі країни вже розпочали процес реформування законодавства з метою забезпечення захисту прав жертв. В Україні, зокрема, передбачено низку ініціатив, спрямованих на викорінення стереотипного підходу до жертв насильства, хоча є потреба у подальших кроках для вдосконалення правозахисної бази. Такі зміни мають

на меті не лише захист прав жертв, а й зміну суспільних поглядів щодо відповідальності за насильство [11; 12].

На нашу думку проблема звинувачення жертв сексуального насильства є серйозною перешкодою для досягнення справедливості в правосудді. Вплив гендерних стереотипів на суспільне ставлення до жертв насильства значно погіршує їх становище, змушуючи потерпілих мовчати та відмовлятися від надання свідчень через страх бути звинуваченими. Звинувачення жертв, часто спричинене соціальними уявленнями про те, як повинні вести себе жінки чи чоловіки, тільки зміцнює нерівність у суспільстві. Така практика підриває довіру до правосуддя та забезпечує безкарність для винуватців, що є серйозною загрозою для справедливості.

Незважаючи на певний прогрес у зміні законодавчих норм, ефективне подолання цієї проблеми вимагає системної роботи на різних рівнях. Важливо не тільки удосконалювати законодавчі акти, але й працювати над змінюваним ставленням до жертв насильства через освітні програми та медіа. Також необхідно зміцнювати підтримку жертв на всіх етапах розслідування та судових процесів, створюючи безпечне середовище, в якому вони зможуть отримати справедливий розгляд своїх справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Учасники проектів Вікімедіа. Звинувачення жертви – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Звинувачення_жертви (дата звернення: 09.10.2024).

2. Department of Management, University of Bergamo. The Cultural Roots of Violence against Women: Individual and Institutional Gender Norms in 12 Countries. *MDPI*. URL: https://www.mdpi.com/2076-0760/12/3/117 (date of access: 07.10.2024).

3. New study sheds light on stereotypes and victim blaming in sexual assault cases. *PsyPost - Psychology News*. URL: https://www.psypost.org/new-study-sheds-light-on-stereotypes-and-victim-blaming-in-sexual-assault-cases/ (date of access: 07.10.2024).

4. Вплив гендерних стереотипів на поширення насильства - Посмішка ЮА. *Посмішка ЮА - Починайте цей тиждень з нових можливостей*. URL: https://www.posmishka.org.ua/vplyv-hendernykh-stereotypiv-na-poshyrennia-nasylstva/ (дата звернення: 09.10.2024).

5. Москаленко А.В. Протидія гендерно зумовленому насильству до жінок в умовах воєнного стану. *Кваліфікаційна робота бакалавра, Запорізький національний університет*. URL: https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream

6. Фулей Т.І. Ґендерна рівність при здійсненні правосуддя.. Київ : – К.: ваіте,, 2016. 180 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/a/5/249271.pdf (дата звернення: 01.11.2024).

7. Ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства до жінок. Київ : UNFPA, 2018. 128 с. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Сучасне%20розуміння%20маскулінності_Звіт%20дослідження.pdf.

8. Кравченко Максим Володимирович, Кучів Оксана Миколаївна, Лапчевська Олена Федорівна. ПОДОЛАННЯ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ. Київ : Canada, 2021. 150 с. URL: https://nsj.gov.ua/files/1632139702FINAL%20Overcoming%20Gender%20Stereotypes%20_0109.pdf.

9. Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Особливості генезису гендерного насильства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденці*. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2020/17.pdf (дата звернення: 09.10.2024).

10. Ґендерні стереотипи та ставлення громадськості до ґендерних проблем в українському суспільстві. *Програма розвитку ООН в Україні Програма рівних можливостей ПРООН*. URL: https://gender.org.ua/images (дата звернення: 09.10.2024).

ФАЄНКО Віолетта - *студентка 4-го курсу Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: **ШУСТРОВА Ксенія** - *завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент*

НОВЕЛИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зміни, яких зазнала держава у зв’язку із запровадженням воєнного стану, торкнулись усіх сфер, у тому числі правової. Такі зміни зумовлені вимушеною необхідністю адаптації до нового особливого стану. Так, основні новели адміністративного законодавства були викладені у таких нормативно-правових актах, як Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) та у низці Законів України, тощо. [1]

Законом України №2839-IX до КУпАП внесено зміни, що стосуються строків, встановлених законодавством, а також розмірів адміністративних стягнень. Також цим Законом України доповнено статтю стосовно особливостей огляду військовозобов’язаних та резервістів під час проходження зборів, військовослужбовців ЗСУ на стан будь-якого сп’яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, які можуть знизити увагу та швидкість реакції. Зазначається, що огляд, який був проведений без дотримання усіх законодавчо зазначених вимог, вважається недійсним. [2]

Певна кількість змін стосується теми правопорушень, вчинених військовослужбовцями, оскільки такі випадки, нажаль, зараз актуальні. Законодавець

дещо розширює перелік підстав для притягнення до адміністративної відповідальності осіб, що перебувають під дією дисциплінарних статутів. До таких осіб здебільшого відносять військовослужбовців.

Окрім цього Законом України №3696-IX внесено зміни до статей КУпАП, що передбачає адміністративну відповідальність за порушення призовниками, військовозобов'язаними та резервістами правил військового обліку в особливий період. Також цим законом дещо змінені певні строки - за вчинення правопорушень адміністративне стягнення може відкладатися на строк, не більший ніж два місяці, а у особливий період - протягом трьох місяців, проте не пізніше одного року. Особливий період зазначається і у статті стосовно порушення законодавства про оборону, мобілізацію та мобілізаційну підготовку. [3]

Також варто зазначити зміни, внесені до КУпАП Законом України №3000-IX стосовно особливостей діяльності Національної поліції України після введення воєнного стану. Розглядаючи в основному саме поліцейських поліції особливого призначення, законодавець додає зміни до підстав несення адміністративної відповідальності вищезазначеними особами, зокрема у випадках їх залучення до участі у бойових діях. При цьому зазначається, що арешт з утриманням таких осіб на гаупвахті не є можливим. [4]

Зміни, викладені у Законі України №3886-IX, стосуються здебільшого статті 51 КУпАП щодо дрібного викрадення чужого майна і передбачають адміністративну відповідальність для особи, яка вже піддавалась адміністративному стягненню за вищезазначене правопорушення [5]. Цей закон підняв мінімальну вартість викраденого майна, яка розмежовувала кримінальну відповідальність від адміністративної.

Нажаль, запровадження воєнного стану в Україні стало причиною багатьох змін, на які держава вимушена піти у зв'язку з нинішньою ситуацією, Такі зміни торкнулись і законодавчої сфери. Так, за короткий час законодавство повинно якісно і з мінімальними втратами адаптуватись до становища в країні, намагаючись зберегти можливість запобігання вчиненню адміністративних правопорушень, забезпечуючи повноту та законність застосування адміністративних норм. Якщо коротко, зміни у адміністративному законодавстві здебільшого торкаються тематики відповідальності військовослужбовців, а також доповнюються деякі статті стосовно вчинення адміністративних правопорушень поліцейськими.

Окрім цього законодавець вносить зміни і до інших статей, додаючи підстави притягнення будь-яких осіб до адміністративної відповідальності. Ці та багато інших змін, які були внесені до КУпАП від початку запровадження воєнного стану в державі, відображають прагнення держави зберегти опір в рівній мірі як збройній агресії, так і адміністративним правопорушенням із дотримання встановленої законодавством процедури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 24.11.2024).
2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці: Закон України 13 грудня 2022 року № 2839-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2839-20#Text (дата звернення: 24.11.2024).
3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 9 травня 2024 року № 3696-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3696-IX#Text (дата звернення: 24.11.2024).
4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану: Закон України від 21 березня 2023 року № 3000-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3000-20#Text (дата звернення: 24.11.2024).
5. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів: Закон України від 18 липня 2024 року № 3886-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#Text (дата звернення: 24.11.2024).

ФОМІЧ Валерій - *курсат 2-го курсу навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, рядовий поліції*

Науковий керівник: **БУГАЙКО Юлія** - *доцент кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗАГРОЗАМ ТА ВИКЛИКАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна є серйозним онтологічним випробуванням для будь-якого народу та держави, що особливо гостро відчули на собі українці. У ситуації військового конфлікту всі «хронічні недуги» суспільства проявляються з максимальною силою.

Корупція в Україні не стала винятком; її стійка присутність у структурних компонентах держави загрожує національній безпеці у складних умовах сьогодення. Ворожі сили використовують корупційні механізми нарівні з фізичною зброєю, розширюючи таким чином поле боротьби. Важливим фактором у цьому є те, що значна частина злочинної колаборації має соціально-правову природу, подібну до корупції, але з політичним підтекстом зради.

Розробка стратегічних і тактичних підходів до боротьби з корупцією є необхідною складовою сучасної кримінології. Ці поняття, які широко застосовуються в багатьох сферах суспільного життя, мають військове походження і спочатку були пов'язані виключно з військовою діяльністю. З грецької мови термін «стратегія» означає мистецтво керувати бойовими операціями або організовувати військові дії. У минулому стратегія займала центральне місце у військовій науці, де її розуміли як основний напрямок нанесення удару по противнику для подальшого розвитку воєнних дій у потрібному напрямі. Тактика ж відповідала за конкретні кроки, які допомагають досягти глобальних цілей, визначених стратегією. У кримінології ці концепції адаптовані для опису боротьби зі злочинністю [2, с.138].

Деякі дослідники порівнюють стратегію з компасом, що вказує вірний напрямок у протидії певним видам злочинності. Вони вважають, що стратегія як кримінологічна категорія є набором засобів і методів для досягнення кінцевої мети – ефективної боротьби з злочинністю або її окремими проявами. Таким чином, стратегія в кримінологічному контексті може бути представлена як вибір остаточного напряму для досягнення заздалегідь визначених цілей. Окремі фахівці бачать її як державний інструмент для реалізації принципів теорії і практики запобігання злочинності, що втілюється через програмування, планування, прогнозування та практичну діяльність у цьому напрямі [1, с.217].

Тактика, у свою чергу, є складовою частиною стратегії, яка зосереджується на вирішенні поточних завдань задля реалізації стратегічного плану. Тактична протидія корупції є цілеспрямованою і систематичною діяльністю, орієнтованою на досягнення стратегічно визначеної мети. Стратегія охоплює довгострокове планування і визначає глобальну мету подолання корупції, тоді як тактика представляє конкретні кроки, що здійснюють ці плани.

Протидія корупційним викликам в умовах війни є ключовим елементом національної безпеки України. Від державних інституцій і сектору безпеки суспільство очікує доброчесності, а це можливо лише через запровадження системних заходів, які сприяють прозорості та зміцнюють антикорупційний механізм. Корупція у військових структурах може підірвати безпеку, оскільки ставить під загрозу саму спроможність оборонної системи. Тому пріоритетом у цей час є створення умов, за яких корупційні ризики мінімізуються на всіх рівнях, а захист держави та її інтересів виходить на передній план [5, с.66].

Зважаючи на збройний конфлікт і російську агресію, актуальним завданням для України є розробка ефективних антикорупційних стратегій, які охоплюють не лише

окремі сектори, а й формують загальнодержавну політику. Це включає прозоре управління, яке дозволяє вчасно оцінювати ризики і приймати коректуючі рішення. Крім того, важливо активно залучати суспільство до антикорупційної діяльності через інформаційні кампанії, що формують нетерпимість до корупції як способу впливу на владу та задоволення інтересів [4, с.186].

Попередні спроби реалізації антикорупційної політики, такі як Програма Антикорупційної стратегії 2015-2017 років, хоча й мали обмежений ефект, заклали основу для майбутніх змін. Діяльність була спрямована на зміцнення громадського контролю, підвищення прозорості державних органів, а також боротьбу з корупційними ризиками у бізнес-середовищі. Однак у сучасних умовах потрібен більш рішучий стратегічний підхід, спрямований на безперервний розвиток та оцінку антикорупційних заходів.

Сьогодні антикорупційна стратегія повинна стати центральним інструментом в рамках кримінології війни, з акцентом на політичну корупцію, яка є загрозою для національної безпеки. Корупційні прояви в оборонному секторі ослаблюють військову стійкість, а тому боротьба з ними потребує оперативного профілактичного супроводу. Крім того, варто розглядати колаборацію, не мотивовану ідеологічно, як один з аспектів корупційної злочинності, яка має бути об’єктом наукового аналізу та протидії [3, с.33].

Отже, питання протидії корупційним викликам та загрозам в умовах війни, слід зазначити, що ефективна антикорупційна політика є невід’ємною складовою національної безпеки України. Корупція в секторі оборони, управлінських структурах та політичній сфері підриває стійкість держави і може використовуватися ворогом як додатковий інструмент тиску. Для запобігання корупційним загрозам необхідно зміцнювати прозорість державних установ, впроваджувати ефективний громадський контроль та системні антикорупційні заходи, адаптовані до викликів воєнного часу. Успіх у боротьбі з корупцією залежить від чіткого стратегічного підходу, комплексних заходів з посилення доброчесності на всіх рівнях влади та підтримки з боку громадськості, що сприятиме зміцненню національної безпеки й забезпечить стійкість державних інституцій у непростих умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бродзь А. С. Напрями антикорупційної реформи в Україні в умовах сучасних викликів. *Публічна політика і державне управління в умовах війни*. 2024р. 217-220с.

2. Кокорєв О. В. Корупція як загроза національній безпеці країни Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 30 квітня 2024 р.). Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 138-140.

3. Орел Ю. Л., Кулініч О. В. Вплив дерегуляції бізнесу на повоєнне відновлення економіки України: публічно-управлінський аспект. *Вчені записки ТНУ імені В.І.*

Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. No 32. Т. 34 (73), № 6. С. 32–39.

4. Сокуренко, В. В. Протидія корупції в умовах війни: стратегічний підхід. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 28 жовт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. – С. 185-189.

5. Ткаченко О. В., Задорожний К. А. Антикорупційні заходи в Національній гвардії України як складовий елемент боротьби з корупцією у секторі безпеки і оборони. Честь і закон. 2022. № 1. С. 66-72.

ХАРЧЕНКО Софія - *студентка 2-го курсу Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

Науковий керівник: **МЕЛКОНЯН Арміне –** *викладач циклової комісії правових фундаментальних та професійно-практичних дисциплін Полтавського фахового коледжу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

.

РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ: ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що відповідно до статті 102 Конституції України, Президент України є Главою держави і виступає від її імені, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [1]. Від 24 лютого 2022 року триває масштабна агресія росії проти України. Роль Президента в даній ситуації величезна, але складність полягає в тому, що немає готових шаблонів алгоритмів дій, деякі рішення повинні прийматися відразу, адже не завжди є час для дискусії та обговорення.

Відповідно до ст. 5 Закону України №183/98-ВР «Про Раду національної безпеки і оборони України» Президент є головою даної Ради. Президент України під час війни виконує ключову роль, адже є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, є найвищою посадовою особою у Збройних Силах України [2]. Повномасштабне вторгнення змінило очікування, вимоги до інституту глави держави. Саме прийняття швидких рішень, позиціонування на міжнародній арені, налагодження міжнародних зв'язків, впевненість у своїх діях, підтримка морального духу громадян, об'єднання суспільства – новий досвід, який здобув Президент з того часу.

Одна із проблем, яка виникла під час війни – це внутрішня єдність та протистояння зовнішньому тиску. Життя людей є найбільшою цінністю – це те, на що Президент України постійно наголошує, на основі цього приймає головні стратегічні військові рішення. Управління країною під час війни вимагає постійного балансу між військовими та політичними рішеннями, між благополуччям населення країни та вимогами міжнародних партнерів.

26 липня 2022 року Президент України Володимир Зеленський відзначений Премією Вінстона Черчилля за лідерство Міжнародного товариства Вінстона Черчилля. Британський прем'єр-міністр Вінстон Черчилль став всесвітньо відомим через своє вміння керувати країною під час Другої світової війни. Його впевнений стиль спілкування з суспільством через надихаючі промови зумів мобілізувати людей продовжувати боротьбу проти нацистів. Володимир Зеленський також зумів об'єднати людей, показуючи власним прикладом силу духу, стійкість та сміливість перед ворогом. Промовами перед іноземними партнерами Зеленський заявляє всьому світу, що старі правила не працюють, потрібно щось змінювати у співпраці між державами. Країнам-агресорам не місце серед цивілізованих країн. Саме прийняття кардинальних рішень стосовно таких країн повинно змінити ситуацію у світі. Адже не тільки наша держава потерпає від несправедливого посягання на власні території, від військового терору стосовно мирного населення. Коли здійснення акту військової агресії проти іншої держави матиме певні наслідки для країни, яка розв'язує війну, тоді ситуації будуть вирішуватися іншим чином. Тиранії не місце у сучасному світі. Адже саме дипломатичні переговори повинні вирішувати будь-які конфлікти, це збереже життя людей, що є головною цінністю.

Новим досвідом управління країною під час війни стало створення військових адміністрацій. Вони були створені на базі державних адміністрацій, а голови таких адміністрацій набули статусу начальників відповідних військових адміністрацій. Це тимчасові органи, які сформовані указом Президента та гарантують безпеку в умовах воєнного стану.

Президент країни, яка потерпає під військової агресії від іншої держави, має долати надскладні випробування та надихати своїм лідерством. Він має довести своїми діями та вчинками те, щоб жоден агресор не розглядав війну як засіб розширення своїх територій. Володимир Зеленський доводить, що, об'єднавшись, можна подолати будь-яку тиранію. Це стосується не тільки народу України, але й загалом усіх демократичних країн, які цінують життя, свободу людей та територіальну цілісність інших держав. Він власним прикладом показав, наскільки важливо країні мати лідера, який вміє приймати рішення і нести відповідальність за них. Загалом, режим воєнного стану став тим часом, коли, не зважаючи на юридичну складову, політичні фактори стали не менш важливим, бо саме вони впливають на комунікацію, напрямок країни та влади, коли керівництво країни визначає напрям руху громадян.

Таким чином, під час війни на Президента країни лягають нові завдання, пов'язані із зовнішньо політикою та національною безпекою. Адже зараз війни

відрізняються від тих, які були раніше, які формували досвід та давали знання щодо їх ведення. Постійні інформаційні атаки, новітні технології, співпраця з іншими країнами-агресорами, кібербезпека – все це створює нові виклики для Президентів країн, як борються за цілісність територій та життя свого народу. Під час війни Президент має стати центром координації, прикладом стійкості та єдності, що визначить долю країни як під час війни, так і після її закінчення. Адже відновлення країни – також достатньо важкий процес. Відбудова інфраструктури, зміцнення економіки, повернення людей, які вимушені були покинути країну – це тільки маленька частина завдань, які виконуватиме Президент після закінчення війни. Успіх у цьому залежить від стратегічного бачення та здатності до співпраці на всіх рівнях державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254к/96 ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 102.

2. Закон України №183/98-ВР від 05.03.1998 року «Про Раду національної безпеки і оборони України». Ст. 5.

ЦЯПКАЛО Станіслав - *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **САХНО Артем** – *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ВПЛИВ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ВЧАСНОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Надзвичайні правові режими мають значний вплив на діяльність органів Національної поліції України під та несення служби самими поліцейськими. Під вплив надзвичайних правових режимів підпадає широкий спектр аспектів діяльності поліції, будь-то наділення новими повноваженнями, або ж зміни в законодавстві які регулюють діяльність поліції та формують певні особливості щодо несення служби поліцейськими під час своєї дії.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Згідно статті 16 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» Указом Президента України про введення надзвичайного стану в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей на період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи:

1) встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан;

2) обмеження руху транспортних засобів та їх огляд;

3) посилення охорони громадського порядку та важливих об'єктів національної економіки та об'єктів критичної інфраструктури;

4) встановлюється судом;

5) заборона страйків;

6) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб[1].

Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану»

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень[2].

Наразі все більше вноситься змін до законодавства України щодо діяльності Національної поліції за умов правового режиму воєного стану, а саме:

Згідно з ч. 4 ст. 8 ЗУ «Про Національну поліцію»
Під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та ЗУ "Про правовий режим воєнного стану"[3].
Відповідно до абзаців 2 та 3 ч. 3 ст. 20 ЗУ «Про Національну поліцію»
Поліцейський, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, зобов'язаний завжди мати при собі спеціальний жетон, крім випадків, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, виконанню завдань в умовах режиму секретності, або здійсненню заходів із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, або під час здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану.
У разі виконання поліцейським службових обов'язків із використанням засобів індивідуального захисту на них розмішується ідентифікаційний номер або спеціальний жетон, крім здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану[3].
ЗУ «Про Національну поліцію» доповнений від 15.03.2022 ст. 90^1 яка певною мірою скасовує на період дії правового режиму воєнного стану контроль громадськості за діяльністю поліції, а саме

1) не може бути річного звіту про діяльність поліції;
2) прийняття резолюції недовіри керівникам поліції;
3) зустрічей з органами місцевого самоврядування та населенням;
4) залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських[3].

Отже, попри значно збільшений тиск на працівників поліції, за правового режиму воєнного стану для органів поліції створюються умови для якнайбільш ефективного надання поліцейських послуг, та якнайкращого забезпечення особистої безпеки поліцейських, з урахування існуючих обставин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text (дата звернення 19.11.2024).
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 VIII. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення 19.11.2024).
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 19.11.2024).

ЧЕРНЯВСКИЙ Артем - *здобувач освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 081 «Права» факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КАДАЛА Віталій** - *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки факультету №4 Донецького державного університету внутрішні справ, кандидат юридичних наук, доцент*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ: РЕАЛІЇ ТА ПРАВОВІ ВАЖЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

На даний час в країні, котра потерпає від російської воєнної агресії гостро постає питання захисту життєдіяльності суспільства. Одну з ключових ролей для вирішення даної проблеми покладено на представників Національної поліції України (далі – НПУ). Очевидним є те, що наявні воєнні виклики вимагають нових методів роботи та чіткої відповіді на нові загрози та ризики. Активні воєнні дії в Україні висунули вимоги до виконання своїх обов'язків представниками НПУ. Вирішення зазначеної проблеми потребує чіткого правового регулювання та ґрунтовного наукового осмислення. Наразі гостро стоїть питання розгляду адміністративно-правових аспектів діяльності НПУ в умовах війни. Окрім того, швидкий розвиток подій під час війни ускладнює систематизацію та процеси оновлення нормативно-правових актів, що регламентують діяльність НПУ. Зазначене вказало на сучасність та актуальність обраного напрямку вивчення.

Проблематичні та правові аспекти діяльності НПУ залишаються доволі актуальним питанням в наукових дослідженнях. Вивченню різних аспектів діяльності НПУ присвячена значна кількість монографічних та дисертаційних досліджень. Окрім того, постійно відбуваються обговорення проблем НПУ на наукових дискусійних платформах різного рівня. Окремі аспекти досліджуваної проблематики на загальнотеоретичному рівні досліджувалися рядом вітчизняних науковців таких як: О.В. Батраченко [1], М.В. Корнієнко [2], В.С. Сулацький [3], А.В. Танько [4] та інші. У своїх роботах дослідники розглядали різні проблематичні та правові аспекти, пов'язані з діяльністю НПУ, звертали увагу на адміністративно-правове регулювання її діяльності, проте обмежено торкалися її функціонування в умовах активних воєнних дій, що вказало на доцільність додаткового дослідження.

Як зазначає Г.В. Муляр [5, с.130] «…воєнний стан як особливий правовий режим, став підставою для надання органам НПУ повноважень посилити необхідні та законні заходи безпеки». Окрім того, науковець звертає увагу на той факт, що

«…низка проблемних аспектів, які наразі виникають у діяльності органів НПУ, не одержали вирішення, і визначений в законі перелік додаткових повноважень поліції потребує розширення, виходячи з реальних умов роботи правоохоронців під час дії воєнного стану» [5, с.130].

Беззаперечним є той факт, що вагомий внесок в роботу поліцейських в умовах воєнного стану здійснено 15 березня 2022 року Верховною Радою України, яка ухвалила зміни до Закону України «Про Національну поліцію»[6], якими було передбачено розширення повноважень поліціянтів на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування. Проведені дослідження змістовності внесених змін законодавцем наддали змогу встановити, що на час воєнного стану, правоохоронцям розширили наступні повноваження:

по-перше, за письмовим запитом органи поліції безоплатно одержують від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання своїх завдань і повноважень, зокрема про військовополонених. Запит підлягає виконанню у триденний термін, а в разі неможливості – не пізніше десятиденного строку з дня отримання. У випадку виникнення причин, що перешкоджають виконати запит, поліції мають бути повідомленні ці причини [6, ч. 36 ст. 23];

по-друге, конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду [6, ч. 37 ст. 23];

по-третє, поліція може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених [6, ч. 38 ст. 23];

по-четверте, оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів [6, ч. 39 ст. 23].

Окрім того, відповідно п. 24 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [6], органи поліції беруть участь відповідно до покладених на них повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості. Водночас, введенням ст. 24 законодавець визначає додаткові повноваження органів поліції під час введення воєнного стану, а саме, органи поліції беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [6].

Ми погоджуємося з позицією Г.В. Муляр [5, с.132] стосовно того, що «…органи НПУ під час дії режиму воєнного стану захищають національні інтереси (забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, екологічної безпеки, захисті суспільства від тероризму) з протидії воєнним загрозам». Таке твердження може бути підкріплено наявністю в Законі України «Про Національну поліцію» [6] наступних заходів:

посилений режим охорони публічного порядку та безпеки; боротьба з диверсійно-розвідувальними силами; охорона стратегічно важливих об'єктів і комунікацій життєдіяльності; забезпечення взаємодії суб'єктів територіальної оборони; сприяння діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану.

Таким чином, рольовий аспект діяльності НПУ в умовах воєнного стану значно посилюється та підкреслюється внесенням змін до Законі України «Про Національну поліцію». В умовах сучасних реалів розвитку країни саме органи НПУ захищають національні інтереси (забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, екологічної безпеки, захисті суспільства від тероризму) з протидії воєнним загрозам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2017. 22 с.
2. Корнієнко М.В. Адміністративно-парові основи взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №1. С. 379-384.
3. Сулацький В.С. Адміністративно-правовий механізм превентивної діяльності національної поліції України: дис. … д-ра філософії: 081-Право /Київ, 2022. 219 с.
4. Танько А.В. Адміністративно-правовий статус органів Національної поліції України як суб'єкта реалізації державної політики у сфері забезпечення прав і свобод людини. *Право і безпека*. 2020. №1(76). С. 32-38.
5. Муляр Г.В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023 № 61 С.130-133.
6. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/580-19#Text

ЧЕРКУНОВ Олександр - *докторант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет» кандидат юридичних наук радник митної служби І рангу*

***Науковий керівник:*КАРАБІН Тетяна –** *завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «Ужгородський національний*

університет», доктор юридичних наук, професор

АДАПТАЦІЯ КОНТРАКТНОЇ ФОРМИ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ ДО НОВИХ РЕАЛІЙ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Запровадження контрактної форми проходження державної служби в Україні розпочалося у 2019 році, коли до Закону України «Про державну службу» були внесені зміни, зокрема доповнено статтею 31-1, яка передбачала можливість укладення контракту з особою, призначеною на посаду державної служби, у разі необхідності виконання завдань тимчасового характеру [1]. Порядок укладання та форма контракту були визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2020 року № 494, яка встановила, що цей порядок регулює зміст, процедуру укладання, зміни та розірвання контракту про проходження державної служби, що є строковим трудовим договором між державним органом та особою, призначеною (переведеною) на посаду державної служби категорії «Б» або «В» [2].

На нашу думку, відбулося запозичення концепції тимчасового трудового договору як форми тимчасової роботи з Кодексу законів про працю України та її впровадження в інститут публічної служби. Це, у свою чергу, мало негативний вплив, зважаючи на специфіку реалізації такої форми в контексті державної служби.

Враховуючи специфіку роботи української митниці, важливо розробити механізми, які гарантуватимуть захист прав державних службовців, особливо в умовах нестабільності та воєнного стану.

Примірна форма контракту про проходження державної служби на посадах в митних органах затверджена додатком до наказу Держмитслужби від 17.09.2024 № 1088, який є відповідником типової форми контракту, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2020 року № 494, але з певними особливостями відповідно до вимог закону на період дії воєнного стану.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану», у цей період особи призначаються на посади державної служби керівником державної служби або суб'єктом призначення без конкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, з обмеженнями щодо переведення таких осіб на інші посади державної служби [3].

Тому, з урахуванням вимог закону, контракт про проходження державної служби в апараті Держмитслужби та її територіальних органах було доповнено пунктами 17.4 і 23. Пункт 17.4 передбачає, що у період дії воєнного стану посадову особу може бути переведено на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без її згоди, якщо така робота не протипоказана працівникові. Пункт 23 встановлює додаткову підставу для розірвання контракту у випадку переведення особи на іншу посаду державної служби, погоджену сторонами контракту.

Таким чином, з особами, які призначаються на посади державної служби в митні органи, укладаються контракти про проходження служби в митних органах з обґрунтуванням в наказах щодо призначення на посаду шляхом укладання контракту на строк до призначення на зазначену посаду переможця конкурсу або до спливу 12-місячного строку з дня припинення чи скасування воєнного стану, але не більше ніж на три роки.

Додатково варто наголосити на тому, що у зв'язку з неможливістю переведення таких осіб на інші посади в межах проходження служби, зайняття інших посад в межах воєнного контракту здійснюється через звільнення та нове призначення з проведенням нової спеціальної перевірки у разі призначення на посади категорії «Б», на відміну від призначення на посади державної служби категорії «В», яке здійснюється без проведення спеціальної перевірки.

Так, І. С. Бондаренко стверджує, що реформування системи державного управління потребує нововведень та розробки нової управлінської ідеології, ініціювання нових управлінських процесів, зміни управлінських структур, що ставить перед сучасною теорією та практикою державного управління завдання комплексного реформування апарату державного управління, удосконалення характеру, підходів до керування цією системою [4, с. 622].

Натомість, на нашу думку, проведення спеціальних перевірок кожного разу при умовному переведенні на іншу посаду державної служби категорії «Б» в межах одного органу державної влади значно ускладнює процес проходження державної служби та створює додаткове навантаження на органи, які опрацьовують запити на проведення спеціальної перевірки. Адже, умовно кажучи, при зміні організаційної структури та штатного розпису, якщо одна структурна одиниця виводиться, а інша вводиться, посадова особа, призначена за воєнним контрактом, повинна повторно пройти спеціальну перевірку для призначення на посаду категорії «Б».

Запровадження контрактної форми проходження державної служби в митних органах стало важливим етапом реформування інституту публічної служби. Проте, застосування тимчасових трудових договорів, в частині ототожнення з Кодексу законів про працю України, ускладнює реалізацію завдань і створює додаткові труднощі в митних органах.

У контексті митної служби, зміни в законодавстві та адаптація контрактної форми до вимог воєнного стану потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, важливо забезпечити ефективне управління кадровими ресурсами, що включає уникнення надмірних бюрократичних процедур і збереження гнучкості в організаційних процесах. Враховуючи виклики, що постають перед державним управлінням в умовах воєнного стану, необхідно розробляти нові управлінські підходи, що забезпечать ефективну адаптацію кадрової політики до поточних умов. Це включає вдосконалення процедур переведення та призначення на посади, а також зниження навантаження на органи, що займаються спеціальними перевірками, щоб забезпечити стабільність і ефективність служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/ed20151210#Text

2. Про затвердження Порядку укладення контрактів про проходження державної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2020 № 494 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/494-2020-п#Text

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text

4. Соколова Т. А. Кар'єрне зростання державного службовця як одна з проблем побудови правової держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. No 24. С. 136-140.

ШЕВЧЕНКО Єлизавета - *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ВАЛЄЄВ Руслан** - *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективність кримінального провадження під час воєнного стану залежить від якості процесуальних норм, що визначають його особливості за умов воєнних викликів. Серед ключових положень, які регулюють порядок провадження за таких умов, важливу роль відіграють норми, що регламентують специфіку фіксації кримінальної процесуальної діяльності. Проведення бойових дій обмежує можливість застосування «звичайних» методів фіксації провадження. Тому важливо проводити наукові дослідження, спрямовані на вдосконалення правового регулювання процесу фіксації кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Т. О. Лоскутов вважає, що в умовах воєнного стану вимога фіксувати рішення про початок досудового розслідування у формі постанови є зайвою, оскільки така формальність, навіть заднім числом, призводить до невиправданих витрат ресурсів

органів досудового розслідування. Документування цього рішення на папері не сприяє захисту прав і свобод людини, а лише перешкоджає оперативному викриттю винної особи у вчиненні кримінального правопорушення та її притягненню до кримінальної відповідальності [1].

Л.М. Лобойко слушно зазначає, що, встановивши наявність ознак правопорушення із заяви або іншого джерела, уповноважена особа має право негайно розпочати процесуальні дії. Для своєчасного з'ясування обставин правопорушення, про яке надійшла первинна інформація, процесуальний закон не повинен містити обмежень, таких як заборона на проведення процесуальних дій до виконання формальних процедур, наприклад, внесення до реєстрів або складання постанов. Такі формальності створюють суттєві, а часом і нездоланні перепони для швидкого й ефективного початку розслідування після отримання відомостей про кримінальне правопорушення [2, с. 90].

Під час реалізації кримінального провадження в умовах воєнного стану фіксування усіх процесуальних дій, у тому числі слідчих (розшукових) дій може відбуватися у змішаній (паперово-технічній) формі зі спрощеною процедурою складання письмових документів. Ця форма наразі встановлена у ч. 2 ст. 104 КПК України лише для такої слідчої (розшукової) дії як допит [3].

Відповідно до ч. 7 ст. 223 КПК України, участь понятих є обов'язковою під час проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, а також обшуку особи. Участь понятих може бути варіативною, якщо процесуальна дія фіксується безперервним відеозаписом, зокрема, це стосується пред'явлення особи, трупа чи предмета для впізнання, огляду трупа (включно з ексгумацією), проведення слідчого експерименту та освідування особи [3].

Кримінальне процесуальне законодавство має відповідати реаліям у країні, особливо за умов воєнного стану, забезпечуючи належну правову процедуру та правозастосування (зокрема, відповідну судову практику) як важливий механізм кримінального процесу. Важливо нормативно врегулювати порядок здійснення кримінального провадження на основі балансу між приватними і публічними інтересами, зокрема визначити завдання такого провадження, коло правових засобів для їх досягнення, а також обов'язки осіб, які провадять розслідування від імені держави. Це допоможе встановити належний стандарт правозастосування на всіх етапах та у всіх формах кримінального процесу [4, с. 186–187], а також поліцейської діяльності [5].

Діяльність органів досудового розслідування в умовах воєнного стану характеризується підвищеними вимогами до оперативності, координації та ефективності, адже злочини, пов'язані з військовими діями, потребують швидкого реагування. Воєнний стан обмежує можливості розслідування через необхідність оперативної роботи в небезпечних зонах, що зумовлює потребу в додаткових ресурсах та спеціальних методах захисту слідчих і свідків. Збільшення кількості військових злочинів та злочинів проти національної безпеки вимагає від органів досудового

розслідування спеціальних знань у сфері міжнародного гуманітарного права та законів і звичаїв війни. Специфіка правового режиму воєнного стану накладає додаткові обмеження на процесуальні права підозрюваних, що потребує уважного балансу між захистом прав людини та національною безпекою. Загалом, діяльність органів досудового розслідування в умовах воєнного стану спрямована на забезпечення правопорядку та притягнення винних до відповідальності, попри складні та небезпечні умови роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лоскутов Т.О. Правове регулювання фіксування кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* С. 340–345. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.61. (дата звернення: 03.11.2024).

2. Лазукова О.В. *Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції*: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.09 / Харків, 2018. 20 с. (дата звернення: 03.11.2024).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 03.11.2024).

4. Гловюк І., Дроздов О., Завтур В., Дроздова О. До розробки концепту позитивних зобов'язань держави у сфері прав людини у кримінальному провадженні (на прикладі статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). *Право України. 2022. № 1.* С. 156–189. (дата звернення: 03.11.2024).

5. Валєєв Р. Поліцейська діяльність: декомпозиція дефініції та співвідношення із суміжними поняттями *Правовий дискурс: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси, 12 жовт. 2023 р.* Черкаси : Видавець Вовчок О. Ю., 2023. 292 с. – С. 124 – 125.

ШЕРЕМЕТ Катерина - *курсант 3-го курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

МОСКАЛЕНКО Роман - *курсант 3-го курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПЛАХОТНИЙ Артем -** *старший викладач кафедритактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції*

ПРОБЛЕМАТИКА У ЗАСТОСУВАННІ ТАКОГО ПРЕВЕНТИВНОГО ЗАХОДУ, ЯК ТЕХНІЧНІ ПРИЛАДИ ТА ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ

Актуальністю цієї тези є те, що при застосуванні поліцейськими технічних приладів та технічних засобів, виникає низка питпнь про законність їх застосування. Виникнення колізій між законодавством та практичним застосуванням.

Аналіз діяльності співробітників патрульної поліції вказує на наявність проблем, що виникають у процесі застосування поліцейських заходів [1].

Застосування технічних приладів та технічних засобів поліцейськими регулюється статтею 40 Закону України «Про Національну поліцію» в якій зазначено, що поліція для виконання своїх завдань та здійснення повноважень, може застосовувати технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення. А також зазначено, що технічні прилади та технічні засоби, поліція може закріплювати на одностроїу/на безпілотних повітряних суднах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, у тому числі тих, що не мають кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів, які свідчать про належність до поліції, а також монтувати/розміщувати їх по зовнішньому периметру доріг і будівель [2].

Однак, виникають питання про застосування поліцейськими лазерного вимірювача швидкості TruCam LTI. Він виконує вимірювання порушень швидкісного режиму, що дає змогу ідентифікувати транспортний засіб, його номерний знак та водія. Прилад автоматично фіксує координати кожного заміру швидкості та розрізняє обмеження швидкості, встановлені для вантажних і легкових автомобілів, а також мотоциклів.

З листа Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 04.10.2018 року №04/05/03-3878 випливає, що у 2018 році Адміністрацією Держспецзв'язку на підставі результатів державної експертизи в сфері криптографічного захисту інформації було видано позитивний експертний висновок Національній поліції України. Цей висновок, датований 27.09.2018 року під номером №04/02/03-3008, стосується Лазерного вимірювача швидкості LTI 20-20 TruCAM.

Згідно з цим експертним висновком, його дія поширюється на зразки об'єкта експертизи з заводськими номерами, зазначеними в додатку.

У Додатку до експертного висновку №04/05/03-3007 від 27.09.2018 року наведені конкретні номери зразків об'єкта експертизи, на які розповсюджується дія цього експертного висновку [3].

Отже, якщо лазерний вимірювач швидкості з відповідним серійним номером відсутній у переліку об'єктів експертизи, то експертний висновок від 27.09.2018 року на нього не має сили.

Звернемось до судової практики, відповідно до Постанови апеляційного адмвністративного суду від 21 січня 2021 рокуЛьвівСправа N 157/703/20 пров. N A/857/15194/20.

Обставини справи: позивач подав до суду позов, у якому просив визнати дії відповідача щодо його притягнення до адміністративної відповідальності неправомірними, скасувати відповідну постанову та закрити справу.

Місцевий суд задовольнив вимоги позивача. Відповідач оскаржив це рішення в апеляційному порядку, стверджуючи, що підставою для винесення оскаржуваної постанови стали факти, виявлені 1 червня 2020 року поліцейським під час патрулювання автодороги за допомогою лазерного вимірювача швидкості TruCam LTI 20/20, а саме: перевищення водієм транспортного засобу допустимого швидкісного режиму.

Позиція Суду: розглянувши відеозапис, наданий відповідачем, суд з'ясував, що прилад TruCam демонструє помітне дрижання, що може свідчити про виконання вимірювання швидкості автомобіля Trucam LTI20/20 вручну. Така вібрація приладу може призвести до більшої похибки, ніж та, що зазначена у свідоцтві про повірку, що ставить під сумнів точність зафіксованої швидкості руху автомобіля, який керував позивач.

В відповіді не було представлено жодних доказів, що підтверджують методи використання та фіксації приладу TruCam, за допомогою якого поліцейський виконував вимірювання швидкості автомобіля позивача.

Згідно з положеннями ст. 40 Закону "Про Національну поліцію", автоматична фото- і відеотехніка для фіксації швидкості повинна розміщуватися стаціонарно. Ручне використання лазерних вимірювачів TruCam патрульною поліцією не відповідає цьому порядку.

Також суд зазначає, що лист Департаменту патрульної поліції від 04.10.2018 не є нормативно-правовим актом, який змінює порядок використання цієї техніки.

Натомість, оскаржуване рішення не містить інформації про докази, які підтверджують розміщення дорожнього знака "5.70" на зазначеному відрізку дороги. Саме за наявності цього знака можливе встановлення автоматичної фото- та відеотехніки для фіксації порушень правил дорожнього руху, у тому числі перевищення швидкості [4].

Також слід зазначити, що Перший апеляційний адміністративний суд виніс рішення, де зазначається, що поліцейським дозволяється вимірювати швидкість автомобіля приладом TruCAM з рук.

У цій історії водій оскаржив рішення патрульних щодо перевищення швидкості. У відповідь патрульна поліція подала апеляцію.

В результаті Перший апеляційний адміністративний суд підтримав позицію патрульних, зазначивши, що рішення суду першої інстанції було прийняте з порушенням норм матеріального права. У своєму рішенні суд підкреслив, що використання пристрою TruCAM LT1 20/20 у ручному режимі відповідає свідоцтву про його перевірку, сертифікату, інструкціям з експлуатації, а також конструкції самого пристрою [5].

На нашу думку, що Закон України є вище, чим лист Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Тому використання технічних приладів та технічних засобів, повино бути застосовано згідно 40 статті ЗУ “Про Національну поліцію”, щоб уникнути проблем при оскарженні, допоки це не буде зазначено у законодавстві.

Доходячи висновку, можемо сказати, що законность застосування поліцейськими технічних засобів, зокрема лазерного вимірювача швидкості, в контексті українського законодавства є важливою темою для обговорення. Стаття 40 Закону України "Про Національну поліцію" надає поліції право використовувати технічні прилади для виконання своїх завдань. Однак, це право має чіткі межі, включаючи дотримання порядку використання та встановлення техніки. Поява колізій між практичною діяльністю поліцейських та тлумаченням законодавства вказує на потребу у вдосконаленні нормативно-правових актів, аби уникнути суперечностей у застосуванні технічних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плахотний Артем Павлович, Смілянець Єгор Ігорович. Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції. (ст. 810). URL: MODERN-PROBLEMS-OF-SCIENCE-EDUCATION-AND-SOCIETY-17-19.07.2023.pdf (sci-conf.com.ua)

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

3. Законність застосування поліцією лазерного вимірювача швидкості TruCam LTI 20/20? URL: Блог Адвоката Морозова, тел. (066) 183-78-12 @advokatmorozov.com: Рішення суду: радар TruCam поза Законом!!! (advokat-morozov.blogspot.com)

4. Постанова Восьмий апеляційний адміністративний суд від 21 січня 2021 рокуЛьвівСправа N 157/703/20 пров. N A/857/15194/20. URL: ПОСТАНОВА ВІД 21.01.2021 № 157/703/20 ВОСЬМИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД (ligazakon.net)

5. Деяким водіям вдалося оскаржити протоколи правоохоронців щодо перевищення швидкості. URL: Чи можна поліцейським тримати TruCAM в руках: судова практика — LVIV.MEDIA

ШЕРЕМЕТ Катерина- *курсант 3-го курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
МОСКАЛЕНКО Роман - *курсант 3 курсу факультету Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ВАРАВА Володимир -** *доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Воєнний стан в державі значно змінює умови функціонування правоохоронних органів, зокрема в сфері оперативно-розшукової діяльності. Це вимагає адаптації існуючих методів та форм роботи, удосконалення координації між різними службами, а також забезпечення прав людини в умовах надзвичайної ситуації. Дослідження вказаних аспектів дозволить визначити ефективність проведених заходів, нові виклики, що постають перед правоохоронними органами, та необхідність впровадження інноваційних підходів у сфері забезпечення безпеки держави та її громадян.

На період дії воєнного стану можуть бути обмежені конституційні права і свободи людини і громадян, що зазначені у статтях 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України. Також можливо введення тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб у обсязі, необхідному для ефективного впровадження і реалізації заходів, пов'язаних з функціонуванням правового режиму воєнного стану, відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Однак у цьому Законі майже відсутні положення, що дозволяли б підвищити ефективність роботи правоохоронних органів шляхом використання технічних засобів, котрі можуть обмежувати приватне спілкування, а також здійснення оперативних заходів, пов’язаних з обмеженням прав громадян та особи відповідно до статей 30, 31, 32 Конституції України.

В умовах воєнного стану автори пропонують такі вдосконалення правового регулювання застосування технічних засобів в діяльності СБУ:
1. Розглянути можливість тимчасового обмеження конституційних прав громадян у випадках, коли технічні засоби необхідні для запобігання злочинам, що не є тяжкими, а також для проведення профілактичних заходів, коли інші методи є складними.
2. Внести до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» норми, які дозволятимуть оперативніше застосовувати технічні засоби в кримінальному процесі.
3. У Кримінальному процесуальному кодексі передбачити можливість заміни судового рішення на проведення заходів, що стосуються втручання у приватне спілкування, постановою начальника відповідного органу або слідчого, якщо отримати ухвалу суду неможливо. Крім того, запропоновано призупинити дію ст. 253 КПК, що стосується повідомлення осіб про проведення негласних слідчих дій, оскільки це може загрожувати витоком інформації під час воєнного стану[1].

Необхідно також проводити регулярні оцінки ефективності запроваджених заходів та здійснювати моніторинг за дотриманням прав людини під час їх застосування. Ці елементи допоможуть ствердити баланс між забезпеченням безпеки і дотриманням прав і свобод громадян в умовах воєнного стану.

Сучасні умови воєнного конфлікту вимагають від правоохоронних органів не лише реагування на дії ворожих диверсійних груп, але й на можливу підривну діяльність з боку окремих громадян. Однак, ефективність оперативно-розшукових заходів часто залишається низькою через юридичні ускладнення та бюрократичний формалізм.

Процедура отримання дозволу на проведення оперативно-розшукових дій, зокрема контрольовану поставку, є складною і супроводжується ризиками витоку інформації, а також втратою оперативності та ефективності. Ці проблеми посилюються обмеженнями на проведення оперативно-розшукових заходів в рамках кримінального провадження та серйозністю правопорушення[2].

Ці труднощі ще більше посилюються обмеженнями, які накладаються на оперативно-розшукові дії в рамках кримінального провадження в залежності від серйозності правопорушення.

Також слід зазначити, що змінені правила використання показань у кримінальному провадженні під час воєнного стану в Україні, відповідно до ч. 11 ст. 615 КПК, показання свідків та потерпілих можуть бути використані в суді лише за умови відеофіксації допиту. Показання підозрюваних допустимі тільки якщо захисник був присутній і допит також був зафіксований відеозаписом[3].

Таким чином, нові правила використання показань, хоч і направлені на забезпечення більшого контролю та об'єктивності, можуть призвести до ряду практичних проблем у реалізації правосуддя під час війни.

Важливим питанням є підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю під час війни та зміцнення відповідальності за такі злочини є давно очікуваним кроком. Новий закон розширює можливості правоохоронних органів у розслідуванні

кіберзлочинів, визначених статтями 361 та 361-1 Кримінального кодексу України. Посилення покарань та додаткова криміналізація певних діянь можуть частково стримати потенційних злочинців від вчинення нових злочинних дій[4].

Реалізація цих змін може суттєво підвищити ефективність розслідувань та запобігання кіберзлочинності в країні.

У контексті воєнного стану в Україні важливість адаптації роботи правоохоронних органів стає ще більш очевидною. В умовах активних бойових дій та загострення загроз безпеці держави, правоохоронці стикаються з новими викликами, які потребують швидкого реагування і професійного підходу. Указані зміни в правовому регулюванні, які передбачають можливість обмеження певних конституційних прав громадян та оптимізації використання технічних засобів, мають на меті забезпечення ефективності оперативно-розшукових заходів.

Проте, важливо пам’ятати, що ці заходи повинні здійснюватися в межах правового поля і не підривати основи прав людини. Необхідність балансувати між безпекою і свободами громадян є складним, але життєво важливим завданням. Регулярний моніторинг ефективності здійснюваних заходів та захисту прав людини допоможе уникнути зловживань та помилок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богініч І. О., Жилін В. В. Окремі питання вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність оперативно-технічних підрозділів служби безпеки україни в умовах воєнного стану. (ст. 35-36). URL:mater_konf_300323.pdf (naiau.kiev.ua)
2. Янкова Л. Ю. Оцінка наявних стратегій, практик та викликів застосування контрольованої поставки як інструменту оперативно-розшукової діяльності у протидії незаконному обігу наркотичних речовин у період воєнного стану. (ст. 156). URL:content (oduvs.edu.ua)
3. Черниченко І.В., Мацола А.А., Особливості проведення слідчих (розшукових) дійв умовах воєнного стану. (ст. 360). URL:Перегляд Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану (uzhnu.edu.ua)
4. Варава В.В. Протидія кіберзлочинності в умовах воєнного стану. (ст. 360) URL: https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/14187

ШЕВЧУК Іван - *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **УМРИХІНА Ірина** - *доцент кафедри адміністративно-правових*

дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА БЛОКПОСТАХ

Під час дії особливого правового режиму воєнного стану Україна стикається з багатьма труднощами у різних сферах суспільного та функціонуванні державного механізму. У цьому аспекті розширення повноважень Національної поліції України, дозволяють активно залучатися до оборони нашої країни від ворожої агресії.

Ключова увага приділяється несенню служби органами Національної поліції України на блокпостах, як під час звичайного режиму, так і під час воєнного стану. Їхня організація має прямий вплив на рівень законності та правопорядку як у прикордонних регіонах з активними бойовими діями, так і по всій країні, де ймовірний ризик дестабілізації ситуації.

З'явилися вони навесні 2014 року, у зв'язку з виникненням збройного конфлікту на сході України національна поліція задіяна для несення служби на стаціонарних та мобільних блок постах і з тих пір щільно увійшли в повсякденне життя. І якщо в 2014 році їх наявність і географія розташування не викликала нарікань у громадян у зв'язку з дійсною необхідністю контролю за переміщенням зброї, контрабанди, переслідування злочинців, перевезення наркотичних засобів, осіб які брали участь в незаконних банд формуваннях, осіб які перебували в розшуку [3, с. 118].

Слід взяти до уваги нормативно-правове забезпечення, що регулює діяльність працівників поліції на блокпостах, серед основних на нашу думку можна виділити:

1) Постанова КМУ від 29 грудня 2021 року № 1455, що затверджує «Порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан», цей Порядок визначає процедуру встановлення заходів особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або її окремих місцевостях, де введено воєнний стан, що здійснюються військовим командуванням разом з військовими адміністраціями (у разі їх утворення) самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування [1].

2) Поліцейські мають право зупиняти транспортні засоби, перевіряти документи, проводити поверхневий огляд осіб та здійснювати зупинки транспортних засобів та, що входить також до їх повноважень, безпосередньо й блокпостах, тому беремо до уваги також Закон України «Про Національну поліцію» [2], який також регламентує діяльність та повноваження працівників поліції, в умовах правового режиму воєнного стану в тому числі.

Також до нормативно-правових актів щодо забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами особистих документів та транспортних засобів на блокпостах, відносяться загальні норми Конституції України, Кримінальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України «Про основи національного спротиву»; «Про правовий режим воєнного стану»; «Про національну безпеку України»; «Про дорожній рух», Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» від 10.10.2001 р. № 1306 тощо.

Важливість діяльності працівників поліції на блокпостах є невід'ємною частиною забезпечення публічної безпеки та порядку, особливо в умовах правового режиму воєнного стану. Протягом повномасштабної російсько-української війни на блокпостах найчастіше фіксували кримінальні правопорушення за статтею 263 та статтею 309 КК України [3]. Йдеться про незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами та незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту [4].

Тому, виходячи з вищевикладеного матеріалу, можемо зробити висновок, що діяльність **працівників поліції на блокпостах в умовах правового режиму воєнного стану набуває особливої важливості та складності.** Це пов'язано з необхідністю забезпечення не лише безпеки, а й підтримання громадського порядку в екстремальних умовах. Діяльність поліцейських на блокпостах регулюється низкою нормативно-правових актів та законами України, які встановлюють порядок проведення перевірок, обшуків, затримань та інших процесуальних дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1455. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1455-2021-%D0%BF (дата звернення: 13.11.2024)

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 13.11.2024)

3. Євтушок В., Смола Р. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

4. Єрема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. URL: https://yurgazeta.com/publications (дата звернення: 13.11.2024).

ШЕВЦОВ Олег - *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ,*
Науковий керівник: **КІБЛИК Дар'я** - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року, Указом Президента України № 64/2022 цього ж дня був введений правовий режим воєнного стану, який був затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про введення воєнного стану в Україні».

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [1].

В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, заходи правового режиму воєнного стану [1]. Одним із таких заходів є впровадження у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантської години (заборона перебування у певний період доби на

вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень).

Встановлення комендантської години під час дії правового режиму воєнного стану необхідно для того, щоб полегшити роботу представників правоохоронних органів та/або збройних сил для забезпечення громадського порядку і безпеки, та (у разі надзвичайної ситуації) зменшити потенційну кількість жертв серед цивільного населення.

Комендантська година є обов'язковою під час дії воєнного стану. Проте, її тривалість (початок та завершення) встановлюються кожним регіоном окремо, адже в різних областях України різна безпекова ситуація. Умовно кажучи, чим ближче до лінії зіткнення, тим більш доцільно буде встановити початок комендантської години раніше, а її завершення пізніше, чим далі від прифронтової зони, тим доцільніше буде скоротити тривалість комендантської години. Фактично, у більш безпечних регіонах держави люди скоріше не дотримуються встановлених обмежень перебування на вулиці чи в громадських місцях, ніж навпаки.

Забороняється перебувати на вулиці та громадських місцях під час комендантської години (крім осіб, яким надано таке право, що засвідчується перепусткою або осіб, які мають відповідне посвідчення).

Під час комендантської години **в'їзд/виїзд (вхід/вихід) на територію/з території, де запроваджено комендантську годину, здійснюється лише через визначені комендатурою блокпости**.

Підставою для в'їзду (входу) на територію, де запроваджено комендантську годину, є необхідність:

участі в забезпеченні національних інтересів з метою мирного врегулювання конфлікту чи з питань гуманітарної допомоги;

виконання дипломатичних та консульських функцій, зокрема в рамках діяльності міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (за клопотанням або погодженням з органами влади).

Патрулі мають право, зокрема:

затримувати та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

застосовувати заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби;

перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

вилучати в осіб предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції[2].

Цікавим є те, що за майже три роки воєнного стану в Україні все ще немає прямої відповідальності за порушення комендантської години, тобто відсутня відповідна стаття в Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) або в Кримінальному Кодексі (далі - ККУ). Разом з тим особа несе відповідальність на загальних підставах за невиконання законних вимог патрулів, склад яких визначає місцева влада (зазвичай до них входять працівники Національної поліції, Національної гвардії, члени ТрО та інші) – злісна непокора законному розпорядженню або вимозі таких осіб утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП [2].

Отже, з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, було запроваджено правовий режим воєнного стану, який передбачає заходи для тимчасового обмеження конституційний прав і свобод людини, серед яких є право на вільне пересування, яке має свій прояв у введенні комендантської години на всій території держави для забезпечення громадського порядку і безпеки, та (у разі надзвичайної ситуації) зменшення потенційної кількості жертв серед цивільного населення. Звісно, не всі дотримуватимуться таких обмежень, адже в більш безпечних регіонах України така практика досить поширенна. Відповідної статті за порушення комендантської години ні в КУпАП, ні в ККУ немає, тож якщо особа чинитиме злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, то на таку особу можна скласти протокол за ст. 185 КУпАП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19

України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19 (дата звернення: 03.12.2024)

2. Право в умовах війни: відповідальність за порушення комендантської години. URL: https://law-in-war.org/vidpovidalnist-za-porushennya-komendantskoyi-godyny/

ШАТОХІН Володимир - *аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА НА ТРАНСПОРТІ

Транспортна система відіграє фундаментальну роль у забезпеченні економічного, соціального та культурного розвитку держави. В Україні, яка розташована на перетині ключових транспортних шляхів Європи та Азії, ефективне функціонування транспорту є одним із вирішальних факторів національної безпеки та конкурентоспроможності на світовому ринку. Однак, сучасні виклики, серед яких інтенсивний розвиток міжнародної торгівлі, зростання екологічних вимог і необхідність зниження аварійності, висувають підвищені вимоги до державного контролю в транспортній сфері.

Державний контроль за додержанням законодавства на транспорті виступає одним із ключових інструментів забезпечення безпеки, відповідності стандартам і законності в цій галузі. Актуальність теми зумовлена як специфікою транспортного законодавства, так і загрозами, які виникають унаслідок його недотримання. Ефективний державний контроль здатний забезпечити зменшення кількості правопорушень, покращити якість транспортних послуг та сприяти стабільному розвитку галузі.

Основна частина

Зміст державного контролю у сфері транспорту

Державний контроль у транспортній сфері — це система заходів, спрямованих на перевірку дотримання суб’єктами транспортної діяльності норм чинного законодавства, стандартів і технічних регламентів. Основними функціями цього контролю є:

Забезпечення безпеки руху та експлуатації транспортних засобів. Дотримання вимог законодавства щодо технічного стану транспортних засобів є ключовим фактором для зниження рівня аварійності на дорогах [115, с. 46].

Контроль за екологічними вимогами. У сучасних умовах зростає значення екологічних стандартів, які регулюють рівень викидів транспортних засобів, особливо у великих містах.

Підтримка конкурентного середовища. Контроль сприяє усуненню недобросовісної конкуренції між суб’єктами транспортного ринку, особливо в галузях пасажирських і вантажних перевезень [113, с. 27].

Захист прав споживачів. Це забезпечується через контроль за якістю транспортних послуг і дотриманням прав пасажирів.

Особливості державного контролю в Україні

В Україні державний контроль у транспортній сфері здійснюється через спеціалізовані органи, серед яких Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека), Національна поліція та Державна служба з питань праці. Основними інструментами контролю є перевірки суб’єктів транспортної діяльності, моніторинг дорожнього руху та застосування санкцій за порушення законодавства.

Однак, українська практика державного контролю має низку проблем. Зокрема, існують такі ключові виклики:

Недосконаліть нормативно-правової бази. Часто відсутність єдиних стандартів і розбіжності у регламентах призводять до правових колізій, що ускладнюють роботу контролюючих органів [114, с. 141].

Корупційні ризики. Непрозорість окремих процедур створює умови для зловживань і неправомірного тиску на бізнес.

Недостатність технічного забезпечення. Застаріле обладнання та нестача цифрових рішень знижують ефективність контролю [115, с. 120].

Низький рівень взаємодії між органами. Координація між різними службами часто є недостатньою, що знижує ефективність реалізації контрольних функцій.

Пропозиції для вдосконалення державного контролю

Для підвищення ефективності державного контролю за додержанням законодавства на транспорті пропонуються такі заходи:

Гармонізація законодавства з європейськими стандартами. Це дозволить усунути правові прогалини та адаптувати українське законодавство до вимог ЄС [116, с. 96].Впровадження цифрових технологій. Використання автоматизованих систем моніторингу та аналізу даних знизить людський фактор і підвищить об’єктивність контролю.

Підвищення прозорості процедур. Це можна досягти шляхом обов’язкової публікації результатів перевірок і посилення громадського контролю.

Покращення підготовки кадрів. Забезпечення фахівців необхідними знаннями та технічними засобами сприятиме більш ефективному виконанню їхніх функцій.

Створення національної програми підвищення культури безпеки руху. Залучення громадських організацій і проведення просвітницьких кампаній сприятимуть формуванню правосвідомості серед учасників дорожнього руху [113, с. 64].

Отже, державний контроль за додержанням законодавства на транспорті є важливим елементом забезпечення безпеки, законності та ефективності функціонування транспортної системи України. Однак для його вдосконалення необхідно усунути наявні проблеми шляхом модернізації нормативно-правової бази, впровадження інноваційних технологій і підвищення прозорості процедур. Реалізація цих заходів дозволить забезпечити сталий розвиток транспортної системи та підвищити рівень довіри до державних інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ITF Transport Outlook 2023. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/transport/itf-transport-outlook-2023_b6cc9ad5-en

2. Міністерство інфраструктури України. Transportation Trends in Ukraine. Deloitte Ukraine, 2021. URL: https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/expert/transportation-trends.html

3. Викиди від транспорту: реалії України. Екодія, 2023. URL: https://ecoaction.org.ua/vykydy-vid-transportu.html

4. Дубинський О.Ю. Державний контроль за додержанням законодавства на транспорті: дис. докт. юрид. наук. / спец. 12.00.07. К., 2019. 428 с.

5. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.

6. Фалатюк О.С. Сучасні проблеми транспортної безпеки при здійсненні автомобільних перевезень вантажів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 81-84.

ШУЛЬГА Арина – *студентка 2-го курсу Криворізького навчально-наукового інституту Донецький державний університет внутрішніх справ*

Науковий керівник: **МАКАРЕНКО Олександр** - *професор кафедри державно-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, професор*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО ПРАВОВОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Попри воєнний стан, головним завданням адміністративних судів України залишається забезпечення подальшого відправлення правосуддя шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Разом з тим, задля належного здійснення адміністративного судочинства українські адміністративні суди були вимушені пристосуватися до нових реалій функціонування, які відзначаються низкою проблем організаційного, матеріально-технічного та процесуального характеру.

Місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди) вирішують адміністративні справи як суди першої інстанції, крім випадків, визначених законодавством. Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні адміністративні справи: щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії, дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб; про заборону політичної партії. Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені. Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове

відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу. Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроєкту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою [2, с. 316 - 317].

В цілому ж варто зазначити, що здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану в Україні сьогодні врегульовано лише частково. Зокрема, з урахуванням ситуацій, що спричинюються перебуванням України у стані війни та веденням активних бойових дій на території нашої держави, вирішення потребує також питання запровадження змін, спрямованих на усунення законодавчої прогалини в частині можливості зупинення провадження у справі судами, та надання права судам, за наявності обґрунтованих підстав та доказів на їх підтвердження зупиняти провадження у справі. Зокрема, у випадках: перебування сторони або третьої особи на території тимчасово непідконтрольній Україні; коли місце реєстрації та/або місце ведення господарської діяльності перебуває на території тимчасово непідконтрольній Україні, та вказані обставини унеможливлюють подати докази, необхідні для розгляду справи судом, якщо суд визнає, що вказані докази не можуть бути зібрані стороною або судом в інший спосіб або з інших джерел; переведення учасника справи - суб'єкта владних повноважень в простій у зв'язку знеможливістюздійсненняфункційдержавичерез ведення бойових дій на підвідомчій йому території, на якій такий суб'єкт владних повноважень здійснює свої функції (якщо такі функції не передані іншому суб'єкту, або сам суб'єкт владних повноважень не переміщений з зони ведення бойових дій); якщо однією з сторін або третьою особою є військова частина, військовослужбовець у випадках перебування таких осіб в зоні ведення бойових дій, або у випадку, коли місце реєстрації такої особи находиться на території тимчасово непідконтрольній Україні (за відсутності даних про передислокацію, переведення військової частини - або військовослужбовця в іншу місцевість, що знаходиться на території, підконтрольній Україні); якщо однією

з сторін або третьою особою є суб'єкт, який має на території здійснення діяльності об'єкти цивільного захисту населення (у справах, що передбачають зупинення роботи вказаних суб'єктів); перебування учасника справи – фізичної особи, фізичної особи-підприємця, посадових осіб юридичних осіб у полоні або така особа вважається зниклою без вісті; перебування на службі або віднесення учасника справи до підприємств, установ або підрозділів установ, організацій, задіяних в рятувальних та інших роботах, спрямованих на усунення наслідків військової агресії [2, с. 204 - 205].

Таким чином, глобалізація є ключовим чинником, який вплинув на розвиток судочинства в XXI столітті. Це твердження ґрунтується на низці фактів, серед яких варто виділити діджиталізацію судочинства, уніфікацію судових процесів, утвердження пріоритету прав людини та інших цінностей при здійсненні правосуддя. Саме завдяки технічному прогресу в умовах стрімкої глобалізації національні суди мають змогу функціонувати навіть у період воєнного стану. Ми погоджуємося, що навіть при надзвичайних правових режимах судова система повинна продовжувати розгляд і вирішення адміністративних справ. Функціонування правосуддя не повинно обмежуватися, за винятком ситуацій, коли виконання повноважень фактично неможливе. З огляду на це, сьогодні в законодавчих ініціативах чітко відстежується тенденція до спрощення процедурних елементів судочинства, зокрема через зміну територіальної підсудності судів за допомогою розпорядження Голови Верховного Суду України, а також через удосконалення механізму дистанційної роботи учасників судового процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міщук І.В Киричук Б.С Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua

2. Соломаха А.Г Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану .URL: http://lsej.org.ua/8_2023/73.pdf

ШУМАНЕВСЬКА Крістіна - *здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ВАРИВОДА Василь** - *професор кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ (ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ)

Бенефіціарами відшкодування за порушення міжнародного гуманітарного права є особи, які стали жертвами або постраждали внаслідок таких порушень: цивільні особи, військовополонені, члени сімей та близькі жертв, держава.

Військові дії на території України тривають ще з 2014 року, від початку антитерористичної операції на сході нашої країни, але 24 лютого 2022 року, російська федерація вторглася в Україну з декількох сторін, що було названо повномасштабним вторгненням. З початку повномасштабних військових дій на території нашої держави питання відшкодування шкоди загиблим, пораненим та членам їх родин стало особливо актуальним. Відсутність у законодавстві України приписів щодо відшкодування моральної шкоди, завданої особі у зв'язку із загибеллю її близького родича внаслідок терористичного акту, не перешкоджає такій особі доводити у суді, що стосовно права на життя її близького родича у відповідній ситуації певний конвенційний обов'язок - негативний або позитивний (матеріальний, процесуальний) - держава не виконала чи виконала неналежно, та вимагати від неї відшкодування (компенсації) за це на підставі ст. 2 Конвенції. Причому право на відшкодування за порушення державою позитивних обов'язків особа матиме впродовж усього часу їхнього невиконання чи неналежного виконання (відсутності компенсаційних механізмів, неналежного розслідування тощо).[1]

Загальний принцип відшкодування збитків закріплено у Цивільному кодексі України: у ст.ст. 22, 1166 – щодо майнової шкоди та у ст.ст. 23, 1167 – щодо моральної шкоди. Ці норми гарантують право на компенсацію шкоди, заподіяної внаслідок порушення цивільних прав, причому це має здійснити, у повному обсязі, особа, яка її завдала. У випадках, передбачених законодавством, відшкодування можуть здійснювати й інші суб'єкти. Так, згідно з ч.1 ст. 1172 ЦК України, юридична або фізична особа компенсує шкоду, завдану працівником цієї юридичної чи фізичної особи під час виконання ним своїх трудових та/або службових обов'язків.[2]

Що ж стосується відшкодування шкоди завданої внаслідок збройної агресії рф для військовослужбовців та працівників поліції, які отримали травми або загинули під час виконання своїх службових обов'язків, тут наявні основні показники, які оцінюються:

людські втрати (загибель, смерть осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, поліцейських, військовослужбовців Національної гвардії, Державної прикордонної служби, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту) під час участі в антитерористичній операції, заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, розмінування, проведення відновлювальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

витрати на виплату одноразової грошової допомоги, надбавок, доплат, грошової компенсації, пільг вказаним особам

матеріальні втрати, до яких належать втрата, пошкодження та/або знищення майна МВС, Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, ДСНС, пов’язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, забезпеченням безпеки дорожнього руху, забезпеченням недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації;

витрати, пов’язані з розмінуванням, проведенням відновлювальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

витрати на утилізацію пошкодженої техніки, озброєння і боєприпасів.

Визначення шкоди та збитків здійснюється відповідно до методики, затвердженої наказом МВС за погодженням з Міноборони, Мінінфраструктури та СБУ.[3]

Важливо зазначити, що розмір виплат у період воєнного стану визначається окремою постановою КМУ № 168 від 28 лютого 2022 року.[4]

Стисло розглянемо інші потенційно можливі варіанти відшкодування шкоди, завданої внаслідок війни.

Європейський суд з прав людини є одним із доступних шляхів захисту порушеного права. Проте виконання рішень ЄСПЛ росією стало проблематичним після денонсації конвенції з 16 вересня 2022 р. За думкою експертів, виконання рішень ЄСПЛ може стати частиною ширшого міжнародного механізму [5, с. 5]

Міжнародний суд ООН також обмежений через право вето росії в Раді безпеки. Щодо Міжнародного кримінального суду, перспективи розгляду справ наразі є примарними через невизнання росією рішень МКС [5, с.21]

Історично успішними були механізми ad hoc: Компенсаційна комісія ООН (Ірак-Кувейт) та Еритрейсько-Ефіопська претензійна комісія [6, с. 9].

Найбільш реальним для України є створений Міжнародний реєстр збитків у Гаазі, який з 02 квітня 2024 р. розпочав прийом заяв. Реєстр документує докази щодо збитків, завданих з 24 лютого 2022 року на території України

Рада Реєстру визначила категорії збитків, включаючи: переміщення, порушення особистої недоторканості, втрату майна, шкоду бізнесу, втрату доступу до охорони здоров'я та освіти. Наразі приймаються позови лише щодо пошкодження чи знищення житлового майна.

Висновки: Відшкодування шкоди має критичне значення для жертв воєнного конфлікту, оскільки наслідки впливають на їхнє здоров'я, працездатність та загальну якість життя навіть після завершення бойових дій. Для ефективного механізму відшкодування необхідне якісне документування та збір доказової бази, що дозволить встановити причинно-наслідковий зв'язок між діями агресора та заподіяною шкодою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 28.11.2024).
2. Цивільний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 28.11.2024).
3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#Text (дата звернення: 24.11.2024).
4. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-п#Text (дата звернення: 28.11.2024).
5. Кошман А. Огляд національних та міжнародних механізмів захисту права власності, порушеного через агресію російської федерації. URL:https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/630/f18/bce/630f18bceed41958789112.pdf
6. Відшкодування для України: моделі, перспективи, виклики: аналітична доповідь. / І.М. Городиський, М.В. Бем, С.Р. Косаревич, С.О. Верланов, Н.В. Василечко, А.А. Слюсар. Львів: Центр Дністрянського, 2023. 103 с.

ЯВТУШЕНКО Денис - *аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*

ПРАВОВІДНОСИНИ ЩОДО НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Рівень соціального захисту населення в державі характеризує таку державу як соціальну. Означений напрям розвитку політики в Україні набув особливої актуальності з прийняттям Конституції 28.06.1996 року. Окреслюючи права людини, в Конституції передбачено, зокрема, й право громадян України на соціальний захист та роз’яснено, що таке право включає право на їх забезпечення у випадках, передбачених законом (стаття 46 Конституції України) [1]. Одним з інструментів реалізації населенням України права на соціальний захист визначається надання адміністративних послуг в цій сфері. Особливості правовідносин у сфері надання

адміністративних послуг соціального захисту населення в Україні потребують ґрунтовних досліджень, особливо враховуючи новизну нормативного закріплення інституту електронних послуг в Україні взагалі, та надання цих послуг у сфері соціального захисту, зокрема [7].

Окремі аспекти правовідносин у сфері надання публічних послуг соціального захисту населення стали предметом наукових досліджень В. Б. Авер'янова, І. П. Голосніченка, В. П. Тимощука та інших науковців.

Натомість, через відсутність законодавчого визначення терміну «соціальний захист» серед науковців також відсутній єдиний підхід щодо визначення особливостей правовідносин публічних послуг у сфері соціального захисту. Аналіз положень Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 року, «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 року, «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 року, «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 року та інших свідчить про наявність великої кількості нормативних актів, що регулюють відносини в сфері соціального захисту, що, зрештою, ускладнює процедуру реалізації цього права.

Питання правовідносин найбільш детально опрацьовано та досліджено в науці теорії держави і права. В загальній теорії права правовідносини розглядаються як об'єктивно виникаюча особлива форма соціальної взаємодії в суспільстві, учасники якої володіють взаємними правами та обов'язками, реалізують їх у відповідності до закону з метою задоволення своїх потреб і інтересів в особливому порядку, не забороненому або гарантованому державою і такому, що охороняється ним в особі певних органів [3, с. 38]. В теорії правовідносин загальновживаними виступають такі поняття як суб'єкт та об'єкт правовідносин, юридичний факт, суб'єктивні права та обов'язки учасників цих відносин, правосуб'єктність [8].

Суб'єктом, який надає публічні послуги в сфері соціального захисту, є держава, як гарант забезпечення соціального захисту, в особі уповноважених органів. Суб'єктами - споживачами цих послуг, відповідно до статті 46 Конституції України, є громадяни України (стаття 46) [1]. Особливістю суб'єктів - споживачів публічних послуг у сфері соціального захисту, на відміну від інших публічних послуг є виключно фізичні особи, в той час як споживачами адміністративних послуг, наприклад, у сфері підприємницької діяльності, можуть бути й юридичні особи. Серед науковців, також існує думка, що суб'єктами – споживачами цього виду адміністративних послуг може бути й сім'я. Такої позиції, зокрема, дотримується В. М. Рошканюк [4, с. 11].

Учасники правовідносин у сфері надання публічних послуг в сфері соціального захисту населення мають взаємні права та обов'язки. Так, праву людини на соціальний захист кореспондує обов'язок держави забезпечити такий захист у випадку, на підставах та умовах, що визначені законами України. Разом з тим, специфікою

правовідносин у цій сфері надання публічних послуг є настання особливих умов – соціального ризику, що погіршує або може погіршити нормальний життєвий уклад. Проте, участь суб'єктів - споживачів публічних послуг у сфері соціального захисту не обмежується лише правом на соціальний захист, а й включає також виконання певних зобов'язань (обов'язків). Наприклад, Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 року передбачає надання уповноваженими органами публічних послуг щорічного медичного обстеження (диспансеризації). Поряд з цим зобов'язує громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, проходити обов'язкове обстеження в медичних закладах (стаття 17 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи») [5].

Учасники правовідносин у сфері надання електронних послуг соціального захисту населення не наділені можливостями самостійно визначати чи змінювати свої права та обов'язки. Отже, за своєю суттю такий вид правовідносин належить до адміністративно-правових відносин, коли сторони позбавлені можливості самостійно визначати свої права та обов'язки [6].

Таким чином, специфіка правовідносин у сфері надання електронних послуг у сфері соціального захисту населення зумовлена особливостями суб'єктного складу учасників таких правовідносин, зокрема, правовим статусом осіб-споживачів послуг, а також змістом правовідносин та іншими характеристиками. Дослідження цього виду правовідносин актуалізується в умовах реформування держави з метою формування реальних механізмів соціального захисту населення, зокрема, шляхом надання публічних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 // Відомості Верховної Ради. 2013. № 32. Ст.409.

3. Легеза Є. О. Теорія публічних послуг : адміністративно-правова складова. Монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.

4. Рошканюк В.М. Правове регулювання соціального захисту в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05. трудове право; право соціального забезпечення. К, 2012. 21 с.

5. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 16. ст.200.

6. Leheza Ye., Filipenko T., Sokolenko O., Darahan V., Kucherenko O. (2020). Ensuring Human Rights in Ukraine: Problematic Issues and Ways of their Solution in the

Social and Legal Sphere. Cuestiones Políticas. Vol. 37 №º 64 (enero-junio 2020). P. 123-136. DOI: https://doi.org/10.46398/cuestpol.3764.10

7. Легеза Є. О.Адміністративні процедури у сфері нерухомого майна: державна реєстрація речових прав та особливості реалізації через електронні торги: Монографія. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2022.

8. Leheza, Y., Dorokhina, Y., Shamara, O., Miroshnychenko, S., & Moroz, V. (2021). Citizens 'participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. Cuestiones Políticas, 39(69), 212-224. https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12

ЯРОВИЙ Олексій - *курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ВАЛЄЄВ Руслан** - *доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану забезпечення публічної безпеки і порядку набуває особливої актуальності через гостроту наявних загроз (ракетні, артилерійські та дронові обстріли, розповсюдження незаконного обігу зброї, мінні загрози, тощо). Поліцейські органи, що мають адміністративно-правову компетенцію, виконують низку специфічних завдань, спрямованих на захист громадян, підтримку правопорядку та реалізацію рішень державних органів. Адміністративно-правові аспекти діяльності поліції в цей період регулюються особливими законодавчими нормами, які визначають права, обов'язки та обмеження для поліцейських з метою забезпечення національної безпеки та суспільного порядку.

Національна поліція України є ключовим суб'єктом забезпечення публічної безпеки, що обумовлює специфіку її діяльності в цій сфері. Основними ознаками цієї діяльності є: 1) статус головного елемента в системі державних органів, уповноваженого на здійснення заходів із забезпечення публічної безпеки; 2) функціонування як узгодженої та організованої структури, що об'єднує підрозділи з єдиною метою – підтримання публічної безпеки; 3) наявність особливих владних повноважень у сфері безпеки, характерних тільки для Національної поліції; 4) чітко

визначений нормативно-правовими актами перелік завдань, функцій і повноважень у сфері публічної безпеки; 5) поширення компетенції Національної поліції на всю територію і населення країни в досліджуваній сфері [1].

В умовах воєнного стану поліція виконує такі ключові завдання:

1) Забезпечення громадського порядку та безпеки громадян. Це включає патрулювання, встановлення контрольно-пропускних пунктів, перевірку документів у підозрілих осіб та підтримання правопорядку в умовах підвищеної загрози.

2) Контроль за дотриманням комендантської години та обмежувальних заходів. Поліція забезпечує виконання комендантських обмежень, що сприяє підтримці порядку в нічний час та зниженню криміногенної активності.

3) Охорона стратегічних об'єктів і забезпечення громадської безпеки. В умовах воєнного стану критичні об'єкти, такі як інфраструктура, енергетичні комплекси та транспортні вузли, потребують посиленого захисту. Поліцейські надають підтримку у їх охороні та забезпечують публічний порядок.

4) Запобігання масовим заворушенням і паніці серед населення. Поліцейські проводять заходи з недопущення скупчення людей у небезпечних зонах, забезпечують евакуацію громадян у разі загрози, інформують населення про правила поведінки під час надзвичайних ситуацій [2].

5) Забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах освіти [3].

В контексті досліджуваної проблематики, актуальним є положення Конституції України, адже відповідно до ч. 3 ст. 17 встановлено, що забезпечення національної безпеки та захист державного кордону України здійснюються відповідними військовими формуваннями та правоохоронними органами держави, організація і діяльність яких регулюються законом [4].

Забезпечення публічного порядку та безпеки Національна поліція реалізує в рамках адміністративної діяльності. Адміністративно-правові обмеження, що застосовуються поліцією для підтримки публічного порядку та безпеки, виражаються в тимчасовому обмеженні прав та законних інтересів громадян і організацій, а також у наданні спеціальних повноважень правоохоронним органам на території бойових дій. Окрім того, поліція вживає заходи реагування на правопорушення, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та Кримінальним процесуальним кодексом (КПК) України, а також застосовує поліцейські превентивні заходи і заходи примусу, визначені Законом України «Про Національну поліцію», для охорони прав і свобод громадян та запобігання загрозам публічній безпеці й порядку. Публічний порядок і безпека створюють ідеальні умови взаємодії між органами публічної влади та суб'єктами громадянського суспільства. Належне забезпечення публічного порядку і безпеки здійснюється через систему спеціальних суб'єктів, що включає правоохоронні органи, органи, які виконують правоохоронні функції, та суди [5].

Адміністративно-правові аспекти діяльності поліції в умовах воєнного стану спрямовані на забезпечення публічної безпеки, підтримку правопорядку і захист

національних інтересів. Розширені повноваження дозволяють поліції швидко реагувати на нові виклики та забезпечувати порядок в умовах кризової ситуації. Водночас важливо, щоб адміністративно-правові заходи відповідали принципам законності, захисту прав громадян та необхідності. Адміністративно-правові інструменти в руках поліції є ефективним засобом забезпечення стабільності, коли поліцейські діють в рамках закону, підтримуючи баланс між безпекою і правами людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соболь Є.Ю., Палій В.В. Адміністративно-правові обмеження прав і свобод людини при забезпеченні публічної безпеки органами Національної поліції України. 2023. URL: https://cusu.edu.ua/images/autoreferats/2023/Paliy/Diss_PaliyVV.pdf (дата звернення: 09.11.2024).

2. Мащенко В.С. Адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії. 2024. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/2/34.pdf (дата звернення: 09.11.2024).

3. Валєєв Р.Г. Роль поліції у забезпеченні безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.)*; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. І. С. 400 – 403.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 09.11.2024).

5. Мацелик Т.О., Мацелик М.О. Адміністративна діяльність правоохоронних органів під час забезпечення публічного порядку та безпеки в період воєнного стану: крізь призму принципу верховенства права. *Ірпінський юридичний часопис.* 2023. № 4 (13). С. 46-55. URL: https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/184 (дата звернення: 09.11.2024).

ЯСТРЕМСЬКА Владислава - *студентка 3 курсу юридичного факультету спеціальності 081 «Право» Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова*

Науковий керівник: **ГАВРІК Роман –** *доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова, кандидат юридичних наук, доцент*

РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ОРГАНАМИ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ

Розгляд справ про адміністративні правопорушення є важливою складовою частиною правозастосовчої діяльності органів прикордонної служби. В Україні прикордонники мають широкі повноваження в сфері забезпечення державної безпеки, охорони державного кордону та боротьби з правопорушеннями, що відбуваються на прикордонних територіях. Ці правопорушення можуть стосуватися порушень режиму перетину кордону, незаконної міграції, контрабанди та інших порушень, які негативно впливають на правопорядок і безпеку держави. Від ефективності розгляду справ про адміністративні правопорушення залежить належне функціонування системи охорони кордону та забезпечення правопорядку в Україні.

Дослідження поняття та змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності органів правопорядку вже давно розглядається в науковій літературі. Концептуальне визначення цієї категорії, яке розробив Комісар С.А. для наукового обґрунтування діяльності Національної поліції України, звучить так: «це правоохоронна діяльність, що здійснюється в чітко регламентованій формі в межах суспільних правовідносин, які виникають під час роботи підрозділів Національної поліції та їх посадових осіб. Вона охоплює розгляд справ про адміністративні правопорушення та прийняття владних рішень (актів) відповідно до закону, з метою досягнення правових результатів через застосування заходів адміністративного примусу до порушників чинного законодавства» [2, с.73].

Аналізуючи попереднє твердження, визначимо адміністративно-юрисдикційну діяльність Держприкордонслужби України як специфічний вид оперативно-службової діяльності органів та підрозділів охорони державного кордону, який регулюється нормами права. Ця діяльність включає виявлення та фіксацію фактів адміністративних правопорушень, розгляд і вирішення справ про адміністративні правопорушення, а також виконання інших адміністративно-юрисдикційних дій, що мають забезпечувальний характер.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення органами прикордонної служби має кілька характеристик, які притаманні лише їй. Серед них є наявність правового спору або правопорушення, а також основою адміністративно-правових спорів є індивідуальні адміністративні справи, під час вирішення яких здійснюється правова оцінка поведінки сторін. Крім того, через свою суспільну значущість адміністративно-юрисдикційна діяльність потребує належного процесуально-правового регулювання.

Визначає порядок оформлення, розгляду та обліку матеріалів справ про адміністративні правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, а також особливості провадження у справах про дані правопорушення інструкція МВС [4].

Справу розглядають за участі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. Якщо ж особа відсутня, розгляд можливий лише за умови, що вона була належним чином повідомлена і не подала клопотання про відкладення. За результатами розгляду справи уповноважена посадова особа ухвалює постанову про накладення адміністративного стягнення або про закриття справи. Постанова повинна містити: дані посадової особи, що винесла постанову; дату розгляду справи; інформацію про особу, на яку накладено стягнення; опис обставин, встановлених під час розгляду справи; посилання на відповідний пункт нормативного акту; рішення у справі та право на оскарження. Для постанов про накладення штрафу додатково вказують зобов'язання щодо підтвердження його сплати, а також інформацію про можливе обмеження в'їзду в Україну.

При розгляді справ про адміністративні правопорушення уповноважені особи зобов'язані керуватися статтею 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Вона регламентує, що адміністративне стягнення має бути накладено в чітко визначені строки, відповідно до певних правопорушень – 2-3 місяців з дня виявлення, або ж не пізніше 1 року.

Постанова підписується посадовою особою та скріплюється печаткою відповідного органу. Заповнення всіх реквізитів здійснюється державною мовою. Копію постанови особі вручають або надсилають поштою протягом трьох робочих днів. Якщо копію вручають особисто, особа підтверджує це своїм підписом. Особа має право подати скаргу на постанову згідно зі статтями 288 і 289 КУпАП. Відповідне рішення за скаргою надсилається протягом трьох днів після ухвалення. Постанова може бути скасована або змінена в порядку контролю начальником вищого органу Держприкордонслужби.

Наостанок зазначимо, що виключення адміністративно-юрисдикційної діяльності (АЮД) з основних функцій прикордонного відомства спричинило негативну тенденцію зниження її значення у виконанні завдань Держприкордонслужби України. Для забезпечення правового режиму воєнного стану важливо приділити увагу ефективному використанню АЮД, що включає вдосконалення адміністративно-деліктної практики для підвищення ефективності несення служби на блокпостах, впровадження адміністративно-правових заходів для забезпечення прикордонного режиму, зокрема з контролю за дотриманням комендантської години, а також покращення якості підготовки протоколів про військові адміністративні правопорушення для дотримання принципу невідворотності покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24). Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X

2. Комiссаров С. А. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України. Вчені записку ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. Київ, 2018. Том 29(68). № 2. С. 73–77.

3. Кушнір, Я. О., Вітровчак, В. Г.. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Держприкордонслужби України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, 62, 2023. С. 33-38.

4. Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення. МВС України; Наказ, Інструкція, Протокол від 18.09.2013 № 898

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ

АЛЕКСАНДРОВ Михайло - *судовий експерт Державної науково-дослідної експертно-криміналістичного центру МВС, кандидат юридичних наук, старший дослідник*

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З НЕЗАКОННО ВСТАНОВЛЕНИМИ НОМЕРНИМИ ЗНАКАМИ

В умовах дії правового режиму воєнного стану до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) були внесенні зміни щодо відповідальності користувачів транспортних засобів за порушення вимог законодавства про використання номерних знаків транспортних засобів [1]. Відповідно до зазначених змін, частиною другою статті 121^3 КУпАП за керування або експлуатацію транспортного засобу із незаконно встановленими номерними знаками Збройних Сил України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації (далі – сили безпеки та оборони України) або дипломатичних представництв, консульств та інших міжнародних організацій, які користуються повним та частковим імунітетом, передбачена адміністративна відповідальність [2]. Санкція за це правопорушення передбачає накладення штрафу в розмірі ста п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне порушення протягом року – накладення штрафу в розмірі трьохсот

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців [2].

Запровадження відповідальності за таке правопорушення в умовах воєнного стану є вкрай актуальним. Номерні знаки сил безпеки та оборони, дипломатичних представництв або міжнародних організацій можуть використовуватись громадянами як прикриття для вчинення значної кількості адміністративних і кримінальних правопорушень. Серед правопорушень, поширених в умовах воєнного стану, це порушення режиму комендантської години, уникнення перевірки дотримання вимог законодавства про мобілізацію. Однак, на нашу думку, санкції, передбачені частиною другою статті 121^3 КУпАП, є недостатніми, оскільки не забезпечують належної превенції повторного правопорушення. Зазначимо, що предметом правопорушення, яке нами розглядається, є незаконно встановлений на транспортному засобі номерний знак сил безпеки та оборони України, дипломатичних представництв або міжнародних організацій. Отже, для запобігання подальших правопорушень логічно, окрім накладання штрафу, застосувати санкцію у вигляді конфіскації незаконно встановленого номерного знака. Окрім превенції адміністративних правопорушень, така санкція може бути джерелом для подальших розшукових або слідчих дій щодо встановлення походження та способу виготовлення номерного знака, з'ясування, чи не був номерний знак вкрадений з реально існуючого транспортного засобу або наданий правопорушникам в незаконне користування відповідальною службовою особою тощо. Таким чином, конфіскація незаконно встановленого номерного знака сил безпеки та оборони України, дипломатичних представництв або міжнародних організацій може стати джерелом для виявлення та розкриття інших адміністративних і кримінальних правопорушень.

Враховуючи викладене, пропонуємо за порушення частини другої статті 121^3 КУпАП застосувати санкції у вигляді накладення штрафу в розмірі ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян *з конфіскацією незаконно встановлених номерних знаків,* а за повторне протягом року вчинення порушень, передбачених частиною другою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, –накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з *конфіскацією незаконно встановлених номерних знаків* і позбавленням права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про дорожній рух» щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення порядку встановлення та використання номерних знаків транспортних засобів: Закон України від 6 жовтня 2022 року № 2658-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-20#n10 (дата звернення: 13.11.2024).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 13.11.2024).

АНІСІМОВ Кирило – *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ПОЗИТИВНІ ПРАКТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГОЛОВНОЇ ІНСПЕКЦІЇ ГУНП В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Діяльність Управління головної інспекції ГУНП в Запорізькій області (далі – УГІ) відіграє важливу роль у забезпеченні законності та підвищенні ефективності функціонування ГУНП в Запорізькій області. Працівники УГІ постійно працюють за напрямом удосконалення діяльності ГУНП в Запорізькій області, впроваджуючи низку інноваційних та ефективних практик, спрямованих на покращення якості роботи поліцейських, зміцнення довіри населення та оптимізацію управлінських процесів в поліцейській діяльності. Така діяльність здійснюється за різними напрямами. Розглянемо їх детальніше.

1. Заохочення поліцейських

УГІ ініційовано систему мотивації, яка полягає в регулярному заохоченні працівників поліції за досягнення у професійній діяльності. Це сприяє підвищенню продуктивності, підтримує моральний дух особового складу та покращує імідж поліції серед громадян.

2. Популяризація службової діяльності

Управління реалізувало низку заходів для підвищення обізнаності громадськості про свою діяльність, зокрема: виготовлення інформаційних буклетів, які поширювалися серед поліцейських, громадян та органів місцевого самоврядування; проведення інформаційних кампаній у соціальних мережах, що охопили понад 28 000 громадян; виготовлення корпоративної продукції для підвищення впізнаваності бренду УГІ.

3. Технічні новації

За ініціативою УГІ у 2024 році було впроваджено електронний облік речових доказів, що оптимізувало зберігання наркотичних засобів та забезпечило можливість дистанційного контролю за цим процесом. Забезпечено розробку алгоритму обліку транспортних засобів, вилучених органами досудового розслідування, що дозволило цифровізувати всі необхідні дані та знизити корупційні ризики.

4. Співпраця з громадськими організаціями

26 червня 2024 року УГІ підписано меморандум про співпрацю з громадським формуванням «Капеланський патруль». В рамках цієї співпраці здійснювалися: спільні виїзди до прифронтових територій; організація соціальних проєктів з підтримки місцевих громад; проведення тимбілдинг-заходів для поліцейських.

5. Розробка інноваційних алгоритмів

За ініціативою УГІ було розроблено Алгоритм щодо практичного застосування норм ст. 390-1 КК України, в частині умисного ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом. Цей документ допомагає поліцейським ефективніше взаємодіяти з правопорушниками та судами у питаннях виконання програм для кривдників.

6. Освітні ініціативи

Проведено дводенні курси підвищення кваліфікації для поліцейських із питань дотримання прав людини. Організовано стажування, тренінги та короткострокові навчання для обміну досвідом з іншими регіонами.

7. Інновації для службової безпеки

Управління придбало сучасний детектор дронів «Цукорок», що сприяє підвищенню безпеки поліцейських у зоні бойових дій, а також встановило безконтактний алкотестер для профілактики порушень службової дисципліни.

Отже, позитивні практики, впроваджені УГІ ГУНП в Запорізькій області, демонструють високий рівень професіоналізму та інноваційного підходу до організації діяльності. Вони сприяють оптимізації внутрішніх процесів, зміцненню довіри громадськості та підвищенню ефективності роботи поліції в умовах сучасних викликів. Подальший розвиток цих ініціатив має потенціал для впровадження на національному рівні, що позитивно вплине на всю систему правоохоронних органів України.

БАДАК Максим - *викладач Дніпровського транспортно-економічного коледжу, юрисконсульт*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ У ГУРТОЖИТКАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Реєстрація місця проживання є важливим правовим інститутом, сутністю якого є те, що особа офіційно визначає місце свого проживання, що в подальшому впливає на реалізацію правосуб’єктності цієї особи. На період здобуття освіти частина студентів проживають у гуртожитку і реєстрація свого місця проживання в ньому надає можливість студентам реалізовувати свої права та обов’язки за новим місцем свого проживання.

Якщо звернутися до світової практики, то інститут реєстрації місця проживання є типовим для багатьох країн. Однак, він не універсальний. Ряд країн англо-американської правової традиції: США, Велика Британія, Канада, Ірландія, Австралія – не мають такої вимоги у своїй правовій системі. В цих країнах особи повинні повідомляти про свій переїзд кожен окремо взятий орган, з яким вони взаємодіють. В них відсутня окрема послуга з реєстрації місця проживання.

У країнах, де реєстрація місця проживання все-таки є, така реєстрація відбувається або на дозвільних засадах, або повідомних. Деякі країни Північної Європи, наприклад, Швеція та Фінляндія, мають повідомну систему реєстрації місця проживання: в них обов'язково реєструвати нову адресу під час переїзду, але для цього не потрібно надавати доказів права проживати за обраною адресою

Другу систему реєстрації місця проживання можна назвати дозвільною. Така система існує в багатьох пострадянських країнах – Польщі, Чеській Республіці, Росії, а також деяких країнах Європи, наприклад, Норвегії. В цих країнах особа повинна доводити своє право на проживання у своєму житлі (власність, сімейні стосунки з власником, оренда житла) для того, щоб їй було дозволено в ньому зареєструватися.

Відповідно до статті 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом [1].

11 грудня 2003 року Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» у статті 6 встановив нове поняття «реєстрація місця проживання».

До цього часу існувала так звана «прописка», яка є пережитком СРСР. Інститут «прописки» було визнано таким, що не відповідає Конституції України, тобто є неконституційним рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 1 пункту 4 Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (справа щодо прописки) [8].

Проте, Законом України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні» (далі – Закон) статті 6-11 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» щодо реєстрації місця проживання було виключено.

Відтепер Законом регулюються відносини у сфері надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання (перебування) фізичних осіб в Україні, встановлює порядок надання таких послуг та порядок внесення, обробки, обміну відповідними відомостями в електронних реєстрах, базах даних для надання таких послуг. [2].

З цього моменту у законодавстві України вводиться два поняття «декларація місця проживання» та «реєстрація місця проживання».

Декларування місця проживання особи - повідомлення особою органу реєстрації адреси свого місця проживання шляхом надання декларації про місце проживання в електронній формі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг з подальшим внесенням такої інформації до реєстру територіальної громади (далі – Декларування).

Реєстрація місця проживання (перебування) особи - внесення за заявою про реєстрацію місця проживання (перебування), поданою особою в паперовій формі, до реєстру територіальної громади інформації про місце проживання (перебування) особи (далі – Реєстрація). [2].

Декларування полягає в тому, що особа саме через електронний зв'язок подає інформація про своє місце проживання, під час Реєстрації повинна бути подана паперова заяву і відповідний реєстратор вносить інформацію до реєстру.

Крім цього, декларування місця проживання містить обмеження щодо кола осіб, які можуть його здійснити, зокрема:

у житлі приватної форми власності, за умови внесення відомостей про таке житло до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;

у гуртожитку, що не належить особі на праві власності, спільної власності, за умови надання згоди уповноваженої особи з управління гуртожитку, що належить до сфери управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. [2]

Порядок декларації та реєстрації місця проживання регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2022 № 265 «Деякі питання декларування і реєстрації місця проживання та ведення реєстрів територіальних громад» (далі – Постанова).

Реєстрація місця проживання у гуртожитках, що належить до сфери управління закладів освіти, має свою специфіку.

По-перше, реєстрація місця проживання у гуртожитках закладів освіти здійснюється на тимчасовий період - до завершення навчання у такому закладі освіти.

Крім цього, у штатних розписах закладів освіти, які мають на своєму балансі гуртожитки, наявна посада «паспортист». Наприклад, для закладів фахової передвищої освіти чинним є наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2014 № 60 «Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації», яким передбачено введення посади паспортиста в обсязі 0,5 ставки при кількості осіб, що проживають у гуртожитку, до 500 осіб включно, та 1,0 ставки при кількості осіб, що проживають у гуртожитку, понад 500 осіб. [6]

Паспортист здійснює підготовку документів та надання їх посадовій особі органу реєстрації для здійснення реєстрації або зняття з реєстрації місця проживання студентів, які мешкають у гуртожитку. Це полегшує процедуру реєстрації місця проживання для студентів (які переважно є неповнолітніми на момент такої реєстрації), а також пришвидшує проведення такої процедури.

Наприклад, паспортист може одночасно надати готовий пакет документів для реєстрації місця проживання декількох осіб, при цьому, реєстратору не потрібно здійснювати перевірку заповнення та/або наявності тих чи інших документів, а здійснюється внесення інформації у відповідний реєстр територіальної громади тощо.

Це передбачається посадовими інструкціями паспортиста та п. 35 Постанови - для реєстрації місця проживання особа або уповноважена особа житла подає відповідні документи.

Паспортист виступає уповноваженою особою житла, яка здійснює реєстрацію або зняття з реєстрації місця проживання мешканців гуртожитку. Документами, що підтверджують повноваження паспортиста є: наказ про призначення на посаду, довіреність від керівника закладу освіти на здійснення реєстраційних дій у сфері реєстрації (зняття з реєстрації) місця проживання мешканців гуртожитку.

Отже, паспортист приймає заяву та перевіряє наявність та правильність необхідних документів. Місце проживання реєструє відповідний орган реєстрації.

До заяви про реєстрацію місця проживання у гуртожитку необхідно додати наступні документи:

1) паспортний документ особи – оригінал та копію паспорта громадянина у формі книжечки або ID-картки. В переважній більшості здобувачі освіти подають паспорт у формі ID-картки. В такому разі до нього необхідно додати довідку про реєстрацію місця проживання, в якій буде зазначено поточне місце реєстрації студента.

2) документи, що підтверджують право на проживання (перебування) в житлі.

Користування жилою площею здійснюється у гуртожитках державної та комунальної форми власності - виключно за договором найму жилого приміщення, укладеним на підставі ордера.

Відповідно до абзацу 3 пункту 2 розділу 3 Положення про особливості користування гуртожитками закладів фахової передвищої та вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 № 1452 у разі прийняття рішення щодо надання особі жилої площі в гуртожитку адміністрація закладу освіти видає такій особі ордер на жилу площу в гуртожитку встановленої форми з одночасним укладанням з нею договору найму жилого приміщення в гуртожитку. [5]

Тому, підставою для реєстрації місця проживання у гуртожитку є документи, що підтверджують право на проживання у житлі – ордер та договір на проживання у гуртожитку.

Додаткової згоди власника не потрібно, наявність ордера та договору на проживання у гуртожитку є достатньою підставою для реєстрації місця проживання у такому гуртожитку.

3) відомості або документ, що підтверджує сплату адміністративного збору. На практиці, реєстратор вимагає оригінал або дублікат банківської квитанції, яка підтверджує сплату адміністративного збору.

Розмір адміністративного збору залежить від дотримання строків реєстрації місця проживання. Відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону громадяни України, які проживають на території України, зобов'язані протягом 30 календарних днів після прибуття до нового місця проживання зареєструвати його.

Якщо такий строк дотриманий, то розмір адміністративного збору становитиме 1,5 відсотка прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року. Зокрема, станом на 2023 рік розмір адміністративного збору становить 40,26 грн.

Якщо вищевказаний строк реєстрації місця проживання порушений, то розмір збору становитиме 2,5 відсотка прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року. Зокрема, станом на 2023 рік розмір адміністративного збору становить 67,10 грн.

4) військово-обліковий документ – оригінал та копія.

Враховуючи вимоги законодавство про військовий обов'язок, а також підпункт 7 пункту 35 Постанови, під час реєстрації місця проживання також подається військово-обліковий документ (для громадян України, які підлягають взяттю на військовий облік або перебувають на військовому обліку).

Під час реєстрації у гуртожитку така вимога, як правило, поширюється на юнаків, яким виповнилося 17 років.

Військово-обліковими документами є:

для призовників - посвідчення про приписку до призовної дільниці;

для військовозобов'язаних - військовий квиток або тимчасове посвідчення військовозобов'язаного;

для резервістів - військовий квиток. [4].

Після того, як особа надала весь пакет необхідних документів та після заповнення заяви (за формою, відповідно до додатку 2 Постанови) особи, які повинні перебувати або перебувають на військовому обліку мають звернутися до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем знаходження гуртожитку для постановки на відповідний військовий облік.

Підтвердженням постановки на військовий облік є наявність відмітки відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки про взяття особи на військовий облік за новим місцем проживання.

Проте, часто на практиці, орган реєстрації крім відповідної відмітки у військово-обліковому документі, також вимагає проставлення такої відмітки у заяві про реєстрацію місця проживання для недопущення підробок відміток та штампів.

Відповідно до ч. 4 ст. 15 Закону та п. 32 Постанови згода батьків на реєстрацію місця проживання дитини віком від 14 до 18 років не вимагається у разі коли особа є здобувачем освіти та здійснює реєстрацію свого місця проживання (перебування) в гуртожитку, що належить до сфери управління закладу освіти.

Новелою нового порядку реєстрації є також внесення до заяви про реєстрацію місця проживання нових граф, зокрема особа, яка реєструє своє місце проживання,

також має вказати інформацію про окремий номер запису в Єдиному державному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та резервістів (за наявності), свої контактні дані (номер телефону та/або адресу електронної пошти).

Після отримання документів, орган реєстрації вносить інформацію про зареєстроване місце проживання особи до реєстру територіальної громади в день подання відповідних документів.

Отже, реєстрація місця проживання студентів у гуртожитках закладів освіти містить певні особливості: місце проживання реєструється на період навчання у закладі освіти; документи приймає та перевіряє їх правильність, паспортист гуртожитку, який потім надає їх органу реєстрації для реєстрації місця проживання особи та внесення інформації у відповідний реєстр; документами, які є підставою реєстрації місця проживання є ордер на вселення та договір на проживання у гуртожитку; згода батьків на реєстрацію неповнолітніх дітей-студентів (за умови реєстрації їх у гуртожитку закладу освіти) не потребується.

Практичне застосування вимог законодавства про реєстрацію місця проживання студентів у гуртожитках закладів освіти також полягає у вивченні окремих підстав для зняття з реєстрації місця проживання, наприклад, за умови завершення закладу освіти, а також удосконалення взаємодії органу реєстрації та територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки щодо перевірки постановки на військовий облік за місцем реєстрації місця проживання тощо. Окреслені аспекти реалізації реєстрації місця проживання студентів у гуртожитках закладів освіти потребують додаткового дослідження та відповідних науково-практичних рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 15.12.2023).

2. Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні : Закон України від 05.11.2021 р. № 1871-IX : станом на 2 черв. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1871-20#Text (дата звернення: 15.12.2023).

3. Деякі питання декларування і реєстрації місця проживання та ведення реєстрів територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2022 № 265. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2022-%D0%BF#Text

4. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1487.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#Text

5. Про затвердження Положення про особливості користування гуртожитками закладів фахової передвищої та вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки

України від 21.11.2019 № 1452.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-20#Text

6. Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2014 № 60. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0200-14#Text

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 1 пункту 4 Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (справа щодо прописки) : Рішення від 14.11.2001 № 15-рп/2001 // Конституційний Суд України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-01

8. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного вибору місця проживання в Україні : дисертації на здобуття наук. ступ. к. ю. н. Тарапака І.Ю. // Одеський державний університет внутрішніх справ. 2016

9. Ростовська К.В. Шляхи удосконалення правового регулювання та діяльності відповідних органів щодо забезпечення функціонування адміністративно-правового режиму реєстрації місця проживання (перебування) громадян України // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна № 1028. Серія «ПРАВО». Випуск № 12, 2012 рік. С. 229-232.

10. Бортник О.Г. Степаненко Т.В. Окремі аспекти реалізації права на вільний вибір місця проживання. Право і Безпека. 2013. № 2 (49). С. 18-23.

БОТНАРЕНКО Олексій - *докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ ТА ТЕРИТОРІЙ

В умовах інтеграції України до світової спільноти відбувається переосмислення підходів до забезпечення безпеки та стабільності шляхом розвитку нових методів і форм захисту населення і територій. Формування безпечного середовища сприяє, зокрема, протимінна діяльність. Це проявляється у тому, що державні та міжнародні організації ініціюють заходи з розмінування, що сприяє підвищенню безпеки громадян і відновленню постраждалих територій. Тобто, суспільство долає наслідки збройних конфліктів і адаптується до нових реалій життя, застосовуючи нові форми протимінної діяльності, що дозволяє покращити рівень життя та забезпечити загальну безпеку країни. Протимінна діяльність стає особливо актуальною у період трансформації системи безпеки в Україні, оскільки вона безпосередньо впливає на відновлення та розвиток мирного життя, зокрема відновлення територій та створення

безпечного середовища для населення. Тому держава повинна забезпечити сприятливі умови для здійснення цієї діяльності, що можливо завдяки ефективному адміністративно-правовому регулюванню. Правове регулювання протимінної діяльності здійснюється з метою створення внутрішніх умов для її ефективного виконання, а також узгодження зовнішніх аспектів, що передбачають міжнародне співробітництво. Особливо важливим є адміністративно-правове регулювання, яке забезпечує координацію зусиль і контроль за дотриманням стандартів у сфері протимінної діяльності. Проблема мінної загрози, як наслідок збройних конфліктів, залишається одним із найгостріших викликів для України. Для ефективного подолання цієї проблеми необхідна не лише технічна складова розмінування, а й чітка і прозора правова основа, яка б регулювала усі аспекти протимінної діяльності.

В. В. Сокуренко зазначає, що у сучасний період постійних змін і політичної нестабільності досить актуальною є проблема нормативно-правового регулювання діяльності публічної адміністрації. Адже від ефективної нормативно-правової регламентації залежить вплив на всі сфери суспільства. Тому лише за допомогою норм права, закріплених у відповідних нормативно-правових актах, органи публічного управління можуть не лише функціонувати у встановлених законодавством межах, а й «ефективно» вирішувати завдання, які перед ними постають. Саме право повинне чітко врегульовувати діяльність зазначених органів, наділяти їх відповідними повноваженнями, необхідними для адміністрування, визначати їх завдання й функції [4, с. 177].

Науковцями запропоновано значну кількість визначень правового регулювання, а саме:

- упорядкування поведінки учасників суспільних відносин за допомогою юридичних засобів [2, с. 95];

- здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку [3, с. 151];

- один із основних засобів державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування в інтересах людини, суспільства та держави [4, с. 40-41];

- здійснюваний за допомогою правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів та ін.) результативний, нормативно організований вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку у відповідності до вимог економічного базису, суспільних потреб даного соціального устрою [1, с. 211].

Порівнюючи запропоновані визначення правового регулювання, можна виділити як спільні риси, так і відмінності.

Перше визначення підкреслює базовий аспект правового регулювання – упорядкування поведінки учасників суспільних відносин за допомогою юридичних засобів. Воно є досить загальним і акцентує увагу на використанні правових засобів для впорядкування відносин.

Друге визначення розширює попереднє і додає важливий елемент – державний вплив, зазначаючи, що держава здійснює владний вплив за допомогою всіх юридичних засобів з метою не лише упорядкування, але й закріплення, охорони та розвитку суспільних відносин. Це підкреслює роль держави як суб'єкта, що застосовує правове регулювання з владною метою.

Третє визначення конкретизує правове регулювання як один із основних засобів державного впливу. Воно акцентує увагу на його спрямованості в інтересах людини, суспільства та держави, що свідчить про комплексний підхід і соціальну спрямованість цього процесу.

Четверте визначення є найбільш деталізованим, підкреслюючи результативний, нормативно організований характер впливу за допомогою конкретних правових засобів, таких як юридичні норми, правовідносини та індивідуальні приписи. Воно також включає згадку про відповідність економічному базису і суспільним потребам, що додає аспект економічної і соціальної обґрунтованості регулювання.

Загалом, наведені визначення мають спільну основу – використання правових засобів для впорядкування суспільних відносин. Проте відмінності полягають у глибині та акцентах: від загального опису використання правових засобів до більш деталізованого опису державного впливу і нормативно-економічної складової. Найбільш повним є четверте визначення, яке охоплює різні аспекти правового регулювання, включаючи економічну та соціальну спрямованість.

На підставі аналізу наведених визначень правового регулювання можна стверджувати, що адміністративно-правове регулювання є різновидом правового регулювання, який здійснюється державою з метою упорядкування суспільних відносин у конкретних сферах суспільного життя. Особливістю адміністративно-правового регулювання є його реалізація через нормативно-правові акти, адміністративні процедури та індивідуальні акти, що мають на меті забезпечення належного функціонування та розвитку відповідних суспільних відносин.

Зважаючи на це, адміністративно-правове регулювання протимінної діяльності можна визначити як цілеспрямований, результативний і нормативно організований вплив державних органів за допомогою адміністративно-правових засобів, включаючи нормативно-правові акти, адміністративні процедури та індивідуальні приписи, на діяльність, пов'язану з виявленням, знешкодженням та ліквідацією мінної загрози. Цей вплив спрямований на упорядкування, координацію та забезпечення безпеки суспільних відносин у сфері протимінної діяльності відповідно до потреб держави, суспільства та міжнародних стандартів, з метою захисту населення та території від мінної небезпеки.

Отже, адміністративно-правове регулювання протимінної діяльності є важливим інструментом, що дозволяє Україні ефективно долати наслідки збройних конфліктів, забезпечувати безпеку громадян та відновлення територій. Воно потребує не лише чіткої нормативно-правової бази, але й міжнародної координації, що сприятиме досягненню загальних стандартів безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. – 392 с.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права. Київ, 1995. 151 с.
3. Сокуренко В. В. Поняття адміністративно-правового регулювання в сфері оборони / Валерій Васильович Сокуренко. // Visegrad Journal on Human Rights. 2014. №2. С. 177–182.
4. Шемшученко Ю. С., Бобровник С. В. Правове регулювання // Юридична енциклопедія. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. Т.5. С. 40 – 41.

БУГАЙКО Юлія - *доцент кафедри адміністративної діяльності навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану питання правового регулювання обігу зброї набуває особливої актуальності, оскільки зростає ризик неконтрольованого використання зброї та її потрапляння до незаконного обігу. Адміністративна відповідальність за порушення правил дозвільної системи у цій сфері є важливим інструментом забезпечення правопорядку. Метою цієї доповіді є аналіз нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності за такі правопорушення в Україні та специфіка цього регулювання в умовах воєнного стану.

Нормативно-правове регулювання обігу зброї. Дозвільна система у сфері обігу зброї в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких ключове місце посідають Закон України «Про національну безпеку України» [1], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [2], а також підзаконні акти, такі як постанова Кабінету Міністрів України «Про дозвільну систему» [4], Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».

Особливості регулювання обігу зброї також визначаються Законом України «Про оборону України» [5].

Відповідно до статті 191 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), порушення правил дозвільної системи у сфері обігу зброї тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу або конфіскації предметів правопорушення [6]. Воєнний стан, запроваджений відповідно до Указу Президента України № 64/2022, посилює контроль за виконанням правил дозвільної системи, що зумовлено необхідністю забезпечення громадської безпеки [7].

*Особливості адміністративної відповідальності під час воєнного стану***.** Воєнний стан суттєво впливає на правове регулювання обігу зброї, зокрема шляхом запровадження особливих правил щодо видачі дозволів на її використання та зберігання. Відповідно до чинного законодавства, в умовах воєнного стану місцеві органи виконавчої влади та військові адміністрації мають додаткові повноваження щодо контролю за обігом зброї [2].

Зміни, внесені до КУпАП, передбачають посилення санкцій за адміністративні правопорушення у сфері обігу зброї в умовах воєнного стану. Наприклад, передбачено збільшення розміру штрафів і розширення підстав для конфіскації зброї. Згідно з роз'ясненнями Міністерства внутрішніх справ України, контроль за обігом зброї здійснюється також через посилення перевірок дозвільних документів [8].

Проблеми та виклики. Однією з основних проблем у сфері застосування адміністративної відповідальності за порушення правил обігу зброї є недостатня поінформованість громадян про особливі вимоги під час воєнного стану. Більше того, ускладнення доступу до дозвільних органів через воєнні дії може сприяти збільшенню кількості правопорушень. Слід також відзначити, що в умовах воєнного стану зростає ризик зловживань повноваженнями з боку контролюючих органів, що потребує належного нагляду з боку держави.

Зазначене вище дає змогу висновувати, що адміністративна відповідальність за порушення правил дозвільної системи у сфері обігу зброї є важливим елементом забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану. Проте для підвищення ефективності цього інструменту необхідно вдосконалити законодавче регулювання, забезпечити прозорість діяльності дозвільних органів і посилити інформаційно-роз’яснювальну роботу серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

3. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної,

холодної і охолощеної [...]: Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text

4. Про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text.

5. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text.

7. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text.

8. Роз'яснення Міністерства внутрішніх справ України щодо обігу зброї в умовах воєнного стану (офіційний вебсайт МВС України) URL: www.mvs.gov.ua.

ГОЛОВКОВ Олександр - *доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ОЛЕКСІЄНКО Сергій - *викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН

Як відомо, у 2023 році положення Закону України «Про Національну поліцію» було доповнено новими повноваженнями поліції щодо застосування у своїй діяльності безпілотних повітряних суден (далі – БПС), відповідні зміни знайшли своє відображення у положеннях статтях 23, 40, 42, 45, 46 названого нормативно-правового акту. Такі зміни, безумовно, позитивно було оцінено з боку працівників Національної поліції України, адже вони легалізували використання в їх діяльності нового інструменту, що дозволяє ефективніше використовувати покладених на поліцію завдань та здійснення її працівниками повноважень.

Названі зміни були внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» (далі – Закон № 3232-IX) [1], який став революційним проривом у сфері правового регулювання порядку експлуатації БПС. Одночасно з доповненням Закону України

«Про Національну поліцію» названим законодавчим актом було внесено зміни і до Повітряного кодексу України в частині уточнення термінології у сфері застосування БПС, а також визначення ряду повноважень органів Національної поліції України.

Так, аналіз положень ст. 19 Повітряного кодексу України дає право стверджувати про те, що органи Національної поліції:

- відповідно до компетенції здійснюють заходи з нейтралізації загроз громадській безпеці і порядку, особам та майну, що виникають у зв'язку з експлуатацією безпілотного повітряного судна або безпілотної авіаційної системи з порушенням порядку та правил використання повітряного простору України, а також щодо протидії диверсійним проявам і запобігання терористичним актам;

- під час виконання службових обов'язків у разі виявлення поліцейським факту порушення порядку та правил використання повітряного простору України, пов'язаного з експлуатацією безпілотного повітряного судна або безпілотної авіаційної системи, він негайно вживає заходів для припинення правопорушення та притягнення правопорушника до відповідальності згідно із законом [2].

Крім того, у ч. 2 ст. 31 Повітряного кодексу України зазначено: «Контроль за дотриманням порядку використання повітряного простору України під час охорони державного кордону України, захисту об'єктів критичної інфраструктури, важливих державних об'єктів, управління польотами державних повітряних суден, контролю польотів повітряних суден та переміщення інших об'єктів, що перетинають державний кордон України або виконують польоти в межах зон з особливим режимом використання та у спеціальних зонах повітряного простору України, проведення заходів з підтримання громадської безпеки і порядку здійснюється підрозділами Повітряних Сил Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, органів Національної поліції України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України» [2].

Позитивно оцінюючи названі зміни, зазначимо, що на жаль на сьогоднішній день повноваження працівників Національної поліції України щодо застосування БПС визначені узагальнення, без чіткої конкретизації, а також без визначення процедур контролю за використанням БПС у поліцейській діяльності.

Так, в п. 47 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» узагальнено визначено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань використовує безпілотні повітряні судна [3], при цьому не конкретизовано, якими саме поліцейськими підрозділами можливе їх використання, при реалізації яких саме різновидів поліцейської діяльності тощо.

Так само, як не врегульованими залишаються питання застосування органами, підрозділами поліції БПС, доступ до відеозаписів зроблених за їх допомогою, порядок зберігання, видачу та приймання БПС, а також зберігання, видалення та використання інформації, отриманої за допомогою цих приладів.

Ще одним нормативно-правовим актом, який стосується сфери використання БПС є Правила використання польотів безпілотними авіаційними комплексами

державної авіації України, затверджені наказом Міністерства оборони України від 08 грудня 2016 року №661, які визначають порядок організації та проведення польотів безпілотних авіаційних комплексів державної авіації України, є обов'язковими для керівництва і виконання всіма суб'єктами авіаційної діяльності, а також військовими частинами (установами) центральних органів виконавчої влади, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, у складі яких є підрозділи з використання безпілотних авіаційних комплексів [4], однак, як бачимо, його положення не розповсюджуються на діяльність Національної поліції України у цій сфері, а отже ці питання повинні знайти своє закріплення на рівні іншого нормативно-правового акту.

На нашу думку, зазначені питання повинні знайти своє нормативне закріплення на рівні спеціального відомчого нормативно-правового акту, який би визначив організаційно-правові засади використання БПС органами та підрозділами поліції, порядок організації та проведення польотів БПС, закріпив чіткі протоколи санкціонування та контролю за використанням БПС у поліцейській діяльності; вимоги до технічних характеристик БПС, що можуть використовуватися поліцією; механізми координації дій між поліцією, військовими, Державною авіаційною службою та іншими структурами тощо.

Отже, запровадження чіткого нормативно-правового регулювання використання БПС Національною поліцією України є нагальною потребою. Це сприятиме підвищенню ефективності поліцейської діяльності, забезпеченню прав і свобод громадян та дотриманню міжнародних стандартів. Подальші зусилля нормотворців повинні бути спрямовані на врахування міжнародного досвіду та специфіки українського правового поля, що дозолитиме створити ефективну систему нормативно-правового регулювання застосування безпілотних повітряних суден, яка сприятиме підвищенню ефективності роботи поліції та зміцненню довіри суспільства до правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню: Закон України від 13 липня 2023 року № 3232-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 84. Ст. 307.

2. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст.536/

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

4. Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України: наказ Міністерства оборони України від 08 грудня 2016 року №661. *Офіційний вісник України*. 2017. №13. Ст. 378.

ГУЗЕНКО Олена – *доцент кафедри господарсько – правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент*

ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Забезпечення публічної безпеки було та залишається одним з ключових питань кожної країни. Особливо гостро стало питання публічної безпеки в Україні через наявні активні воєнні дії. Очевидним є те, що головна ідея Конституції України під час війни, як і в мирний час, залишається незмінною й полягає у встановленні меж для публічної влади для запобігання свавілля та гарантування прав і свобод людини. Проте саме в умовах воєнних викликів постає питання переосмислення рольового та сутнісного аспекту публічної безпеки, котра здатна протидіяти загрозам та ризикам сьогодення. Безумовно цілі, пріоритети та вимоги до рівня громадської безпеки суспільства під час війни мають значну специфіку. Усе зазначене, вплинуло на вибір дослідження та доводить його значимість для країни, котра забезпечує життєздатність суспільства в умовах воєнного стану.

Питання публічної безпеки постійно виступають предметом вивчення науковців і висвітлюються в монографічних та дисертаційних дослідженнях. При цьому в умовах активних воєнних дій в Україні питання публічної безпеки доволі часто обговорюється на різних наукових і законодавчих дискусійних платформах. Найбільш активно у цьому напрямі науковий пошук здійснювали: К.В. Бондаренко[1], М.Ф. Криштанович, Я.Я. Пушак, М.І. Флейчук та В.І. Франчук[2], А.Г. Мосейко та В.О. Негодченко [3], О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань та М.І. Панов [4] та інші. Однак, незважаючи на суттєвий внесок означеної плеяди дослідників у розроблення на концептуальному рівні змісту й похідних аспектів публічної безпеки, низка наукових положень залишається недопрацьованою, до того ж має місце обмежене трактування публічної безпеки як понятійної категорії в надзвичайних умовах розвитку суспільства.

Враховуючи надзвичайні умови розвитку суспільства в умовах активних воєнних дій питання публічної безпеки набирає особливого значення. Публічна безпека як понятійна категорія потребує не лише переосмислення її рольового аспекту а, й, осучаснення її сутнісного змісту. Нагадаємо, дефініція «безпека» позначає відсутність небезпеки, її попередження, стан, за якого не може бути завдано шкоди, а також надійність, стабільність чого-небудь. В свою чергу, поняття «публічний» зазвичай тлумачать як той, який відбувається в присутності публіки,

людей, привселюдний, призначений для широкого відвідування, користування; громадський.

Доречно зазначити, що в Законі України «Про Національну поліцію» [5] понятійна категорія «публічна безпека», має місце при формулювання повноважень Міністра внутрішніх справ України у відносинах з поліцією, п. 1 ч. 1 ст. 16 «…забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролю її реалізації поліцією». Окрім того, законодавець включає зазначену понятійну категорію у складі повноважень керівника поліції, про що свідчить зміст ст. 21[5].

Як справедливо відзначає В.Г. Фатхутдінов [6] «…термін «публічна безпека» обмежено лише сферою наукових інтересів і не має свого аналогу і вживаності в законодавчому обігу, оскільки функціонування його у чинних нормативно-правових актах України не зафіксовано». Науковець дотримується позиції , що саме зазначене призводить «…до виникнення розбіжностей в розумінні, застосуванні й використанні цієї термінології»[6].

У наукових розробках зустрічається декілька підходів до розкриття змістовності понятійної категорії « публічна безпека», а саме як :

- систему зв’язків і відносин, установлених відповідно до техніко-юридичних норм, під час використання об’єктів, що становлять підвищену небезпеку для життя та здоров’я людей, майна державних і громадських організацій, громадян, за умови виникнення особливих умов у зв’язку зі стихійним лихом або іншими надзвичайними обставинами ;

- сучасні тенденції суспільного та державного розвитку у напрямі, що відповідає пріоритетності життя, здоров’я та особистої безпеки людини та громадянина, її благополуччя та добробуту;

- збереження порядку та суспільних цінностей, що охороняють державу і громадян від загрозливих для правопорядку явищ, а також фактичний стан, що уможливлює безпечне нормальне функціонування державної організації та реалізацію її інтересів щодо збереження життя, здоров’я та майна людей, а також користування правами та свободами, гарантованими конституцією та іншими правовими приписами;

Ми вважаємо, в сучасних наявних воєнних викликів в Україні понятійну категорію« публічна безпека» варто розуміти як систему впровадження комплексу способів і прийомів здатних забезпечити захист життєво важливих для держави, суспільства, громадян інтересів, котрі знаходяться в зоні ризиків та загроз, що спровоковані надзвичайними умовами розвитку. У нашому випадку такими умовами виступають ризики та загрози воєнного часу. Такий підхід до розкриття змісту зазначеної понятійної категорії має декілька переваг: саме комплекс способів і прийомів має бути впроваджено для підтримання відповідного рівня публічної безпеки на різних рівнях уповноваженими органами влади; звернуто увагу на

наявність надзвичайних умов розвитку, вказує на необхідність осучаснення дій правоохоронних органів на які покладено обов'язок забезпечення публічної безпеки.

Таким чином, питання громадської безпеки набирає нової змістовність в надзвичайних умовах розвитку суспільства. В умовах наявних воєнних викликів суспільство потребує впровадження посилених заходів безпеки щодо збереженням життя, здоров'я та майна, а також користування правами та свободами, гарантованими конституцією та іншими правовими приписами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко К. В. Публічне адміністрування національної безпековою сферою в Україні: теоретико – правові та організаційні засади : монографія. Київ : Фенікс, 2019. 406 с.
2. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.
3. Мосейко А.Г., Негодченко В.О. Актуальні проблеми публічного адміністрування вітчизняною сферою національної безпеки: Монографія. Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2021. 194 с.
4. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : монографія / О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов. Харків : Фоліо, 2020. 285 с.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19
6. Фатхутдінов В. Г. Частотність операціоналізації та констектуальність використання терміну «публічна безпека» в Законі України «Про національну поліцію України». URL: http:// goal-int.org/chastotnistoperacionalizaciita-kontekstualnist-vikoristannya-terminupublichna-bezpeka-v-zakoni-ukraini-pronacionalnupoliciyu-ukraini/

ДЕРЕВ'ЯНКО Крістіна - *викладач кафедри адміністративного права і процесу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАННЯХ: УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАКЛАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АРЕШТУ З УТРИМАННЯМ НА ГАУПТВАХТІ

Актуальність теми забезпечення гендерної рівності в збройних формуваннях зростає кожного дня, оскільки введення правового режиму воєнного стану має великий вплив не лише на Україну, а й на інші держави, які на нашому сумному досвіді мають заздалегідь реформувати власні структури і посилювати захист кордонів, оскільки, стало відомо, що загроза національній безпеці може підстерігати кожного дня.

Загальна тенденція звернень до територіальних центів комплектування Збройних Сил України щодо несення служби жінками збільшується, тож основним завданням науковців, наукового-педагогічних працівників та законотворців є активна робота над адаптацією діючого законодавства до реалій сьогодення. Згідно офіційної статистики Міністерства оборони України, на 2024 рік чисельність військовослужбовців сягає 700 000, з яких жінок-військовослужбовців близько 67 тисяч осіб, що становить 9,57% з загальної кількості діючих військових. Зважаючи на таке велике число, не можна ігнорувати контроль за дотриманням гендерної рівності і адаптивності чинних нормативно-правових актів до подібних змін в якісному складі армії.[1]

Відповідно до п.12 ст.1 Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», жінки виконують військовий обов’язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі), що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов’язку в запасі та дотримання правил військового обліку». Додатково, неможливо не згадати про положення цього Закону де зазначено, що в мирний час жінки можуть добровільно вступити на військову службу за контрактом. У воєнний час особи жіночої статі, які перебувають на військовому обліку чи пройшли загальне військове навчання, можуть бути призвані на військову службу за рішенням Президента України. Дані правові норми складені з дотримання принципу гендерної рівності, забезпечують рівні права з чоловіками і надають доступ до військової служби на рівних засадах.[2]

Проте, поняття «рівність» має означати не лише рівні права, а й обов’язки. В законодавстві України досі існують неоднозначні положення, які йдуть в розріз з вищенаведеними законами, які ми маємо розглянути.

На сьогоднішній день, відповідальність жінок і чоловіків на військовій службі за однакові правопорушення або злочини є дифферентною, що відображено в пункті 2 Розділі ІІ Наказу Міністерства оборони України №216 «Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання військовослужбовців, заарештованих в адміністративному порядку», а саме, такий вид стягнення як арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватись до військовослужбовців-жінок.[3] Додатково,

такі ж самі відомості вказані в частині другій ст. 32-1 КУпАП, що відкриває науковцям широке поле для досліджень.[4]

З огляду на ці положення, можна зробити висновок, що відмінність у відповідальності між військовослужбовцями різної статі в збройних формуваннях може призвести до внутрішніх конфліктів, підвищення вірогідності оскарження рішень суду або ставлення до жіночої статі, як до більш привілейованої і обставини, яка пом'якшує відповідальність, що явно не є коректним, адже: ст. 24 Конституції України передбачає, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками». Тож, використовувати стать, як привід для ненакладання одного з видів адміністративного стягнення є неприпустимим.[5]

Для порівняння можемо взяти Кодекс службової дисципліни держави Канада, в якому відповідно до Розділу III, частини першої ст. 154 вказано, що «Будь-яка особа, яка вчинила, визнана винним або такою, що має достатньо підстав вважати, що вона вчинила службове чи інше правопорушенням, може бути піддана арешту». Згідно цього положення, робимо висновки, що в правовому полі Канади щодо накладання арешту з утриманням на гауптвахті цілком забезпечені конституційні положення про гендерну рівність.[6]

Проаналізувавши судові рішення щодо правопорушень та порушень дисципліни жінками та чоловіками на службі, зокрема поява в службовий час в стані сп'яніння, було встановлено, що статистика призначення чоловікам-військовослужбовцям штрафу в рази менша, ніж накладання за аналогічні правопорушення стягнення у вигляді адміністративного арешту з утриманням на гауптвахті. Жінки ж, в свою чергу, отримують стягнення у вигляді штрафу. З огляду на це, треба зробити певні висновки щодо остаточного грошового стягнення, яке в кінцевому порядку отримує правопорушник.

Для цього оглянемо положення Наказу Міністерства оборони України №394 від 12.01.2021 «Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців»[7], в якому в п.6 Розділу XX зазначено, що грошове забезпечення засудженим військовослужбовцям за час відбування покарання у виді арешту виплачується у формі окладу за військовим званням, який на 2024 рік становить 440 гривень. Така норма означає, що чоловік-військовослужбовець під час перебування на гауптвахті додатково до обмеження в праві пересування отримає додатково значне грошове стягнення.[8]

Оцінивши безліч судових рішень, за приклад можна взяти справу № 357/11169/18, в якій чоловік-військовослужбовець надав клопотання про заміну адміністративного стягнення. Відповідно до статті 304, 326, 327, 327-1 КУпАП, вбачається, що чинним КУпАП не врегульоване питання щодо заміни покарання у

виді арешту з утриманням на гауптвахті іншими видами адміністративного стягнення, зокрема штрафом. [9]

Тож, альтернативною моделлю рівності притягнення до відповідальності жінок та чоловіків військовослужбовців може стати додавання до чинних НПА змін, які дозволятимуть утримувати на гауптвахті жінок, з забезпеченням роздільного утримання їх в кімнатах для тимчасово затриманих військовослужбовців, а також внесення норми щодо можливості клопотання про заміну адміністративного арешту на стягнення у вигляді штрафу за умов надання відповідних документів, що виключають можливість тримання особи на гауптвахті (за станом здоров'я, наявністю протипоказань, тощо), з покладанням оцінки доказів та наданих підтверджуючих документів під час розгляду справи в суді.

Сучасний підхід до військової служби має максимально використовувати потенціал кожної людини незалежно від статі, а рівність у правах та обов'язках може стати не лише широким етичним кроком, а й підвищити моральних дух у армії, що стане передумовою до досягнення повної гендерної рівності і здолання існуючих стереотипів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України, 2024 , https://www.mil.gov.ua/news/2024/05/01/kilkist-zhinok-v-armii// [1 с.]

2. Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» **(**Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text. [2 с.]

3. Наказ Міністерства оборони України №216 «Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання військовослужбовців, заарештованих в адміністративному порядку» від 18.05.2015, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0693-15#Text. [2 с.]

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення, (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122), https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text [2 с.]

5. Конституція України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-10/. [2 с.]

6. National defence act, (R.S.C, c. N-5), Canada, 1985, https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/n-5/page-12.html#docCont/. [2 с.]

7. Наказ Міністерства оборони України №394 «Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців» від 12.01.2021, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0038-21#Text. [2 с.]

8. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України, 2024, https://social.mil.gov.ua/groshove-zabezpechennya/rozrakhunok-hroshovoho-zabezpechennia-viiskovosluzhbovtsia-calculiator.html. [3 с.]

9. Єдиний державний реєстр судових рішень, справа № 357/11169/18, https://reyestr.court.gov.ua/Review/78902145. [3 с.]

ЖУКОВА Ірина - *старший викладач кафедри публічного управління і проектного менеджменту Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», кандидат наук з державного управління, доцент*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД ДО НАУКОВОГО УЗВИЧАЄННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ДОЗВОЛІВ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Галузевий нормативний (правовий) підхід до наукового узвичаєння характеристик дозволів у сфері загальної середньої освіти запропонував дослідник А. Клочко [1, с. 22-23]. Останній вважає, що складова надання дозволів у сфері загальної середньої освіти, насамперед, полягає у поєднанні правового та адміністративного елементів впливу.

Правовий елемент впливу виступає у якості інструмента регуляції, що гарантує дотримання юридичних приписів шляхом використання ліцензування та акредитації як засобів аутентифікації закладів загальної середньої освіти на освітньому ринку [1, с. 22].

Водночас, адміністративний елемент впливу, що походить від правового, дослідник пристосовно до надання дозволів у сфері загальної середньої освіти розглядає як фактор контролю держави за наданням якісних освітніх послуг надавачами для здобувачів, що генералізується на загальноправових принципах демократичного суспільства та конституційних гарантіях громадянина на освіту.

При цьому, правовий підхід до узагальнення характеристик дозволів у сфері загальної середньої освіти, на думку зазначеного науковця [1, с. 23], має дві рівних за юридичною силою, проте різних за стилістикою аплікації форми вираження : галузево-нормативну (Закон України «Про освіту» № 2145-VIII, Розділ V, ст. 41, ст. 43; Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX, Розділ VI, ст. 44, ст. 45) та господарсько-правову (Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII, п. 6 ч. 1 ст. 7 документу).

Особливістю зазначеної дуальності є те, що, на думку дослідника, зазначені законодавчі підходи, рівною мірою, забезпечують функціонування закладів загальної середньої освіти відповідно вимог та умов національного освітнього ринку, одним із основних призначень котрого є виховання компетентних фахівців у різних галузях з метою економічного стимулювання [1, с. 23].

Таким чином, правова парадигма розуміння терміну «дозволи у сфері загальної середньої освіти», пропорційно положень чинного законодавства України, у праці зазначеного науковця має розгалужений формат концептуалізації, що опосередковується за факторами юридичного регулювання та адміністрування і

співвідносяться як зміст та форма у галузевих та узагальнено застосовних нормативних документах.

На моє переконання, одночасне ототожнення характеристик поняття та явища «дозволи у сфері загальної середньої освіти» у правовій та адміністративній площинах може виступати індикатором взаємного зв'язку між нормативним регулюванням та власне управлінням зазначеним процесом на державному рівні.

Зазначений підхід, водночас, позбавлений визначення механізмів, за допомогою яких можливе юридико-адміністративне спрямування надання дозволів у сфері загальної середньої освіти в Україні. Отже, для розуміння місця даної характеристики у системі ліцензування та акредитації у рамках зазначеної галузі, вважаю за необхідне створити причинно-наслідкову конотацію.

Її зміст може мати наступний нормативний контекст : «Взаємний зв'язок між юридичним та адміністративним елементами врегулювання процедури надання дозволів у сфері загальної середньої освіти в Україні охоплює положення законодавчих актів таких як: Закон України «Про освіту» № 2145-VIII, Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX, Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII та діяльність профільних освітніх інституцій, як Міністерство освіти і науки України та його структурні підрозділи, спрямованих на забезпечення надання освітніх послуг належного рівня».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Клочко, А. Адміністративно-правове регулювання державної політики в галузі освіти в Україні. International scientific-practical conference «Topical issues of economics, finance, accounting and management»: conference proceedings. (Tampere, Finland, August 21, 2024). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2024. P. 20-26.

ІВАНЦОВ Володимир - *начальник відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Харківського національного університету внутрішніх справ, майор поліції*

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є надзвичайною правовою ситуацією, що впроваджується для реагування на загрози національній безпеці та територіальній цілісності держави. В таких умовах публічна адміністрація стикається з необхідністю забезпечення прав людини, водночас адаптуючи свою діяльність до викликів воєнного часу. Основним завданням залишається збереження балансу між обмеженнями, що накладаються на громадян, і забезпеченням їхніх базових прав. Ключовим аспектом цієї діяльності є

ефективна взаємодія з громадськістю, що сприяє підвищенню довіри до влади, забезпеченню прозорості та реалізації принципів верховенства права.

В умовах воєнного стану органи публічної адміністрації змушені адаптувати свою діяльність до нових викликів, що зумовлені необхідністю швидкого реагування на загрози, одночасно забезпечуючи дотримання основоположних прав і свобод громадян. Основою такої адаптації стає гармонізація заходів безпеки із принципами правової визначеності та прозорості. Одним із ключових аспектів взаємодії з громадськістю стає оперативне та зрозуміле інформування населення про впровадження нового правового режиму. Влада повинна детально пояснювати причини обмежень, їх часові рамки та способи реалізації, аби мінімізувати соціальну напруженість і уникнути дезінформації[1]. Для цього активно використовуються як традиційні, так і сучасні канали комунікації: публічні виступи, інтерв'ю, а також соціальні мережі, які дозволяють швидко охоплювати широку аудиторію. Не менш важливою є цифровізація адміністративних процесів, яка стає пріоритетом в умовах обмеження фізичного доступу до державних установ. Перехід на електронні платформи дозволяє громадянам залишатися залученими до отримання послуг, доступу до інформації та реалізації своїх прав, навіть за надзвичайних обставин. Впровадження таких механізмів підвищує ефективність роботи адміністрації та зміцнює довіру до її діяльності. Окрему увагу слід приділити активному залученню громадських організацій і волонтерських ініціатив, які відіграють ключову роль у вирішенні гуманітарних питань. Через партнерські механізми співпраці адміністрація отримує можливість координувати зусилля різних суб'єктів для забезпечення соціального захисту населення та надання необхідної допомоги вразливим категоріям. Така взаємодія сприяє не лише посиленню соціальної згуртованості, а й забезпеченню ефективнішого реагування на виклики, що виникають під час кризових ситуацій.

На нашу думку, успішна взаємодія органів влади з громадськістю в умовах воєнного стану ґрунтується на відкритій комунікації, цифрових інструментах та тісному партнерстві із громадянським суспільством. Усі ці елементи сприяють забезпеченню балансу між необхідністю вжиття надзвичайних заходів і дотриманням базових прав людини.

Забезпечення прав людини під час воєнного стану стає надзвичайно складним завданням через поєднання правових, соціальних та адміністративних викликів. Серед найгостріших проблем можна виокремити ризик надмірного втручання у приватну сферу громадян, обмеження їхніх прав і свобод, а також ускладнення доступу до базових адміністративних та соціальних послуг. Ефективна відповідь на ці виклики потребує від публічної адміністрації не лише дотримання законності, а й врахування гуманітарних аспектів. Однією з основних проблем є необхідність прозорого обґрунтування рішень, які обмежують права громадян. Заходи, спрямовані на забезпечення безпеки, повинні бути чітко обґрунтовані, зокрема щодо їхньої необхідності, пропорційності та тимчасового характеру. Відсутність цих принципів може призвести до втрати довіри до державних інституцій і викликати соціальну

напруженість[2]. Тому особливого значення набуває відкритість процесу прийняття рішень, що включає інформування громадян про підстави і мету впроваджених заходів, а також гарантування їх правового захисту. Окремою проблемою залишається підтримка соціально вразливих груп, які в умовах кризи найчастіше страждають від нерівності у доступі до ресурсів та послуг. Ці категорії потребують особливого захисту, тому публічна адміністрація повинна розробляти та впроваджувати спеціалізовані програми соціальної підтримки, що враховують потреби найуразливіших верств населення. Для цього важливо залучати громадські організації та волонтерів, які мають досвід роботи з такими групами, а також створювати прозорі механізми контролю за реалізацією подібних програм. Перспективи вдосконалення системи захисту прав людини в умовах воєнного стану пов’язані з активним впровадженням цифрових інструментів, які дозволяють забезпечувати доступ до адміністративних послуг навіть у кризових обставинах[3]. Сучасні технології сприяють мінімізації бюрократичних бар'єрів, підвищенню ефективності комунікації між владою та громадськістю, а також створюють можливості для громадян брати участь у прийнятті рішень. Залучення елементів партисипативного управління дозволяє включати громадськість до процесу моніторингу й оцінки діяльності адміністративних органів, що позитивно впливає на рівень довіри до держави.

Як уявляється, успішне подолання викликів і використання нових можливостей для забезпечення прав людини в умовах воєнного стану значною мірою залежить від співпраці органів влади з громадянським суспільством, прозорості їхніх дій і впровадження інноваційних підходів до управління. Лише комплексний і збалансований підхід може гарантувати ефективний захист прав навіть у найскладніших обставинах.

Викладене дає підстави констатувати, що взаємодія органів публічної адміністрації з громадськістю є важливим чинником забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. Прозорість, доступність інформації та залучення громадян до прийняття рішень допомагають зберігати баланс між необхідністю обмеження прав і гарантуванням базових свобод. Для ефективного виконання цього завдання публічна адміністрація має впроваджувати інноваційні механізми комунікації, розвивати партнерство з громадянським суспільством і забезпечувати дотримання принципів верховенства права. Такий підхід сприятиме зміцненню демократичних основ суспільства навіть у складних умовах надзвичайного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моргунов О. А. Взаємодія Національної поліції з іншими правоохоронними органами та органами місцевої влади як запорука створення безпекового середовища в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. МВС України. Дніпро. ДДУВС. 2024. С. 26-28.*

2. Рибалкін А.О. Проблемні питання забезпечення доступу до публічної інформації. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 2 (117). С. 227-232

3. Рижкова С.А. Взаємодія поліції та громади умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану. Дніпро. ДДУВС. 2023. С. 95-97*

КАДАЛА Віталій – *доцент кафедри господарсько – правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОБЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

На даний час в Україні відбуваються активні воєнні дії проти агресії російської федерації, що негативно впливає на життєдіяльність кожного члена суспільства. З огляду на таке явище актуальність та сучасність вирішення проблем громадської безпеки не викликає сумнівів. Розуміння публічної безпеки зводиться до наявного стабільного стану суспільства щодо несприятливих впливів, тобто до цієї сфери включено відносити чинники, пов'язані з обставинами внутрішньої та зовнішньої загрози кожному громадянину країни. У несприятливих умовах розвитку суспільства одним з напрямків вирішення питань публічної безпеки лежить в правовій площині, що і обумовило вибір напрямку дослідження, а наявні воєнні виклики та загрози життєздатності кожного члена суспільства свідчить про сучасність звернення до даної проблеми.

Проблематика публічної безпеки в умовах війни , правові важелі її забезпечення в України є найактуальнішою темою, яка привернула увагу наукової спільноти. Так, дослідження наслідків і викликів, які негативно впливають на рівень громадської безпеки знайшли своє відображення у наукових працях вітчизняних вчених. Так, Б.О. Парахонський та Г.М Яворська [1] розглядають громадську безпеку з позиції онтології війни та миру. Д.Ю. Толстоносов, О.Ф. Кобзар, О.Г. Комісаров та В.П. Сидорчук [2] досліджують напрямки забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної гвардії України. В межах державної політики забезпечення національної безпеки України піднімають питання громадської безпеки М.Ф. Криштанович, Я.Я. Пушак., М.І. Флейчук та В.І. Франчук [3] та інші. Разом із тим, не зважаючи на значну кількість публікацій і їх наукову цінність, чимало теоретичних і правових аспектів проблематики забезпечення громадської безпеки потребують подальших досліджень.

Ми погоджуємося з позицією Д.Ю. Толстоносов, О.Ф. Кобзар, О.Г. Комісаров та В.П. Сидорчук [2, с.12] стосовно того, що «…забезпечення якісного рівня громадської безпеки є однією з найголовніших функцій будь-якої держави». Правова площина вирішення даного питання перш за все закладена в Конституції України[4], котра чітко окреслює необхідність захисту прав та свобод громадян, а також забезпечення умов їх життєдіяльності на базі безпекової складової.

З цього приводу доречно звернутися до наукових розробок Д.Ю. Толстоносова [4, с. 126], котрий пов'язує громадську безпеку з діяльність Національної гвардії України та пропонує правовий аспект такоїхї діяльності в блочній формі. На погляд науковця «…порядок законодавчого забезпечення здійснення громадської безпеки визначено в ряді законів, постанов, нормативно-правових актів, відомчих наказів, які доцільно розділити на блоки[4, с. 127]:

Блок І – Конституція України та Закони України, що регулюють діяльність підрозділів Національної гвардії України у сфері забезпечення громадської безпеки;

Блок ІІ – Постанови Кабінету Міністрів України та Укази Президента України стосовно громадської безпеки і порядку її забезпечення;

Блок ІІІ – відомчі нормативно-правові акти (Накази Міністра внутрішніх справ, Накази Командувача Національної гвардії України) ».

Окрім того, в даному випадку варто згадати Закон України «Про національну безпеку України»[5] та Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України»[6], котрі розкривають взаємозв'язок публічної безпеки з системою національної безпеки.

Очевидним є те, що актуальність проблем громадської та національної безпеки тісно пов'язані між собою та визначені наступними факторами: воєнними конфліктами, техногенними та природними катастрофами, матеріальними витратами та збереженням людського потенціалу. Так, у Законі України «Про національну безпеку України» визначено основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантують суспільству і кожному громадянину захист від загроз [5]. В свою чергу, Стратегія[6] є основою для розроблення таких документів щодо планування у сферах громадської та національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації: Стратегія людського розвитку, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегія зовнішньополітичної діяльності, Стратегія забезпечення державної безпеки та інші.

Зокрема, варто звернути увагу на те, що Законом України «Про національну гвардію України»[7] поняття «громадський порядок» в усіх відмінках замінено словами «громадська безпека і порядок». Разом з тим, законодавець у складі основних функцій Національної гвардії України включив участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадської безпеки і порядку. У той же час, у Законі України «Про

Національну поліцію»[8] вживається термін «публічна безпека», визначення якого у Законі відсутнє.

Таким чином, законодавче регламентування публічної безпеки лежить в площині правових актів, які торкаються створенню умов безпекового середовища для громадської безпеки членів суспільства. Участь в забезпеченні заходів громадської безпеки законодавцем відведена представникам Національної гвардії та Національної поліції України. В умовах війни в Україні вирішення даного питання лежить в площині впровадження реформи «Безпека для громадян», що розширить повноваження .всіх учасників даного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. Київ : НІСД, 2019. 560 с.

2. Забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної гвардії України: організаційно-правовий аспект : монографія / Д.Ю.Толстоносов, О.Ф. Кобзар, О.Г.Комісаров, В.П.Сидорчук. Київ, 2023. 174 с.

3. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів : Сполом, 2020. 418 с. :

4.Толстоносов Д. Ю. Нормативне регулювання діяльності Національної гвардії України по забезпеченню громадської безпеки. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IV Міжнародної науково - практичної конференції (м. Дніпро, 13 березня 2020 року). Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 126–127.

5.Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355(дата звернення: 11.03.2024).

6.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вер. 2020 р. №392/2020. URL: https://www.president. gov.ua/documents/3922020-35037

7.Про національну гвардію України Закон України від 13.03.2024 року № 876 - VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/ show/876-18/print

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580- VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19.

КІБЛИК Дар'я - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

АКТУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність органів та підрозділів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану зазнала суттєвих змін. Окрім виконання основних завдань поліції, передбачених статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію», її підрозділи стали невід'ємною складовою оборонного сектору держави. У січні 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 30, згідно з якою було створено міжрегіональний територіальний орган Національної поліції як юридичну особу публічного права – Департамент поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють». В лави якої вступали поліцейські з різних секторів, з різним спеціальним званням та з різних посад відправлялись на несення служби в «гарячі точки» лінії зіткнення з ворогом. Основними завданнями ОШБ «Лють» є: 1) участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації проти України; 2) проведення ударно-штурмових і ударно-пошукових операцій; 3) організація та виконання заходів з порятунку людей і забезпечення їхньої безпеки; 4) виконання завдань територіальної оборони; 5) виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (розмінування територій за потреби); 6) проведення контр диверсійних операцій (виявлення і нейтралізація диверсійно-розвідувальних груп та незаконних збройних формувань противника); 7) здійснення аеророзвідки (пілоти БПЛА) та вогневого ураження ворога на окупованих територіях; 8) проведення стабілізаційних та пошуково-фільтраційних заходів на звільнених територіях.

Окремо варто відзначити роботу спеціальних евакуаційних загонів «Білі янголи». На сьогодні ці екіпажі евакуйовують цивільних осіб, серед яких також нажаль є діти. Вони також надали медичну допомогу пораненим і транспортують тіла загиблих. Загони доставили значні обсяги гуманітарної допомоги, включаючи приблизно 300 тон лише продуктових наборів. Окрім їжі, поліцейськими також доставлялися генератори, спальні мішки, газові горілки та балони, будматеріали для відновлення житла, одяг, їжа для тварин та транспортні засоби.

Окрім гуманітарної допомоги, евакуаційні загони також документують наслідки російських воєнних злочинів, щоб використовувати ці докази в міжнародних судах. Воєнні дії загострили необхідність ефективного контролю за обігом зброї, адже лише у 2023 році було зареєстровано понад 5 000 кримінальних правопорушень за статтею 263 Кримінального кодексу України (незаконне поводження зі зброєю,

боєприпасами або вибуховими речовинами). Для підвищення ефективності роботи в цій сфері МВС України впровадило інформаційний проєкт «Єдиний реєстр зброї», який на разі ще модернізується та потребує більшого наповнення інформацією. Цей реєстр призначений для автоматизації обліку обігу зброї, а також для формування, зберігання, спільного використання і перевірки інформації щодо прав на зброю, боєприпаси, основні частини зброї з ідентифікаційними номерами та вибухові матеріали.

Погіршення криміногенної ситуації особливо на деокупованих територіях спонукало Національну поліцію та Міністерство внутрішніх справ зосередити увагу на розвитку комплексної системи відеомоніторингу по всій підконтрольній українській владі території. Зокрема, зараз відбувається створення єдиної інтегрованої платформи відеоспостереження, яка охопить всі ключові громадські місця. Національна поліція планує інтегрувати в цю систему понад 50 тисяч уже встановлених відеокамер, що дозволить знизити рівень вуличної злочинності, підвищити ефективність пошуку осіб і майна по «гарячими слідами» та покращити розслідування воєнних злочинів країни-агресора. Так до прикладу в м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. органи місцевого самоврядування з 2020 року впровадили проект «Безпечне місто» та на разі який вдосконалюється та активно розвивається, в м. Кропивницький Кіровоградської обл. працівниками головного управління Кіровоградської обл. впровадили роботу Telegram каналу «Безпечне місто» для ефективної комунікації поліції та громадян.

З цією метою в лютому 2024 року до Верховної Ради України було подано проєкт Закону України «Про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки» (реєстр. № 11031 від 20.02.2024). Цей документ розроблений для забезпечення національної та державної безпеки, підвищення загального рівня публічної безпеки і порядку, а також для захисту місць проживання та перебування громадян. Законопроєкт передбачає впровадження єдиної системи відеомоніторингу на основі єдиних функціональних і технологічних стандартів, з використанням органів державної влади та місцевого самоврядування.

Відповідно до цього проєкту, об'єктами відеомоніторингу визначено транспортні засоби, публічні місця, об'єкти критичної, соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури, а також вулиці, дороги, провулки, пішохідні й велосипедні доріжки, автостоянки, об'єкти міської інфраструктури, будівлі та споруди, де розташовані органи державної влади або місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації державної та комунальної форми власності, заклади освіти, охорони здоров'я тощо. Єдина система відеомоніторингу публічної безпеки складається з моніторингових систем на центральному, регіональному та місцевому рівнях, а також відомчих систем відеоспостереження підприємств, установ, організацій і фізичних осіб, які повністю або частково здійснюють відеомоніторинг публічних місць.

Отже, можна зробити висновок, що особливістю діяльності системи Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану є реалізація комплексних заходів для забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text.
2. Про утворення як юридичної особи публічного права міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють» : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2023 року № 30.
3. Про організацію діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : Наказ МВС України № 277 від 10 березня 2023 року.
4. Балабан О.В., Ляшенко О.М. Національна поліція України: правові засади функціонування в умовах воєнного стану. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. №4. С. 40-55.
5. Чижевський О. С. Національна поліція України: виклики та перспективи в умовах воєнного стану**.** *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2023. № 4.

КОВАЛЕНКО Віктор – *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

СКРИПКА Олександр – *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

Забезпечення публічної безпеки і порядку є одним із ключових завдань Національної поліції України, яке визначено в Законі України «Про Національну поліцію». Ефективність виконання цього завдання значною мірою залежить від якості нормативно-правового регулювання діяльності поліції в цій сфері, однак на

сьогоднішній день питання забезпечення публічної безпеки і порядку закріплені у положеннях чинних нормативно-правових актів фрагментарно. Крім того відсутні комплексні нормативно-правові акти, які б визначали організаційно-правові засади діяльності поліції у цій сфері.

Зазначимо, що під час реформування органів внутрішніх справ, яке розпочалося у 2014 році, створення нового правоохоронного органу – Національної поліції України, замість міліції, ряд спеціалізованих нормативно-правових актів, які визначали особливості діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, втратили свою чинність. Серед них, наприклад, можна назвати наказ МВС України «Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку» від 30 вересня 2009 року №505, яким окрім загальних питань забезпечення публічної безпеки і порядку було затверджено Порядок організації роботи органів внутрішніх справ щодо забезпечення охорони громадського порядку, а також Типовий план пошукових заходів, спрямованих на затримання злочинця (злочинців) на вулицях та в інших громадських місцях (умовна назва "Спіраль"). Не заперечуючи того, що втрата чинності названих документів була обумовлена зміною базового законодавства, а також запровадженням нових підходів в діяльності Національної поліції України, можемо констатувати, що за майже десять років її існування питання нормативно-правового регулювання діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку не отримали належного врегулювання.

На сьогоднішній день окремі питання забезпечення публічної безпеки і порядку поліцією врегульовано такими нормативно-правовими актами:

- Законом України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року №580-VIII;
- Закон України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року № 3353-XII;
- Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 року № 1835-III;
- Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341;
- Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів : постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 року № 2025
- Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773;
- Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02 липня 2015 року № 796$
- тощо.

В юридичній літературі неодноразово здійснювалися спроби класифікації

Окремо в межах нашого дослідження слід зупинитися на наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» від 23 серпня 2018 року № 706 [1].

Як зазначається в спеціалізованій літературі: «Основною метою Концепції є заміна застарілої реактивної моделі поведінки під час забезпечення публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою – проактивно орієнтованою» [2, с. 125]. Позитивно оцінюючи прийняття вищеназваного нормативно-правового акту, зазначимо, що він є програмним документом і не визначає організаційно-правових засад забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, зокрема, видів нарядів, вимог до них, особливостей несення ними служби, форм та методів їх діяльності, алгоритмів дій за різними обставинами тощо.

У 2019 році головою Національної поліції України було затверджено Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділим Національної поліції України у зв'язку з проведення масових заходів, які визначали організацію здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів. Однак, названий документ стосувався питань забезпечення публічної безпеки і порядку лише під час проведення масових заходів і не визначав загальних питань діяльності поліції у цій сфері. До того ж він не має статусу нормативно-правового акту, а є організаційно-розпорядчим документом.

Неодноразово науковцями висловлювалися пропозиції щодо необхідності прийняття базового закону, який би визначав організаційно-правові засади забезпечення публічної безпеки і порядку. Так, наприклад, О.В. Батроченко у своєму дисертаційному дослідженні обґрунтовує доцільність прийняття Закону України «Про охорону публічної безпеки і порядку», в якому визначити загальні засади охорони публічної безпеки і порядку, принципи та гарантії в цій сфері, коло суб'єктів охорони та розподіл між ними функціональних обов'язків [3, с. 143]. У 2018 році був зареєстрований проєкт Закону України «Про публічний порядок» [4]. Однак, на нашу думку, навряд чи прийняття таких нормативно-правових актів визначило б специфіку діяльності органів і підрозділів Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

Підсумовуючи зазначимо, що, на нашу думку, питання забезпечення публічної безпеки і порядку органів і підрозділів Національної поліції України повинні знати своє законодавче закріплення на рівні спеціалізованого відомчого нормативно-правового акту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів : наказ МВС України від 23.08.2018 р. № 706. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS873.html (дата звернення: 01.12.2024).
2. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України. *Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 123-131.
3. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2017. 218 с.
4. Проєкт Закону України «Про публічний порядок» від 19 листопада 2018 року №9300. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64953

КРИВОНОС Максим– *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,доцент*

ДОПУСТИМІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ ОКРЕМИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Особливі правові режими, які можуть вводитись на всій території Україні або окремих її місцевостях, допускають можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод людини. Зазначене твердження виходить з положень ст. 64 Конституції України, де вказано, що «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. За жодних умов не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції» [1].

Метою даних тез є спроба визначення умов допустимості обмеження окремих прав і свобод людини, що здійснюється в умовах воєнного стану.

У законі України «Про правовий режим воєнного стану» розкривається визначення воєнного стану та дається вказівка стосовно відображення переліку прав, які підлягають обмеженню. Так, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування

повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, *а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб* із зазначенням строку дії цих обмежень.

Вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану, строк дії обмежень зазначаються у відповідному указі Президента України про введення воєнного стану [2]. Так, в указі Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 зазначено наступне: «у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»» [3]. Водночас щодо окремих прав, передбачених ст. ст. 34, 35, 39 Конституції встановлені умови для можливості правомірного їх обмеження. Для прикладу, *право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію* може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, щоб запобігти заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; *право на свободу світогляду і віросповідання* може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей; *право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації* може бути обмежене судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку, щоб запобігти заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Як бачимо, стосовно окремих прав і свобод допускаються обмеження за умови дотримання чітко визначених законодавством вимог, що підсилюють правомірність мети застосування того чи іншого обмеження.

В юридичній літературі та судовій практиці висловлюються різні за змістом тези, що розкривають питання допустимості обмежень прав і свобод людини. Проаналізувавши останні, наведемо, на наш погляд, найбільш значущі, а саме:

- встановлення обмежень прав і свобод людини і громадянина є допустимим виключно за умови, що таке обмеження є домірним (пропорційним) та суспільно необхідним;

- обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права [4];

- обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканність має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та виключно на підставі вмотивованого рішення суду;

- обмеження конституційних прав мають встановлюватися законом відповідно до явного чи опосередкованого обмежувального застереження й у жодному разі не заперечувати сутнісний зміст прав, що обмежуються;

- обмеження конституційних прав, аби бути припустимими, передусім мають бути формально, процедурно та змістовно законними й отже – правовими [5, с. 40];

- чи не основним під час обґрунтування допустимості обмежень конституційних прав є усвідомлення, що в основі мети, яка має бути досягнута в правотворчості та правозастосуванні, перебувають відповідні публічні та приватні інтереси, які повинні бути реалізовані на засадах розумного балансу, за яким '…цілі обмежень прав повинні бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чиї права обмежуються [6, с. 204];

- конституційні права є цінностями, які можуть бути переважені лише іншими цінностями;

- обмеження мають щонайменше відповідати вимогам законності, необхідності, пропорційності та бути недискримінаційними;

- права людини можуть і в певних випадках повинні правомірно обмежуватися задля забезпечення спільного інтересу;

- механізм обмеження прав людини має включати такі обов'язкові складові: законність обмеження, тобто наявність у національному законодавстві держави підстав для такого обмеження права; правомірна мета – захист, забезпечення й реалізація прав та інтересів інших осіб, суспільства, національної безпеки й інші цілі, що в основному так само передбачені законодавством; необхідність у демократичному суспільстві, тобто неможливість вирішити ситуацію по-іншому без таких обмежень, а також досягнення пропорційності за обмеження права однієї особи та захисту прав інших осіб [7, с. 44];

- обмеження прав людини повинні бути чітко регламентованими законодавством, адже їх характер є переважно вимушеним внаслідок введення воєнного стану, обставин, незалежних від волі окремого індивіда, або волі державної влади [8, с. 359].

Наведені твердження свідчать про те, що обмеження конституційних прав людини є складним і багатоаспектним питанням, яке потребує зваженого та обґрунтованого підходу. Основною ідеєю, що проходить через усі представлені позиції, є те, що обмеження прав і свобод мають бути виключно виправданими, пропорційними і такими, що не суперечать сутності цих прав.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що обмеження окремих конституційних прав і свобод є виключною мірою, яка повинна застосовуватися з певною обережністю. Таке обмеження має відповідати суворим критеріям і бути виправданим вищими суспільними інтересами. При цьому, основною ідеєю має бути збереження сутності конституційних прав і свобод, що обмежуються.

Обмеження конституційних прав повинно відповідати таким ключовим принципам: легітимна мета, законність, необхідність, пропорційність, недискримінація. Важливість дотримання означених принципів підсилюється суспільною необхідністю, мінімальним ступенем втручання, захистом сутності права, правовим обґрунтуванням та досягненням балансу інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397

4. Рішенні Конституційного Суду України від 01.06.2016 року № 2-рп/2016 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України "Про психіатричну допомогу" (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/v002p710-16

5. Права людини в особливих правових режимах: досвід України : монографія / Д. С. Терлецький, О. В. Марусяк, Ю. Д. Батан, М. В. Афанасьєва та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. М. В. Афанасьєвої. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 356 с.

6. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика). Харків : Право, 2008. 240 с.

7. Мерник А.М., Кузьміна В.О., Бурлаков Б.М. Обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах: теоретичний і практичний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 42-46.

8. Фігель Ю.О. Теоретичні аспекти обмеження прав людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2016. № 837. С. 357-361.

ЛОМАКІНА Анастасія - *асистент кафедри підприємництва, організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки0 ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет» Українського державного університету науки і технологій, кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Згідно з вимогами норм чинного вітчизняного законодавства притягнення порушника до адміністративної відповідальності, є виключною прерогативою публічних органів влади, а також, у певних випадках, органів місцевого самоврядування, що зумовлює потребу надання даним процедурам встановленої процесуальної форми. Зазначене безпосередньо виходить зі змісту ч. 2 ст. 19 Основного Закону України, відповідно якої органи публічної влади і місцевого самоврядування, а також їх посадові особи зобов'язані діяти тільки на підставі, лише в межах повноважень і в спосіб, які передбачені чинними Конституцією та іншими законами України [1]. При цьому притягнення до адміністративної відповідальності фізичних осіб відбувається в формі провадження у справах про адміністративні правопорушення, а осіб юридичних - в тих процесуальних формах, що встановлюються різноманітними нормативно-правовими актами.

Втілення в життя адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності відбувається у формі правозастосування, а саме в формі владної діяльності уповноважених суб'єктів, що полягає у застосуванні норм адміністративного права до маючих місце конкретних фактів скоєння неправомірних дій. У такому випадку процес правозастосування зводиться до реалізації уповноваженими публічними органами (або їх посадовими особами) передбачених законодавством дій стосовно притягнення тих осіб, які скоїли вказані правопорушення, до адміністративної відповідальності.

Проблемним питанням процесу розгляду справ про адміністративні правопорушення вченими-адміністративістами традиційно приділялася чимала увага. Проте і досі, в українській науковій адміністративно-правовій доктрині наявними є досить різноманітні підходи до розуміння поняття та функціонального змісту процесу провадження в справах про адміністративні правопорушення.

У чинному на сьогодні законодавстві України не міститься поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення, але воно вже розроблене наукою адміністративного права. Як правило, провадження в справах про адміністративне правопорушення розглядають як одне зі специфічних проваджень,

що входить до складу адміністративно-юрисдикційного процесу [2, с. 101]. Інколи ж про дане провадження йдеться як про діяльність уповноважених суб'єктів, пов'язану із застосовуванням адміністративних стягнень [3, с. 49].

Вказана різноманітність існуючих поглядів пояснюється насамперед тією обставиною, що різні дослідники, маючи єдиний об'єкт дослідження - провадження в справах про адміністративні правопорушення, характеризували таке юридичне явище в залежності від предмету власного дослідження. Проте, виходячи із специфіки такого провадження, можна запропонувати наступне визначення дефініції «провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності», під яким варто розуміти лише один з видів адміністративних юрисдикційних проваджень, що представляє собою низку послідовних дій компетентних органів, передбачених чинним законодавством, з виявлення адміністративних порушень прав інтелектуальної власності та притягненні винних до адміністративної відповідальності в процесі адміністративного розслідування, розгляду та прийняття рішення у справі, повторному розгляді та забезпеченні виконання постанови (рішення) про накладення адміністративних стягнень.

Традиційно виокремлюють такі стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення: порушення справи про адміністративне правопорушення; розгляд справи про адміністративне правопорушення і прийняття рішення; оскарження та опротестування постанови у справі про адміністративне правопорушення; виконання рішення, застосування адміністративного стягнення. Подібна стадійність притаманна також провадженням у справах про адміністративні порушення прав інтелектуальної власності, з урахуванням специфіки складів даних адміністративних правопорушень.

За порушення прав інтелектуальної власності головним стягненням виступає штраф. При цьому ст. 27 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) характеризує штраф як грошове стягнення. А суттєвим недоліком практики застосування штрафів стосовно вказаної категорії справ є відсутність належної методики обчислення розмірів штрафів [4]. Законодавством встановлені наступні межі розміру штрафу: від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – але за яких обставин застосовується та або інша сума, які чинники впливають на її розмір, не зовсім зрозуміло. Відзначимо, що суб'єктом правопорушення, передбаченого відповідними статтями КУпАП, може бути як фізична особа, так і особа посадова – і, безумовним є те, що саме посадова особа повинна нести більш суворе покарання. Ст. 307 КУпАП врегульовує порядок добровільної сплати штрафу порушником. При цьому варто зауважити, що в нашій країні існує достатньо негативна практика стосовно добровільної сплати штрафів за порушення прав інтелектуальної власності. На переконання фахівців, щорічно в Україні добровільно сплачується менше двадцяти відсотків від загальної кількості накладених штрафів. За даних обставин вступає в дію ст. 308 КУпАП, яка втілюється в життя вже органами і посадовими особами виконавчої служби.

Таким чином, реалізація адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності відбувається в формі правозастосування, що полягає в здійсненні уповноваженими публічними органами влади і їх посадовими особами передбачених законодавством дій стосовно притягнення осіб, які вчинили правопорушення в даній сфері, до адміністративної відповідальності. Традиційно виокремлюють такі стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення: порушення справи про адміністративне правопорушення (ця стадія складається з трьох наступних етапів: офіційної реєстрації уповноваженим органом (її посадовою особою) фактичних даних про порушення прав інтелектуальної власності, офіційної діяльності уповноважених органів для з'ясування обставин такого правопорушення і складання протоколу); розгляд справи про адміністративне правопорушення і прийняття рішення (на даній стадії варто виокремити чотири етапи: підготовка до розгляду справи; розгляд справи по суті; прийняття та оформлення рішення у справі; оголошення прийнятого рішення); оскарження та опротестування постанови у справі про адміністративне правопорушення; виконання рішення, застосування адміністративного стягнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Основний закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL.: http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр.

2. Пугач А. В. Класифікація заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 99-104.

3. Євдокимов Д. А. Сутність адміністративного розслідування як стадії та етапу провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2(5.1). С. 48-52.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL : http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10.

ЛЕГЕЗА Євген - *професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, професор*

МІСЦЕ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В ПРЕДМЕТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зміна «державоцентристської» ідеології на «людиноцентристську», визнання пріоритету служіння держави людині (публічно-сервісна діяльність) – це, безумовно, як зазначив С. Г. Стеценко, позитивні досягнення українського суспільства [1].

У працях українських правників у разі використання категорії «послуги» головний акцент робиться на юридичних аспектах, зокрема на адміністративній процедурі їх надання. Пояснити це можна тим, що першими вченими, які сформували теорію послуг в Україні, є, насамперед, представники науки адміністративного права (В. Б. Авер'янов, І. П. Голосніченко, С. В. Ківалов, І. Б. Коліушко, В. С. Куйбіда, А. О. Селіванов, В. П. Тимощук та інші).

В. М. Гаращук стверджує, що те, що головними опонентами цієї теорії є також представники юридичної науки, які ставлять під сумнів саму можливість вживання категорії «послуги» стосовно діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [2, с. 109–114], зумовило особливо жваві дискусії із цього питання в юриспруденції.

Так, Г. М. Писаренко та О.М. Буханевич зазначають, що сучасна доктрина адміністративного права, яка формується в Україні, передбачає деяке зміщення акцентів, нове розуміння «публічності», зумовлене поверненням до основних гуманітарних цінностей, до визнання та закріплення невід'ємних природних прав людини і громадянина [3, с. 22–23; 4, с. 25]. Зазначене положення закріплене і в Конституції України, яка проголосила необхідність переходу від пануючої у минулому ідеології домінування держави, державних інтересів над індивідуальними до ідеології служіння держави людині, гарантування, забезпечення і захисту державою основних прав та свобод людини і громадянина [3, с. 22–23; 4, с. 25].

Т. О. Коломоєць та С. Г. Стеценко відносять суспільні відносини, що виникають у рамках надання адміністративних послуг, до предмета адміністративного права та вважають таку діяльність складником методу регулювання цієї галузі права [5, с. 23–24; 6, с. 11–13; 7, с. 19–26].

Т. О. Коломоєць, зазначає, що доцільніше використовувати термін «публічні послуги», а не «адміністративні послуги». На її думку, публічні послуги – це послуги, що надаються фізичним та юридичним особам державними органами щодо реалізації прав, свобод та законних інтересів у публічній сфері [6, с. 179].

Публічні послуги – це діяльність органів публічної адміністрації, що здійснюється за рахунок публічних коштів. Таке визначення за суттю дуже близьке до визначення категорії «суспільна послуга» в європейському праві, але подане з точки зору суб'єкта їх надання та джерела фінансування.

Публічні послуги за джерелом фінансування надання даного виду послуг, тобто виду бюджету, включають у себе адміністративні послуги, а ті у свою чергу поділяються на державні та муніципальні послуги.

Державні послуги – це послуги, що надаються органами державної влади (насамперед, виконавчої) та державними підприємствами, установами й організаціями. До числа державних послуг належать також послуги, які надаються недержавними організаціями в порядку виконання делегованих повноважень тощо. У цьому разі на перше місце для визначення природи послуги ставиться не безпосередній суб'єкт її надання, а суб'єкт, який несе за це відповідальність, та

джерело фінансування надання даного виду послуг – державний бюджет. Муніципальні (комунальні) послуги – це послуги, що надаються органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, установами й організаціями. Джерелом фінансування надання муніципальних послуг є місцевий бюджет. О.М. Буханевич зазначає, що на відміну від поняття «адміністративні послуги» термін «публічні послуги» має ширше значення [4, с. 59]. О.М. Буханевич пояснює, що, насамперед, тим, що публічні послуги можуть надавати державні і недержавні структури, але головне, що їх об'єднує, – це зацікавленість суспільства в їх наданні, соціальна значимість [4, с. 60; 7, с. 12].

О.М. Буханевич стверджує, що поняття «публічні послуги», по суті, охоплює сфери суспільних відносин, які врегульовані і цивільним, і адміністративним правом [4, с. 60]. В цих сферах відбувається диференціація правового регулювання, яка зумовлена двома основними чинниками: суб'єктом надання послуги та змістом правовідносин, що при цьому виникають [4, с. 60].

В основу публічних послуг покладений *публічний інтерес*, під яким розуміється визначений державою та забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого служить умовою та гарантією її існування і розвитку [5, с. 55]. У найбільш загальному вигляді публічний інтерес означає інтерес людської спільноти – населення, народу тощо [6]. Що саме державна влада визначає як публічний інтерес, залежить від рівня правової культури та правосвідомості суб'єктів правотворчості. І те, у чому влада бачить загальне благо, може насправді розійтися з інтересами значної частини населення. Але у всякому разі вимоги, які висуваються до об'єктів публічного адміністрування, мають забезпечувати загальне благо народу України та не можуть виражати приватний інтерес суб'єктів публічного адміністрування. Саме в останній тезі й полягає сутнісна відмінність між приватним і публічним інтересами.

Публічний інтерес є не чим іншим, як певною сукупністю приватних інтересів [7]. Відповідно, не має значення, яку кількість осіб захищає суб'єкт публічного управління, – головне, щоб він діяв відповідно до принципу законності та не відстоював приватних особистих (третіх пов'язаних із ним осіб) і корпоративних інтересів.

Отже, саме публічний інтерес лежить в основі надання публічних послуг. Сучасне розуміння адміністративного права дає змогу з упевненістю стверджувати, що публічні послуги є частиною предмета адміністративного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : К. : Атіка, 2007. 624 с.

2. Гаращук В. М. Управлінські послуги – новий інститут чи нова помилка? Вісник Академії правових наук України. 2001. № 3. С. 109–114.

3. Писаренко Г. М. Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти : дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Одеська нац. юрид. академія. О., 2006. 195 с.

4. Буханевич О. М. Теоретико-правові та праксеологічні засади надання адміністративних послуг в Україні : дис. … докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. К., 2016. 455 с.

5. Легеза Є. О. Теорія публічних послуг : адміністративно-правова складова. Монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.

6. Leheza , Yevhen. Pisotska, Karina. Dubenko, Oleksandr. Dakhno, Oleksandr. Sotskyi, Artur. 2022. the essence of the principles of ukrainian law in modern jurisprudence. *Revista jurídica portucalense*, december, 342-363. doi: https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15

7. Sinkevych, O., YurovskaV., Komissarova, N., Tkachenko, O., & Leheza, Y. (2024). Subjects of public authority in matters of combating terrorism: legal regulation, administrative and criminal aspect. *Ius Humani. Law Journal*, *13*(1), 1-14. https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v13i1.332

МАЗУР Ігор - *професор кафедри вогневої підготовки Національної академії внутрішніх справ*

ПЕРКАТИЙ Роман - *викладач кафедри вогневої підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАВДАНЬ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Актуальність теми трансформації завдань та повноважень Національної поліції України в умовах військових дій зумовлена необхідністю адаптації правоохоронної системи до нових безпекових викликів та загроз. Мета дослідження полягає у визначенні ключових напрямків та механізмів реформування діяльності поліції в контексті забезпечення національної безпеки та оборони.

Огляд попередніх досліджень свідчить про значну увагу науковців до питань функціонування правоохоронних органів в умовах надзвичайних ситуацій та збройних конфліктів. Зокрема, особливості діяльності поліції в умовах війни розглядаються в працях таких вчених, як О.М. Бандурка [1], В.В. Сокуренко [2], О.І. Безпалова [3]. Водночас, потребує подальшого аналізу специфіка трансформації завдань та повноважень Національної поліції України з урахуванням сучасних реалій.

Основними напрямками трансформації діяльності Національної поліції в умовах військових дій можна визначити: забезпечення публічної безпеки та порядку на території проведення операції Об'єднаних сил; протидія диверсійно-

розвідувальним групам противника та незаконним збройним формуванням; участь у заходах територіальної оборони; надання допомоги цивільному населенню в районах бойових дій; взаємодія з іншими складовими сектору безпеки та оборони.

Забезпечення публічної безпеки та порядку на території проведення операції Об'єднаних сил є пріоритетним завданням Національної поліції в умовах збройного конфлікту. Як зазначає О.М. Бандурка, ефективність виконання цього завдання залежить від чіткої координації дій поліцейських підрозділів, їх оперативності та мобільності, а також належного матеріально-технічного забезпечення [1].

Протидія диверсійно-розвідувальним групам противника та незаконним збройним формуванням вимагає від поліції тісної взаємодії зі Службою безпеки України, розвідувальними органами та підрозділами Збройних Сил України. В.В. Сокуренко наголошує на необхідності удосконалення обміну інформацією, проведення спільних спеціальних операцій, впровадження сучасних методів контррозвідувальної діяльності [2].

Участь Національної поліції у заходах територіальної оборони передбачає охорону та оборону важливих об'єктів і комунікацій, боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора, участь у протидесантній обороні тощо. Як зазначає О.І. Безпалова, виконання цих завдань потребує додаткової підготовки особового складу поліції, оснащення відповідним озброєнням та екіпіруванням [3].

Надання допомоги цивільному населенню в районах бойових дій є важливим гуманітарним аспектом діяльності поліції. Це включає евакуацію мирних жителів, забезпечення їх харчуванням та предметами першої необхідності, надання медичної допомоги, запобігання мародерству та злочинам проти власності громадян.

Ефективність трансформації діяльності Національної поліції в умовах військових дій значною мірою залежить від налагодження дієвої взаємодії з іншими складовими сектору безпеки та оборони - Збройними Силами України, Національною гвардією, Державною прикордонною службою, Службою безпеки України тощо. Це передбачає узгодження планів і порядку спільних дій, проведення міжвідомчих навчань та тренувань, обмін інформацією та досвідом.

Реалізація зазначених напрямків трансформації потребує внесення відповідних змін до законодавства, що регулює діяльність Національної поліції. Зокрема, доцільно розширити повноваження поліції щодо застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї в умовах збройного конфлікту, врегулювати питання підпорядкування та взаємодії з військовим командуванням, передбачити додаткові гарантії правового та соціального захисту поліцейських, які виконують завдання в районі бойових дій.

Крім того, важливо забезпечити належну фахову та психологічну підготовку особового складу поліції до дій в екстремальних умовах. Це вимагає запровадження спеціальних навчальних програм та курсів, регулярного проведення тактико-спеціальних навчань, залучення досвідчених інструкторів, у тому числі з країн-партнерів.

Необхідною передумовою успішної трансформації діяльності поліції є підвищення рівня матеріально-технічного та ресурсного забезпечення правоохоронців. В умовах військових дій поліцейські повинні бути оснащені сучасними зразками озброєння, засобами індивідуального захисту, спеціальною технікою та обладнанням. Це потребує додаткового фінансування та логістичної підтримки з боку держави.

Таким чином, трансформація завдань та повноважень Національної поліції України в умовах військових дій є об'єктивною необхідністю та важливою складовою забезпечення національної безпеки та оборони. Основними напрямками такої трансформації мають стати: забезпечення публічної безпеки та порядку, протидія диверсійно-розвідувальній діяльності противника, участь у територіальній обороні, надання допомоги цивільному населенню, взаємодія з іншими суб'єктами сектору безпеки. Реалізація цих завдань потребує удосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня професійної підготовки та матеріально-технічного оснащення поліцейських, налагодження ефективної міжвідомчої координації. Подальші дослідження в цій сфері мають бути спрямовані на пошук оптимальних моделей та механізмів адаптації діяльності Національної поліції до викликів збройного конфлікту з урахуванням передового зарубіжного досвіду та національної специфіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О.М., Ситуаційний аналіз системи протидії злочинності. Вісник кримінологічної асоціації україни. 2021. № 2 (25), с. 61-70. URL: https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/10d86261-abc2-448f-a621-3b9bb1e544a9/download

2. Сокуренко В.В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення антитерористичної операції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2016. № 4. С. 169-174. URL: https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/2324

3. Безпалова О.І. Діяльність органів поліції щодо захисту прав людини під час проведення операції Об’єднаних сил. *Правовий часопис Донбасу.* 2020. № 1. С. 128-134. URL: https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/8718

МАКАРЕНКО Олександр - *професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,доктор юридичних наук, професор*

МАКАРЕНКО Наталія - *доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних*

дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент
КРИКУН Павло - *аспірант 2 курсу кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПЕРЕБІГ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах воєнного стану судова система стикається з численними викликами, серед яких є забезпечення доступу до правосуддя.

Запровадження воєнного стану на території України значно вплинуло на функціонування судової системи, включаючи й адміністративне судочинство, зокрема й на такий ключовий аспект, як перебіг процесуальних строків.

Надзвичайні обставини можуть унеможливлювати або ускладнювати дотримання цих строків, що вимагає гнучкого підходу.

У статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод вказано: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення». [1]

Відповідно до частини 1 статті 118 Кодексу адміністративного судочинства України, процесуальні строки - це встановлені законом або судом строки, у межах яких вчиняються процесуальні дії. Процесуальні строки встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені - встановлюються судом. [2]

Слід звернути увагу, що введення воєнного стану на території України не зупинило перебігу процесуальних строків у судових справах. Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в своїй постанові від 13 вересня 2022 року в справі № 320/10756/21 наголосив наступне: «питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов`язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не може бути підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку.» [3]

Водночас, з аналізу судової практики вбачається, що питання поновлення процесуального строку, в разі його пропуску, з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Активні бойові дії, тимчасова окупація або евакуація населення можуть об'єктивно перешкоджати сторонам виконувати свої процесуальні обов'язки, та є обставинами, які суди зазвичай визнають поважними.

Крім того, у період воєнного стану громадяни стикнулися, зокрема, з такими проблемами:

1. Обмеження доступу до правосуддя. У регіонах, де ведуться активні бойові дії, суди деякий час можуть тимчасово припиняти роботу, що унеможливлює подання документів чи участь у засіданнях.

2. Електронний документообіг. Активне використання системи «Електронний суд» частково вирішило проблему доступу до правосуддя, але не всі громадяни та адвокати мають технічну можливість скористуватися цим.

В Україні впровадження електронного суду почалося ще до війни, але з початком активних бойових дій ця система стала надто важливою для забезпечення судочинства.

Водночас, наразі не всі учасники судового процесу мають доступ до цих сервісів, наприклад через технічні обмеження. Воєнні дії призводять до руйнування комунікацій, електромереж та серверів, що ускладнює доступ до системи. Судді та учасники процесу можуть втратити можливість використання системи через відсутність Інтернету, світла чи технічного обладнання.

Отже, воєнний стан в Україні значно ускладнив дотримання процесуальних строків у адміністративному судочинстві, але водночас спонукав до адаптації законодавства та практики. Умови війни потребують балансу між забезпеченням прав учасників процесу та реаліями, спричиненими воєнними діями. Для досягнення цього балансу важливо продовжувати розвивати електронні сервіси, забезпечувати доступ до правосуддя та вдосконалювати нормативну базу з урахуванням нових викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 29.11.2024).

2. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення: 29.11.2024).

3. Постанова Верховного Суду від 13.09.2022, справа № 320/10756/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106215415 (дата звернення: 29.11.2024).

МЕРДОВА Ольга – *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

НОВІ ПІДХОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ДО СФЕРИ УПРАВЛІННЯ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Практична підготовка здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – ЗВО МВС) «є невід'ємною складовою освітнього процесу, яка дозволяє забезпечити набуття компетентностей та програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійними програмами» [1, с. 168]. З огляду на це, керівництвом Міністерства внутрішніх справ України приділяється велика увага питанням її ефективної організації, що не можливе без належного нормативно-правового регулювання цієї сфери діяльності.

Так, наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України» від 18 вересня 2024 року №634 [2] (далі – Порядок) запроваджено нові підходи в організації практичної підготовки здобувачів вищої освіти, які здобувають вищу освіту за державним замовленням. В зазначеному документі враховано не лише вимоги основного стейкхолдера – Міністерства внутрішніх справ України, а й вимоги державних стандартів вищої освіти в частині практичної підготовки.

Серед основних новел названого нормативно-правового акту слід навести:

- чітке визначення профілізації практичної підготовки в залежності від спеціальностей, за якими проходять навчання здобувачі вищої освіти;
- посилення ролі керівників структурних підрозділів центрального органу управління поліції, керівників Експертної служби МВС в процесі організації практичної підготовки шляхом наділення їх повноваженнями на погодження програм практичної підготовки;
- розширення автономності ЗВО в частині розробки і затвердження матеріалів практичної підготовки;
- нормативне закріплення права здобувачів вищої освіти, які є поліцейськими і здобувають освіту за заочною формою здобуття освіти, проходити практичну підготовку в органі (підрозділі) поліції за місцем проходження служби відповідно до освітньо-професійної програми та спеціальності;

- підвищення вимог до безпосередніх керівників практичної підготовки: наявність п’яти років стажу служби (роботи) та права бути наставником не більше ніж у п’яти здобувачів вищої освіти;

- визначення чітких критеріїв, за якими здійснюється оцінка наставником результатів проходження здобувачами вищої освіти практичної підготовки, що відображаються у відгуку-характеристиці.

Позитивно оцінюючи запроваджені нові підходи в організації практичної підготовки здобувачів вищої освіти ЗВО МВС, на нашу думку, залишається не визначеним ряд важливих питань.

Як відомо, у раніше діючому Положенні про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 червня 2013 року №621 були визначені додаткові види практичної підготовки здобувачів вищої освіти у формі залучення їх до участі в охороні громадського порядку; роботи оперативних (слідчо-оперативних) груп підрозділів внутрішніх справ; несення служби у складі добових нарядів із забезпечення діяльності вищого навчального закладу (нині – ЗВО) та його структурних підрозділів [3]. Названі різновиди практичної підготовки на жаль не знайшли свого закріплення у новоприйнятому Порядку. Виникає закономірне питання: чи зазначені додаткові види практичної підготовки втратили свою актуальність, чи їх регламентація буде передбачена на рівні окремого нормативно-правового акту?

На нашу думку, враховуючи підвищену увагу з боку керівництва МВС щодо посилення практичної складової освітнього процесу у ЗВО МВС, наближення його до реальних умов майбутньої професійної діяльності, вважаємо, що названі вище додаткові види практичної підготовки не повинні бути втрачені та в перспективі нормативно врегульовані.

На підтримку цієї тези свідчать і положення розпорядження Кабінету Міністрів України «Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану» від 02 грудня 2022 року №1078-р, в якому погоджено пропозицією Міністерства внутрішніх справ про залучення здобувачів освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ, які мають спеціальне звання поліції, до заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану [4], а також позитивний досвід залучення здобувачів вищої освіти ЗВО МВС до спільної спеціальної прикордонної операції «Захід-2023» [5].

Наголошуючи на позитивності нормативного закріплення права здобувачів вищої освіти, які є поліцейськими і здобувають освіту за заочною формою здобуття освіти, проходити практичну підготовку в органі (підрозділі) поліції за місцем проходження служби відповідно до освітньо-професійної програми та спеціальності, вважаємо, що у нормах Порядку не достатньо конкретизованим є механізм реалізації зазначеної норми, саме тому вважаємо, що ці питання повинні бути розкриті на рівні

методичних рекомендацій, підготовлених Департаментом освіти, науки та спорту МВС України, з метою вироблення єдиних підходів, що будуть реалізовуватися ЗВО МВС для практичної підготовки названої категорії здобувачів вищої освіти.

Також, на нашу думку, методичного роз'яснення потребують питання реалізації абз. 3 п. 2 розділу ІІ Порядку в частині визначення бази навчальної практики для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» на другому році навчання, адже названа норма містить три альтернативні підрозділи, в яких вона може відбуватися: підрозділи дізнання, підрозділи досудового розслідування та підрозділи кримінальної поліції. Враховуючи вимогу нормотворця щодо урахування спеціалізації, цілком закономірним казати про те, що здобувачі вищої освіти, підготовка яких здійснюється для підрозділів кримінальної поліції проходять навчальну практику в однойменних підрозділах, в свою чергу не зрозумілим є порядок визначення підрозділів практики для інших спеціалізацій в межах спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Підсумовуючи зазначимо, що безсумнівно будь які нові підходи потребують певної апробації з метою виявлення переваг застосованих нововведень, певних проблемних питань в їх реалізації та подальшого прийняття управлінських рішень або напрацювання методичних рекомендацій з метою удосконалення певного напряму діяльності, не виключенням є і практична підготовка здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мердова О., Шульга М. Адміністративно-правові засади практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. *Українська поліцеїстика*. 2021. №2. С. 168-174.

2. Про затвердження Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18 вересня 2024 року №634. *Офіційний вісник України*. 2024. № 94. Ст. 6099.

3. Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України : наказ МВС України від 27 червня 2013 року №621. *Офіційний вісник України*. 2013. №61. Ст. 2203.

4. Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2022 року №1078-р. *Офіційний вісник України*. 2022. №97. Ст. 6057.

5. На посиленні охорони західних ділянок держрубежу – курсанти вишів МВС / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL:

https://mvs.gov.ua/news/na-posilenni-oxoroni-zaxidnix-dilianok-derzrubezu-kursanti-visiv-mvs (дата звернення: 30.11.2024).

МЕРДОВ Станіслав – *старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ*
СИРМАМІЇХ Віктор – *старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Одним із пріоритетних напрямів розвитку державної політики на сьогоднішній день є реінтеграція ветеранів і учасників бойових дій у всі сфери суспільного життя, не є виключенням і сфера спорту, оскільки заняття спортом є одним із конституційних прав людини, передбачених ст. 49 Конституції України. Як справедливо зазначається: «Кожен повинен мати можливість займатися спортом, без будь-якої дискримінації, в дусі взаєморозуміння, дружби, солідарності та чесної гри» [1].

Усвідомлюючи це, зусилля законодавців, починаючи з 2022 року були спрямовані на створення нормативного підґрунтя розвитку ветеранів війни.

Так, 15 лютого 2022 року було внесено зміни до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», яким визначено новий напрям спорту – спорт ветеранів війни, який визнячено, як напрям спорту, що забезпечує залучення ветеранів війни та членів їх сімей до занять спортом з метою їх психологічної та соціальної адаптації, участь і підготовку спортивних команд ветеранів війни у всеукраїнських та міжнародних спортивних заходах, а також визначено повноваження центрального органу виконавчої влади, який забезпечуватиме: формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей ветеранів війни та осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; участь ветеранів війни у спортивних змаганнях, у тому числі і міжнародних; функціювання системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни; належне використання діючої мережі закладів фізичної культури і спорту для занять спортом ветеранів війни [2].

Внесеними змінами було забезпечено умови для формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту ветеранів війни, сприяння

участі ветеранів війни у спортивних змаганнях, у тому числі міжнародних, створення належних умов для розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни.

Серед програмних нормативно-правових актів у зазначеній сфері, слід відзначити Національну стратегію розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, реалізація заходів якої дасть змогу створити умови для надання необхідних послуг з реабілітації ветеранам війни та членам їх сімей, залучити до заходів фізкультурно--спортивної реабілітації інших осіб, що в результаті має стимулювати зростання попиту на послуги об'єктів спортивної інфраструктури з реабілітаційною метою, сприятиме формуванню та розвитку ринку послуг спортивної реабілітації в Україні [3].

Реалізація передбачених зазначеною стратегією заходів втілилася у Плані дій на 2021-2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року №667 [4].

Не менш важливими нормативно-правовими актами у сфері спорту ветеранів є й інші постанови Кабінету Міністрів України, серед яких:

- Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року №1188, який визначає соціальний стандарт фізкультурно-спортивної реабілітації визначає зміст, обсяг, умови та порядок здійснення фізкультурно-спортивної реабілітації, показники її якості для суб’єктів усіх форм власності, які надають послугу із фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранам війни, членам їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни [5];

- Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року №307, яка затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на здійснення заходів з ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації, що визначає механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за бюджетною програмою «Заходи з ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації» [6].

Слід відзначити, що наразі у Верховній Раді України зареєстровано Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо спорту ветеранів війни, який розроблений з метою створення умов для координації та реалізації державної політики у сфері розвитку фізичної культури і спорту ветеранів війни та членів їх сімей, встановлення механізму кроссекторальної співпраці державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського

суспільства, а також розмежування повноважень та сфер відповідальності стосовно розвитку спорту ветеранів війни [7].

Зокрема, цим документом пропонується уточнення терміну «спорт ветеранів війни» як напрям спорту, що забезпечує залучення ветеранів війни та членів їх сімей до занять фізичною культурою та спортом з метою їх відновлення, психологічної та соціальної адаптації, участь і підготовку спортивних команд ветеранів війни у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях та спортивних заходах [7]. В цілому не заперечуючи таких змін, вважаємо, що у якості мети також може бути додано «задоволення індивідуальних потреб у занятті спортом» для більшої інклюзивності та ефективності існуючих і запроваджуваних програм.

Крім того, документ передбачає: уточнення повноважень Міністерства у справах ветеранів у питаннях розвитку спорту для ветеранів; встановлення механізмів співпраці між державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями; розмежування відповідальності між різними структурами у сфері розвитку спорту для ветеранів [8].

Отже, наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів у сфері, що розглядається, є свідченням визнання спорту як важливого інструменту реінтеграції та підтримки здоров'я ветеранів війни. Попри позитивні зміни у нормативно-правовому регулюванні спорту ветеранів війни, на нашу думку, існують виклики, які потребують реалізації додаткових управлінських рішень, які повинні отримати належне правове підґрунтя, серед яких: недостатнє фінансування, обмеженість спортивної інфраструктури та відсутність спеціалізованих програм для різних категорій ветеранів. Крім того, подальша робота у цій сфері повинна бути спрямована на забезпечення дієвих механізмів міжсекторальної співпраці для реалізації повного потенціалу спорту ветеранів війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роз'яснення щодо забезпечення права ветеранів війни на заняття спортом. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/rozyasnennya-shchodo-zabezpechennya-prava-veteraniv-vijni-na-zanyattya-sportom (дата звернення: 03.12.2024).

2. Про фізичну культуру і спорт: від 24 грудня 1993 року № 3808-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 14. Ст. 80 (із наступними змінами та доповненнями).

3. Питання розвитку національної системи фізкультурно--спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: Указ президента України від 23 серпня 2020 року № 342/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. №70. Ст. 2251.

4. Про затвердження плану дій на 2021-2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: постанова Кабінету

Міністрів України від 30 червня 2021 року №667. *Офіційний вісник України*. 2021. №54. Ст. 3348.

5. Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року №1188. *Офіційний вісник України*. 2021. №92. Ст. 5964.

6. Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року №307. *Офіційний вісник України*. 2024. №31. Ст. 1961 (із наступними змінами та доповненнями).

7. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо спорту ветеранів війни від 25 листопада 2024 №12233. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45303 (дата звернення: 03.12.2024).

8. Уряд пропонує зміни до закону про спорт для ветеранів війни / Судово-юридична газета. URL: https://sud.ua/uk/news/laws/316506-pravitelstvo-predlagaet-izmeneniya-v-zakon-o-sporte-dlya-veteranov-voyny (дата звернення: 03.12.2024).

НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ Олександра - *доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпровського державного університетк внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМАТИКА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Демократичне суспільство, яке прагне соціальної справедливості та поваги до прав людини, має базуватися на принципі рівності. Однак, жінки в усьому світі й досі зазнають дискримінації в різних сферах життя. Тому захист прав жінок і боротьба з гендерною дискримінацією залишаються пріоритетними завданнями для сучасної України.

Проблематика гендерної рівності в лавах Національної поліції є досить актуальним питанням на сьогодні, адже має значний вплив на ефективність правоохоронної діяльності та безпеку суспільства в цілому. Адже, жінки, які працюють у поліції, часто стикаються з дискримінацією, упередженим ставленням та обмеженими можливостями для кар'єрного росту. Це призводить до демотивації, вигорання та відтоку кадрів, а також негативно впливає на довіру громадян до поліцейських» [1, с. 50].

Фахівці та експерти зазначають, що з початком введення воєнного стану в Україні забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків поліцейських лише ускладнилося. Водночас «гендерні питання» у поліцейських структурах в

Україні були актуальними як і до повномасштабного вторгнення так і в умовах сьогодення. Жінки, які займають посади в правоохоронних органах, часто стикаються з обмеженнями через стереотипні уявлення про їхні можливості. Наприклад, жінкам у поліцейських підрозділах зазвичай призначають менш фізично напружені завдання, що зменшує можливості для їх професійного розвитку та реалізації. Крім того, структурні обмеження у виборі кар'єрних шляхів і недостатній рівень представництва жінок на керівних позиціях стають перешкодами для гендерної рівності в структурі Національної поліції України.

Так, в Національній поліції України до повномасштабного вторгнення працювали 21,8% жінок. На сьогодні більш як 27% жінок-поліцейських служать в лавах Національної поліції. Що стосується керівних посад – понад 16% з них обіймають жінки [3,4].

Забезпечення гендерної рівності також є важливим аспектом захисту прав людини. Україна ратифікувала низку міжнародних документів та прийняла ряд законодавчих актів, норми яких проголошують цінність прав людини, закріплюють принцип гендерної рівності та забороняють дискримінацію.

В системі ООН існують такі основні міжнародні договори з прав людини:

1) Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965 р.);

2) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.);

3) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.);

4) Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.);

5) Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1984 р.);

6) Конвенція про права дитини (1989 р.);

7) Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих мігрантів та членів їх сімей (1990 р., Україною не ратифікована);

8) Конвенція про права осіб з інвалідністю (2006 р.)

У кожному з названих договорів прямо або непрямо викладаються основні принципи недискримінації та рівності, ефективного захисту прав людини від порушень, спеціального захисту особливо вразливих груп людей і ставлення до людини як до активного і інформованого учасника суспільного життя держави, а не як до пасивного об’єкта рішень влади. Всі договори, що гуртуються на цих загальних принципах, є взаємозалежними, взаємопов’язаними і такими, що посилюють один одного, внаслідок чого жодне право не може бути реалізовано повною мірою ізольовано, а залежить від реалізації інших прав також. Усі названі договори забороняють дискримінацію за ознакою статі / ґендерною ознакою [2, с.23-24].

В Україні першим законодавчим актом, що започаткував політику гендерної рівності став Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Наразі Україна підписала та ратифікувала вже цілу низку конвенцій в сфері гендерної рівності.

Результати зарубіжного досвіду, впровадження аспектів гендерної рівності може зумовити в майбутньому і позитивні наслідки для поліцейських та системи Національної поліції. Правоохоронні органи, які дотримуються принципів гендерної рівності, демонструють свою прихильність до захисту прав усіх громадян, незалежно від їхньої статі. Це сприяє створенню більш безпечного та справедливого суспільства, де кожен має рівні можливості для розвитку та реалізації свого потенціалу. Впровадження гендерної рівності в правоохоронних органах є важливим кроком на шляху до забезпечення загальної рівності та недискримінації в суспільстві навіть в умовах воєнного чи надзвичайного станів.

Так, Стахура А. зазначає, що «воєнний стан приніс із собою суттєве скорочення конкурсних процедур та тимчасово скасував атестування поліцейських. Внаслідок цього добір на вакантні посади в системі поліції відбувається не через прозорі процедури конкурсного відбору, а через призначення керівником, що істотно збільшує ризики гендерної дискримінації» [4, с. 362]. Водночас, з початком війни гендерні питання набули нового виміру, оскільки збільшилася кількість жінок, залучених до виконання бойових завдань та спеціалізованих операцій. У зв'язку з цим розширилося коло обов'язків, які доводиться виконувати жінкам, зокрема у питаннях забезпечення порядку в умовах конфліктних ситуацій, евакуації цивільного населення, робота на деокупованих територіях та реагування на надзвичайні ситуації.

Водночас виникають нові виклики, що стосуються фізичних і психологічних навантажень, впливу бойових дій на здоров'я жінок та забезпечення їх соціального захисту. Необхідність адаптації службових функцій до нових реалій зумовила більш активне включення жінок у командні структури та розширення їх ролей у поліцейських підрозділах.

Отже, гендерні питання в поліцейській діяльності України мають багатогранний характер та вимагають подальших змін для досягнення рівності і справедливості в суспільстві. Війна посилила виклики, з якими стикаються жінки в правоохоронних органах, включаючи підвищене фізичне і психологічне навантаження, а також загрози, пов’язані з безпекою та соціальним захистом. Водночас зросла їхня роль у забезпеченні правопорядку і виконанні бойових завдань, що сприяє поступовому розширенню їх професійних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кільова С., Страшко В., В. Поливанюк. Гендер та безпека: шляхи подолання гендерної нерівності у поліції. Матеріали конференцій МЦНД 05.07. 2024; Житомир, Україна. 2024. С. 50-52.

2. Уварова О. О. Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення ґендерної рівності в Україні : навчальний посібник /О. О. Уварова, К. К Дайнеко. Харків, 2019. 116 с.

3. В Нацполіції на сьогодні працюють майже 22% жінок – МВС. UNIAN. URL:https://www.unian.ua/society/2240561-v-natspolitsiji-na-sogodni-pratsyuyut-mayje-22-jinok-mvs.html

4. 27% жінок-поліцейських служать в лавах Нацполіції України. https://mediacenter.org.ua/uk/27-zhinok-politsejskih-sluzhat-v-lavah-natspolitsiyi-ukrayini-irina-zalyalova/

5. Стахура А. П. Гендерна рівність в національній поліції України: дуальність чинників воєнного стану. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.) ; у 2-х ч/ МВС України, Нац. поліція України, Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, Представництво НАТО в Україні, ВГО "Асоц. укр. правників". Ч. 1.

6. Пісоцька К. Гендерний баланс в секторі безпеки та оборони: представництво жінок на керівних посадах. Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи: матеріали Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 28 берез. 2023 р.). Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 87-90.

ПАЛІЙ Валерій – *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ЗУПИНКА ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ ЯК ПРИМУСОВИЙ ЗАХІД ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України та запровадження правового режиму воєнного стану особливої актуальності набуває дослідження примусових заходів, які застосовуються уповноваженими органами для забезпечення національної безпеки та оборони України, серед яких є органи Національної поліції України.

Одним із ключових інструментів реалізації правового режиму воєнного стану є примусові заходи, спрямовані на оперативне реагування на загрози та підтримання порядку. У ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1] передбачено застосування низки примусових заходів правового режиму воєнного стану під час його дії в Україні в цілому або на окремій її місцевості, проте не всі з них стосуються компетенції працівників поліції. Передбачені примусові заходи правового режиму воєнного стану, що реалізуються органами (підрозділами) Національної поліції України, виконують певну мету і застосовуються відповідно до нормативно визначених підстав, серед яких особливе місце займає зупинка транспортного засобу, оскільки забезпечує контроль за переміщенням осіб, вантажів та транспортних засобів, що має критичне значення у воєнний час.

Важливість дослідження цього питання обумовлена необхідністю чіткого правового регулювання таких дій, щоб уникнути зловживань, забезпечити ефективність заходів та дотримання прав людини. Особливої актуальності воно набуває в контексті зростаючих викликів, пов'язаних із використанням транспорту для незаконного переміщення зброї, підозрілих осіб чи матеріалів, які можуть становити загрозу національній безпеці.

Розглядаючи питання застосування такого заходу правового режиму воєнного стану, як зупинка транспортного засобу, що відповідає аналогічному виду адміністративно-правових обмежень прав та свобод людини громадянина, слід зазначити, що вичерпний перелік підстав наведено у п. 10 Порядку перевірки документів у осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, відповідно до якого «уповноважена особа має право зупиняти транспортні засоби в разі:

- порушення водієм Правил дорожнього руху;
- якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- необхідності здійснення опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- необхідності залучення водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- необхідності обмеження чи заборони руху транспортних засобів;
- якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;
- проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду» [2].

Вважаємо за необхідне наголосити, що в останньому пункті переліку законних підстав законодавець прямо передбачив можливість зупинки транспортного засобу під час їх проїзду через контрольно-пропускні пункти.

При цьому викликає зауваження формулювання обговорюваної підстави – «проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду», оскільки «блокпост» є «дорожнім укріпленим контрольно-пропускним пунктом» [3], а контрольний пункт в'їзду-виїзду є видом контрольно-пропускного пункту, розміщеним на лінії розмежування з тимчасово окупованими російськими агресорами територій України. Запитання щодо дій суб'єктів – уповноважених осіб щодо правомірності зупинки транспортних засобів у всіх інших випадках (наприклад, стаціонарні або тимчасові контрольно-пропускні пункти) можна нівелювати, застосувавши загальний термін «контрольно-пропускний пункт».

Саме тому ми вважаємо, що п.п. 10 п.10 зазначеного Порядку необхідно викласти у такій редакції:

проїзду транспортних засобів контрольно-пропускник пунктів (блокпостів), які встановлені на законних підставах та на яких здійснюється контроль за рухом транспорту та людей.

Крім того, вважаємо доцільним доповнити п. 10 підставою, яка передбачена нормами п.11 ч. 35 «Зупинення транспортного засобу» Закону України «Про Національну поліцію»: якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 30.11.2024).

2. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#n8 (дата звернення: 30.11.2024).

3. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 30.11.2024).

ОКОПНИК Олена - *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Актуальність питання забезпечення громадської безпеки та порядку значно зростає під час проведення різних суспільно-політичних заходів або в разі настання стихійного лиха, аварій техногенного характеру, пожеж та інших надзвичайних подій, що означені погіршенням умов життєдіяльності людини, становлять загрозу її майну й безпеці, а також впливають на функціонування установ та організацій. І тому дослідження цієї проблеми набуває особливого значення й актуальності в умовах реформування правоохоронної системи України та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів.

Сучасний етап розвитку України характеризується складними процесами, що мають місце у політичній, соціальній та економічній сферах життя держави. Військовий стан в країні впливає на стан правопорядку в цілому та громадський спокій зокрема.

Це вимагає від працівників поліції управлінь (відділів) превентивної діяльності (у складі патрульної поліції) кардинально нового підходу до забезпечення (охорони) публічного (громадського) порядку і безпеки під час проведення масових заходів, особливо під час військового стану [4]. Тим паче, що серед вимог сьогодення є реформування самої концепції охорони та підтримання публічного (громадського) порядку відповідно до сучасних світових стандартів. За цих умов забезпечення охорони публічного (громадського) порядку потребує від вітчизняних правоохоронців набуття нових знань та навичок і насамперед перейняття сучасного зарубіжного досвіду діяльності аналогічних підрозділів поліції, проведення його ґрунтовного аналізу та адаптації до вітчизняних реалій.

Наведення закордонного досвіду діяльності з охорони публічного (громадського) порядку можна розпочати з підрозділів громадської безпеки, наприклад, Франції. У цій сфері правоохоронної діяльності провідною силою державної влади залишається Національна жандармерія. Багатоманітність покладених на жандармерію завдань визначає її подвійну підпорядкованість: з одного боку, Міністерству внутрішніх справ, а з іншого – Міністерству юстиції. Відповідно до Положення про жандармерію, вона покликана забезпечувати громадську безпеку, підтримувати порядок та піклуватися про безперешкодну реалізацію законів. У Німеччині охорону громадського порядку здійснюють спеціальні підрозділи у складі Федерального відомства МВС, яке виконує багато функцій поліції [1]. Федеральне

відомство МВС безпосередньо керує великими поліцейськими формуваннями, до яких належить Федеральна прикордонна охорона. З 1992 року цей підрозділ не лише несе відповідальність за стан громадської безпеки на транспорті, але й залучається до охорони правопорядку під час маніфестацій, стихійних лих, великих катастроф, політичних загальнодержавних подій. Разом із цією службою частину функцій з підтримання громадської безпеки виконує й Федеральне відомство охорони конституції. Однак на місцевому рівні в усіх федеральних землях охорону громадського порядку покладено на поліцію охорони громадського порядку (патрульну службу) та «поліцію готовності». Основними завданнями поліції федеральних земель є запобігання злочинам (у співпраці з Федеральною кримінальною поліцією), забезпечення безпеки дорожнього руху, підтримання громадського порядку під час проведення масових заходів та охорона громадської безпеки під час стихійного лиха. Функціями патрульної служби поліції охорони громадського порядку є запобігання та припинення правопорушень, розслідування незначних порушень правопорядку, дорожній нагляд та інші аспекти громадської безпеки. Таким чином, і у Франції, і в Німеччині організаційна побудова служб громадської безпеки характеризується наявністю підрозділів, покликаних посилювати поліцейські функції щодо забезпечення громадського порядку.

У багатьох країнах з високою густотою населення (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія, Ізраїль) функціонують різні види патрульних нарядів, чисельність яких зумовлюється оперативною необхідністю (але не менше ніж три особи). Слід зазначити, що наряд може не мати постійно закріпленого маршруту патрулювання і тому використовується у тому районі, де очікується загострення криміногенної обстановки. Поліція деяких країн (наприклад, Ізраїлю та США) значно обмежила використання пішого патруля, адже зазвичай піше патрулювання застосовується лише у місцях з високим рівнем злочинності, у ділових та торгових центрах міст, а також під час проведення масових заходів, коли кожному патрулю ставиться конкретне завдання і визначається конкретне місце несення служби. У цьому випадку піше патрулювання надає можливість краще контролювати оперативну обстановку і залишається ефективним засобом забезпечення громадського порядку та підтримання тісних контактів з населенням [2].

Діяльність з охорони громадського порядку патрульними нарядами поліції більшості країн здійснюється за такими двома напрямами:

– безпосередній контроль правопорядку на маршруті;
– відпрацювання повідомлень з поліцейського відділу.

Під час складання планів дислокації патрульних нарядів враховуються постійні та динамічні фактори оперативної обстановки території обслуговування. Відповідно до цього територіальними поліцейськими підрозділами розробляються маршрути руху патрульних нарядів. При цьому наряд постійно виходить з машини та обходить недоступні для руху транспорту місця [3].

Окрім того, як свідчить досвід європейських держав і зокрема Франції, у великих містах поряд з патрулями створюються оперативні патрульні загони, що є мобільним резервом для використання під час масових заворушень або у разі потреби підкріплення.

Для посилення функцій з охорони громадського порядку у зарубіжних країнах створюються спеціальні підрозділи. Наприклад, у Німеччині це «поліція готовності» [3]. Як і в інших західних країнах, німецька «поліція готовності» є добре озброєними моторизованими частинами (до 30 тис. осіб від кожної федеральної землі), що підпорядковані Уряду Німеччини. Вони використовуються, як правило, для боротьби із «саботажем та безладдям», для «підтримання внутрішньої безпеки та порядку». До функцій «поліції готовності» належить надання допомоги поліції з охорони громадського порядку та кримінальній поліції під час проведення маніфестацій, міжнародних ярмарків, стихійних лих, державних візитів.

На сьогоднішній день досвід європейських країн поступово запроваджується і в Україні. Наприклад 10 серпня 2016 року прийнятий наказ МВС України «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку» [4]. Даний Наказ визначає механізм організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України у сфері забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку і діє у мирний час, за винятком періоду надзвичайного стану.

Але система координації, управління та взаємодії потребує значного уточнення та вдосконалення.

Таким чином, діяльність поліції зарубіжних країн з охорони громадського порядку патрульними нарядами поліції заслуговує на увагу та ґрунтовний аналіз, результати якого можуть бути використані у діяльності вітчизняних управлінь (відділів) превентивної діяльності (у складі патрульної поліції), особливо у великих містах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильева Т. А. Административное право Италии. Административное право зарубежных стран. гл. 5. СПАРК, 1996. 229 с.

2. Фільштейн В. Л. Патрульна служба – основна ланка в системі охорони громадського порядку (на досвіді Національної поліції Ізраїлю). *Організаційно-правові засади управлінської діяльності ОВС в умовах європейської інтеграції*: матеріали міжн. наук.-практ. конф., (Одеса, 26-27 жовт. 2007 р.). Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. С. 65-66.

3. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран: организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности. М., 1999. 286 с.

4. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної

(громадської) безпеки і порядку: Наказ МВС України від 10.08.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. Дата оновлення 15.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

ПОНОМАРЕНКО Віктор - *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРАТУРИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Інтеграція України до Європейського Союзу передбачає гармонізацію українського законодавства з європейським, це вимагає підвищення ефективності контролю за дотриманням законності в адміністративному проваджені. У провадженнях у справах про адміністративне порушення часто виникають ситуації, пов'язані з порушенням прав громадян, недотриманням процесуальних строків та неналежним оформленням матеріалів справи, тому органи прокуратури зобов'язані забезпечити відповідність дій органів (посадових осіб) нормам права. Провадження у справах про адміністративне правопорушення доволі часто передбачають втручання у права і свободи людини. Враховуючи це, ефективний прокурорський нагляд дозволяє зменшити ризики порушення прав людини. Більш того, існують прогалини і колізії у законодавстві, яке регулює нагляд прокуратури у справах про адміністративні правопорушення, що створює додаткові труднощі у реалізації такого нагляду у провадженнях.

Прокуратура здійснює нагляд за дотриманням законності органами, які провадять справи про адміністративні правопорушення. Основною метою прокурорського нагляду є забезпечення дотримання органами, які розглядають справи про адміністративні правопорушення, принципів верховенства права та законності.

При здійсненні нагляду органи прокуратури діють в межах своєї компетенції, визначеної чинним законодавством. Прокуратура здійснює нагляд на підставі Конституції України [1], Закону України «Про прокуратуру»[2] та Кодексу України про адміністративні правопорушення[3].

У провадженнях про адміністративні правопорушення, прокуратура здійснює перевірку законності дій органів (посадових осіб), які розглядають справи про адміністративні правопорушення. Також, важливим є контроль органами прокуратури за дотриманням прав і свобод осіб, які притягуються до відповідальності. Крім того,

прокурори можуть ініціювати перевірки законності рішень, дій або бездіяльності посадових осіб у разі порушення правових норм.

Участь прокурора обов'язкова при розгляді уповноваженими органами справ за статтями 172^4 – 172^9, 172^{9-2} Кодексу України про адміністративні правопорушення[3].

У частині 5 статті 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначено, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при застосуванні впливу за адміністративні правопорушення шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за додержанням законів лише при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян[3]. Тобто, з вищезазначеного можна виділити те, що прокурор не може оскаржувати постанову суду першої інстанції за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення, якщо санкції цих статей не передбачають відповідальності у вигляді адміністративного арешту.

Прокурорський нагляд може встановлюватися для вирішення таких питань як: дотримання законності складання протоколів та інших матеріалів у справах про адміністративне правопорушення, доцільності та правильності застосування санкцій до правопорушника та дотримання процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення у судах та іншими уповноваженими органами.

Під час здійснення нагляду у провадженні у справах про адміністративні правопорушення прокурор має право як оскаржити незаконні рішення, винесені у справах, так і вимагати від органів або посадових осіб усунення виявлених порушень. Також, прокурор має право ініціювати застосування дисциплінарної відповідальності щодо посадових осіб за порушення принципу законності.

Можна виділити певні особливості здійснення адміністративного нагляду органами прокуратури. Наприклад, прокурор не може втручатися у судову діяльність, але може забезпечувати законність дій посадових осіб під час розгляду справ у судах. Важливо зазначити, що нагляд охоплює не лише адміністративний процес, а й дії правоохоронних органів, уповноважених на складання протоколів про адміністративне правопорушення.

Існують певні проблеми здійснення нагляду прокурорами у справах про адміністративні правопорушення: по – перше, це відсутність чітко визначених процедур здійснення прокурорського нагляду щодо окремих аспектів адміністративного провадження; по – друге, існує навантаження на прокурорів через непропорційне співвідношення між обсягом функцій прокуратури та її ресурсами; по – третє, існують побоювання щодо надмірного втручання прокурорів в діяльність виконавчих органів.

Отже, прокурорський нагляд у провадженні у справах про адміністративні правопорушення відіграє важливу роль у забезпеченні законності та захисту прав громадян. Нагляд прокурорів у провадженні у справах про адміністративне правопорушення є гарантією захисту прав і свобод громадян від незаконних дій органів (посадових осіб), які здійснюють провадження у справах про адміністративні

правопорушення. Для підвищення ефективності нагляду органів прокуратури необхідно вдосконалити нормативно – правову базу, підвищувати професійну підготовку прокурорів та забезпечити баланс між їх наглядовими повноваженнями і незалежністю інших органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96ВР.URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

ПОПОВ Роман – *асистент Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут», кандидат юридичних наук*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ОСОБИ НА ОСОБИСТУ УЧАСТЬ У РОЗГЛЯДІ СКАРГИ АНТИРЕЙДЕРСЬКОЮ КОЛЕГІЄЮ МІНЮСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Порядок розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державних реєстраторів, суб'єктів державної реєстрації та територіальних органів Міністерства юстиції частково змінився у зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану в Україні через повномасштабне вторгнення зі сторони рф.

Особи, чиї права порушені внаслідок незаконної державної реєстрації прав на нерухомість та реєстрації бізнесу, можуть оскаржити неправомірні, на їхню думку, рішення або дії суб'єктів державної реєстрації прав як у судовому, так і в позасудовому порядку. У позасудовому порядку розгляд скарг у сфері державної реєстрації прав реалізують Мін'юст та його територіальні органи у межах компетенції, визначеної законом. Як правило, такий розгляд скарг здійснюється колегіально спеціально утвореними Колегіями, склад і повноваження яких затверджує Міністерство юстиції України або його територіальний орган.

З введенням на території України воєнного стану до Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції [1] внесено зміни щодо залучення заінтересованих осіб до розгляду скарги Колегіями. Зокрема, для забезпечення можливості участі у колегіальному розгляді скарги всіх заінтересованих осіб, або надання зазначеними особами письмових пояснень по суті скарги Мін'юст чи

відповідний територіальний орган не пізніше ніж за два дні, а під час воєнного стану - за 15 днів до дня засідання колегії забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті інформації про дату, час і місце такого засідання, а під час воєнного стану - про дату засідання, та додатково повідомляє зазначену інформацію заінтересованим особам засобами електронної пошти.

Нововведенням у процедурі розгляду скарг є положення про те, що розгляд скарг у сфері державної реєстрації під час дії воєнного стану проводиться без участі заінтересованих осіб (пункт 10 Порядку).

Вважаємо, що обмеження права заінтересованих осіб на безпосередню участь у процесі розгляду скарг у період дії воєнного стану суперечить принципу відкритості адміністративного процесу та забезпечення участі заінтересованих осіб у розгляді скарги, яка стосується їх законних прав та інтересів.

Наприклад, Перепелюк В. Г. під принципом усності та безпосередності в адміністративному процесі розуміє особисте озвучення всіма учасниками процесу своїх міркувань щодо процедурних питань по суті справи [2, с. 148]. На думку науковця Йосифовича Д. І. об'єктивне вираження дій в усній формі забезпечує можливість кращого сприйняття процесуальних дій, які здійснюються учасниками адміністративного провадження, і розкриття їх змісту. Під принципом безпосередності розуміється самостійність сприйняття та оцінки правозастосовцем первісних доказів у справі. Цей принцип вимагає, щоб між органом, який здійснює провадження, та іншою стороною, яка бере участь у з'ясуванні обставин справи, було якомога менше посередніх елементів, що впливають на внутрішнє переконання тих, хто приймає рішення [3, с. 105]. На нашу думку, дотримання принципу безпосередньої участі у розгляді скарги має слугувати правам і свободам людини та громадянина, а також реалізації інтересів інших зацікавлених осіб, в тому числі – органів державної влади та інших юридичних осіб в умовах введення воєнного стану.

Право бути присутнім при розгляді заяви чи скарги громадянам, які її подали, гарантується статтею 18 Закону України «Про звернення громадян» [4].

З іншого боку, змінами до Порядку [1] передбачено, що матеріали скарги надаються заінтересованим особам за їх клопотанням для ознайомлення та/або фотографування. Під час воєнного стану заінтересована особа має право заявити клопотання про надіслання їй матеріалів скарги в електронній формі на адресу електронної пошти. Мін'юст чи відповідний територіальний орган забезпечує надіслання таких матеріалів протягом трьох робочих днів після отримання клопотання. Заінтересовані особи мають право подавати письмові пояснення по суті скарги у сфері державної реєстрації, які обов'язково приймаються колегією до розгляду.

На необхідності додержання принципу змагальності сторін в контексті розгляду скарг на Колегії наголошує Селіванова К.В. На її переконання, даний принцип проявляється в тому, що сторони (за неофіційним правилом – після доповіді члена Колегії виступає скаржник, а після нього – суб'єкт оскарження) наділені правом

додатково висловити свою правову позицію в усній формі (окрім письмової, що встановлена у вигляді скарги, – для скаржника та письмових пояснень – для суб'єкта оскарження), надати додаткові докази та інші документи, що мають значення для вирішення спору [5, с. 431].

Пунктом 4 розділу ІІІ Положення про Колегії [6] визначено, що другим етапом розгляду Колегією скарги є надання усних пояснень по суті скарги скаржником, державним реєстратором, іншими особами, запрошеними на засідання Колегії, а також представниками неурядових організацій, що представляють та захищають інтереси бізнесу в Україні, у тому числі представниками Ради бізнес-омбудсмена, відповіді на питання членів Колегії.

Отже, виклики, які ставляться в результаті введення воєнного стану перед Колегіями, сприяють вдосконаленню процедури взаємодії між учасниками процесу та органом, який здійснює розгляд скарг. Зокрема, заміна обов'язку безпосередньої участі сторін в адміністративній процедурі на викладення власної правової позиції шляхом листування електронною поштою прискорює процес розгляду скарги, оскільки не завжди заінтересовані особи мають можливість прибути для розгляду скарги до уповноваженої Колегії у зв'язку із загрозою їх життю та здоров'ю через військову агресію проти України з боку рф.

При цьому, на нашу думку, законодавчі вимоги до організації адміністративної процедури не повинні обмежувати право заінтересованої особи на особисту участь у розгляді скарги, що стосується її прав та інтересів. В умовах трансформації адміністративного процесу у воєнний час необхідно надавати його учасникам право альтернативного вибору моделі своєї поведінки. З розвитком інформаційних технологій і запровадження електронного документообігу шляхом накладення електронного цифрового підпису будь-який учасник процесу в змозі самостійно обирати спосіб участі у процедурі розгляду скарги (за особистої присутності чи дистанційно шляхом використання засобів відеоконференції чи у спосіб електронного листування).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції: постанова Кабінету Міністрів України від 25 груд. 2015 р. № 1128. *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. С. 750.

2. Перепелюк В.Г. Поняття і принципи адміністративного процесу: питання теорії: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Перепелюк Володимир Григорович Харків, 2000. 205с.

3. Адміністративний процес України: підручник / за заг. ред. Д. І. Йосифовича. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с.

4. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996. *Відомості Верховної Ради України,* 1996. №47. ст. 256.

5. Затвердження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів у спорах щодо нерухомого майна: загальні засади й порівняльний аналіз. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції: колективна монографія / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. 868 с.

5. Про затвердження Положення про Колегію з розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції : наказ Мін-ва юстиції України від 09 січ. 2020 р. № 71/5. *Офіційний вісник України*. 2020. № 3. С. 348.

САХНО Артем – *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.*

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАГУВАННЯ НА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШІ ПОДІЇ ЧЕРГОВИМИ ЧАСТИНАМИ ОРГАНІВ (ПІДРОЗДІЛІВ) ПОЛІЦІЇ

Аналіз нормативно-правових актів, спрямованих на правове регулювання діяльності чергових частин, дозволяє дійти висновку, що зазначені структурні підрозділи поліції виступають системним елементом чергової служби поліції. Остання, відповідно до абзацу 3 пункту 1 розділу І Інструкції, затвердженої наказом № 440/2017 року, включає: чергові частини ДОАЗОР; чергові частини структурних підрозділів центрального органу управління поліції; чергові частини МТО; чергові частини територіальних органів ПО; чергові частини територіальних (відокремлених) підрозділів МТО; чергові частини УОАЗОР ГУНП; чергові частини структурних підрозділів ГУНП; чергові частини підрозділів моніторингу (чергові частини) ТВП; чергові частини закладів освіти; управління оперативного інформування та реагування ДОАЗОР; управління забезпечення діяльності ситуаційного центру ДОАЗОР; ситуаційний центр ГУНП; ситуаційні підрозділи УОАЗОР; підрозділи диспетчерської служби УОАЗОР; підрозділи, на які покладено обов’язок здійснення електронного моніторингу УОАЗОР; підрозділи «102» УОАЗОР; підрозділи моніторингу ТВП; поліцейські первинної комунікації фронт-офісів ТВП; інспектор (старший інспектор, заступник начальника сектору, начальник сектору, заступник начальника відділу, начальник відділу) дотримання прав людини; інші поліцейські, які залучаються до чергування у складі добового наряду чергової служби [1].

Спираючись на вищевказані нормативні положення, варто констатувати, що одним із системних елементів чергової служби виступають чергові частини закладів

освіти. При цьому, наказом № 440/2017 року за черговими частинами закладів освіти закріплені ті ж самі функції, що виконуються черговими частинами органів (підрозділів) Національної поліції, що, на нашу думку, не відповідає напрямам діяльності чергових частин закладів освіти. Наприклад, недоречним є закріплення за вказаними підрозділами функцій щодо координації та управління нарядами поліції, реєстрації повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, реагування на зміни в оперативній обстановці тощо.

У зв'язку з вищевикладеним, представляється доцільним внести зміни до пункту 2 розділу І Інструкції, затвердженої наказом № 440/2017 року, виключивши чергові частини закладів освіти з переліку структурних елементів чергової служби Національної поліції України.

Як випливає з положень Інструкції, затвердженої наказом № 440/2017 року, значний перелік суб'єктів, які організаційно входять до структури чергової служби, вимагає ретельного врегулювання адміністративно-правового статусу чергових частин, з метою визначення їх місця та ролі серед інших суб'єктів, зазначених у частині 3 розділу І Інструкції, затвердженої наказом № 440/2017 року.

Також, аналіз теоретичних підходів до розуміння адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування дозволив виокремити його специфічні ознаки в діяльності чергових частин Національної поліції, а саме: а) правовою основою діяльності чергових частин є норми адміністративного права; б) реалізація адміністративно-правового статусу чергових частин здійснюється у специфічній сфері поліцейської діяльності, пов'язаній із організацією оперативного реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події; в) компетенція чергових частин розповсюджується на суспільні відносини, які складаються з приводу управління нарядами поліції, задіяними для реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події; г) особливості організації діяльності чергових частин пов'язані з несенням служби працівниками цих підрозділів у цілодобовому режимі, що забезпечує безперервне прийняття повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. *Офіційний вісник України*. 2017. № 56. Ст. 1656.

СОБАКАРЬ Андрій – *завідувач кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія рф суттєво дестабілізувала суспільство, підриваючи основи безпеки та спокою громадян, адже повномасштабна військова агресія проти України створила безпрецедентні виклики для забезпечення публічної безпеки та порядку. Звичні механізми правоохоронної діяльності доповнились новими реаліями, пов'язаними з воєнним станом, масовою міграцією, руйнацією інфраструктури та збільшенням кількості злочинів. Такі обставини зумовлюють необхідність забезпечувати ефективні заходи публічної безпеки та порядку.

Аналіз механізмів, що застосовуються в таких умовах, визначає, що держава впроваджує комплекс заходів для стабілізації ситуації та захисту громадян. Зазначимо, що підрозділи Національної поліції України є одним із спеціально уповноважених органів виконавчої влади, що уповноважені на забезпечення публічної безпеки та порядку в державі, зокрема в умовах воєнного стану. Основні заходи поліції включають правове, силове, інформаційне забезпечення.

Так, правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку в Україні в умовах воєнного стану регулюється цілою низкою нормативно-правових актів зокрема, серед яких зокрема: Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію», від 14.10.2014 № 1697-VII «Про прокуратуру», від 15.03.2022 № 2123-IX «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану», від 30.06.1993 № 3341-XII «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», від 18.02.1992 № 2135-XII «Про оперативно-розшукову діяльність», наказ МВС від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад» та інші закони, відомчі накази тощо.

Для стабілізації ситуації та забезпечення безпеки громадян запроваджуються такі заходи як заборона продажу алкоголю, введення комендантської години, посилення патрулювання органами Національної поліції та заборони проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [1]. Ці заходи належать до прямих обмежень та спрямовані на запобігання можливим загрозам та підтримки правопорядку.

Крім прямих обмежень, активно здійснюється профілактична робота уповноваженими органами. Так, військово-цивільними адміністраціями вводяться додаткові заходи, спрямовані на запобігання правопорушень. Це включає в себе роз'яснювальну роботу серед населення щодо правил поведінки в умовах воєнного стану, проведення інформаційних кампаній з використанням засобів масової інформації. Такий комплексний підхід дозволяє не тільки реагувати на вже вчинені правопорушення, але й запобігати їх вчиненню, формуючи в суспільстві високий рівень свідомості та відповідальності [3].

Також до силових заходів належать посилене патрулювання, контроль пересування через блокпости, а також залучення військових формувань для охорони важливих об’єктів та захисту громадян.

Важливо зазначити, що до функцій правоохоронних органів, в ході виконання завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану, також належить аналіз інформації про виникнення можливих загроз.

Зокрема, така діяльність спрямована на:

- вжиття заходів спрямованих на усунення передумов для виникнення загроз;
- оцінку наявних сил та засобів, вчасне проведення розподілу сил та засобів відповідно до загроз, а також залучення резервних сил та засобів;
- взаємодія з іншими суб’єктами забезпечення публічної безпеки і порядку у разі необхідності;
- своєчасне інформування органів державної влади (військово-цивільних адміністрацій) та органів місцевого самоврядування для прийняття управлінських рішень, спрямованих на недопущення негативних наслідків або ж їх мінімізацію [2].

Крім цього, інформаційна безпека відіграє важливу роль у запобіганні дезінформації та збереженні стабільності в суспільстві через надання достовірної інформації, аналізі ймовірних загроз та превентивні інформаційні кампанії у взаємодії із органами місцевого самоврядування та військово-цивільними адміністраціями.

Отже, можемо зазначити, що воєнний стан є серйозним випробуванням для будь-якої держави, адже в умовах збройного конфлікту необхідно забезпечити публічну безпеку та підтримання правопорядку. Аналіз механізмів, що застосовуються в таких умовах, показує, що держава впроваджує комплекс заходів для стабілізації ситуації та захисту громадян. Основні заходи включають правове, силове, інформаційне забезпечення. Усі ці заходи спрямовані на превенцію правопорушень в умовах воєнного стану. Таким чином, воєнний стан вимагає системного та всебічного підходу до підтримки порядку та безпеки, де кожен суб’єкт відіграє свою важливу роль у забезпеченні стабільності та захисті інтересів держави і громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Накази голови облдержадміністрації. Запорізька обласна державна адміністрація: вебсайт. 18.06.2022. URL: https://www.zoda.gov.ua/article/2604/nakazi-golovi-oblderzhadministratsiji.html
2. Бондаренко-Берегович В.В., Берегович В.В. Функціонування правоохоронних органів задля забезпечення публічної безпеки в умовах військової агресії. Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 1 лип. 2022 р.). Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 45–47. URL : http://lsej.org.ua/7_2022/140.pdf
3. Розпорядження голови облдержадміністрації. Харківська обласна військова адміністрація: вебсайт. 30.05.2022. URL: https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/rozporyadzhennya/3355/3400

УМРИХІНА Ірина – *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина набуває особливої ваги в сучасних умовах, оскільки рівень гарантування цих прав є ключовим показником демократичності держави та розвитку суспільства. Людина має визнаватися найвищою соціальною цінністю, а держава зобов’язана встановлювати, захищати та забезпечувати реалізацію її прав і свобод на практиці. Сьогодні перед сучасними державами стоїть завдання формування нового світового порядку, що гарантуватиме безпеку всіх народів і підтримуватиметься міжнародною спільнотою [1].

Права людини – поняття, що використовують як для позначення конкретного переліку законодавчих положень або міжнародних стандартів, так і для визначення статусу конкретного індивіда в суспільстві. Серед пропонованих дефініцій прав людини найчастіше зустрічаємо такі: певні можливості людини, які необхідні для задоволення основних потреб її існування та розвитку в конкретних історичних умовах, об’єктивно зумовлених досягнутим рівнем розвитку суспільства, вони повинні бути загальними та рівними для всіх людей; визнані світовою спільнотою блага й умови життя, яких може домагатися особа від держави й суспільства, де вона проживає, та забезпечення яких реальне (невіртуальне) в умовах досягнутого людством прогресу; морально обґрунтовані вимоги свободи та автономії (самостійності), які повинні належати кожній людині; будь-які вимоги людини,

адресовані державі; необхідні для життя блага; загальна й рівна для всіх міра свободи (можливої поведінки), необхідна для задоволення потреб існування, розвитку й самореалізації кожної людини; комплекс природних та непорушних свобод і юридичних можливостей, зумовлених фактом існування людини тощо.

Питання прав і свобод людини та громадянина сьогодні займає ключове місце у внутрішній і зовнішній політиці держав усього світу. Забезпечення ефективного захисту цих прав і свобод є одним із пріоритетних завдань держави та важливим напрямом удосконалення її правової системи [2].

Щодо поняття забезпечення прав і свобод людини, то існують різні підходи до його визначення, які можна згрупувати у дві основні категорії. Перша точка зору трактує забезпечення як етап реалізації прав людини, що виконує допоміжну функцію стосовно їх впровадження. Однак цей підхід не здобув широкого визнання в наукових колах.

Друга точка зору розглядає забезпечення прав і свобод у більш широкому значенні, як систему їх гарантування. Згідно з цим підходом, забезпечення прав і свобод охоплює комплекс загальних (політичних, економічних, духовних тощо) і спеціально юридичних засобів та механізмів, які створюють умови для реалізації прав людини, а також забезпечують їх всебічну охорону та захист від порушень [3].

Введення воєнного стану в Україні призводить до значного ускладнення реалізації державою гарантій прав громадян. Необхідність часткового обмеження прав і свобод, хоча й викликана об’єктивними причинами, передбачає тимчасове звуження їх змісту та обсягу. Конституція України, закріпивши стандарти правової держави, встановлює чіткі рамки для таких обмежень: вони мають бути мінімальними за обсягом та тривалістю. Крім того, існують права, які є недоторканними навіть в умовах воєнного стану, а рішення про його введення приймається вищим законодавчим органом – парламентом [4].

Водночас у ч. 2 ст. 64 Конституції України вказано вичерпний перелік прав і свобод людини та громадянина, які не можуть бути обмежені навіть в період дії воєнного стану. До таких прав і свобод належать: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом (стаття 24); заборона позбавлення громадянства і права змінити громадянство (стаття 25); невід’ємне право на життя (стаття 27); право на повагу до його гідності (стаття 28); право на свободу та особисту недоторканність (стаття 29); право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (стаття 40); право на житло (стаття 47); рівні права і обов’язки подружжя у шлюбі та сім’ї; рівні права дітей (статті 51, 52); право на судовий захист (стаття 55); право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (стаття 56); право знати свої права і обов’язки (стаття 57); незворотність

дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (стаття 58); право на професійну правничу допомогу (стаття 59); право не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (стаття 60); право не бути двічі притягненим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (стаття 61); презумпція невинуватості (стаття 62); право не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законом [5]. Протяжна війна, розв'язана росією проти України, створює безпрецедентні виклики для забезпечення державою повноцінного захисту прав людини, особливо на окупованих територіях та в зонах бойових дій. Введення воєнного стану посилює цю проблему, вимагаючи від держави значних зусиль для удосконалення механізмів захисту прав громадян. При цьому, держава повинна неухильно дотримуватися принципу верховенства права та забезпечувати баланс між необхідністю обмеження певних прав і свободами та захистом фундаментальних прав людини [6].

Отже, забезпечення прав і свобод людини – це комплексна система заходів, що охоплює як загальні (політичні, економічні, духовні), так і спеціально юридичні аспекти. Мета цієї системи – створення умов для реалізації прав людини та їх захист від порушень. Війна в Україні поставила перед державою нові виклики у цій сфері. Хоча безпека та територіальна цілісність є пріоритетами, держава повинна постійно працювати над удосконаленням механізмів захисту прав громадян, навіть в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лазарєва М. Д. Стан забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 51–53. URL: http://lsej.org.ua/1_2020/13.pdf.

2. Размєтаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: до постановки питання. *Юридичний вісник*. 2006. № 1. С. 110–113.

3. Основи конституціоналізму: історія, теорія, практика : навч. посіб. / В. Б. Ковальчук, І. Д. Софінська, Я. С. Богів, Н. В. Ортинська, С. М. Білостоцький, О. І. Ромців, Р.С. Мартинюк : заг. ред. В. Б. Ковальчука. Львів : Каменяр. 2022. 389 с.

4. Опольська Н. М., Бабой А. М., Бабой В. С. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Вінниця : Твори. 2021. 408 с.

5. Размєтаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О. 2018. 364 с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2003. 1440 с.

ШИШКАРЬОВА Олена - *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОЦІНЮВННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Місія, покладена на органи поліції України, детермінує важливість ефективності поліцейської діяльності. Відтак, дієвий механізм оцінювання поліцейської діяльності є необхідним інструментом системи управління, який допомагає визначити, наскільки ефективно та якісно поліція виконує свої обов'язки та служить громаді. Система оцінки дозволяє визначати пріоритети, сформулювати актуальні завдання та напрямки корекції поліцейської діяльності.

Завдання оцінювання ефективності поліцейської діяльності включають в себе ряд конкретних вимірів, які допомагають визначити, наскільки ефективно та якісно поліція виконує свої обов'язки та служить громаді.

Тривалий час в нашій країні існувала так звана «палочна» система оцінювання ефективності діяльності підрозділів міліції (нині - поліції), яка довела свою недієвість. Після реформування зазначеного правоохоронного органу і створення замість нього Національної поліції України одночасно було проголошено нові підходи щодо оцінювання ефективності поліцейської діяльності, у тому числі було запроваджено нові його різновиди.

Зміна концепції публічного менеджменту з державноорієнтованого на людиноцентристський відображена у Законі України «Про Національну поліцію». Так, Законом України «Про Національну поліцію» (ч. 3 ст. 11) визначено, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [1]. Разом із тим, світовий досвід правоохоронної діяльності свідчить, що критерії оцінки ефективності діяльності поліції є комплексним поняттям. До його складових відносять: кількість виявлених, припинених, розслідуваних кримінальних правопорушень, показники динаміки злочинності, досягнення стратегічних цілей, узгоджених з громадою, результати соціологічних досліджень щодо довіри населення до поліції тощо [2, 250].

Військова агресія російської федерації проти України та введення у зв’язку з цим на території України воєнного стану виявили нові виклики перед Національною поліцією.

Національна поліція України, яка є складовою сил безпеки і оборони, з перших днів повномасштабного вторгнення з боку російської федерації бере безпосередню участь у відсічі збройної агресії, проведенні стабілізаційних заходів тощо. Разом із тим, органи і підрозділи Національної поліції України в умовах воєнного стану

виконують і притаманні їм завдання, передбачені чинним законодавством. У зв'язку з цим, актуальними для наукових досліджень є аналіз нових викликів, що впливають на ефективність діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану[2, 248].

Введення в Україні воєнного стану у зв'язку з повномасштабною агресією обумовило низку змін та доповнень до чинного законодавства, у тому числі й стосовно питань діяльності Національної поліції. Законодавець, реагуючи на умови воєнного стану, доповнив чинні правові акти певними положеннями, які розширили повноваження підрозділів Національної поліції України. Так, відповідно до ст. 24 Закону України «Про національну поліцію», у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості. У ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Києва, можуть підпорядковуватися за рішенням керівника поліції відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті Києві. Під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України "Про оборону України" шляхом безпосереднього ведення бойових дій. За зверненням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів Служби безпеки України або розвідувальних органів України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210^1 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1].

Савчук Р.М. зазначає, що з урахуванням виокремлених у доктрині адміністративного права основних напрямів підвищення ефективності правоохоронної діяльності, до основних напрямів підвищення ефективності їх діяльності в умовах воєнного стану доцільно віднести такі:

1. Формування єдиної комплексної державної політики у сфері запобігання та протидії злочинності в умовах воєнного стану.

2. Удосконалення нормативно-правової бази, що врегульовує діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану.

3. Розробка дієвої системи заходів протидії злочинності в умовах воєнного стану.

4. Посилення взаємодії правоохоронних органів між собою та з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, військовими формуваннями, засобами масової інформації, громадськістю, а також забезпечення належної координації діяльності правоохоронних органів.

5. Підвищення рівня ресурсного забезпечення правоохоронних органів [3, 83-85].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що введення воєнного стану суттєво вплинуло на діяльність органів Національної поліції. Зокрема, на законодавчому рівні суттєво розширено коло повноважень поліції, тому питання компетенції діяльності Національної поліції у період воєнного стану потребує окремого дослідження. Відтак, здійснення оцінки ефективності поліцейської діяльності в сучасних реаліях вимагає комплексного підходу, зокрема, враховуючи основні та додаткові повноваження Національної поліції, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Катеринчук І.П., Трояновський В.С. Правові аспекти оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С. 247-251.

3. Савчук, Р. М. Основні напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Правова політика України: історія та сучасність: матеріали ІІІ Всеукраїнського науково-практичного семінару. Житомир, 07 жовтня 2022 р. С. 83-86.

ЯЦКОВИНА Віталій – *декан факультету підготовки фахівців органів досудового розслідування НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ З ЯКИМИ ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ ДІТИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У збройних конфліктах питання збереження закладів освіти як безпечного простору є надзвичайно гострим. У 2015 році ООН розробила Декларацію про безпеку

шкіл, яку станом на 2022 рік підписало 109 кран, серед яких немає росії. Сьогодні ж в Україні ця країна-агресор розглядає заклади освіти як об'єкти для обстрілів.

Освітній процес, який зазвичай є базою знань і розвитку, в умовах воєнного часу перетворюється на складне випробування. Сучасні українські діти опинилися перед безпрецедентним викликом – продовжувати навчання в умовах війни. Багато шкіл пошкоджені або зруйновані, багато вчителів та викладачів покинули свої домівки чи мобілізувалися, що призводить до нестачі кваліфікованих кадрів в освіті, зросли витрати з державного бюджету на фінансування майбутньої перемоги, а тому витрати на освіту зменшилися, багато дітей також були вимушені покинути звичні для себе умови, тому мають психологічний стрес.

Серед вчених, які в тій чи іншій мірі здійснювали дослідження діяльності Національної поліції України щодо формування безпечного освітнього середовища для дітей в умовах військової агресії необхідно відзначити таких як: Ковальова О.В., Берендєєва А.І., Сухарєва А.О., Джафарова О.В., Погорілець О.В., Шатрава С.О., Вітвіцький С.С., Сахно А.П., Хозлу І.К., Кіблик Д.В., Шишкарьова О.Г., Костюк В.Л., Литвин В.В., Мозоль В.В., Кур О.В., Кулакова Н.В., Сердюк О.О., Мердова О.М. Однак, наведені дослідження або частково розкривають діяльність Національної поліції України щодо формування безпечного освітнього середовища для дітей в умовах військової агресії, або не враховують положення оновленого законодавства у цій сфері.

В Законі України «Про освіту» безпечне освітнє середовище визначається як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливлюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливлюють вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин [1]

Загрози, з якими зустрічаються діти в освітньому середовищі під час воєнного стану:

– *зміна психологічного стану учасників освітнього процесу.* В умовах воєнного стану психологічний стан здобувачів освіти зазнає значних труднощів. Стрес, нестабільність та постійна тривога негативно впливають на здатність концентруватися на навчанні та досягати академічних успіхів [2]. Статистика свідчить, що краще в емоційному плані почувається учнівство у західних областях України – 68%, проти 54% із центральних, північних, 49% – з у прифронтових регіонів [3]

– *булінг (цькування)* – булінг може мати різноманітні прояви: фізичні (наприклад, коли дитині завдають фізичну шкоду: б'ють, штовхають, шарпають), психологічні (наприклад, коли дитину ігнорують, так званий «бойкот», принижують, ображають), економічний (наприклад, коли у дитини відбирають гроші або особисті речі), сексуальні (наприклад, сексуальні домагання). Так наприклад, з початку повномасштабного вторгнення 24,7 % дітей стикалися з булінгом, 51.3 % стикалися з булінгом хоча б раз у своєму житті, 62.9 % опитані учні повідомили, що булінг траплявся з їхніми друзями/знайомими. Серед опитаних 55.9 дівчаток, 46.2 % хлопчиків

– *наближення закладу освіти до району, де вживаються заходи із забезпечення національної безпеки і оборони*, відсічі збройної агресії Російської Федерації, району ведення бойових дій. На даних територіях часто відбуваються руйнування навчальних закладів як наслідок – неналежне надання освітніх послуг;

– *неконтрольоване перебування сторонніх осіб,* потрапляння предметів, виробів та речовин, вилучених з обігу (зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини тощо), на територію або в приміщення закладу освіти;

– *наявність частих повітряних тривог* призводять до постійних перерв у навчанні, що ускладнює сприйняття матеріалу та уповільнює темпи освоєння програми. Постійна готовність до евакуації ускладнює концентрацію на навчанні, знижує рівень уваги та пам'яті. Постійна напруга, пов'язана з небезпекою, викликає у дітей і молоді почуття тривожності, страху та безпорадності. Це може призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та інших психологічних проблем;

– *довготривале дистанційне навчання* є вимушеним заходом і має свої переваги, однак й має певну кількість недоліків для дітей: нестабільний інтернет-зв'язок, відсутність необхідного обладнання можуть перешкоджати навчальному процесу; обмежує можливості для спілкування з однолітками, що може негативно вплинути на розвиток соціальних навичок; тривале перебування перед екраном може призвести до відчуття самотності та ізоляції [4].

Отже, вплив війни на освіту в Україні – це питання, яке потребує аналізу та обговорення, адже від нього залежить культурне майбутнє як країни загалом, так і наступних поколінь. Актуальність проблематики формування безпечного освітнього середовища важко переоцінити, адже якісна освіта неможлива без забезпечення фізичної, психологічної та емоційної безпеки всіх учасників освітнього процесу. Зростання кількості випадків булінгу, насильства, кіберзагроз та інших небезпечних ситуацій в освітніх закладах підкреслює необхідність комплексного підходу до створення середовища, де кожен учасник освітнього процесу може почуватися захищеним. Крім того, у реаліях воєнного часу створення безпечного середовища та мінімізації загроз у закладах освіти є одним з пріоритетів для правоохоронного сектору в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
2. Шастко І. М. Психологічні проблеми учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D%82%20advanced_training_UDU.pdf
3. https://rubryka.com/2024/02/10/tryvozhnyj-stan-mayut-vtrychi-bilshe-ditej-nizh-vvazhayut-yihni-batky-ta-vchyteli-rezultaty-doslidzhennya/

Притуляк Т.С. Як повномасштабне вторгнення вплинуло на освіту в Україні. URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20advanced_training_UDU.pdf